ARKIVYSKUPAS JURGIS MATULAITIS

Matulevičius

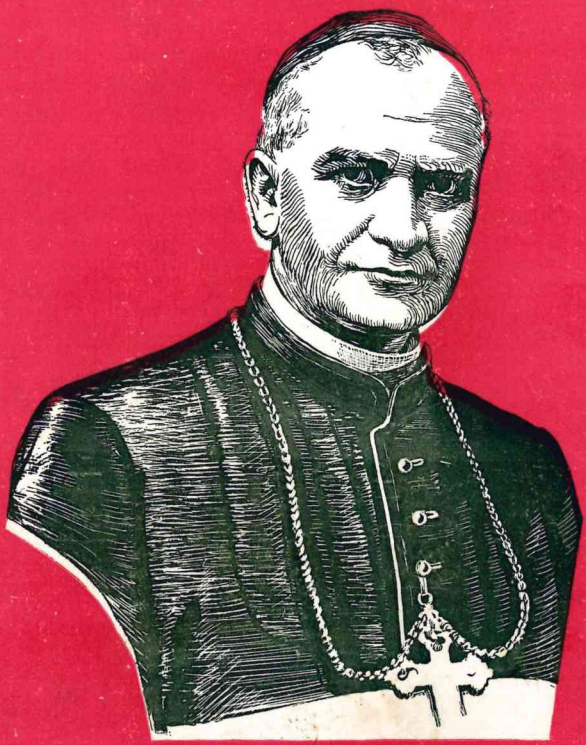

UŽRAŠAI

Arkivyskupas
Jurgis Matulaitis - Matulevičius

UŽRAŠAI

CUM APPROBATIONE ECCLESIASTICA

1957

Iliustravo dail. K. Dargis
Išleido Tėvai Marijonai
21, The Oval, Hackney Rd. London. E. 2.
Spaudė NIDOS spaustuvė, Londonas

BRANGŪS GERADARIAI

Suėjo 25 metai nuo arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus —Matulaičio mirties. Tuo laikotarpiu prasidėjęs 1939 metais antras pasaulinis karas parbloškė Lietuvą, išsklaidė jos vaikus plačiame pasaulyje ir nors šiais 1953 metais nesimato tremtinių vargo pabaigos, bet lietuvių visuomenėje pasiliko gyva arkiv. Jurgio atmintis, nemirė ir neužgeso jam meilė ir pagarba—priešingai, po 25 metų arkiv. Jurgio asmuo pasidarė mums brangesnis, artimesnis, kaip taurus Bažnyčios ir Tautos sūnus. Pasilikusiuose jo užrašuose, laiškų nuotrupose, jo raštuose ieškome įkvėpimo, vedamosios minties giliųjų nelaimių metu. Beatkuriant marijonų vienuoliją slapta, kai Lietuvą laikė pavergę rusai ir savo neteisingais įstatymais buvo suvaržę visą Bažnyčios gyvenimą, gyvenant Rusijos sostinėje ir einant Petrapilio Kunigų Akademijoje profesoriaus pareigas, arkiv. Jurgio užrašuose pareikštos mintys, pastabos, pasiryžimai, jo gilus tieson įžvelgimas bei visiškas pasiaukojimas tarnauti Dievui ir Bažnyčiai, uždega skaitytojo širdį amžinųjų idealų viltimi, pažadina norą aukotis, o širdin įpila meilės ugnies. Todėl jis yra mums taip labai artimas esamų negerovių metu.

Lietuvos marijonai, daug kam padedant, išleido 1933 metais didelę ir gražią knygą: "Arkivyskupas Jurgis Matulevičius." Joje tilpo (p. 225-255) arkiv. Jurgio užrašų dalis. Bet net dvasinių jo užrašų didesnioji dalis į tą leidinį nepateko, taupant vietą kitiems raštams. Buvo apgailestaujama, kad taip įvyko, kad nebus galima sužinoti visos arkiv. Jurgio dvasios vystymosi eigos,

pasilikus tiems užrašams pavergtame komunistų krašte, Lietuvoje. Bet stebėtini Dievo Apvaizdos keliai. Vienas marijonas klierikas (dabar kunigas) 1944 metais pasiskolino iš marijonų archyvo tų užrašų pirmojo nuorašo vieną egzempliorių, ir jis, besitraukdamas nuo komunistų, 1945 metais tuos raštus atsivežė Romon. Čia buvo padarytas antras jų nuorašas šešiuose egzemplioriuose ir taip arkiv. Jurgio užrašai pateko į laisvąjį pasaulį.

Kartu su dvasinio turinio užrašais gauta yra būdingiausios arkiv. Jurgio laiškų ištraukos iš 1909-1914 metų laikotarpio įvairiais reikalais ir klausimais. Kad Mielam Skaitytojui lengviau būtų surasti arkiv. Jurgio nuomonę kuriuo nors klausimu, toms laiškų ištraukoms daviau skaičius ir antgalvėlius, o patį turinį dedu abėcėlės tvarka atskiram lape.

Arkiv. Jurgis buvo ne vien taurus, bet ir labai kuklus žmogus. Jis toks pasilieka savo užrašuose ir Vilniuje buvimo laiku. Jo vaidmuo ir dvasia pažįstama yra iš gausių leidinių, knygų, straipsnių, kurie buvo paskelbti įvairių rašytojų per 25 paskutinius metus. Šias rašytojų žinias, suėmęs kartu su užsilikusiais arkiv. Jurgio užrašais, kun. Dr. J. Vaišnora, MIC., parašė atskirą studiją: "Arkivyskupas Jurgis Matulevičius Vilniuje." Jos dalis tilpo Amerikos "Aiduose" 1952 m., o čia talpinama ji trečioje knygos dalyje.

Kai bus pradėta oficialiai arkiv. Jurgio beatifikacijos byla, tikiuosi, bus išimti iš archyvų visi jo laiškai, visi jo raštai, ir jie bus galima savo laiku paskelbti naujame leidinyje. O dabar iš širdies dėkoju visiems Geradariams, kurie prisidėjo savo darbu ar pinigais, kad ši knyga pasiektų Mielus Skaitytojus.

Kun. Dr. K. A. Matulaitis, MIC.

PETRAPILIO DVASINĖ AKADEMIJA

K. J. MATULEVIČIUS
BESIŠTEIGIANCIOS MAR-
RIJONŲ VENUOLIJOS
VADAS, 1912 M.

ŠVEICARIJOS FRIBURGO UNIVERSITETAS

MINTYS APŠVIETIMAI ĮKVĖPIMAI PASIKETINIMAI

I DALIS

1. DIEVAS IR SIELA

14.X.1910. Mano šūkis tebūna: Visame kame Dievo jieškoti, visą ką didesnei Dievo garbei daryti, į viską Dievo dvasią įnešti ir viską ja perimti.

Dievas ir Jo garbė tegu būna viduriu viso mano gyvenimo, ašimi, apie kurią suktųsi visos mano mintys, jausmai, norai ir darbai.

Dievo garbė ir sielų išganymas. Ar gali būti koks kitas tikslas augštesnis ir prakilnesnis už šitą tikslą? Kaip menkas daiktas atrodo visa kita palyginus su šiuo tikslu? Ką verti net geriausi ir gražiausi žmonių siekimai prieš šitą tikslą? Taigi ar neverta, ar neteisinga, kad mes tam tikslui visą savo gyvenimą, viską, ką tik turime: ir turtus, ir gabumus, ir pačią gyvybę pašvęstume visiškai?

2. TOBULAS SAVĘS IŠSIŽADĖJIMAS

15.X.1910. Šventieji iš visų jėgų stengėsi pasiekti tobulybę, atsimindami tuos prakilnius Kristaus žodžius: Būkite tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas. Ėjo gi prie to neapsakomai augšto tikslo, stengdamies tapti kaskart labiau panašūs į Jėzų Kristų. Taigi Kristaus gyvenimo tikslas turi tapti ir mano tikslas, jei iš tikrųjų noriu eiti šventųjų pėdomis, ir tie įrankiai ir priemonės, kurias Kristus naudojo, turi būti ir mano įrankiai ir priemonės. Ko Kristus troško?—Įvykdyti Dievo karalystę čia ant žemės, t.y. šv. mūsų Bažnyčią. Kokiu keliu prie to ėjo?—Visiško savęs išsižadėjimo, darbų, vargų, pažeminimų, persekiojimų, kentėjimų, ėjo kol galvą padėjo, kol tapo prie kryžiaus prikaltas. Kas iš to seka? *Kad kiekvienas mūsų turi laisvu noru, visiškai savęs išsižadėjęs, pilnai atsiduoti ir pasišvęsti Bažnyčiai.*

Tame matau branduolį ir esmę mūsų pašaukimo: reikia laisvu noru ir noriai išsižadėti savęs, savo ištaigų, smagumų, užgaidų ir malonumų; išsižadėti šio pasaulio: jo turtų, gėrybių, jo tuščios garbės, o visą save, visus savo gabumus ir dovanas prigimties ir antprigimties pilnai ir visiškai pašvęsti ir atiduoti Bažnyčios labui, jos apgynimui, palaikymui, praplatinimui, tarpimui ir klestėjimui.

Dieve duok, kad aš niekad to neužmirščiau. Kokios taktikos geriausiai būtų laikytis, einant prie to tikslo? Man rodosi, kad ne tiek gynimosi taktikos, kiek užgrobimo, apėmimo, užkariavimo. Patys gyvai persiėmę Kristaus dvasia, turime rūpintis telkti ir organizuoti aplink save geros valios žmones; juos lavinti, rengti prie darbo, o paskui drauge su jais ir per juos visur Kristų

įnešti, viską Kristuje atnaujinti ir atgaivinti, viską dėl Kristaus apimti, viską prie Kristaus patraukti. Viešpatie Jėzau, uždek mūs širdis ta uolumo ugnimi. To Tavęs melsiu.

3. TOBULYBĖS LAVYBOS

17.X.1910. Mūsų uždavinys turi būti: tobulintis ir tobulinti, tobulintis pačiam ir tobulinti kitus žmones ir darbus. Tobulintis pačiam dvasiškame gyvenime, pasirenkant tarp dvasiškų lavybų ypač tas, kurios labiau priverčia žmogų gyventi sąmoningu antprigimtiniu gyvenimu, kaip va: gryna, antgamtinė intencija (ji turėtų virsti tikru įpročiu mūs gyvenime), ypatinga ir bendra sąžinės sąskaita, meditacija, dv. skaitymas, gerai, sąmoningai atliekama išpažintis ir pilna su visu atvirumu ir nuoširdumu padaryta, bent kartą mėnesyje, dvasiškam tėvui mano dvasinio gyvenimo apyskaita; kituose gi daiktuose, prie bendro išsilavinimo dar stengtis kame nors išsispecializuoti, sunaudojant kuo tiksliausiai savo laiką, duodant Vyresniesiems iš viešų savo darbų ir viso savo orutinio gyvenimo pilną apyskaitą. Taip pačiam besitobulinant, stengtis reikia ir kitiems padėti tobulintis; kitiems betarnaudamas, prie kitų išsitobulinimo prisidėdamas, žmogus ir pats tobulinasi ir kyla augštyn.

4. ĮSTAIGOS TOBULYBĖ

18.X.1910. Nors mes įstojome į seną įstaigą, bet viskas tenka mums statyti ir tverti iš naujo, mums patiems reikia susistatyti instrukcijas ir kitokias taisykles. Kokiu būdu galime tai geriausiai padaryti? Žinoma, pirmų pirmiausia reikia maldoje ieškoti šviesos, bet ir patiems reikia daryti kas galima. Man rodos, geriausia bus, jei šitokio prisilaikysime būdo:

(*a*) Pirmiausia reikia susekti, kiek galint, prie ko kiti žmonės jau yra priėję tuose dalykuose, apie kuriuos mums rūpi; prie ko kitus žmones yra privedęs tuose dalykuose patyrimas, mokslas, gyvenimas, kad be reikalo nedarytume darbo, jau padaryto.

(*b*) Paskui reikia mums pranokėjų patirtys, pamokymai ir taisyklės bandyti taikyti prie mūs pačių gyvenimo, prie tų aplinkybių, kuriose mums prisieina dirbti ir gyventi. Reikia žiūrėti, kas iš pranokėjų palikimo pasilaikyti reikia, kas atmainyti, kas atmesti, kas pridėti. Tai yra iš surinktos medžiagos reikia susidaryti taisykles.

(*c*) Toliau tas taisykles reikia bandyti įvykdyti iš tikrųjų, atsidavus tam darbui visa širdimi. Ir gražiausios ir geriausios taisyklės, jei nebus vykdomos, jei nebus į gyvenimo pamatus patiestos, nieko nepadės. Geriau mažiau turėti taisyklių, bet jas vykdyti. Ir reikia žiūrėti, kad tik tokias taisykles sau susistatytume ir pasilaikytume, kurios atatinka mūsų tikslui, protingos, naudingos ir įvykdomos. Bevykdant tas naujai sustatytas taisykles, būtų gerai, kad kiekvienas užsirašinėtų savo pastabas, kaip jam tos taisyklės sekasi vykdyti, kokias turi kliūtis ir sunkenybes, kokią mato naudą ar sugaištį, kaip jas pagerinti, kas atmainyti ir t.t. Tas pats būtų galima kai kada užsirašinėti ir apie senai įvestas taisykles, jei pasirodytų, bebėgant gyvenimui pirmyn, kad jose reikia šis tas atmainyti. Tai turėtų pirmiausiai vyresniesiems rūpėti.

(*d*) Toliau, jau vėl užtektinai išbandę taisykles, turėtų broliai ar sueiti ir pasikalbėti bei apsvarstyti savo pastabas ir patyrimus, arba bent surinktą medžiagą nusiųsti tam tyčia paskirtai komisijai, kuri ją sutvarkytų ir pagal ją įvestų reikalingas atmainas į nustatytas taisykles.

(e) Pagaliau, taip jau pataisytas ir išbandytas taisykles vėl paduoti visiems vykdyti ir jau galima jas įtraukti į mūs patyrimo knygas, kaip jau šiek tiek susistovėjusias taisykles.

Tai būtų galima taikyti ne tik prie taisyklių ir instrukcijų, bet ir prie darbų, įstaigų ir t. t., o net ir prie visos Vienuolijos ne vienu atžvilgiu. Nes kaip vienas asmuo, taip ir Vienuolija turi tobulintis ir vis žengti pirmyn. Bandysiu tai taikyti gyvenime.

5. ŠVENTUMAS

22.X. Į visų mūs darbų ir sumanymų pamatą reikia visados mūs pačių gyvenimo šventumas tiesti, tik tada turės ant ko mūs darbai tvirtai stovėti. Nereikia niekad gailėtis savo dvasiniam ištobulinimui nei laiko, nei triūso, reikia tam svarbių svarbiausiam darbui visa širdimi atsiduoti. Ką padės, kad ir visą pasaulį žmogus apgalėtų ir apimtų, jei savo sielai padarytų nuoskaudą arba mažiausią nuostolį. Duok, Viešpatie, kad aš visa tai visada atminčiau.

6. BROLIŲ PARUOŠIMAS

23.X. Atsižiūrint į kiekvieno gabumus, į Bažnyčios reikalus, į vedamus darbus ir įstaigas, reikia brolius mokinti ir lavinti, nesigailint nei triūso, nei pinigų. Tobulybė ir prie jos ėjimas turi būti dėsnis ne tik mūsų dvasiško gyvenimo, bet ir darbų.

Mūsų Kongregacija niekad tenesigaili skatiko, darbo ir žmonių, kada einasi apie dvasinį brolių išauklėjimą ir apie jų parengimą darbui, triūsui Bažnyčios labui ir Dievo garbei. Reikia sau parengti tinkamus žmones. Kongregacija nuolat turi rūpintis pati savimi, kad joje

klestėtų organizacija, drausmė, tvarka ir dvasia; ne tik turi žiūrėti, kad palaikytų tvarką, drausmę, dvasią, bet kad pakeltų, patobulintų. Kaip kiekvienas asmuo, taip ir pati Kongregacija turi stengtis vis tobulin eiti ir kilti: savo brolių dvasiniame išlavinime ir išauklėjime, pritaikyme ir prirengime darbui Bažnyčios labui, savo darbų ir įstaigų kėlime ir tobulinime, o taip gi savo gyvenimo, kaipo Kongregacijos, kaipo organizmo, kaskart geresniame sutvarkyme, sutaisyme, suorganizavime.

Jei Kongregacija pašvenčia žmones, pinigus ir triūsą visokioms kitokioms įstaigoms, tai ypač nieko neprivalo gailėtis: nei žmonių, nei triūso, nei skatiko, kad, kaip organizme, savy palaikytų, sustiprintų ir ištobulintų gyvybę, dvasią, drausmę, tvarką, organizaciją. Geram susiorganizavimui nereikia nieko gailėtis, nes tame mūsų stiprybė. Kodėl tuo tikslu nebūtų galima aplankyti kitų organizacijų, prisižiūrėti jų gyvenimui, organizacijai ir tvarkai, jų darbams? Kodėl nepasisavinti sau to gero, prie kurio kiti yra priėję savo ilgų metų patyrimu, savo maldomis, Dievo įkvėpimų ir ypatingos malonės vedami? Kodėl iš kitų nepasimokyti, kas galima? Iš visų būtų galima paimti šis tas naudingai. Kodėl neišstudijuoti kitų žmonių Įstatų, Instrukcijų, Regulų ir t. t.? Kiek ten patyrimo, kiek ten dvasios. Kiek antgamtinės šviesos. Pažiūrėkim, kaip pasauliečiai žmonės steigia ir tobulina savo įstaigas. Ne tik visą Europą, bet dažnai ir Ameriką apvažinėja, kad patirtų kaip kitur panašios įstaigos yra įsteigtos ir vedamos. Ką gero pamato kitur, paskui stengiasi prigydyti savo krašte, taikintis prie vietos aplinkybių ir sąlygų. Kodėl nepasekti tuo pavyzdžiu ir Kongregacijos kaskart geresniame suorganizavime, vedime, sutvarkyme.

Taigi mūs Kongregacija nieko neprivalo niekad gailėtis pašvęsti kuo geriausius, kuo dievočiausius, išmintingiausius, gabiausius ir tinkamiausius žmones savo organizmui palaikyti ir ištobulinti. Kuo tinkamiausius žmones reikia pašvęsti novicijams vesti, broliams mokyti ir t.t. Gerai kartas nuo karto aplankyti kitas kongregacijas, prisižiūrėti jų gyvenimui, pasiteirauti pas jas, kas gera dar galima paėmus pas save įvesti, kaip geriau išvengti visokių sunkenybių ir keblumų. Už tai reiktų vengti, kad novicijų vedėjų ir namų neapsunkintų kitais pašaliniais darbais, kad jie vien Kongregacijai galėtų atsidėję tarnauti.

Toliau turi eiti visoki Kongregacijos vedami darbai ir įstaigos. Ir čia turi būti tobulybės ir tobulinimo dėsnis taikomas, kad ir darbuose nemažiau geriau stovėtume už pasaulinius, bet kad dar juos kiek galima pranoktume ir jiems pavyzdžiu būtume.

7. KELIAS Į TIKSLĄ

24.X.10. Svarbu kiekvieną daiktą pradėti nuo to, nuo ko reikia, svarbu išsyk prieiti prie branduolio to dalyko, kurio siekiame. Todėl visame kame pirmiausiai reikia atsižvelgti į tikslą, į dalyko esmę ir apsvarsčius išspręsti, ar tikslas geras, ar dalykas tinkamas. O jau paskui reikia pradėti rūpintis, kaip pašalinti kliūtis ir keblumus, kurie mums trukdo pasiketinimą įvykdyti, kaip surasti kuo tinkamiausias priemones tikslui pasiekti.

Žmogus yra palinkęs savo dvasinio gyvenimo tobulinimą atidėti, o net ir apleisti arba ir visiškai užmesti, kuomet jam pasitaiko koki geri darbai kitiems atlikti. Kai kada žmogus taip duodasi įsitraukti į tų visokių

darbų sūkurį, kad jam pačiam nė kiek laiko nepasilieka. Taip begyvenant, bedirbant, besikarščiuojant, žmogaus dvasia pamažu išsenka, išdžiūsta, išsiblaško ir visiškai susilpnėja. Mūsų dvasiai ataušus ir atšalus, nebeturės kuo gyventi ir mūsų uolumas, ir mūsų darbai pamažėli turės apmirti. Taigi pirmon vieton visada reikia statyti savęs tobulinimą.

Kaip mes greiti esame apsileisti dvasiniame gyvenime dėl visokių pašalinių darbų, taip dėl tų pačių darbų mes veikiai ir mūs Kongregacijos reikalus nustumiame į antrą ar trečią eilę, į užpakalį. O tai niekad negali būti naudinga ne tik Kongregacijai, bet ir mums patiems ir tiems mūsų darbams, dėl kurių taip greiti esame apsileisti. Kongregacija yra atspirtis ir mūsų pačių, ir mūsų darbų, ir veiklumo: ji yra mūsų gyvenimo pamatas. Juo Kongregacija bus geriau sutvarkyta ir vedama, tuo daugiau bus joje Dievo dvasios, tuo geriau ir mes galėsime dvasiniai augti ir tarpti, ir mūsų darbai bus sekmingesni bei vaisingesni ir stovės ant tvirto pamato.

Nė viena įstaiga negyvuos ir netarps kaip reikiant, jei nebus jai atsidavusių žmonių. Taip pat ir Kongregacija neaugs ir netarps, jei neatsiduos ir nepasišvęs jai visiškai kiek reikiant žmonių. Juo Kongregacija bus didesnė, juo sunkesnėse sąlygose prisieina jai gyventi, tuo daugiau žmonių, vienuolių išskirtinai ir visiškai turi atsidavę jai tarnauti. Prie tų žmonių, Kongregacijai visiškai atsidavusių, turi prisidėti ir visi kiti: ir pavyzdžiu, ir geru sumanymu, ir patarimu, ir tvarkos bei dvasios palaikymu, ir iniciatyva, ir sustiprinimu, ir t.t. Juo geriau vienuoliai Kongregaciją, tą savo dvasišką namelį, išsistatys, išpuoš, įsitaisys, sutvarkys, tuo geriau, jaukiau, maloniau bus jiems visiems tenai gyventi. Juo

daugiau bus Dievo ir artimo meilės tarp jųjų, tuo kiekvienas bus karštesnis: kiekvienas tada neš tą ugnį, kuri kitus uždega.

Viską suėmus į krūvą, man rodosi, būtų geriausiai, kad pavyktų gyvenimas šitaip sutvarkyti:

I. (1) Mūsų gyvenimo viduriu turi būti Dievas: Jo didesnė garbė turi mums būti visu kuo. (2) Mūsų visų rūpesčių, darbų, pastangų tikslas turi būti Bažnyčia, ta Dievo karalija ant žemės, ir jos visi reikalai. Bažnyčia turi būti augščiau statoma už visus šios žemės turtus, gėrybes, jieškinius ir siekinius, kad ir prakilniausius.

II. Kiekvienas mūsų savo asmeniniame gyvenime privalėtų, man rodos: (1) Pirmoj vietoj laikyti savo asmeninį išsitobulinimą, šventumą. (2) Toliau turėtų rūpintis, kad prisidėtų palaikyti drausmę, tvarką ir dvasią.

III. Pati Vienuolija turėtų laikytis tokios tvarkos: (1) Jokio triūso nesigailint pirmiausiai rūpintis kiekvieno brolio vienuolio dvasiniu ištobulinimu. (2) Prirengti pareigoms, kad ne tik galėtų gerai atlikti, bet būtų pasaulininkams pavyzdys ir gyvas pamokslas.

Dažnai atsitinka, kad pradedame sau galvą graužti dėl kliūčių, kurias matome arba net ir dėl tų, kurios gali ateity kada nors rastis, jei rasis; skundžiamės dėl to, kad neturime išsyk tų priemonių, kurių mums reikia ir t.t. Ir imame galvoti, kaip tas visas kliūtis pašalinti ir kaip čia tuos visus įrankius susitaisyti. Tuo dažnai viskas ir pasibaigia: prie paties tikslo jau neiname. Pridera mums kitaip pasielgti. Jei tikslas geras ir tinkamas, jei tik jis gali atnešti Dievui garbę ir Bažnyčiai naudą, reikia drąsiai stoti prie darbo ir eiti prie tikslo. Jei tik tikrai būsime savęs išsižadėję ir Dievui visiškai atsidavę ir pasiaukoję, be abejo, surasime būdą ir

keblumams pašalinti arba bent pro juos prasilenkti, ir mūs sumanymai bus įvykdyti. Nereikia tik bijotis dėl Dievo garbės ir Bažnyčios naudos nukęsti, nereikia bijotis, taip sakant, rizikuoti. Ateitis yra nuo mūsų akių ir uždangalu uždengta; ir šiaip gyvenime nuolat mums prisieina rizikuoti. Juo labiau galime rizikuoti, kad čia nėra ko bijotis pralaimėti. Nors ir nepavyktų darbas bei sumanymas, Dievas priims gerus norus, sumanymus ir pastangas. Pas Dievą nieko nepralaimėsime, o tik pelnysime. O pas žmones? Ką čia taip labai gali pralaimėti ir ko čia taip labai bijotis? Jei tik tikrai viso ko būsi išsižadėjęs ir viską būsi dėl Dievo apleidęs, ką žmonės gali tau padaryti? Dievo tau neatims, dangaus prieš tave neuždarys, į pragarą tavęs nenuvarys, jei pats ten eiti nenorėsi. Net nuo žemės tavęs nenustums. Kur nusiųs, ten rasi žmones, ten galėsi jų išganymui darbuotis. Pagaliau, visur yra Dievas ir visur vienoks kelias į dangų.

Viešpatie, suteik man tą malonę, taip visus ryšius mane prie žemės rišančius sutraukyti, taip nuo visų šios žemės niekniekių atsisakyti, taip nuo visokių žemiškų norų, geismų, siekimų, užmanymų pasiliuosuoti, kad drąsiai galėčiau tarti: nieko daugiau čia nesibijau ant žemės, kaip tik Tavęs, mano Viešpatie, mano Dieve ir Sutvėrėjau, kaip tik to, kad Tau mažiau įtikčiau, negu galėčiau, kad mažiau Tavo garbei padaryčiau, negu mano jėgos, tavo malonės paremiamos, išneštų.

Bet aš nukrypau į šalį nuo tos minties, kurią buvau pasiketinęs pasižymėti, remdamasis ir savo ir kitų patyrimu. Žmogus nekartą jaučia reikalą pradėti tobulesnį gyvenimą, susivienyti su kitais, įstoti į vienuolyną. Jis su mielu noru tai padarytų, bet štai prieš akis stoja visokios kliūtys: skolos, giminės, pažįstami, visoki

pradėti ir užimti darbai. Kiek čia visokių ryšių varžo žmogų. Jei tik pirmiau pradėsi nuo to, kad nuo tų visų keblumų atsikratytum, o sau pasakysi, kad jau paskui, kai būsi nuo visko pasiliuosavęs, nuspręsi, ar stoti į vienuolyną ar ne, ir į kokį stoti, tai vargu prie to prieisi, anose klūtyse, kaip kokiose pinklėse, įsipainiojęs žlugsi. Pirmiau ištark tikrai galingą žodį, kuris tave visą sujudintų, tavo visas jėgas pabudintų: aš noriu įstoti į vienuolyną, ir turiu įstoti, ir, jei gali, susirišk kokiais nors ryšiais su tuo vienuolynu, o jau paskui tik žiūrėk, kaip čia greičiau anas visas kliūtis pergalėti. Jei tik bus tikrai galingas noras, tai atsiras būdas ir skolas apmokėti, ir su giminėmis rišančius ryšius sutraukyti, ir nesibijoti pažįstamų ir jų kalbų, ir nebijoti, kad tavo pradėti darbai sunyks ir sugrius.—Aršiau dar būna kai pradedame vaizduotis visokias būsimas ir dažnai net nebūsimas kliūtis. Ko čia mūs vaizduotė nesutveria ir nepadaro. Kas bus, jei apsirgsiu ? Kas bus, jei į kalėjimą įkiš, ištrems ir taip toliau ? Ir čia pasakyk sau: ar nori būti tobulas vienuolis ar ne ? Ir stok drąsiai į tą kelią, kurį tau Dievas rodo, paskui tik jau žiūrėk, kaip pro kliūtis prasilenkti, kaip jas apgalėti. Kai Dievas leidžia nelaimes, tai ir padeda jas perkęsti ir pamokina kaip iš jų išbristi. Kas nori savo gyvenimą perdaug apdrausti nuo visokių nelaimių ir vargų, tas mums netinka. Mūsų Kongregacijos kiekvienas privalome būti pasirengęs, kad ankščiau ar vėliau pasaulinė valdžia mus suseks ir nubaus, kad gali prisieiti pabūti ir kalėjime ir ištrėmime. Reikia prie to ruoštis, jau besibandant, prieš įstosiant į novicijatą, o ir paskui reikia sau tai dažnai priminti, kad pakliuvimas į valdžios nagus nebūtų netikėtas daiktas, todėl būtų gerai, kad kiekvienas mūs brolis mokėtų viską, kas reikalingiausia yra, pats sau pasidaryti, kad mokėtų sau

duoną užsidirbti ar rankų darbais ar galvos, kad mokėtų, kur jį nusiųs, ten atsistoti ant kojų ir verstis pats sau vienas, kol broliai kiti prieis prie jo ir galės jį sušelpti ir padėti. Žinoma, reikia būti protingam, reikia kiek galint saugotis, kad nepakliūtum į tokią nelaimę, bet saikingai, tai yra, kad iš baimės vėl neapsileistume savo darbuose Dievo garbei ir Bažnyčios labui. Aršesniam esi žmogus kalėjime ir ištrėmime, negu kad baimės apimtas ir suvaržytas, kuomet, kaip tas sliekas įsitraukęs į savo dėžutę, lindai, miegi ir nieko neveiki. Bijaisi, kad kiti tavęs neuždarytų į kalėjimą ir neištremtų, o tu patsai save uždarai į aršesnį kalėjimą—į susnūdimo, nieko neveikimo, tamsia nakčia apgultą kalėjimą, kur turi žmogus pradėti gesti ir pūti, tu patsai save tada išvarai į kalėjimą, nes save atskiri nuo būrio tikrųjų, veikliųjų Bažnyčios darbininkų.—Ko vertas toksai gyvenimas? Ar ne daug geriau būti dėl Kristaus ištremtu, surakintu, negu pačiam laisvu noru lindėti savo rankomis statytame kalėjime, negu gėdingai valkioti savo rankomis nukaltus pančius, kuriais mus gėdinga baimė yra surakinusi. Kas liūdniausia, kad šitame pastarame kalėjime ir ištrėmime žmogus, ilgai begyvendamas, turi pradėti gesti ir pūti, nes prisieina jam gyventi be Dievo, o dažnai ir prieš Dievo valią. Tuo tarpu gi, jei dėl tų darbų, kuriuos darysi Dievo garbei, Bažnyčios labui ir sielų išganymui, teks tau pakliūti ištrėmiman arba kalinėn, turėsi tą suraminimą ir džiaugsmą, kad būsi tenai su savo Viešpačiu ir Dievu. Jei dėl Dievo ir su Dievu būsi kalėjime, ar nebus jis tau poilsio vieta, o ištrėmimas ar nevirs tau tada rojumi? O ir pasaulinės valdžios ko čia taip labai nugąstauti. Bene mes jai norime ko blogo. Juk mes nenorime nė sostų versti, griauti, juk mes nenorime prie jokių politinių ar

tautinių partijų prisidėti, vienos ar kitos partijos pusę laikyti, užsižadame į kokius politinius ar tautinius ginčus kištis. Mes nemanome visuomenės tvarkos ardyti. Mes tik norime patys kaskart labiau tobulintis, kaskart geriau, dievobaimingiau gyventi Evangelijos dvasia. Mes tik norime ir trokštame ir viską esame pasiryžę pašvęsti, kad tik mūsų Viešpaties Dievo vardas būtų visur garbinamas, kad tik mūs Motina šv. Bažnyčia klestėtų, augtų ir platintųsi. Tai visa tegali tiktai viešpatijos ir visuomenės kuo didžiausiai naudai išeiti. Taip esi žmogus palinkęs savo ateitį nuo visokių netikėtų negandų apsaugoti, taip ima noras save nuo visokių nelaimių apdrausti, užhipotekuoti.

Bet ar tai galimas daiktas be Dievo. Vienas mažas mažmožėlis suardys visą tavo išsvajotą rūmą, vienas nereikalingas žodžio ištarimas, viena liga, vienas nedoras žmogus visa, ką esi su tokiu rūpesčiu daręs, tau sunaikins. O ką jau bekalbėti apie mirtį. Ar nė ramesnis esi žmogus, ar ne drąsiau žiūri į ateitį, kai visiškai su gyvu tikėjimu esi Dievo Apvaizdai atsidavęs. Juk nė plaukas nenukrinta nuo mūsų galvos be Dievo valios, nė mažiausias paukštelis nepragaišta be Dievo žinios. Beeinant prie tikslo reikia viskas daryti, kas galima, kad išvengtum keblumų ir kliūčių, kad neįkristum į pinkles, į nelaimes, kad į kalėjimą ir į ištrėmimą nenueitum; bet vėl, iš antros pusės, niekad nevalia dėl visokių kliūčių ir pavojų išsižadėti savo pašaukimo, savo augšto ir kilnaus tikslo, sutikti su tuo, kad Dievo garbei ir Bažnyčios labui būtų mažiau daroma arba net ir nieko neveikiama. Reikia gudriai pavojų saugotis, bet kai prisieina, reikia mokėti stačiai ir drąsiai pavojui į akis pažiūrėti. Būkime gudrūs, kuklūs ir protingi, darykime kas galima, bet būkime ir drąsūs ir drąsiai eikime į tikslą, tvirtai tikėdami, kad

Dievo Apvaizdos ranka mus veda ir neša. Kaip kūdikis ramiai ilsisi ant motinos rankų, taip mes dar ramiau darbuokimės ir dar ramesni būkime Dievo Apvaizdos prieglobstyje. Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae. Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum coelorum. Būkite gudrūs, kaip žalčiai, ir neklastingi, kaip karveliai, Mato 10, 16. Jei jūs nesigręšite ir nepasidarysite kaip vaikai,neįeisite į daugaus karalystę, Mato 18, 3.

25.X.1910. Šio pasaulio sūnūs yra gudresni savo dalykuose, negu šviesos sūnūs savo darbuose ir siekimuose. Kaip dažnai tai atsitinka, kad mus pralenkia šio pasaulio sūnūs ir prašoka savo darbštumu, uolumu, drąsa ir narsumu, savo reikaluose vargdami . . .

Kągi mes turėtume daryti dėl Dievo tai regėdami ? Ar neprivalome eiti tenai, kur būtų galima kuo daugiausiai dėl Dievo pasipelnyti, kur daugiausiai sielų išganyti, t.y. tenai, kur didžiausia bedievystė, paleistuvystė, tikėjimo atšalimas, nuo Bažnyčios atitolimas. Ar neturėtume stengtis visur įlysti, įsibrauti, kur tik galima ką nors Kristui ir Jo Bažnyčiai pasipelnyti . . Jei vienas kelias užkirstas, kodėl kito nepajieškoti. Jei vienos durys uždarytos, kitas sau prasiręskime, jei vienas langas užkimštas ir užkaltas, kitą sau darykimės, kad šviesą sau įneštume. Kaip turėtume, kurie save vadiname Kristaus pasekėjais, Jo Bažnyčios tarnais, Jo karalystės platintojais ir skelbėjais, Jo kareivija, iš gėdos apkaisti tatai regėdami. Ką nedaro žmonės, kad turtus kokius susikrautų. Apleidę ne tik savo tėvynę, savo pažįstamus ir gimines, bet ir pačią ir vaikus, keliauja į svetimas šalis per jūras, nesibijo nei šalčio nei karščio, po žeme lenda ir didžiausių pavojų neatbodami ir savo sveikatą pamirš-

dami, o vis tai dėl to niekniekio, dėl skatiko . . . Ar neturėtume stengtis visur įlysti, įsibrauti, kur tik galima ką nors Kristui ir Jo Bažnyčiai pasipelnyti: į visokias draugijas ir įstaigas, į visokias šalis ir viešpatijas, o ypač į didelius miestus, prie universitetų, prie jaunuomenės, kad tenai įnestume Kristų, kaip dabar iš ten paeina klaidingas mokslas, taip paeitų iš ten tikras Kristaus mokslas; į darbininkų draugijas ir sąjungas, kad jos būtų Kristaus tikėjimo ir Bažnyčios atspirtis ir ginklas, kaip jos dabar dažnai yra visokių maištininkų ir riaušininkų židinys ir įrankis, ir visur kitur, kur to reikalauja didesnė Dievo garbė.

Sunku čia mums vietoje organizuotis ir dvasiniai išsilavinti. Tai kodėl negalima sau pasijieškoti kitur geresnės ir patogesnės vietos. Jei negalima Rusijoje gerai atlikti novicijato, tai kas neleidžia išvažiuoti į užsienius? Kad tik būtų tikras, geras noras, o vietų ant žemės vis sau surasime, kad ir Šveicarijoje ar Amerikoje. Jei vienas kelias užkirstas, kodėl kito sau nepajieškoti, jei vienur negali pavažiuoti, kodėl kitur nepabandyti? Jei vienos durys uždarytos, kitas sau prasirėskime, jei vienas langas užkimštas ir užkaltas, kitą sau pasidarykime, kad šviesa įeitų. Taip pat ir su darbais ir su mūsų gyvenimu turėtų būti.

Jei iš kur mus išvaro per vienas duris, grįžkime per kitas, kad ir užpakalines jei tik to reikalauja Kristaus didesnė garbė ir Jo Bažnyčios didesnė nauda. Jei iš kur mus išguis per vieną langą, lipkime atgal per kitą, kad tik visur Kristaus dvasią įneštume ir viską Kristui laimėtume Jo šventai Bažnyčiai.

9. SLAPTUMAS

25.X.1910. Jeigu visokios kitokios kenksmingos draugijos, visokių maištininkų ir riaušininkų, moka taip gražiai pasislėpti ir pasislėpusios gyvuoti ir darbuotis, taigi mes Bažnyčios labui ir net tos pačios visuomenės, nuo kurios prisieina mums slapstytis, ar negalėtume jau surasti sau slaptos vietelės, ar nemokėtume gi jau užsislėpti taip, kad niekas, kam to nereikia, mūsų nežinotų. Argi mes jau nemokėtume savo sumanymų ir darbų užtylėti. Pirmutinieji krikščionys tiek metų turėjo išgyventi slapta, katakombose, požemiuose, kaip galėdami ir kur galėdami, slapstydamiesi, o tik gyveno, organizavosi, tvarkėsi ir dirbo, ir dar kaip sekmingai ir vaisingai. Juk mes jų vakų vaikai. Kodėl kai reikia nepasekti tų švatųjų mūsų tėvų pėdomis: jie mums padės tai daryti savo maldomis, užtarimu ir globa. Kad tik mes jų didelę dvasią turėtume. O mums taip dabar tos dvasios reikia! Bažnyčia visur persekiojama ar bent varžoma: visiškai negali kaip reikiant darbuotis ir plėtotis. Juk daugely šalių kai kurių vienuolijų neįsileidžia; iš kitų gi šalių vienuoliai laukan varomi, viešai dirbti ir įstoti draudžiama. Taigi kas belieka daryti? Nejaugi atsižadėti savo pašaukimo? Nejaugi atsilenkti to kelio, kurį Dievas mums parodo? Nejaugi vis nusileidžiant ir nusilenkiant prieš visokius neteisingus Bažnyčios priešininkų įstatymus ir norus nieko neveikti? Nejaugi išsižadėti brangiausių idealų, rūdyti kur susirietus ir susitraukus iš baimės? Jei taip elgtumės, tai susilauktume to, kad kokią dieną mums uždraus ir katalikais būti. Ne, anaiptol ne! Turime eiti narsiai ir drąsiai prie tikslo keliu, kurį Dievas mums rodo, kur Dievo dvasia mus veda ir skatina eiti į jokias kliūtis neatsižvel-

giant, nieko nenugąstaujant. Jei pilni Dievo dvasios būsime, viską turėsime galutinai apgalėti. Dvasios nė pančiais nieks nesugebės surakinti, nė kalėjime neužkals, nė ištrėmime nebesulaikys. Ji išsiverš iš visur, pro visur prasimuš. Uždek tik, Viešpatie, mūsų širdis tavo meilės ugnimi! Duok tik mums tavo šv. Dvasios, kad mes tikrai visko išsižadėję Tavo garbei ir Tavo Bažnyčiai visiškai, pilnai atsiduotume. Visokios kenksmingos draugijos dažnai po visą pasaulį išsišakojusios veikia, dirba pasiknisusios po Bažnyčia ir visuomene. Argi mes nuleidę rankas į tatai ramiai sau žiūrėsime? Ne! Mes prieš nedoras jų organizacijas ir nedorus darbus turime pastatyti savo katalikiškas organizacijas, turime varyti savo katalikišką darbą. Tegu čia mums būna pirmieji krikščionys vadai ir pavyzdžiai. Mūs tikėjimo šventieji milžinai ir karžygiai, kurie savo krauju palaistydami, išugdėte šv. Bažnyčią, Kristui padedant, išmelskite mums narsumo ir drąsos, kad paskui jus pasektume!

10. YPATINGIEJI PRIVALUMAI

27.X.1910. Koksai turėtų būti ypatingas privalumas kiekvieno mūsų, apleidus pasaulį ir įstojus į vienuolyną? Kad nejieškotume savęs, o tik Jėzaus Kristaus. Non quae sua sunt, sed quae Jesu Christi, quaerant. Kad jieškotų ne savo naudos, o Jėzaus Kristaus. Kad nežiūrėtume, kaip vienuolijoj savo norus pervaryt, kaip savo pašalinius ar tai asmeninius ar tai tautinius tikslus atsiekti, kaip savo visokius sumanymus įvykdyti, o tik kad rūpintumės, kaip čia geriau Viešpačiui Dievui įtikti, kas čia ir kaip čia Jo didesnei garbei padaryti, kaip geriau mūsų šv. Bažnyčiai patarnauti. Quaerite primum regnum Dei et iustitiam eius, et haec omnia

adiicientur vobis. Jieškokite visų pirma Dievo karalystės ir jos teisybės, o visa tai bus jums pridėta, Mato 6, 33.

Dievo visa širdimi jieškodami ir šv. Jo Bažnyčiai tarnaudami visomis jėgomis, tuo pačiu geriausiai patarnausime ir žmonijai, ir visuomenei, ir tautoms, ir visai žmonijai, nes niekame kitame nėra išganymo, kaip tik Viešpatyje Jėzuje Kristuje. Non data in aliquo alio salus, nisi in Jesu Christo. Kiekvienas mūsų privalo tos vienos, didelės minties būti apimtas, kad visame kame iš tikrųjų jieškotų Dievo, kad tarp daugybės visokių priemonių, kad ir gerų geriausių, ypatingai rinktųsi tas, kurios didesnei Dievo garbei išeitų; kad veizėdamas į visokias kitas įstaigas ir žmonių kuopas arba būrius, ypač jei ten dar Dievo nėra, visomis jėgomis stengtųsi tenai Dievą įnešti, viską Kristaus dvasia atgaivinti, perimti, atnaujinti.

Šv. Katalikų Bažnyčia, tikroji Kristaus karalyste žemėje, karščiausiai mano pamiltoji! Jei tave užmirščiau, tegul būna pamiršta mano dešinioji, tegul mano liežiuvis pridžiūsta prie gomurio, jei aš tavęs neatminčiau, jei aš taves nelaikyčiau, mano mieliausioji Motina, už visų didžiausią savo linksmybę! Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea. Adhaereat lingua mea faucibus meis si non meminero tui, si non proposuero Jerusalem in principio laetitiae meae. Jei ušmiršiu tave, Jeruzale, tebūna užmiršta mano dešinė! Teprilimpa mano liežiuvis prie mano gomurio, jei aš neminėsiu tavęs, jei nestatysiu Jeruzalės augščiau už kiekvieną mano linksmybę, Ps. 136, 5-6.

Tasai šauksmas tebūnie nuolatiniu mano širdies šauksmu. Duok, Dieve, kad mes būtume pagauti tos didelės vienos minties—Bažnyčiai dirbti, vargti, kentėti; kad Bažnyčios kentėjimai, vargai ir žaizdos būtų mūsų

vargai, kęsmai ir žaizdos mūsų širdies, kad būtume pagauti to vieno geismo, nieko čia ant žemės nesitikint, nejieškant, jokio sau pelno nelaukiant, savo gyvenimą pašvęsti Dievui, Bažnyčiai, sudilti, sunykti darbuose, varguose ir kovose už Bažnyčią; kad mes turėtume tą didelį narsumą, jokių kliūčių iš pusės pasaulio ir jo galybių nesibijant, jokiam bailumui nepasiduodant, eiti drąsiai į darbą, į kovą už Bažnyčią, tenai kur labiausiai to reikia, tai yra, kur pasaulinė valdžia persekioja Bažnyčią, vienuolijas, varžo Bažnyčią ir jos organizacijas ir įstaigas; kad mes tik to vieno bijotumės—numirti nieko dar nekentėję, nevargę, nedirbę Bažnyčiai, sielų išganymui, Dievo garbei; kad mūs mintys, geismai, norai vis į tą pusę linktų, kaip čia visur Kristų įnešti, Jo dvasią perimti, kaip visur Katalikų Bažnyčios vardą išaukštinti. Turėtume tam tikslui pasinaudoti visokiomis, žinoma, padoriomis priemonėmis: ir paprastų kunigų ir kur geriau išeina, vienuolių, ir kur tai patogiau yra, pasaulinių rūbais, ir amatais, ir darbais, ir mokslu, ir turtais, ir savo krauju, ir viskuo. Viskuo, kas Dievo sukurta ir dora, viskuo; kada to reikia kodėlgi negalėtume panaudoti didesnei Dievo garbei ir Bažnyčios labui. Omnia vestra, vos Christi, Christus autem Dei. Visa yra jūsų, jūs Kristaus, Kristus gi Dievo. Visa, visokių darbų dirva, ypač kunigo darbų dirva; dirva, kuri rišasi su žmonių švietimu ir organizavimu, visame savo platume; žinoma, visur, pasirenkant, kas galėtų didesnei Dievo garbei išeiti, ko labiau reikalauja Bažnyčia.

Kuo turėtume mes ypatingu būdu prasinešti? Savęs išsižadėjimu ir visišku atsidavimu Dievui ir Jo Bažnyčiai; vidiniu dvasiniu gyvenimu, o iš antros pusės, veiklumu tarp žmonių ir su žmonėmis, telkiant aplink save visus gerų norų žmones; uolumu irnarsumu, be sverdelėjimo ir

baimės, kur reikia, viskam pasiryžtant (vişkuo rizikuojant) didesnei Dievo garbei, Bažnyčios labui, sielų išganymui; iniciatyvos dvasia, bet laikomos drausmėje, sutvarkyta ir suorganizuota, suimta kuo pilniausios klusnybės ryšiais. Kiekvienas mūsų turi stengtis, kame nors prasinešti, išsispecializuoti, kad būtų tame kitiems atspirtis, bet taip, kad ir tame specializavimosi būtų tvarka ir tikslingumas, organizacija, kad ir čia kiekvienas ne tik pats sau eitų, bet kad ir visi iš vien eitų. Tarp savęs turėtume kuo didžiausioj vienybėj gyventi, brolišKos meilės ryšiais susirišdami, kad guldytume galvas vienas už visus, o visi už vieną. Kaip ypatingas uždavinys dabartinėj gadynėj, man ding, turėtų būti: įtraukti didesnius žmonių būrius, platesnę visuomenę į aktyvesnį darbą tikėjimui ir Bažnyčiai ginti ir praplatinti, supopuliarizuoti apaštalavimo darbus, kad taip kaip dabar rūpinasi geri katalikai gailestingomis įstaigomis, taip dar daugiau rūpintųsi tikėjimo gynimu ir praplatinimu, Bažnyčios gynimu ir išaugštinimu. Kiek čia gero galėtų padaryti pasauliniai vyrai ir moters, kad juos tik pirmiau galėtume geriau tikėjimo išmokyti, apšviesti, supažindinti su mūs Bažnyčios reikalais, juos uždegti švento uolumo ugnimi, o paskui kad gerai suorganizuoti būriais ir patraukti prie darbo tikėjimui platinti. Jie galėtų ten įnešti Kristų, kur mes kunigai net prieiti negalime. Reikėtų mums telkti gerų norų žmonių aplink save ir vesti juos į darbą Dievo garbei, tikėjimui apginti ir praplatinti. Mūsų tarp žmonių veiklumo ypatybė turėtų būti mokėjimas žmones suorganizuoti, vienyti ir traukti prie darbo Bažnyčiai apginti, praplatinti ir išaugštinti.

11. MALDA IR DARBAS

14.XI.1910. Žiūrėsiu, kad neapleisčiau darbo dėl maldos, nė maldos dėl darbo. Ora et labora. Melskis ir dirbk. Be nuolatinės maldos siela vysta ir džiūsta, jėgos išsenka ir išsibaigia, dvasia išsiblaško ir patsai darbas pasidaro stebėtinai bergždžias. Antra vertus, nereikia vėl užmiršti, kad ne tik melsdamiesi, bet ir dirbdami Dievo garbei, Dievą garbiname ir Jam tarnaujame. Mūs veikliame gyvenime būtinai turime būti įpratę į vidinį dvasinį gyvenimą, į nuolatinę dvasinę maldą turime mokėti atjausti savo širdyje Viešpatį Jėzų, statyti save ir savo darbus Dievo akivaizdoje. Labai svarbu įprasti maldai pašvęsti atliekamo laiko trumpas valandžiukes, tai yra einant nuo vieno darbo prie kito, kur važiuojant, net einant pasivaikščioti, atitrūkstant nuo darbo, nuo žmonių draugijos, nuo savo užsiėmimo. Be tokios nuolatinės maldos, nuolatinio dvasios kėlimo prie Dievo veikliame gyvenime, kuriuo turime mes gyventi, neilgai ištesėsime. Bet vėl, antra vertus, darbas, malda gaivinamas ir pašvenčiamas trumpais prie Dievo atsidūsėjimais, trumpais minties ir širdies augštyn pakėlimais, labai žmogų tobulina ir su Dievu suvienija. Taip dieną praleidęs, žmogus jauti vakare kažin kokį dvasios ramumą ir širdies džiaugsmą, jauti, kad diena nebuvo tuščia.

12. GYVENIMO TVARKA

15.XI.1910. Ką padės, jei mes turėsime kad ir gražiausias ir geriausias Instrukcijas, jei jų nepildysime. Geriau mažai turėti Įstatų, o juos pildyti kaip pridera, negu turėti jų daug, bet gyvenime nesilaikyti. Tačiau visas gyvenimas turi būti suimtas į tvarką vienuolyne. Niekad

nevalia paleisti bendras gyvenimas tekėti kaip upė, kaip tinkamas. Vienuolijos gyvenimas turi visada būti suimtas stipriai į Įstatus, į Instrukcijas ir Regulas ir į Vyresniųjų rankas. Jis turi būti valdomas ir vedamas ir tvarkomas. Net kiekvienam broliui, siunčiant jį kur nors į darbą, reikia duoti, kiek galima raštu instrukcijas, kad žinotų, ko laikytis. Qui ordini vivit, Deo vivit. Keikvienam broliui turi būti palikta gana plati dirva, kad laisvai galėtų darbuotis didesnei Dievo garbei pagal savo gabumus ir vyresniųjų paliepimus. Bet ir jam nevalia gyventi palaidu gyvenimu be tvarkos. Ir jis privalo patsai suimti savo gyvenimą į tvarką, kad kiekviena valanda turėtų savo paskyrimą ir tikslą.

13. VISA ATNAUJINTI KRISTUJE

17.XI.1910. Iš visų pusių girdisi aimanavimai, kad mums trūksta tinkamų žmonių į darbą. Darbo begalės, o žmonių maža arba ir visiškai nėra. Tai tiesa. Bet kas čia kaltas, ar ne mes patys! Geriausias apvaizdusis Viešpats Dievas, kada reikia ir kada Jis nori, suranda sau tinkamus žmones ir juos pašaukia prie darbo ir duoda savo malonės, apšvietimo, įkvėpimo, meilės, tikėjimo, šventumo jiems galią. Erigit de stercore humiles; quae stulta sunt et infirma Mundi eligit Deus ut confundat fortia. Spiritus flat ubi vult, quando vult et quomodo vult. Jis išaugština žemiuosius; kas pasauliui silpna išrinko Dievas, kad sugėdintų, kas stipru. Vėjas pučia, kur nori, kada nori ir kaip nori. Bet paprastai Viešpats Dievas valdo vienus žmones per kitus; vienus su pagalba kitų veda į išganymą. Paprastai Dievas duoda mums tik supratimą, ko Bažnyčiai reikia, o jau mes patys turime stengtis su Dievo pagalba tuos reikalus

atlikti. Reikia mums žmonių, tai stenkimės mes juos sau išsiauklėti, išlavinti. Nuo to, man rodos, ypatingai reikėtų pradėti mums visus visuomenės Kristuje atnaujinimo darbus. Omnia restaurare in Christo. Visa atnaujinti Kristuje. Žmogaus protas yra versmė visokių minčių, kurios paskui patekusios į minias pasklinda į platųjį pasaulį, ima žmoniją valdyti. Žmogaus valia yra toji jėga, kuri, arba telkdama ir vienydama aplink save kitus žmones, arba juos stumdama pirmyn arba atgal, juos vesdama, keldama, žemyn nutraukdama, valdydama, gali laimę arba nelaimę žmonijai suteikti.

Žmogaus širdis visokių ugnies jausmų pilna gali būti jėga, kitus sušildančia, uždegančia, sukaitinančia, kaip garas ir elektra, prie gero darbo patraukiančia ir pastumiančia, arba vėl kenksmingu gaivalu, viską sunaikinančiu. Taigi svarbu žmogų gerai, tinkamai Kristaus dvasioje išauklėti, jo protą tikrai pilna tiesa apšviesti, jo valią į Dievo valią per įsakymus, patartis, pareigas, pašaukimą, įkvėpimą, aplinkybes ir t.t. išreikštas, ryšius stipriai suėmus ir Dievo malone, kurią mūsų motina Bažnyčia per sakramentus ir kitokiais būdais gausiai mums parūpina, kurią mums pats Dievas taip gausiai duoda, sustiprinti; jo širdį karšta Dievo ir artimo meile uždegti. Mūsų Kongregacija tad ypatingu būdu turėtų rūpintis, kad išlavintų ir prirengtų reikalingų Bažnyčiai žmonių. Iš vienos pusės gerai reikėtų atsižiūrėti į Bažnyčios reikalus kiekvienoje tautoje, reikėtų tuos reikalus, pradėjus nuo svarbiausių ir būtiniausių, stengtis gerai suprasti ir permanyti, o iš antros pusės reikėtų rūpintis surasti tam tinkamus žmones, juos geriai išlavinti, išmokyti, parengti, kad gerai galėtų tuos reikalus atlikti, kad galėtų sekmingiau darbuotis. Pirmiausiai, žinoma, visada reikės rūpintis dvasiniu, vidu-

jiniu žmogaus ištobulinimu, kad jis būtų pagal Dievo Širdį žmogus: homo secundum cor Dei. Kad galėtų ir kitiems būti dvasinio atgimimo ir gyvenimo versmė. Paskui reikėtų stengtis tobulinti ir kituose reikalinguose daiktuose: ar tai mokslo, ar darbo, ar veikimo srityje— kad būtų nors vienoje kokioje gyvenimo šakoje Bažnyčiai ir visuomenei naudingas, kad ir įgimtomis dovanomis ir gabumais, darbu ir triūsu, galėtų Dievui tarnauti ir žmonėms naudingas būti, kad ir tais ištobulintais įgimtais įrankiais, kuriuos išlavinimas, mokslas ir gabumai duoda, ne žemiau už netikinčius arba ir tikinčius, kurie nėra Dievui ypatingai pasišventę, stovėdamas, kiek galint dar ir prasinešdamas, kad ir tais įrankiais galėtų sekmingai naudotis, kad kitus prie Dievo ir Bažnyčios patrauktų. Taigi, nereikėtų mums niekad gailėtis nei laiko, nei žmonių, nei skatiko, kad tuos žmones, kuriuos mums Apvaizda siunčia, gerai išlavintume, išauklėtume ir prie naudingo Bažnyčiai ir visuomenei darbo prirengtume. Geriau palikti kol kas, vienur arba kitur, laukus dirvonais gulėti, negu žmones, neužtektinai išlavintus ir parengtus, į darbą siųsti; geriau bus, jei turėsime kad ir mažiau darbininkų, bet gerų ir tikrų darbininkų, kurie tą darbą atliks taip, kad jo antrą kartą nebereikėtų dirbti. Čia reikia iš vyresniųjų pusės didelės išminties ir kantrumo, kad matydami plačias dirvas visur dykas begulint, visur daugybę darbų, darbininkų stoką, nesiųstų pirma laiko neišlavintų ir dar gana neparengtų žmonių į darbą, kad mokėtų pakęsti ir palaukti, kol žmonės subręs, pasiruoš. Darbo niekad nepritruks: dar platūs laukai dirvonais guli, o ir dirbamuose laukuose kiek dar kūkalių ir piktžolių. Ir pinigų prireikus dar ne taip sunku surasti; Dievas rūpinasi savo tikraisiais tarnais, kad tik gerų tinkamų žmonių būtų. Taigi

atsidėję turime rengti, mokyti ir lavinti reikalingus mums žmones. O ir paskui, pastatę juos prie darbo, turime žiūrėti, kad vis dar turėtų laiko tobulintis ir dvasiniai ir kiekvienas savo darbo šakoje. Tobulybės dėsnis turi būti visuotinis mūsų gyvenimo dėsnis, ne tik tada, kai siekiama dvasinio asmeninio išsilavinimo, bet ir pareigų ėjime ir darbuose ir tuose patarnavimuose, kuriuos galėsime Bažnyčiai atlikti. Tebūna mums pavyzdys Kristus, kuris viską gerai padarydavo: omnia bene fecit. Reikia žiūrėti, kad pirm laiko į darbą neįsišokti ir neįsitraukti, o kokį darbą apėmus ar pradėjus, stengtis jį gerai padaryti ir tobulyn varyti.

Duok Dieve, kad aš savęs išsižadėjęs visiškai, kas kart labiau Tavyje ir Tavo šventoje valioje paskęsčiau. Jaučiu gerai, kad tik tada žmogus tikrą Dievo sūnų laisvę įgyji, kada išsinėręs iš savimeilės kailio, apsisiauti Kristaus dvasios ir malonės rūbu, kada savęs ir šio pasaulio ir piktos dvasios tikrai išsižadėjęs, pradedi įeiti, įsigilinti į Viešpatį Dievą, kada savo sugedusį kūną ir šio pasaulio ankštutėlę gūžtelę dvasia apleidęs, apsigyveni Augščiausiojo būstuose; kaip tada pasidaro protas aiškus, laisva dvasia, širdis plati ir atvira. Tada tik iš tikrųjų pradedi jausti, kad visi žmonės broliai, o žmonija tai tik viena šeimyna; ir pradedi savo karšta širdimi visus apglobti, visus prie savo širdies imi maloniai glausti. Įmanytum, visą kraują po šlakelį atiduotum, kad tik tuos savo brolius, tą Dievo šeimynėlę, prie Dievo atvestum, su Bažnyčia, su Kristumi juos suvienytum. Kai Dievo meilė į mūsų širdį įžengusi ją praplečia, tada joje taip erdva pasidaro, kad visi žmonės, be jokių skirtumų ar tai luomų ar tautos, į ją sutelpa. Kuomet žmogaus siela šventosios Dvasios pagauta pakyla ir nuskrieja į tas augštybes, kur šv. Trejybė savo amžinumo-

je neapsakoma, neišreiškiama, begaline garbe spindi, šviečia, ir kuomet iš tų augštybių apmeti paskui akimi šį pasaulį, kaip jis išrodo menkutis, mažas. Iš tų amžinumos augštybių į šį pasaulį žvelgdamas, išmoksti, kaip reikia įvertinti kiekvieną šios žemės daiktą ir kiekvieną savo vietoje pastatyti, išmoksti daiktais, kaip įrankiais naudotis didesnei Dievo garbei. Quid hoc ad aeternitatem ? Quid ad maiorem Dei gloriam, prosperitatem Ecclesiae, salutem animarum, proprium profectum? Ką tai padės amžinybei, didesnei Dievo garbei, Bažnyčios gerovei, sielos išganymui, mano pažangai ? Duok, Dieve, kad į viską žiūrėčiau iš amžinumos augštybių ir viską amžinumos svarsčiais sverčiau. Sub specie aeternitatis omnia respicere oportet. Reikia žvelgti į visa amžinybės žvilgsniu.

Atsidėjus visame kame reikia ieškoti Dievo ir stengtis Jam įtikti. Bet Viešpats Dievas taip yra malonus ir geras, kad Jis pirmutinis mūsų jiško. Savo malone Jis mus kelia, žadina, kad pabustume iš dvasinio susnūdimo. Jis nuolat mus skatina ir ragina, kad dirbtume Jo garbei; Jis mus veda ir traukia augštyn į tobulybę ir prie visokių gerų darbų sielų išganymui ir Bažnyčios labui. Tik nereikia trukdyti ir kliudyti Dievo malonės įtakai, nereikia daryti kliūčių Dievui mūsų sieloje, priešingai, reikia pašalinti tas kliūtis, reikia pasiduoti Dievo malonei. Reikia sutraukyti, nieko nebojant, vieną paskui kitą tuos pančius, tas virves ir virvutes, kurios mūsų sielą laiko pririšusios prie mūsų savimeilės, prie mūsų kūno ištaigų, prie mūsų valios visokių užgaidų, prie mūsų proto žemiško išmanymo ir neduoda jai pakilti, reikia sutraukyti ir sudaužyti tuos pančius, kurie mus laiko prirakinę prie šio pasaulio daiktų ir daiktelių ir visokių menkniekių, suvaržę tuščios garbės

geismų ryšiais, reikia numesti šalin nuo savo pečių tą sunkią naštą, kuria taip dažnai mus kaip sloga slogina, reikia numesti drąsiai nuo mūsų kelio tuos visus gramozdus, paniekinti tas visas baidykles, kurias mums kryžiaus, kentėjimų, vargų ir bėdų, persekiojimų, nepavykimų ir t.t. baimė mėgsta prieš akis statyti. Žodžiu, reikia nesibijoti apmirti, kaip tam grūdui, kurį mini Evangelija, įbertam į žemę. Kol grūdas nebus apmiręs, jis vienas nenaudingai gulės žemėj; tiktai kai bus patsai apmiręs, jis išduos gyvybę ir atneš keleriopą vaisių. Nisi frumentum cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Taip ir žmogus neturi bijotis apmirti, paskęsti Dievuje. Kada žmogus sau ir pasauliui tikrai numiręs, tik tada jis atgys ir atgims Dievuje ir gausių vaisių atneš. Kas taip savo sielą pragaišins Dievuje ir Dievui, atras ją vėl, tik šventą, skaisčią, padievintą ir išganys ją ir per ją daug kitų. Kas gi įsikirtęs į savimeilės virves laikysis savo sielos, ir visko bijodamasis nežinos kaip ją saugoti, pražudys savo sielą, liksis vienas sau gulėti, kaip anas sudžiūvęs grūdas. Qui animam suam amat, perdet eam, qui eam perdiderit propter Christum salvabit eam. Jei tik iš vienos pusės mes tikrai ieškosime Dievo, o iš antrso pusės visiškai būsime pasidavę Dievo valiai, tai be abejo, Viešpats Dievas prie visko mus prives. Nevisi šventieji išsyk pašoko iki augštam tobulybės laipsniui. Daug šventųjų tik iš palengvo, ilgus metus dirbę, kamavęsi, priėjo prie augštesnio šventumo laipsnio, o priėjo dėl to, kad nesiderėjo su Viešpačiu Dievu, nesipriešino Jo valiai, nestatė kliūčių Jo malonei, tik drąsiai, noriai, veikliai viską apleisdavo, viską Dievui pašvęsdavo, paaukodavo. Už tai ir Dievas juos prie visko privedė: prie tobulybės ir prie gerų naudingų darbų Bažnyčiai ir sieloms.

14. SAVO IR KITŲ ŠVENTUMAS

18.XI.1910. Sanctifico meipsum, ut et ipsi sanctificati sint. Šventėju patsai, kai ir jie būty šventi. Pačiam besitobulinant, besirūpinant ir besistengiant eiti vis šventyn, reikia neužmiršti ir kitų ištobulinimo, reikia rūpintis ir kitus prie Dievo patraukti ir į kitus gerą įtaką daryti. Ir čia būtų gera pradėti tasai darbas nuo artimiausiųjų: nuo saviškių ir namiškių, kiek galima, o paskui jau reikia siekti toliau. Būtinai turi mums kiekvienam rūpėti, kad ne tiktai patys kaskart tobulyn eitume, bet kad drauge ir kitiems taptume dvasinio gyvenimo ir tobulybės parama, versmė, židinys. Ne tik turime žiūrėti, kad patys kaskart geriau susiorganizavę ir susitvarkę būtume, bet kad ir kitus dar aplink save tekltume ir vienytume geriems darbams Bažnyčiai ir Dievui.

15. DVASIAI PATAISYTI KELIAS

20.XI.1910. Užėjo man mintis, kokių geriausia priemonių imtis, kad būtų galima atitaisyti, atnaujinti ir pakelti žemyn nusmukusi dvasia kokioj nors vienuolijoj. Pastebėjus, kad vienas antras daiktas jau nebe tvarkoje vienuolyne, kaip reikėtų imtis darbo, kad galitume tai pataisyti ir net dar pagerinti. Paprastai tokiame atvejuje matosi šitoksai liūdnas reiškinys: kritikuojama ir peikiama viskas ir visi, visa kaltė suverčiama vyresniesiems, įstatams ir visokioms aplinkybėms, nuolat aimanuojama ir skundžiamasi. Uolieji ir neva geresnieji būna tada greičiausiai aršiausieji kritikai, peikikai. Kokia iš to nauda ? Tik dar daugiau genda dvasia ir žemyn krinta. Pradeda darytis partijos, tarp kurių gema kai kada neapykanta ir kova. Neapykanta

gi kaip kiekvienas piktas geismas, aptemdo žmogaus protą, apgiežia širdį. Dvasios susijaudinime ir susidrumstime ne vieta Dievo Dvasiai. Non in commotione Spiritus Dei. Tokiu keliu beeinant, vargu prie ko dora galima prieiti. Kokiu tad būdu reikėtų pradėti tikras gyvenimo pataisymas ar to, kas netvarkoje, atitaisymas. Man rodos geriausiai šitokiu būdu: pirmiausiai pačiam tam, kuris išvydo ir suprato blogą daiktų stovį, reikėtų pas Dievą maldoje ieškoti tikros šviesos ir supratimo ir valios stiprybės. Reikėtų Dievo akivaizdoje visas dalykas gerai apgalvoti ir apsvarstyti ir taip juo pačiam persiimti, kad jis apimtų ir pagautų ir proto mintis, ir valios jėgas, ir širdies jausmus. Toliau reikia pradėti pačiam tobulai gyventi, vykdyti tai, kas nevykdoma, vengti tai, kas negero į vienuolyną įsibrovė, žodžiu, gyventi vienuolyno įstatais ir dvasia. Taip pačiam besistengiant tinkamai gyventi ir elgtis, reikia žiūrėti, ar neatsiras koksai draugas, kuris taip pat sutiktų pagal Dievo dvasią gyvenimą pradėti ir panorėtų drauge iš vien eiti prie to pat tikslo. Reikia rūpintis jam įkvėpti to pat idealo meilę, to pat reikalo supratimą, tokį pat, kaip pats turi, karštą Dievo valios vykdymo tame sumanyme norą. Paskui abudu taip Dievo keliais ir takais beeidami ir Dievo didesnės garbės visame kame begeisdami, tesistengia dar ir trečią ir ketvirtą, daug kitų draugų pamažu prie savęs patraukti. Tokiu būdu pasidarys nauja srovė, kuri pamažu visą vienuolyno kūną nauja dvasia perims. Žinoma, ir suprantama, kad visa tai, paprastai, reikia su vyresniųjų žinia daryti ir jiems laiminant ir padedant. Ne nuo kitų peikimo, niekinimo, žeminimo reikia pradėti Kristuje atnaujinimo darbą, bet nuo įėjimo į patį save, gilesnio įsižiūrėjimo į savo gyvenimą ir pasielgimą, nuo savęs išsižadėjimo,

nuo tikro iš visų jėgų stengimosi, savo gyvenimą pataisius, kiek galint tobuliau gyventi pagal Dievo valią. Reikia pirmiausiai pačiam Dievo keliais imti vaikščioti, o paskui jau rūpintis, kad ir kiti imtų tais pačiais keliais vaikštinėti, ir kitus reikia rūpintis patraukti paskui save, ypač savo pavyzdžiu. Toksai būdas pradėti atnaujinimo darbą ne tik vienuolyne, bet ir kitose gyvenimo srityse, kažin, ar tik nebus sekmingiausias.

16. NUOLATINĖ MALDA

24. Kuomet mintys, kylančios iš mūs sugedusios prigimties, arba piktos dvasios pagundos drumščia mūsų dvasią, privalome ilgiau ir daugiau melstis, kad mūsų valia, maldoje sustiprėjusi, galėtų piktam atsispirti. Bet kada pagundos jau yra sumažėjusios ir beveik visiškai apmirusios, kada jų vietą jau yra užėmę šventi ir geri geismai, atsidūsėjimai, norai, tada mes jau nereikalaujame taip labai ginklų su priešu grumtis, tada galime mažiau tam tyčia laiko maldai pašvęsti. Sakau: tam tyčia, atsidėję, mažiau galima melstis. Nes, bendrai kalbant, reikia nuolat melstis nesiliaujant. Bet tai galima daryti visur ir visada, ne tik kada klūpodami meldžiamės arba kada esame koplytėlėj. Reikia pratintis prie tokios nuolatinės maldos dvasioje, ar tai kur einant, ar tai kokį darbą dirbant, ypač kada tas darbas nereikalauja, kad protą įtempę dirbtume, ar tai šiaip turint kokią laisvesnę valandėlę laiko, ypač einant nuo vieno darbo prie kito, ar tai su žmonėmis kalbant, žodžiu, visur ir visada. Tie trumpi prie Dievo atsidūsėjimai, tie akimirksniniai dvasios pakilimai dangun, tie Dievo ir artimo meilės jausmai, tas pažvelgimas į viską tikėjimo akimis, visai nereikalauja, kad tam tyčia pašvęstume

laiką, nei darbo nė kiek nekliudo, o tik dar gaivina. Reikia pratintis prie tokios nuolatinės maldos. Ypač mūsų veikliame gyvenime būtinai reikalingas tas šventas įprotis. Turime gaudyti tas valandėles, kurios taip greit bėga ir pranyksta, tas laisvesnes valandėles ir jas malda paversti. Kai žmogus, kurį laiką pasidarbavęs, įpranti į tokią maldą, tai nė nejauti, kaip pati dvasia nuolat prie Dievo kyla, tarsi veržte veržiasi dangun. Kiek žmogus tada gauna šviesos, kiek šventų jausmų įgauni, kaip savo valią sustiprini. Jei mes neišmoksime tų akimirksnio ilgumo valandėlių maldai sunaudoti, tai jos ir taip kaip žaibas pranyks. Arba kas aršiau dar būna: mes dažnai nustojame tų valandžiukių, ypač jei laisvesni esame. Mintis turi dirbti ir apie ką nors sukinėjasi. Jei ji nesisuks apie Dievą, prie Dievo nekils, prie šventų dauktų, tai skrajos kur kitur, dažnai tik vėjus gaudys, persvarstinės kokius nemalonius atsitikimus, sukinėsis apie mūs pačių asmenį ir tik dar maitins savimeilę. Tada žmogus tik dar labiau pailsti, negu kokį darbą dirbdamas, ir nervai susierzina ir dvasios ramybė žūva. Palaimintas žmogus, kuris išmoksta, kiek atitrūkdamas nuo darbų ir rūpesčių, prie Dievo kilti ir Dievuje ilsėtis. Negalėdami daug laiko maldoms pašvęsti, ypač turime pratintis į tą vidinį maldingumą, į tuos nuolatinius prie Dievo pakilimus. Kiek tai laiko valandėlių veltui prapuola, bemąstant apie kažinką, apie kokią kaip ir tuštumą, nė pats žmogus nesižinai apie ką, tik jauti, kad mąstai, kad tavo mintys dirba ir net ilsta, bet ką mąstai, nesižinai, tarytum kokius vėjus gaudai. Ar nedaug verčiau kiekvienu atžvilgiu į Dievą ir šventus daiktus pakreipti savo mintis ir dvasią? Tada ir prie didžiausių darbų surasime ir turėsime dar gana laiko maldai. Mokėkime tik būti, vaikščioti Dievo

akivaizdoje, būkime tik visada pasirengę vykdyti, kas Dievui labiau patiktų, o mūs siela skendės maldoje. Daug augštesnis yra šventumo laipsnis mokėti visur, visada, visokiose aplinkybėse, prie visokio darbo, tarp visokių žmonių su Viešpačiu Dievu gyventi, vienytis, Jį savo širdyje turėti, Jame skendėti, Jame džiaugtis ir linksmintis, Jo jieškoti, prie Jo kilti, Jį pamėgti, negu vien tada, kai esame koplytėlėje, kai klūpome, kada maldas kalbame. Palaimintas, kuris besitriūsdamas ir bedirbdamas Dievo didesnei garbei, mokės taip Dievuje skendėti ir su Dievu vienybėje gyventi. Qui Deo adhaeret unus spiritus est.

17. MĄSTYMO BŪDAI

27.XI.1910. Reikalinga yra pažinti visoki būdai kaip kuo geriausiai atlikti dvasinius apmąstymus, ypač gerai reikia pažinti šv. Ignoto metodą ir į jį pratintis. Bet ir čia gerai yra palikus kiekvienam laisvę. Vienam tinka vienas meditavimo būdas kitam kitas; arba vieną kartą geriau laikytis vieno būdo, kitą kartą vėl kito—destis, koksai žmogaus dvasios stovis. Taigi ir čia, kaip visur, ne tiek formos reikia jieškoti, kiek paties Dievo. Tasai bus geriausias mąstymo būdas ir toji bus geriausia meditacija, kuomet Dievas mums daugiau suteiks malonių, labiau patsai mums atsiduos. Geriausiai ir čia Dievui atsiduoti visiškai: Dievo pirma visa ko jieškoti, o Viešpats Dievas, geriausiai žinodamas ir matydamas, ko mums reikia, kas mums naudingiau yra, patsai užves mus ant tikro kelio. Bet privalome ir mes patys to kelio jieškoti, Dievui padedant, kol atatiksime. Mes akli žmogeliai, kiek čia kartų suklystame, mes tik apčiupomis, kaip patamsėje vaikščiojame. Reikia melsti

Dievą, Geriausiąjį Tėvą, kad Jis patsai tinkamiausius kelius mums parodytų. Tik nereikia priemonės imti už tikslą, tik nereikia vergu tapti vieno ar kito meldimosi būdo, bet kuo geriausiomis priemonėmis pasinaudojant, kuo tinkamiausias sau pasirenkant, reikia, kaip tinka šventos laisvės sūnums, Dievo, paties Sutvėrėjo, visame kame ieškoti, prie Dievo kilti, Jo šventos valios įvykdymo norėti; pasinaudojant tinkamiausiais įrankiais, reikia, kaip kokiais laiptais pasinaudojant, stengtis vis augštyn kopti, prie kaskart didesnio susiartinimo su Viešpačiu Dievu, prie kaskart didesnio Jo šventoje valioje paskendimo, prie kaskart sandaresnio su Juo susivienijimo.

18. SVEIKATA

29.XI. Su kūnu taip reikia mokėti protingai apsieiti, kad jis būtų palankus įrankis sielos rankose. Kada jis kyla prieš proto, apšviesto tikėjimo šviesa, paliepimus, reikia daugiau varginti, reikia, kad ir aštresnėmis priemonėmis pasinaudojant, jį apvaldyti ir suvaldyti. Bet kada žmogus tikrai yra pasiryžęs verčiau numirti, negu savo Dievą kad ir mažiausiu nusidėjimu užrūstinti, kada žmogus jau nepatiria jokių ypatingų pagundų ar tai nuo velnio, ar tai nuo sugedusio pasaulio, ar tai nuo savo sugedusių jautulių, tada jis jau turi žiūrėti į savo kūną, kaip į Viešpaties Dievo nuosavybę, už kurios valdymą ir sunaudojimą turės duoti apyskaitą. Taigi reikia žiūrėti, kad be reikalo sveikata nesumažėtų, neapsilpnėtų. Jėgoms susilpnėjus, žmogus negalės tinkamai darbuotis, bent ne taip gerai. Varginimasis turi padaryti kūną palankesniu dvasios įrankiu, o ne bereikalingai sunaikinti ir sudildyti. Kuomet kūnas klauso dvasios, tikėjimo apšviesto proto, kuomet jis

padeda mums darbuotis, tuomet jis yra mūsų prietelis ir draugas. Su kūno pagalba gali tada siela geriau Dievo garbei darbuotis. Taigi, tada reikia kūnas tinkamai mylėti ir bendrai jo sveikatą branginti, saugojantis, kad neperdėtum, neišlepintum savo kūno, kad nebūtume jau perdaug atsidavę rūpesčiui, kaip savo sveikatą apsaugoti ir palaikyti. Bet kuomet kūnas stoja prieš dvasią ir kovą prieš ją pradeda, tuomet gera yra jis suspausti ir nuvarginti šitokiu ar tokiu būdu, o ypač didesniu nuolatiniu darbu. Anima sana in corpore sano, ut hoc modo homo sit melius dispositus ad serviendum Deo et laborandum pro salute animarum. Taigi kūnui susirgus, reikia rūpintis jis išgydyti, kad vėl galėtume Dievui tarnauti ir iš visų jėgų dirbti Jo didesnei garbei.

19. SUMANYMAI IR PRIEŽIŪRA

30.XI. Atlikau mėnesines rekolekcijas. Dėkui Tau, Viešpatie, už suteiktą šviesą. Pasiketinu šį ateinantį mėnesį: (1) dar didesnėj vienybėj gyventi su Viešpačiu Dievu ir Jo akivaizdoje kiek galint visados būti; (2) kaskart geriau savęs pergalėjime lavintis, ypač dienos tvarką geriau užlaikant ir geriau savo laiką sutvarkant ir valgyje šio bei to išsižadant; (3) pabaigti skaityti moterų vienuolynų instrukcijas; (4) parašyti straipsnį į Vadovą apie dvasinį vadovavimą.

Teveizi vyresnysis, kad savo pavaldinių gerų iniciatyvų nepakirstų, neužslopintų, nesunaikintų, o tik jas prituretų, paremtų, į tikrą vagą įstatytų ir stipriai bei protingai suėmęs į savo rankas, jas su kitomis to pavaldinio pareigomis, su to namo darbais ir uždaviniu ir su visos Kongregacijos pastangomis ir siekimais suderintų. Žinoma, gali būti ir tokių sumanymų ir iniciatyvų, kad

joms įvykdyti reikia tas žmogus nuo viso kito paliuosuoti. Reikia saugotis, kad savo pavaldinių dvasios neslopintume, kad leistume jiems augti ir veikti, bet niekad nepaleidžiant iš savo rankų vadelių, neatsižadant priežiūros. Gali būti neprotingos ir neįvykdomos iniciatyvos. Žinoma, vyresnysis negali tokioms pritarti.

20. VYRESNIOJO PAREIGOS

30. Vyresnysis privalo rūpintis, ne kad jo tiktai bijotų, bet kad jį mylėtų. Aplankydamas savuosius, teveizi, kad juos suramintų, kad jų dvasią pakeltų, priturėtų. Teparodo, kad jam rūpi kiekvieno darbai ir vargai, to namo vedamų įstaigų stovis. Jeigu reikėtų kokias atmainas įvesti, teneparodo karščiavimosi, nekantrybės. Tegu palaiko tai, ką yra jau patys vietiniai vyresnieji padarę, žinoma, jei galima. Jeigu reikia koki nauji įstatai, įsakymai įvesti, tegu vietiniai vyresnieji pats juos įveda savo namuose, išvažiavus Viršiausiajam Vyresniajam. Žinoma, jei kas reikėtų tuoj, nelaukiant atmainyti, teatmaino patsai. Bet jei to reikalo nėra, kad vietinių vyresniųjų orumo nesumažintų, tepalieka patiems vietiniams vyresniesiems dalyką įvykdyti.

21. DIEVO RANKOSE

13.I.1911. Ilgai nieko neužrašiau, bet daug visko perleidau, pergyvenau. Viešpačiui Dievui tebūna už viską garbė; tegu Jo švenčiausia valia visame kame įvyksta. Bučiuoju Tavo Apvaizdos ranką, pilnai ir visiškai atsiduodu Tau, Viešpatie, mane vesti. Dangiškasis Tėve, daryk su manim kaip tinkamas. Stebėtinu keliu patinka Tau, Viešpatie, mane vesti. Bet kas Tavo kelius ir sumanymus atspės. Štai aš Tavo tarnas; siųsk

mane kur nori. Kaip kūdikis puolu Tavo prieglobstin: nešk mane. Keblumų, kliūčių ir sunkenybių keliu patinka Tau name vesti, dėkui Tau ir už tai, labai dėkui. Tikiuosi, kad tuo keliu beeidamas, netaip greit suklysiu, nes tai kelias, kuriuo ir mano mieliausias Išganytojas Jėzus Kristus ėjo. Viešpatie, kaip aš Tave myliu. Duok, kad ir mylėčiau ir mylėti nenustočiau niekados. Širdis mano dega. Norėčiau iki paskutiniam savo kraujo lašeliui paaukoti už Tave, viską atiduoti, visko išsižadėti ir gyvenimo ir visko, kad tik Tavo garbė augtų ir Tavo Bažnyčia tarptų ir kiltų. Pats rodyk, kas man daryti. Tiek man malonių esi, Viešpatie, suteikęs, ką aš Tau už tai atiduosiu, ką paaukosiu, kaip atsilyginsiu. Ką turiu, viskas Tavo; taigi ką aš Tau galiu duoti? Viską, ką turiu. Iš savęs nieko neturiu, bet iš Tavo malonės esu turtingas. Viską Tau pašvenčiu. Jei valia prašyti, tai duok, Viešpatie, kad aš būčiau Tavo Bažnyčioje nelyginant ta mazgotė, puodkelė, kuria viską valo, o suvartoję, meta šalin kur į tamsiausią ir biauriausią kampą, tegul ir aš taip tapčiau suvartotas ir sunaudotas, kad tik Tavo Bažnyčioje būtų nors koks kampelis geriau išvalytas, kad tik Tavo name būtų šiek tiek švariau ir skaisčiau. Tegul paskui mane numeta kur, kaip tą mazgotę, suterštą, sunešiotą. Duok, Dieve, kad aš būčiau suvartotas Tavo vynyne, Tavo dirvoje per mėšlą, per trašas, kad tik paskui piūtis būtų geresnė ir vaisius gausesnis. Duok, kad aš būčiau paniekintas, kad susinešiočiau, sudilčiau, kad tik Tavo garbė augtų, platintųsi, kad tik tuo prisidėčiau prie Tavo Bažnyčios tarpimo. Kvailas esu: neišmanau ko prašyti. Duok, Dieve, kad visame kame Tavo valia įvyktų. Štai aš, imk mane, daryk ką nori su manimi; duok, kad būčiau palankus įrankis Tavo rankose. Tegul tik Tavo garbė

auga, Tavo karalija platinasi, Tavo valia įvyksta. Duok man, kad kaskart labiau savęs išsižadėjęs, kas kart Tave labiau mylėčiau. Myliu Tave, Jėzau, ir mylėti trokštu, suteik man tą malonę, kad kaskart labiau Tave mylėčiau. Duok, Jėzau, narsumą ir stiprybę, kad dėl Tavo vardo išaugštinimo, Tavo Bažnyčios gerovei, prieš jokias kliūtis ir keblumus nenusilenkčiau, rankų nenuleisčiau; kad drąsiai visur eičiau, visur įlysčiau, kur tik būt galima Tau dirbti ir kentėti; kad pats Tavo dvasios perimtas, visur ją įnešti stengčiausi. Ačiū Tau, Viešpatie, už tai, ką suteikei man ypatingus meilės jausmus prie švč. Panelės Nekalto Prasidėjimo. Seniau sunkiai man ta malda ėjosi. Dabar gi kaip saldu prie Jos kojų puolus melstis ir maldoje skendėti. Siela tarsi alpsta saldžių saldžiausių jausmų pagauta, o kūną stebėtini, nepermanomi, neišreiškiami šiurpuliai perėmę laiko. Tą pat beveik patyriau kaip ir Tavo šv. Kryžių prie širdies ir krūtinės glausdamas. Ačiū Tau, Viešpatie, už viską. Dieve, mano Dieve, kaip aš Tave myliu ir mylėti noriu. Duok man, kad galėčiau dirbti ir kentėti dėl Tavęs ir Tavo šv. Bažnyčios ir jos matomos galvos šv. Tėvo.

Malda, darbas Dievui ir vargai su kentėjimais Bažnyčiai išvien susipynę visą mano gyvenimą tesudaro. Tebuna man pavyzdys pats Kristus. Mes privalome būti jėga užgrobiančia, visur įeinančia, įlendančia, pramušančia, apimančia, ne tik tokia, kuri ginasi. Mes privalome taikytis ir mokytis prisitaikyti prie visokių kad ir sunkiausių aplinkybių, ir tai pirmų pirmiausiai eiti tenai, kur sunkiausia ir tenai stoti į darbą, ir tenai organizuotis ir kitus organizuoti. Nors tarp savo tautos pasiketinę esame darbuotis, bet neprivalome užsidaryti savo tautoje. Matydami ir kitur Bažnyčios reikalus, ir ten turime siekti. Tikiuosi, kad tarp mūsų visada rasis

gana vyrų su pasišventimu, kurie eis Dievui tarnauti ir dirbti visur, ir tarp svetimų, kada to Dievo garbė ir Bažnyčios labas reikalaus. Net priderėtų mums ypatingai pasiketinti, išsižadėjus savo gimtinio krašto, eiti ypač tenai, kur Bažnyčia persekiojama, kur vienuoliai laukan varomi, kur Bažnyčiai neleidžiama laisvai organizuotis. Tarp kitų uždavinių mums turėtų ypač rūpėti palaikyti ir praplatinti vienuolinis gyvenimas tenai, kur jis varžomas, draudžiamas, persekiojamas.

Tarp kitų uždavinių tiktų mums taipgi pasižadėti vyskupams apimti tas parapijas, kiek tik galint, kur atsitiko koki nors papiktinimai, ir jose kokį laiką pasidarbuot, kol bus viskas atitaisyta. Prieš apimant tokią parapiją, reikėtų einantiems į ją atlaikyti geras, ilgesnes rekolekcijas. Reikėtų taip gi prisiimti sau kokius nors ypatingus atgailos darbus, kad už papiktinimus atgailėjus. Paskui išsižadėjus savęs, pilnai taikytis prie Jėzaus Kristaus įsakymų ir patarčių, sekant apaštalų pavyzdį stoti dvasios darban, nereikalaujant jokio pelno. Ego ero merces tua magna nimis. Reikėtų pasirengusiems stoti tenai, bendrai kalbant, kur rodosi, kad jau viskas pralaimėta, ir stengtis viskas atitaisyti, atgal atgriebti Dievui ir Bažnyčiai.

22. MOKSLO PAŽANGA DIEVUI

16.I.1911. Reikia mums įgyti mokslo ir dar jį varyti ir pirmyn stumti. Bet man rodosi, mokslas pas mus neturėsų būti tikslas pats savaime. Vis dėlto reikia rūpintis ir mokslas kaip ir visos kitos priemonės sunaudoti didesnei Dievo garbei, Bažnyčios gerui ir išaugštinimui, sielų išganymui. Tiesioginis mūsų tikslas visada privalo būti sielų išganymas, Dievo karalystės

platinimas čia žemėje. Darbas ir kova sielų išganymui ir Bažnyčios gerui, ypač tenai, kur sunkiausia, kur rodosi viskas pralaimėta, kur Bažnyčia varžoma ir persekiojama, papiktinimai įsivyravę ir prasiplatinę, kur klaidos platinasi, nedorybės auga ir klesti. Uolumas sieloms išganyti, Bažnyčiai išaugštinti, Dievo garbei, turi pas mus viską apėmęs laikyti, viską valdyti ir savo tikslams sunaudoti.

Viskuo reikia naudotis, kad geriau ir labiau Dievo garbę praplatinus, kad tik daugiau sielų išganius, kad tik kuo nors prisidėjus prie Bažnyčios labo: ir prigimtinėmis ir antprigimtinėmis priemonėmis. Omnia vestra, vos Christi, Christus autem Dei.—Visa jūsų, jūs Kristaus, Kristus gi Dievo. Viskas reikia stengtis Dievo garbei sunaudoti: ir gabumai ir visokios dovanos, ir mokslas, ir amatai, ir draugijos ir brolijos, ir laikraščiai ir t.t. Bet besinaudojant visomis tomis priemonėmis, nereikia pamiršti, kad tai tik priemonės tėra, o ne tikslas. Yra tai tik progos, kad geriau ir lengviau žmones patraukti prie Kristaus. Mūs tiesioginis uždavinys visada privalo būti, kad žmones vestume į išganymą tikros atgailos, tikro tikėjimo, tikros Dievo ir artimo meilės keliu. Reikia mums saugotis, kad besinaudodami visokiomis priemonėmis, ne tik antprigimtinėmis, bet ir prigimtinėmis kaip va: mokyklomis, draugijomis, laikraščiais ir t.t., jose nepaskęstume, nesustotume, pamiršę savo tiesioginį uždavinį,—kad jų tikslu nepadarytume. Kūnu ir kūno reikalais, sutvėrimais ir žemiškais įrankiais privalome visuomet stengtis įsigauti į žmogaus dvasią, į jo sielos gelmę, kad tenai Dievo ir artimo meilė sužadintume, Kristaus dvasią įneštume.

23. VIENYTI ŽMONES

17.I.1911. Turime vienyti geros valios žmones, mylinčius Dievą ir Bažnyčią, ir juos organizuoti, turime juos žadinti prie darbo Dievui, Bažnyčiai ir sieloms, vesti į kovą prieš nedorybes ir netikėjimo dvasią, skelbti Kristų netik jiems, bet ir drauge su jais ir per juos. Reikia saugotis, kad, sudarius tokias gerų žmonių, tikrų katalikų kuopeles ir draugijas, suvienijus tokius pamaldumo lizdelius, sukūrus tokius intensyvaus katalikiško gyvenimo židinius, tuomi neapribotume savo veikimo. Niekad neturi mums nustoti rūpėję tie, kurie nedorybėse skendėja, tie, kurie tikėjimo nustoję arba jo nepažinę tamsybėse klaidžioja toli nuo Kristaus ir Bažnyčios. Niekad nevalia mums jų pamiršti: viską darykime, kad ir juos prie Kristaus atvestume. Tiesa, malonu darbuotis tarp pamaldžių žmonių ir pamaldiems, o nelengva prieiti prie tų, kurie pilni prietarų prieš Bažnyčią ir jos nemyli, neapkenčia, o net ir prieš ją kovoja. Bet mums reikia ir į jų tarpą Kristaus mokslą įnešti ir jų sielas išganyti. Geras Kristaus vynyno darbininkas neturi palikti nė mažai mūsų dirvos neįžiūrėjęs, savo prakaitu neaplaistęs, o jei reikia ir krauju, kad tik Kristaus karalystė augtų, tarptų. Būkime, kaip anasai gerasis ir gailestingasis Evangelijos Tėvas, kuris, stovėdamas ties durimis, laukia savo sūnaus palaidūno sugrįžtant, o išvydęs jį, eina priešais, puola prie jo ir apkabinęs jį bučiuoja, vedasi jį į savo namą, aptaiso jį naujais rūbais, kelia jam puotą. Bet dar labiau stenkimės pasekti aną gerąjį Evangelijos Ganytoją, kuris ramiai palikęs besiganančias 99 aveles, eina per girias, klonius ir kalnus ieškoti vienos avelės paklydusios, o suradęs ją, ima ant savo pečių ir neša atgal pas anas gerąsias aveles.

Tegul mūsų uolumas vis krypsta į tą pusę, kur dar žmonės Kristaus visai nepažįsta arba bent nepilnai jį pažįsta, o ypač kur prieš Kristų kovojama, kad kaipo geri Kristaus kareiviai tenai stoję dėl jo kovotume ir savo galvas už jį padėtume.

24. BROLIAI, PARAPIJOS IR MALDA

23.I.1911. Mes esame pasiketinę pas save priimti ir pasaulinius žmones, ne vien tik kunigus. Jie galės vesti visokias mokyklas, laikyti prieglaudas ir dirbti visokiose kitokiose įstaigose; bet neprivalome pamiršti, kad ir jų tikslas pirmutinis ir tiesioginis vis dėlto turi būti ne kas kita, kaip tik skelbti žmonėms Kristų žodžiu ir pavyzdžiu, dirbti ir kovoti Dievo garbei, sielų išganymui ir Bažnyčios tarpimui. Kur kunigui bus sunku ar ir negalima prieiti, tenai pasauliniai broliai galės įnešti Kristaus dvasią, įeiti, įsiskverbti. Bedieviai, bekovodami prieš Bažnyčią, jau yra tiek padarę, kad šiandien daug žmonių kunigų vengia, į kunigo rūbą šnairai žiūri, pilni prieš kunigiją visokių prietarų, nenori kunigo žodžių klausyti. Užtat šiandien ir kunigams, kur galima ir kiek galima, kad ir savo paprastus rūbus nusivilkę, o apsitaisę pasaulinių žmonių drapanomis, reikia eiti ir Kristų skelbti tarp tų, kurie kunigo paprastų rūbų bijo. Bet čia kunigui reikia būti labai atsargiam. Nevisuomet taip galima pasielgti ir nevisur taip tinka daryti. Čia kunigus galės pavaduoti pasauliniai broliai. Užtai juos reikėtų tinkamai išlavinti ir prie tokio darbo gerai parengti. Ne tik juos reikia išmokyti kokio nors darbo, ar šiaip užsiėmimo, ar mokslo, kad net ir tuose dalykuose, kiek galima, už kitus žmones, Dievui išskirtinai netarnaujančius, mūsiškiai augščiau stovėtų, būtų

prasinešę. Bet dar jiems reikia ir bendrą gerą suteikti išlavinimą ir išauklėjimą, daug didesnį negu jų luomo darbininkai, amatininkai ar kitokio užsiėmimo žmonės, gyvenantieji toje šalyje, turi. Tada tik mūsiškių žodis tarp anų žmonių bus branginamas, tada tik mūsiškiai turės jų akyse svarbą, tada tik kiti jų veikiau paklausys, negu visokių agitatorių, Bažnyčios priešų. Ypač gi reikia mūs pasaulinius brolius tikėjime išlavinti, kad galėtų būti apologetai, tikri tarp savo luomo žmonių tikėjimo gynėjai ir skelbėjai. Nereikia čia gailėtis nei laiko nei pastangų, kad tik jiems užtektinai tikėjimo mokslo suteiktume. Nekalbu čia jau apie brolių dvasinį gyvenimą ir gyvenimo šventumą. Suprantamas daiktas, kad gyvenimo šventumas, kad vidinis dvasinis Dievuje gyvenimas, dvasios skaistumas ir uolumas turi būti viso pamatas ir pagrindas.

Man vis pareina į galvą, ar nepermažai iki šiol vienuolių atsižvelgta į parapijos svarbą Bažnyčios gyvenime. Juk iš parapijų, kaip iš kokių akyčių, susideda Bažnyčios kūno mezginiai. Parapija ir visame socialiame gyvenime yra svarbus veiksnys, ne iki gana suprastas ir ligi šiol įvertintas. Kodėl gi parapija negalėtų būti dvasinio atgimimo ir atsinaujinimo versmė? Ar prisidedant prie parapijų geresnio sutvarkymo ir vedimo, nebūtų galima sekmingai prisidėti ir prie Bažnyčios labo; gal net geriau tai pavyktų, negu kokiu kitu būdu beeinant. Reikėtų tas dalykas gerai apsvarstyti ir išbandyti. Iki šiol vienuoliai dažniausiai imdavosi dirbti šalia parapijos ir varydavo savo darbą virš parapijų, palikdami parapijos darbą pasauliniams kunigams. Kažin kad pabandytų stoti į vieną eilę su pasauliniais kunigais ir imtų vesti parapijas, stengdamiesi jas pavyzdingai sutvarkyti. Kažin bene galėtų to darbo imdamiesi daug gera padaryti

Bažnyčiai ? Kiekviena parapijos bažnyčia su klebonija galėtų virsti mažu vienuolijos namu, kur gyventų koki du, trys kunigai ir koki du trys pasauliniai broliai, kunigo pagelbininkai. Koks tai gražus vienuolijos namelis galėtų būti, koksai dvasinio gyvenimo židinys. Reikėtų mums apie tai labai pagalvoti. Kunigai broliai dirbtų savo kunigišką darbą, o pasauliniai tarnautų prie bažnyčios kaip zakristijonas, vargoninkas, drauge tarnautų kunigams, galėtų taip gi ir tos parapijos vaikų mokytojas būti brolis.

Įsiskaičiau kokiu būdu šv. Pranciškus Borgia, jėzuitų vyriausias vyresnysis, vienijo darbą su nuolatine malda. Verta tas pavyzdys pabandyti pasekt. Jis negalėjo tiek daug laiko pašvęsti maldai, kiek jo širdis trokšdavo. Nors jis labai brangino maldą ir kiek tik atitrūkdamas nuo savo sunkių darbų vis melsdavosi, tačiau, antrą vertus, vėl niekad dėl maldos neapleisdavo darbo. Jis vedė neišsakytai veiklų gyvenimą. Štai kokiu būdu tas šventasis mokėjo darbą paversti nuolatine malda. Savo kiekvieną valandą jis vis aukodavo Dievui, darydamas vis atskirą intenciją kiekvienai valandai. Tas intencijas jis net savo pastabų knygelėse susirašydavo. Paskui bedirbdamas, jis vis mintijo apie intencijas, kurią tai valandai buvo padaręs, vis atminė, kam jis tą darbo valandą buvo pašventes. Tas šventasis tai 24 intencijas tai dienai užsiršydavo, tai vėl tik 12 arba tiktai 7, 4. Paskui jis kiekvieną valandą apmąstydavo kokią nors Jėzaus Kristaus gyvenimo paslaptį arba apie kokią nors Dievo ypatybę, privalumą, galvodavo apie kokį nors šventąjį ir t.t. Jis melsdavo už kiekvieną atskirą provinciją arba savo kongregacijos namą, arba už nusidėjėlių atsivertimą ir pasitaisymą, už stabmeldžių ir klaidatikių atsivertimą, už katalikų Bažnyčios reikalus,

už savo laikų reikalus ir taip toliau. Taip savo knygelėse jis pažymi ypatingus svarbesnius savo gyvenimo atsitikimus, paskui juos iškilmingai švenčia kokiu nors ypatingu būdu juos Dievui pavesdamas. Tais pragumais šventasis palaikė savy vidinį dvasinį gyvenimą: nuolat su Viešpačiu Dievu vienydavosi ir priėjo tai, kad jo darbų gyvenimas virto nuolatine malda. Duok man, Viešpatie, kad to šventojo užtarymu išmokčiau begyvendamas ir bedirbdamas nuolat melstis, nuolat Tavo akivaizdoje būti, nuolat su Tavo šventa valia vienytis, nuolat Tavo mieliausią Sūnų, o mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, kuris kasdien man šv. Mišiose atsiduoda, širdy jausti, su Juo tenai savo širdies ir dvasios viduje, kaip kokioj koplytėlėj, būti ir gyventi, džiaugtis dirbti ir kentėti.

25. PROVINCIJOS IR DARBAI

24.I.1911. Jeigu būtų kada pas mus provincijos, būtų gera ir tame dalyke atsižvelgti į Tėvus Jėzuitus. Kiekvienos provincijos išrinktieji atstovai iš atskirų namų galėtų susirinkę svarstyti savo provincijos reikalus, daryti visokius sumanymus, išreikšti savo norus ir t.t. Bet visa tai turėtų būti pavesta patvirtinti Vyriausiam Vadovui ir jo Tarybai arba visuotiniam susirinkimui. Taigi susirinkimas susidėtų iš provincijų vyresniųjų ir atstovų, kurių turėtų būti po du iš kiekvienos provincijos.

Į Vyriausio Vadovo Tarybą turėtų įeiti atskirų tautų atstovai paeiliui. Dėl labai svarbių priežaščių vyresniojo patarėjai, susižinoję su šv. Kongregacija, turėtų turėti teisę sušaukti visuotinąjį susirinkimą arba kapitulą. Tada vyresniųjų valdžia pasiliautų. Bet pas mus nėra pavojaus, nes vyresnieji ne visam gyvenimui renkami, kaip pas jėzuitus, bet tik keleriems metams.

Man rodos, mums reikia vengti, kad nesusiaurintume sau darbo dirvos. Negera būtų, kad prasimynę vieną kitą taką, tais tik vien takais visiems broliams lieptume vaikščioti. Renkantis sau darbą, darbo vietą ir būdą, progas ir įrankius, reikėtų mums nieku kitu nesivaržyti, kaip tik žvilgsniu į Viešpaties Dievo didesnę garbę, į Bažnyčios naudą ir sielų išganymą, o iš antros pusės į mūs brolių gabumus ir pasiruošimą, leidžiant juos eiti prie tikslo tuo keliu, kuriuo jie beeidami daugiau ir geriau gali gero padaryti Dievo garbei arba, jei galima tai padaryti, pakreipiant juos į tą kelią, kur matosi didžiausias darbininkų trūkumas, kur dirva apleista, kur pavojai grumoja ir t.t. O šiaip jokio darbo neprivalome vengti.

26. SAVIEMS IR SVETIMIEMS DIRBTI

25.I.1911. Mes esame pasirengę primiausiai kiekvienas savo šalyje tarp savo žmonių dirbti ir kovoti sielų išganymui ir Dievo garbei. Piūtis visur gausi ir darbininkų visur maža. Seniau girdėdami tuos žodžius, pamaldūs žmonės mąstydavo apie tas šalis, kur dar tautos stabmeldybės tamsybėse skendi. Dabar tuos žodžius jau reikia taikyti ir daugeliui katalikiškų šalių. Taigi čia mes manome pirmų pirmiausiai stoti darban. Bet, man rodosi, ne labai būtų gera, kad mes ir čia taip siaurai darbą paimtume, kad nei vienas mūsiškių nenorėtų niekur kitur darbuotis, kaip tik savo šalyje ir savo tautiečiams. Visa katalikų Bažnyčia turi mums rūpėti ir visa žmonija. Kur tik yra kas padaryti didesnei Dievo garbei, tenai reikėtų mums skverbtis. Tikiuosi, mūsiškiams visada rūpės visos Bažnyčios reikalai, kad jie mokės savęs išsižadėję, apleidę savo šalį ir tautą, eiti tenai dirbti, kur reikalauja didesnė Dievo garbė. [Ypač

turėtų mums rūpėti Sibiro ir Rusijos plotai, kur tiek sielų be vadų klaidžioja; Amerika su savo triukšmingu gyvenimu, kur taip lengvai galima pamiršti sielų reikalus ir visas kitas šalis. Tikiuosi, kad jei tik tikra Evangelijos dvasia tarp mūs viešpataus, nestokos tarp mūsiškių ir tokių, kurie panorės ir tarp stabmeldžių ir klaidatikių pasidarbuoti. Tiesa, mes įsidėjome įstatuosna, kad kiek galint vyresnieji stengsis kiekvienam jo šaly darbą parūpinti, bet man rodosi, kad tai geriausiai bus imti toje prasmėje, kad viena tauta kitos neišnaudotų, neskriaustų, nenustelbtų. Bet vienos tautos broliai turi padėti kitai tautai, ypač kol dar tos tautos brolių nėra; kitaip mes praplisti visur negalėtume, jei tokia būtų Dievo valia.

Mes turime mokėti pakilti augščiau už tautinius ginčus ir prietarus, tarnauti visiems lygiai, einant pirmiau tenai kur didesnė Dievo garbė. Mane tas įstatų punktas visada bailina ir gąsdina, kad mes kiekvienas savo tautiškume neužsidarytume, kad mokėtume ir į kitas šalis ir pas kitas tautas eiti, kada to reikalauja didesnė Dievo garbė ir Bažnyčios labas. Man ypatingai gerai patinka, kad būtume vien Bažnyčiai atsidavę ir Dievui, o viso ko kito išsižadėję. Mūsų tiesioginis tikslas nėra misijų darbas tarp stabmeldžių, o tik triūsas pačioje Bažnyčioje, neišsižadant, žinoma, ir ano darbo. Užtai gi teisinga, kad siųstume brolius darbuotis savo šalyje kiekvieną. Bet niekad nepamirškime ir visos Bažnyčios reikalų. Žadinkime dvasią, kad kuo daugiausiai pas mus būtų tokių, kurie netik saviškiams, bet ir svetimiems noriai eitų tarnauti. Turime pasekti ir čia pėdomis ano gero Evangelijos Ganytojo, kuris nesiliovė rūpinęsis, kad atvestų į aviją ir anas aveles, kurios dar nepriklauso prie avijos. Ut fiat unum ovile et unus pastor. Reikia

karštai melstis, kad tarp mūsų visada viešpatautų toji katalikiška dvasia, kad mokėtume viską apleidę ir visko išsižadėję visur, kur reikia, stoti darban ir kovon ir savo galvas pakloti. Tegul čia mums visada būna šv. Povilas pavyzdys. Ir šv. Ignotas de Loyola ir daug kitų šventųjų. Da Domine, nobis spiritum apostolatus, spiritum veri zeli omnes animas amplectentis.

Kokių mums žmonių reikia ir kokių žmonių mūsų pašaukimas reikalauja? Žmonių, kurie yra numirę pasauliui, o pasaulis jiems; žmonių, visiškai išsižadėjusių savęs, o vien tik Dievui atsidavusių; žmonių, kurie nusivilkę ir numetę savo savimeilės ir sugedusios prigimties kailį, yra apsivilkę Kristaus malone ir apsusiautę Jo dvasia; žmonių, kurie atmena, jog Kristus numirė už visus, kad ir tie, kurie gyvi yra, jau nebe sau gyventų, bet už juos numirusiam ir prisikėlusiam (2 Kor. 5, 15). " Niekam neduokite jokio papiktinimo, kad mūs tarnystė nebūtų papeikta, bet visame pasirodykime kaipo Dievo tarnai su didžia kantrybe sielvartuose, varguose, suspaudimuose, smūgiuose, kalėjimuose, maištuose, darbuose, budėjimuose, pasninkuose, nekaltybe, išmintimi, romumu meilumu, šventąja Dvasia Dievo jėga, teisybės ginklais dešinėje ir kairėje, garbėje ir negarbėje, kuomet piktai ar gerai apie mus kalba, kai laikomi suvedžiotojais, tačiau tiesakalbiai, nepažįstamais, tačiau žinomi; laikomi mirštančiais, nors mes dar esame gyvi; kaip nuplakti, tačiau neužmušti; kaip nuliūdusieji, tačiau visuomet linksmi; kaip beturčiai, bet kurie daugelį daro turtingus; kaip nieko neturintieji, tačiau visa turintieji," 2 Kor. 6, 3-10.

Žiūrėkime, kad mes patys dideliais žingsniais žengdami tuo keliu, kurį mums šv. Povilas rodo, skubiai eitume į dangiškąją mūs tėvynę ir kitus paskui save tuo keliu

patrauktume, padėdami jiems kuo galėdami ir kaip galėdami, visuomet atsižvelgiant į didesnę Dievo garbę. Kad įmanytume, visą pasaulį į dangų pakeltume. Ties Augščiausiojo kojomis sudėtume Jam auką. Duok, Viešpatie, kad mes toki būtume ir tokia švento uolumo ugnimi degtume visados.

27. RŪBAI

Mes nemanome nei rūbais, nei kitais paviršutiniais ženklais skirtis nuo kitų žmonių. Kunigai nešios taip, kaip nešioja tos šalies, kur prisieina dirbti, rimti, pamaldūs kunigai. Gali prisieiti, kaip kada ir kunigui pasauliniais drabužiais vilkėti dėl to, kad geriau pasislėptų, kad sekmingiau pasidarbuotų Dievo garbei. Taip pat pasauliniai broliai turi atsižvelgti į rimtus pamaldžius katalikus, to luomo ir užsiėmimo, kurio pareigas jie eina. Viso to tikslas, kad lengviau prie visokių žmonių prieitų, kad įneštų Kristaus dvasią į luomų tarpą, kad, nesiskiriant nieku nuo kitų viešai, prisiartintų prie visokių žmonių, kad, Dievui padedant, duotų pavyzdį tikro tobulo, kiek galint, katalikiško gyvenimo, o tie, kurie yra kunigai, ir kunigiško. Rūpinkimės ne išviršiniais ženklais pasižymėti ir išsiskirti, o tik dvasia, gyvenimo šventumu, tikrai katalikišku, grynu mokslu, darbuose sumanumu, pariegų sąžiningu ėjimu, Dievo ir artimo meile, darbštumu, tvirtu tikėjimu, uolumu.

Pasigaunant visokių priemonių ir progų, netiek į tai reikia žiūrėti, ar jos buvo iki šiol naudojamos, kiek į tai, ar jos tinka ar ne, ir kiek tinka Dievo garbei platinti ir sieloms išganyti.

28. VEIKLA IR KLUSNYBĖ

Svarbus yra klausimas, kaip čia geriau sujungti kiekvieno inicijatyvą su klusnybe. Ypač mūsų gyvenime reikia žmonių, mokančių savistoviai prireikus pasielgti ir tai tinkamai, o vėl, antra vertus, mokančiųjų visuomet būti vienuoliais, mokančių sujungti savo inicijatyvą, savistovumą su nuolankiu tobulu klusnumu, prisitaikymu prie visų. Nekaip išeina, kuomet vyresnysis nori viską daryti, nė vieno prie nieko nenori prileisti, patsai nori kiekvieną menkiausią mažmožį apsvarstyti ir nuspręsti. Vyresnysis turi turėti tiek kuklumo ir nusižeminimo, kad kitus užleistų dirbti, kad tinkamus žmones sau pasirinkęs, jais vaduotųsi, kad kitiems duotų užtektinai laisvės darbuotis. Nuo žemesniųjų vyresniųjų turi net reikalauti inicijatyvos ir šiokio tokio savistovumo. Patsai gi vyriausias vadovas teprižiūri tiktai viską ir visus, tesistengia visiems padėti, visus paraginti, duoti gerą patarimą, į tikras vėžes kiekvieną žmogų ir darbą įstatyti, viską turi jis lenkti ir kreipti taip, kad išeitų kuo didžiausia Dievui garbė, Bažnyčiai nauda, o sieloms išganymas. Dar reikės nekartą gerai pagalvoti su Viešpaties Jėzaus pagalba, kaip čia gerai suderinti inicijatyvą, savistovumą su nuolaidumu, palankumu, klusnumu.

29. VYRESNIOJO PRIVALUMAI

Pirmutinis gero vyresniojo privalumas, kad jis būtų kuo labiausiai su Viešpačiu Dievu susivienijęs ne tik maldoj, bet ir atlikdamas reikalus ir darbus dirbdamas. Tada tik jis, pakilęs į amžinumo augštybes, mokės kiekvieną dalyką tinkamai įkainuoti, atsverti ir bešališkai nuspręsti, atsižvelgdamas į didesnę Dievo garbę. Tada tiktai mokės kitus pagal Dievo valią valdyti, pats nieko

daugiau netrokšdamas, kaip tik kad Dievo valia visame įvyktų. Vyresnysis privalo stengtis visokių dorybių pavyzdžiu šviesti, patsai pirmutinis daryti tai, ką kitiems liepia ar įsako. Tada tik jo žodžiai turės svarbą, kai pavyzdžiais bus paremti. Tada tik pavaldiniai jo kalbančio klausys, kai jį matys taip darant ir gyvenant, kaip kalba, kitus moko ir kitiems įsako. Tarp visokių kitų dorybių pirmą vietą teužima karšta Kongregacijos ir jos visų narių meilė, o taip pat mūsų motinos Šventosios Katalikų Bažnyčios ir visų žmonių meilė. Tegul stengiasi būti visiems visu kuo, o už Bažnyčią ir savo Kongregaciją tebūna pasiryžęs prireikus galvą paguldyti. Tegul jis taip marina ir valdo savo geidulius, kad jie sukilę niekad proto neaptemdytų, teužlaiko visame kame dvasios ramybę, bent tenedaro nieko kol nurimsta. Non in commotione spiritus Dei. Su meilumu ir malonumu tesujungia energiją, reikalingą aštrumą ir dvasios stiprybę. Tenesiduoda, kad kas jį atitrauktų nuo to, kame jaučia, kad bus didesnė Dievo garbė, nuo to, kas gali geriau Dievui patikti. Težengia jis kantriai, su ištverme į tikslą, nepasiduodamas jokiai baimei dėl pavojų, nenusimindamas dėl kliūčių ir sunkenybių.

30. MALONĖ IR KRYŽIUS

3.II.1911. Tik šiandien galėjome atlikti mėnesines rekolekcijas: vis nebuvo kada . Šis mėnesis buvo labai suiręs, daug triukšmo ir visokių reikalų, daug rūpesčių. Už viską nuoširdžiai sakau Dievui ačiū; tegul Jo šventa valia visame kame būna, tegul viskas išeina didesnei Jo garbei. Jei malones taip noriai priimu iš jo tėviškų rankų, kodėl gi bepriimčiau ir kryžių ir rūpesčių. Pasiketinimas lieka tas pats, kuris buvo: savęs kaskart labiau išsižadant, su V. Dievu vienytis.

31. VYRESNIOJO VAGA

5.II.1911. Vyresnysis turi labai saugotis, kad, kur nereikia, nepasiduotų visokių įtakingų žmonių norams ir prašymams. Vienas norėtų pasukti namą arba Kongregaciją į vienas vėžes, kitas į kitas; vienas vieną darbą perša arba primesti nori, kitas kitą. Vienas norės, kad jam vieną brolį kokiam nors darbui duotum, kitas norės kito brolio ir t.t. Jeigu, kur nereikia, vyresnysis būtų per daug nuolaidus, kaip bematant pašaliniai žmonės, kad ir kuo geriausių norų vedami, jam visą namą išblaškytų ir suardytų, įstumtų jį į darbus, kurių nenorėjo dirbti, kurių nebepakeltų. Taigi reikia mokėti laikytis savo, eiti savo vaga. Darbai nepabėga, dirvos darbui nepritruks, kad tik tinkamų žmonių turėtume. Renkantis sau darbus ir uždavinius reikia atsižvelgti netiek į visų žmonių prašymus, kiek į didesnę Dievo garbę, Bažnyčios naudą ir sielų išganymą, o taip pat į savo brolių gabumus ir pasiruošimą. Pamačius, kad kuris brolis gerai darbuojasi kokioje nors dirvoje, kad jam darbas tenai vyksta, nereikia skubintis jis iš tenai atitraukti, kad ir kažin kaip kiti to brolio prašytų ir norėtų, jei didesnė Dievo garbė neverčia kitų paklausyti.

32. SANTYKIAI SU ŽMONĖMIS

Labai gerą patarimą suradau beskaitydamas šv. Ignoto gyvenimą. Tą patarimą jis yra suteikęs dviem savo broliam, siųsdamas juos į žmones: patariu judviem su visais žmonėmis, o ypač su sau lygiais ir žemesniaisiais, kalbėti nedaug ir tai pirma gerai apmąsčius, ką kalbėti, klausyti domiai, ligi galui, kol kalbantysis visko neišpasakos, ką buvo norėjęs pasakyti. Tada duokite jiems trumpą, aiškų atsakymą, tokį, kad kiek galėdami,

užkirstumėte iš anksto kelią priekaištams, prieštaravimams. Atsisveikinimas su žmonėmis tebūna trumpas, bet mandagus.

Kalbėdami su žmonėmis, būkime visiems viskuo: kiek galima prie žmonių taikykimės, prie jų būdo įpročių: su gyvo būdo būkime gyvesni, su lėtais, lėtesni ir rimtesni. Bekalbėdami rūpinkimės gerą mintį pakalbėti, sumanymą, kokio darbo reikalą, paraginti prie gero, žmogaus širdį pakreipti prie kilnesnių daiktų, prie Bažnyčios, prie Dievo. Kalbėdami nepamirškime, kad kiekvienas mūsų žodis, kiekvienas pasakymas gali būti viešai paskelbtas, ypač tai privalome atsiminti, taikydami supykusius žmones.

Mes santykių su žmonėmis negalime išsižadėti; mes net turime žmonių ieškoti, prie jų artintis, kad juos paskui prie Dievo patrauktume ir į darbą Bažnyčiai įtrauktume. Bet reikia išmanyti, kaip ir kada su kuo susipažinti ir susiartinti. Ir prie to dalyko negalima aklai eiti, bet reikia visa iš anksto apmąstyti, kiek galima, su kitais broliais sutarti, žodžiu, reikia protingai pasiruošti. Vengti žmonių negalime, bet turime žiūrėti, kad tarp žmonių neskęstume. Ir čia atsižvelgimas į Bažnyčios labą ir Dievo garbę turi mūsų žvilgsnius valdyti. Visur ieškokime Dievo ir Jo didesnės garbės, Bažnyčios naudos ir labo; tarp žmonių būdami, ypač jų sielos reikalais rūpinkimės; būdami gi namie, tarp savųjų, ypač savo sielos žiūrėkime ir stenkimės tobulybėj pažengti. Kuomet liausimės savo siela ir jos pažanga dvasiniame gyvenime rūpinęsi, iš tikrųjų nesirūpinsime tuomet kaip reikiant nei kitų žmonių sielos išganymu, nei Bažnyčios gerove, nei nežiūrėsime visame kame

didesnės Dievo garbės, o tik jieškosime savęs, savo ištaigų ir garbės. Mums krintant žemyn, kris mūsų darbai ir sumanymai, viskas nueis niekais.

33. KALBA SUSIRINKIMUOSE

Mes esame pasiketinę su pagelba organizuotų geros valios žmonių darbuotis Bažnyčiai. Už tai, kiek galint, kiekvienas mūsų privalėtų išmokti susirinkimuose vesti tvarką, vadovauti ir viešai kalbėti. Reikia mokėti klausyti kitų kalbant, reikia stengtis susekti ir sugriebti jų mintį, atspėti ir pagauti jų tikslą, jų norus ir siekimus. Klausyti kitą reikia ramiai, nesikarščiuojant, valdant save, kad neparodžius jokio susierzinimo, o net ir kokio didelio džiaugsmo taip, kad iš veido negalėtų kiti atspėti mūsų minčių ir pažvalgų. Saugotis, kad nekartotų to kitais žodžiais, ką kiti jau yra pasakę. Kalbėti trumpai ir aiškiai. Kalbant reikia duoti, kiek galint, įrodymus ir už sumanymą ir prieš jį, įrodant kiekvieno vertę, kad nepasirodytume esą vienpusiški. Nuo katalikų mokslo ir dėsnių niekad nenusileiskime; jei pasirodytų, kad kur negalima viešai išstojus ginti katalikiškų savo nuomonių, kad nesukeltume negerų geidulių ir dar labiau visko nepagadintume, geriau patylėti tenai ir dvasioje melsti Dievą, kad pats viską atitaisytų. Bet kur galima ir kiek galima, nereikia slėptis paskelbti katalikų vardas, ginti katalikų mokslas ir visas gyvenimas ir šv. Bažnyčios sutvarkymas. Ypač reikia saugotis, kad kalbant nė vieno asmens neįžeistume ir nepaliestume; reik būti kuo mandagiausiam. Savo nuomonių reikia laikytis, bet kitokios nuomenės žmonėms turėti kuo didžiausią meilę. Tik giliu savo įsitikinimu, tik tvirtu tikėjimu, tik meile, karšta širdimi patrauksime kitus prie Dievo ir

tiesos, o ne barniais, užsipuldinėjimais, įžeidimais. Ypač ginčuose dėl nuomonių skirtumo, saugokimės, kad nepamirštume, kokios dvasios ir kieno dvasios privalome būti valdomi. Ar ne Kristaus? Veizėkime, kad neužsipelnytume Kristaus papeikimo: nescitis cuius spiritus estis, nežinote, kurios dvasios esate. Ruošiant kokius susirinkimus, reikia iš anksto parengti dienos tvarką, sumanymų ir diskusijų punktai, reikia parinkti žmones kiekvienam diskusijų punktui išdėstyti ir paaiškinti, kad viskas būtų tvarkingai vedama, kad posėdžiai niekad perilgai neužsitęstų ir be reikalo kitų nevargintų ir jiems laiko negaišintų.

34. PATARNAUKIME ŽMONĖMS

Nuvykę mūsiškiai, kad ir trumepsniam laikui, į kokią vietą, tegu nepraleidžia jokios progos, kame galėtų žmonėms kuo nors patarnauti, padėti, ką gerą padaryti, prie gerų darbų paraginti, prie Dievo kelti. Patys tejieško progos būti kitiems naudingi. Kunigai tegu noriai klauso išpažinties, skelbia Dievo žodį, moko katekizmo vaikelius ir suaugusius, laiko su kitais rekolekcijas ir t.t. O pasauliečiai taipgi kuo galėdami tetarnauja žmonėms, prie Dievo juos traukdami. Kunigai, klausydami išpažinties, tenepamiršta, kad tai, ką jie savo penitentams į ausį šnibžda, gali paskui būti visam pasauliui pagarsinta ir paskelbta. Tesisaugoja, kad savo penitentus, užuot prie Dievo patraukti, nenorėtų prie savo asmens patraukti. Meilė ir tikras gailestingumas teviešpatauja nuodėmklausių širdyse ir viršų ima ant visų kitų jausmų. Jų troškimas tebūna žmogų pakelti prie Dievo kuo augščiausiai. Kiek galėdami tesistengia ne vien nuodėmių duoti išrišimą, bet ir suteikti žmonėms

dvasinę vadovybę. Ir vienuolyne reikia saugotis kaip ugnies tuščios garbės, ir į vienuolyną sugeba ambicija ir puikybė įsibrauti, prisidangstydama gerų darbų ir tikslų skraiste. Už tai mes Dievui su priesaika esame pasižadėję vengti garbių vietų ir išaugštinimų. Piktasis, pasinaudodamas gero skraiste, siūlo kaikada geras vietas, rodo, kad toje vietoje kažin kiek gero galėtum padaryti. Sąžinę net drumsčia, stengdamasis įkalbinėti, kad tos vietos nepriimdamas arba nuo jos atsisakydamas, kažin kokius nuostolius ir Bažnyčiai ir sieloms gali padaryti. Reikia veizėti, kad nesiduotume suvedžioti mus piktai dvasiai. Bene tik toje garbioje vietoje gali darbuotis. Eidamas paskui Kristų, laikydamasis savo įstatų, pasiduodamas savo valdžiai, tikrai daug daugiau gero padarysi. Jei mes imtume siūlomas garbės įtakingas vietas, veikiai mūs Kongregacija iširtų. Vienas apimtų vieną vietą, kitas kitą ir t.t. Pasijustume, kad jau nėra kam Kongregacijos žiūrėti ir joje dirbti. Kandidatų į įtakingas garbės vietas, nesibijokime, niekad pasaulyje nestokos. Mes žiūrėkime, kad stovėtume šalia Kristaus, gyvenusio neturte, klusnume, sunkiam darbe, pažeminimuose, išniekinimuose, varguose, kentėjimuose; ir paskui Jį eidami ir šalia Jo stovėdami, stenkimės tas vietas, kur kiti nemaloniai dirba, apimti, vietas kuo labiausiai apleistas, pralaimėtas, paniekintas. Žiūrėkime, kad mes į tas žemiausias žmonių akyse ir prasčiausias vietas, užtektinai kandidatų išauklėję, suteiktume. Kaip kiti laiko sau didele garbe į augštas vietas iškilti, taip mes laikykime didžiausia Dievo malone pakliūti į tas vietas, kur reikia savęs didžiausio išsižadėjimo, kur daugiau reikia vargti ir kentėti už Kristų, kur daugiau reikia pakelti darbų ir vargų, išniekinimo, pažeminimų, neturto ir t.t. Veizėkime, kad į tas vietas tarp mūs

niekad nebūtų stoka kandidatų, kurie patys į jas veržte veržtųsi. Jėzau, duok mums tą didelę malonę. Vyresnieji privalo ir patys gintis ir savuosius ginti nuo visokių garbių augštų vietų. Mano gilių giliausias įsitikinimas, kad mes kiekvienas eidami Jėzaus Kristaus pėdomis, nusižeminusio, gyvenančio neturte, savęs išsižadėjusio ir t.t. daug daugiau gero padarysime Bažnyčiai, negu apimdami augštas vietas, o jau neduok Dieve, kad mūsiškiai sutiktų priimti garbės ženklus arba garbius titulus. Tuose dalykuose reikia griežtai elgtis pagal Įstatus ir Instrukcijas.

Ne tik reikia gintis nuo visokių garbių, kurios mūsiškius suvaržusios laikytų, bet ir nuo visokių darbų, kurie trukdytų mums eiti prie tikslo, tarnauti didesnei Dievo ir Bažnyčios naudai. Ypač reikia saugotis, kad nepaskęstume visokiose moterų kongregacijose, brolijose ir t.t., apsiimdami joms nuolat vadovauti. Tasai vadovavimas taip visą žmogaus laiką paima ir taip jo protą apsunkina, kad jis jau beveik jokio kito darbo nusitverti negali. Vienuolijų vyresnieji tai yra patyrę, o ir man pačiam teko tai patirti. Daugių daugiausia galėtume sutikti atlaikyti moterims rekolekcijas arba būti nepaprastu nuodėmklausiu, bet ir tai su žinia vyresniųjų, veizint, kad tie darbai mūs neatitrauktų nuo sunkesnių darbų ir uždavinių. Už tai turėtume, kiek galėdami, stengtis visuomet tarnauti vyriškai jaunuomenei, ar tai sodžių ar tai miestų, ypač tai, kuri augštesnėse mokyklose lavinasi. Taip pat reikia noriai apsiimti tarnauti vyrams, ypač inteligentams, jų kuopoms ir draugijoms. Jei prašytų mus laikyti rekolekcijas kunigams, seminarijų klierikams, tai viską metę turime skubėti tarnauti, taip man rodosi. Taip gi noriai apsiimti privalome dvasiniam gyvenime vadovauti kunigams, kiek tik panorėtų.

35. GERAS VARDAS IR PRIEŠAI

Šv. Ignotas kiek galėdamas teisindavo savo priešus ir jiems dovanodavo viską, už blogą dar geru atsimokėdavo, bet kur reikėdavo, mokėjo ginti savo gerą vardą ir savo teises. Ypač norint kitų gerovei viešai darbuotis, reikia daboti savo geras vardas; reikia mokėti ir savo teises apginti, kada to reikalauja didesnė Dievo garbė ir sielų nauda.

Žiburys nežibės, jei nebus jame žibalo. Evangelijos skelbėjas nebus pasaulio šviesa, nebus dvasinė patraukianti prie Kristaus jėga, vedanti į kovą už Bažnyčią, stumianti žmones į darbą, jei jo širdyje nedegs uolumo ugnis, neklestės dorybės, nebus šventumo.

Reikia žiūrėti į Bažnyčios priešus, pažinti jų tikslai, norai, siekimai, pažinti jų kovos būdas, priemonės, kurias kovoje naudoja, paskui viską protingai apgalvojus, stoti drąsiai į kovą ir darbą tenai, kur priešų daugiausia, ginti tas vietas, kurios labiausia puolamos. Man rodos, kad priešų užsipuldinėjimai prieš mūsų tikėjimą ir Bažnyčią, šmeižimai, iškreipimai, visoki melai ir t.t., niekad nereikėtų palikti neatrėmus, nesumušus, neįrodžius netikrumų ir netiesos. Žinoma, tai reikia daryti ne dėlto, kad pažemintume priešus, o tik kad tiesa imtų viršų ir kad patys mūsų priešai apsišviestų ir susiprastų ir prie Dievo grįžtų. Ir čia turi rūpėti priešų sielos išganymas, o ne priešo pažeminimas, pajuokimas, sukirtimas.

36. PATIEKIME TIKRĄJĄ TIESĄ

6.II.1911. Mūsiškiai ir tie, kurie su mumis eis išvien, visur tepasirodo aiškūs katalikai ir priešai ne asmenų ir žmonių, o tik klaidingo mokslo ir nuomonių. Nemany-

kime, kad mes, nusileisdami klaidoms, joms pataikaudami arba net ir pašvęsdami vieną kitą tikrosios tiesos dalelę, ką nors patrauktume prie katalikystės. Tik paduodami žmonėms tikrąją tiesą, mūs šventą katalikišką tikėjimą visame platume, visame gilume, visame grožyje ir skaistume, galėsime juos patraukti prie mūs Bažnyčios. Svarbus daiktas mokėti gerai kovoti už tiesą. Taip reikia mokėti ginti tiesą, kad net jos priešai, jeigu būtų tokie, išeitų įsitikinę, kad ginantis tiesą yra jiems pilnas meilės ir pagarbos. Reikia saugotis, kad nepasakius ko nors, kas priešą įžeistų, užgautų, jam širdį užduotų, nes tada jį atgrasintume nuo Bažnyčios. Net ir apie klaidas kalbant, reikia saugotis, kad nekalbėjius su panieka, kad nepašiepus. Geriau čia bus išdėstyti katalikų mokslą visoje skaistybėje ir jį parodyti, iš ko jau savaime išeina, kad kitokis mokslas yra netikras. Man vis išrodo geresnis pozityvus darbas, negu negatyvus. Reikia labai saugotis visokių naujų nuomonių ir mokslų: nesekti tuojau paskui kas nauja, bet gerai žiūrėti, ar sutinka su senąja katalikiškąja tiesa. Bet antra vertus, vėl nereikia per daug skubintis, kol dar neaišku, pasmerkti visa tai, kas nauja, jei to Bažnyčia dar nepasmerkia. Reikia būti atsargiam, tirti dalykas, šviestis ir laukti, kol Bažnyčia duos nurodymą kaip žiūrėti į tą ar kitą daiktą. Bet iš to neseka, kad nesiimtume nagrinėti naujus mokslus ir aiškinti ir įrodyti ar jie sutinka su senąja katalikų tiesa. Probate spiritus.

Jei kur rastųsi keli mūs broliai, išsiųsti kur nors, tegu visada iš vakaro arba anksti rytą tariasi tarp savęs, kaip dieną naudingai ir gerai praleisti, kas ir kokius darbus turi atlikti ir t.t., kad negyventų niekad be tvarkos ir be darbų plano.

37. KLAIDŲ NURODYMAS

Būtinai reikėtų įvesti pas mus tas paprotys, kad kiekvienas mūs brolis kartas nuo karto (kas savaitė arba dvi savaiti) melstų savo admonitorių arba kitą brolį, kad šis jam visus jo apsirikimus, klaidas, netaktus gyvenime, darbe, kalboje, apsiėjime su žmonėmis atvirai pasakytų. Tikrai tai būtų didžių didžiausias draugiškas patarnavimas. Patsai žmogus nevisada pamatai ir pastebi savo apsirikimus, o kad ir matai, tai dažnai lyg pro pirštus, lyg nenoromis. Kiti gi, iš šalies į mus žiūrėdami, geriau mus pamato ir pažįsta. Kada jie mums parodo kokią klaidą, tada mes geriau ir smarkiau į ją akį atkreipiame. Tai paskatina mus pasitaisyti. Man rodos, būtų gerai toji taisyklė įvedus, kad vienas brolis, kurs viską žino ir mato ar bloga ar gera apie kitą brolį, viską papasakotų vyresniajam. Vyresnysis tada, suimdamas visą tai, galėtų tikrai gerai valdyti ir pataisyti kiekvieną pavaldinį. Man rodos, jei mes iš tikrųjų norime tobulintis, Dievui tarnauti, šventi būti, tai noriai turime priimti tokį patarnavimą ar tai nuo lygių sau ar tai nuo vyresniųjų. Už ką gali būti kitam žmogui dėkingesnis, jei ne už tai, kad jis tau akis atidaro, parodo apsirikimus, nuo blogo saugoja, o veda į gerą kelią, prie Dievo. Da nobis, Domine, hanc sanctam simplicitatem, humilitatem, cordis rectitudinem, hanc bonam voluntatem.

Stenkimės pažinti savo gadynę, suprasti ir atjausti savo laikų žmones su jų norais, troškimais, siekimais ir tikslais. Kiekviena gera mintis tesuranda iš mūs pusės pritarimą, kiekvienas geras sumanymas paspirtį, kiekvienas geras darbas ar veikalas palaikymą ir pagyrimą, kiekviena bėda ir vargas užuojautą ir pašalpą, kiekviena

gi klaida tegu į mus atsimušus, kaip jūros vilnis į uolą, susimuša, pasiskaido ir pranyksta, o kiekvienas blogas darbas ir blogos pastangos sudūžta.

38. TOBULYBĖS PAMATAI

Norint pastatyti gražų tobulybės rūmą, reikia, anot asketų mokslo, padėti tvirtus apsimarinimo ir nusižeminimo pamatus (mortificationis et humilitatis).

Šv. Ignotas de Loyola gebėdavo kalbėti savo broliams: " Tada iš tikrųjų mane imtų baimė, kuomet žmonės liautųsi užsipuldinėję mūs vienuoliją ir ją persekioję. Tada būtų ženklas, kad jau mes esame sustingę ir netarnaujame kaip reikiant Viešpačiui Dievui, kad pasaulis ir nelabasis net neatsižvelgia į mus ir leidžia mums ramiai ilsėtis." Reikėtų tai ir mums atsiminti. Kas tik pradės uoliai darbuotis Dievui ir Bažnyčiai, tam nepritruks sunkenybių, o net ir persekiojimų. Kaip pasaulis į mus žiūri, kaip su mumis apsieina, turėtų būti mums primenantis ženklas, ar mes tikrai einame Kristaus pėdomis. Nereikia nusiminti dėl sunkenybių ir persekiojimų, tik džiaugtis ir Dievą garbinti, kad esame verti nors kiek nukentėti dėl Jo vardo ir dėl Jo šv. Bažnyčios. Ištikus kokioms nors kalboms, persekiojimams, priekaištams, dar labiau reikia saugotis, tirti save, ar nėsame kame nors apsileidę, dar reikia stengtis tobuliau gyventi, bet neapsileisti darbe, o tik dar uoliau dirbti. Duok, Viešpatie, kad piktosios dvasios įnirtimas ir siutimas, kad sugedusio pasaulio pašiepimai ir persekiojimai niekad mus neiškreiptų ir neišvestų iš tiesos kelio ir kad niekad neatitrauktų nuo pradėtų Tavo garbei darbų ir neatgrasintų ir kad niekad mūs uolumo ugnies neužslopintų. Duok, Viešpatie, kad augant Tavo švento vardo priešų

narsumui, einant didyn visokioms sunkenybėms, ir priešingumams, ir pinklėms, ir žabangoms, kiltų, augtų ir stiprėtų drauge ir mūsų uolumas, narsumas, sumanumas, išmintis, drąsa, patvarumas. Tebūna mūsų šūkis: Omnia possum in Eo, qui me confortat. Duok, Viešpatie, kad visokiose audrose, kurias nelabasis ir sugedęs pasaulis prieš mus sukels, užlaikytume ištvermę, nieku nepajudinamą ramybę, kad juo labiau mus persekios ir nuplaks, juo labiau prie Tavo Mieliausiojo Sūnaus Jėzaus Kristaus glaustumės, juo su didesniu pasitikėjimu Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo globai atsiduotume.

39. NUSIŽEMINIMAS

13.II.1911. Nebus patvarūs mūs veikalai nei įstaigos ir netarps, jei į jų pamatus nepadėsime nusižeminimo dorybės. Tenai mums geriau klosis ir pavyks, kur nueisime nusižeminimo keliu ir kur pradėsime darbą be triukšmo ir nuo maža, o paskui jį platinsime ir plėtosime ir auginsime kaip kokį grūdą ir tobulinsime. Kur nors nuvykę, geriausia bus, jei pradėsime darbą nuo maža, ramiai, nesigarsindami, kur pradėsime darbą nuo vargdienių, nuo mažų vaikelių, nuo didžiausių tamsuolių, nuo labiausiai apleistų, o paskui pamažu, šaknis įleidę, stengsimės, kad mūs darbai augtų ir kerotų, apimdami kad ir plačiausią dirvą didesnei Dievo garbei. Kad ir kur siūlytų mums augštas vietas ir svarbias įstaigas, nesipulkime godžiai prie jų, neimkime, jei neturime parengę tam tikrų tinkamų žmonių joms vesti, geriau nuo mažo pradėjus eiti tobulyn, negu garsias ir svarbias įstaigas apėmus, nekaip jas vesti arba net ir darbą gadinti. Reikia mokėti, apimant darbus, sapere ad sobrietatem. Kaip pavienis žmogus, taip ir visa bendrija,

turi veizėti, kad perdaug savęs neapkrautų darbu, nesuklputų ir sveikatos nenustotų. Tada gali pasidaryti, kad kaip pavienis taip ir bendrija niekam nederės.

40. DIEVO MEILĖ

16.II.1911. "Christum a me tollere nemo potest." Niekas negali atimti man Kristaus. Ne visų atmenama, kad ne tik reikia mylėti, bet kad dar reikia ir mokėti mylėti Dievą ir Bažnyčią. Yra motinų, kurios labai myli savo vaikelius, bet neprotingai ir netikusiai. Tokia savo negera meile jos ne tik kenkia vaikeliams, o kai kada iš šio pasaulio, taip bedarydamos, savo vaikelius išvaro. Yra katalikų, kurie labai myli Bažnyčią ir katalikystę, bet taip nesumaniai ir netikusiai, kad daug daugiau kenkia, negu gero padaro.

41. GERAS ŽMOGUS

17.II.1911. Sakoma: būk toks, koks nori kitiems rodytis, ir būsi geras žmogus. Kas tau malonu ir kitam daryk, o kas tau nemiela, ir kitam nevelyk.

42. ATGAILOS DVASIA

4.III.1911. Jau kelios deinos kaip esu atlaikęs mėnesines rekolekcijas. Neturėjau kada mintis pasižymėti šitoje knygutėje. Pasiketinimai likosi tie patys, tik dar pridėjau, kad stengsiuosi dažniau atsižvelgti į Jėzų, nešantį kryžių ir kenčiantį ant kryžiaus. kad aukosiu Viešpačiui Jėzui Kristui savo darbus, nemalonumus ir kentėjimus kaipo atgailą už savo ir viso pasaulio nusidėjimus. Viešpatie, suteik man atgailos dvasią, kad nors mažumą atkentėčiau už visus savo praėjusio

gyvenimo sunkius ir didelius nusidėjimus. Viešpatie, duok man gausias ašaras, kad apverkčiau savo sunkius ir gausingus nusižengimus.

43. APAŠTALAVIMAS

5.III.1911. Žmoguje valią vedžioja protas. Protas suklysdamas suklaidina ir valią. Mintis turi įtakos į visą mūsų gyvenimą. Jei mintys sugenda, susidrumsčia, susipainioja, tai visas gyvenimas pradeda gesti. Kažin ar ne didžiausia mūsų gadynėje nelaimė, tai protų išklydimas iš tikros tiesos, iš tikėjimo kelio, minčių srityje baisi suirutė ir sumišimas. Kad atitaisytume tą blogumą, reikia ir patiems įgyti tikras, katalikiškas mokslas, pažinti gerai, pilnai, vispusiškai tikėjimą, paskui reikia stengtis ir kitų protus ta tikėjimo šviesa apžiebti. Minčių atitaisymas turėtų būti vienas svarbiausių mūsų rūpesčių. Šiandien reikėtų apaštalavimo darbą, tikėjimo skelbimą, platinimą ir apgynimą, taip sakant, supopuliarinti. Reikėtų į tą darbą įtraukti platesnes žmonių mases. Taip kaip yra visokių labdarybės įstaigų ir tokios daugybės žmonių į jas yra įsirašiusios, taip pat turėtų būti ir tikybos platinimo, mokymo ir gynimo įstaigos, ir taip reikėtų į tas įstaigas patraukti kuo plačiausias žmonių minias. Šiandie už katalikišką pasaulėžiūrą kova verda visur ir tarp visokių žmonių sluoksnių. Kunigas negali visur aprėpti, kad ir norėtų. Turi dvasininkams pagelbon ateiti pasuliečiai, prisidėti prie svarbių svarbiausio darbo—tikro katalikų mokslo skelbimo. Taigi tarp kitų katalikiškų uždavinių turėtų mums ypač rūpėti tikybos platinimas ir gynimas su pagelba pasauliečių žmonių. Būtų galima steigti tam tikras brolijas, draugijas, įstaigas. Būtų galima parengti

ir tam tyčia išlavinti tikėjimo skelbėjos ir skelbėjai; jie galėtų įeiti visur: į pavienius namus, į dirbtuves, į visokias įstaigas ne tik pas tikinčius, bet ir netikinčius, ne tik pas katalikus, bet ir nekatalikus, ir visur jie galėtų įnešti tikrą mūsų šv. tikėjimo šviesą ir tikrą krikščioniškų dorybių pavyzdį parodyt. Tarp tarnaičių, tarp mokytojų tarp darbininkų, amatininkų, ūkininkų būtų galima įsteigti kokios draugijos: žmonių, man rodos, visur rastųsi užtektinai. Reikia į tą darbą įtraukti platesni žmonių būriai. Qui testamentum legis habet, exeat post me. Kas myli Dievą ir Bažnyčią, kam rūpi Dievo garbė ir mūsų šv. Bažnyčios tarpimas, teeinie į šventą kovą už Dievą ir Bažnyčią.

44. IŠSILAVINIMAS, AMATAI

6.III.1911. "Ne įstatymo klausytojai teisūs pas Dievą, bet įstatymo vykdytojai bus nuteisinti," Rom. 2, 13. Kaip bloga kitus gerai mokinant, pačiam blogai gyventi (pal. Rom. 2, 17-24).

Kiekvienas narys turi mokėti gerai ir naudingai nors vieną kokį daiktą, kad būtų tame dalyke draugijoje, visuomenėje ir Bažnyčioje jėga, visiems kitiems atspirtis; žinoma, kiek galint, kiek gabumai leidžia, vis tiek ar tai būtų mokslo šaka, ar įstaigų vedimas ir tvarkymas, ar pamokslų sakymas, ar rekolekcijų vedimas, ar pastoracija, ar koks amatas arba šiaip koks nors darbas. Toksai žmogaus išlavinimas vienoje kokioje šakoje turi vertę ne tik draugijai, bet ir pačiam iššilavinusiam žmogui. Čia galima pritaikyti šv. Rašto žodžius: kas yra ištikimas mažesniuose daiktuose, tam Dievas suteikia malonę ir prie didesnių. Išsilavinęs viename dalyke, moka, reikalui atėjus, imtis ir kitų dalykų. Toksai

žmogus greičiau tampa gyvenimu pakakintas. Nelaimingas žmogus, kuris jaučiasi nieko nemokąs, nieko negalįs, kuris neturi sau pasiskyręs ir pasirinkęs jokio tikro darbo. Jis pats dažnai nežino už ko griebtis, ką nusistverti. Juo savo darbą labiau apribosi, tai juo labiau prie jo priprasi, juo labiau į jį įsigilinsi. Pats darbas tada tau pasidarys nalonesnis, galėsi nuvaryti gilesnę vagą Bažnyčios dirvoje.

45. ASMENS IŠTOBULINIMAS

7.III.1911. Reikia pirmiausiai stengtis kiekvieno mūsų nario, kiek galint, asmuo išlavinti ir ištobulinti, sužadinant ir sukeliant jame įgimtus ir viršgamtinius gabumus ir dovanas, atsižvelgiant į žinomą darbą, kurį jam prisieis dirbti, į uždavinį, kuriam jis žada pasišvęsti ir t.t. Be to, dar reikia kiekvieną lavinti kokioje šakoje ypatingu būdu. Tik per šventus, ištobulintus, išlavintus, turinčius vertę asmenis testengsime palaikyti ir pakelti mūsų pačių Draugiją, ir tik per tokius asmenis padarysime įtakos žmonėms. Bet šalia to tikslo, lavinant brolius, turi būti siekiamas dar ir kitas tikslas, tai yra, kad su taip išlavintu savumu, asmeniškumu drauge ir kuo geriausiai parengtų draugijiniam, bendram gyvenimui vienuolyne, kad mokėtų iš vien su kitais gyventi ir dirbti. Tik toks lavinimas ir parengimas kiekvieno nario bendram gyvenimui, belavinant kiekviename ir jo gabumus, pravers vienuolijai, jos nesuardys.

46. BROLIŲ DARBAS IR MALDA

Mes nėsame pasiketinę atsiskirti visiškai ir užsidaryti nuo žmonių, apsitverti augštomis sienomis, įsivilktį į kokius nors ypatingus rūbus, vien tik maldai pasišvęs-

ti. Mes ketiname gyventi maldingu, vidiniu dvasiniu gyvenimu, bet drauge veikliu, darbščiu, intensyviu gyvenimu. Mūsų pavyzdys tebūna Jėzus Kristus, ne tik ramiai dirbantis Nazareto namely, ne tik Kristus save varginantis, badaujantis 40 dienų tyruose, ne tik Kristus praleidžiąs naktį besimelsdamas, bet ir Kristus dirbantis, verkiantis, kenčiantis, Kristus tarp minių, Kristus aplankantis sodžius ir miestus, aplankantis nusidėjėlius, prasčiokėlius, lygiai kaip ir mokytus, teisingus ir turtuolius, Kristus mokantis ir atremiantis pariziejų priekaištus, Kristus jieškantis paklydusios avelės, Kristus kenčiantis, persekiojamas, kuriam prisieina slapstytis, kad išvengtų priešų neapykantos. Mes ketiname kaipo į pavyzdį atsižvelgti į šv. Povilą apaštalą, jo veikliųjį gyvenimą, į jo drąsą ir narsumą. Kur tik būsime, kad ir kalėjime, ištrėmime, ten skelbti ketiname Kristų ir neatstoti nuo mūs gyvenimo būdo. Nežinia, kas mus gali gyvenime sutikti, koki vargai ir persekiojimai už Kristų. Turime prie visko būti prisirengę. Taigi reikia mums žmonių, pilnų energijos, veiklių, savistoviai mokančių pasielgti, apžiūrių, mokančių gyventi, mokančių prireikus sau duoną užsidirbti, mokančių žiūrėti protinga, dievota akimi į šį pasaulį ir žmones, niekad neišsižadančių savo tikslo ir uždavinio, visur ir visada prie jo dvasios einančių iki galo, iki mirsiant, iki su Dievu amžinai susivienijant. Reikia tokių žmonių, kad jei kurį iš namų išvarytų pasaulinė valdžia, nubogintų kur ištrėmiman, kad jis mokėtų tuoj vėl ant kojų stoti, sutvarkyti savo gyvenimą, rinkti ir spiesti apie save žmones; kad jis ir vienų vienas kur patekęs mokėtų, kaip tikram vienuoliui tinka, gyventi, eiti pačiam prie Dievo ir kitus paskui save vesti ir traukti; kad ir jis pats nė kiek neapsileistų ir neatšaltų

savo pašaukime, bet dar ir kitose sielose sužadintų augštesnius jausmus, pašaukimą. Nors esame pasiketinę primiausiai tarp savo tautos kiekvienas darbuotis, bet apimant tikrai katalikiška širdimi visą katalikystę ir visą pasaulį. Jei kur kitur Dievo valia, aplinkybės, vyresnieji mus pasiųstų arba pasaulinės valdžios nuvarytų, turime ir ten stoti darban, išmokti vietines kalbas, įeiti, įsigilinti į vietinių žmonių norus, geismus, dvasią, reikalus, atsiduoti jiems visa širdimi taip, kaip savo tikriems broliams ir toliau varyti Kristaus darbą. Si vos persequentur in sua civitate, fugite in aliam, et evangelisate in alia. Taigi turime lavinti savo broliuose individuališkumą, bet geroje prasmėje. Mokinti juos turime, antra vertus, taikytis prie Įstatų, tvarkos, prie kitų brolių, pasiduoti su didžiausiu nuolankumu vyresniųjų vadovybei. Bendras labas, bendri darbai ir reikalai, bendrų įstaigų vedimas ir tarpimas, Dievo didesnė garbė, sielų didesnis ar vienam ar kitam reikalas, ypač sielų išganymo reikalas, Bažnyčios reikalai turi visada imti viršų, turi kiekvieno individuališkumui nutiesti ribas. Individuališkumas bus naikinanti jėga, jei jo nevaldys ir netvarkys savęs išsižadėjimo, nusižeminimo, visiškai Dievui ir sielų išganymui atsidavimo, savo vienuolijai ir jos vyresniajam pilnos klusnybės dorybė. Jei mūsų vienuolija nelavins brolių, neauklės jų asmens, individualumo, tai turės būrį žmonių, be vertės, kaip avių; bus panaši į smilčių krūvą, kur grūdas prie grūdo nesulipyti, nesuklijuoti, menkai tarp savęs skiriasi. Bet jeigu tik vienetus lavintume, tik jų individualumą, neatsižiūrėdami, kad juos parengtume bendram gyvenimui ir darbui, tai turėsime, nelyginant, kaip kokių smaigų dirvą prismaigytą, kurie niekad nesulapoja, nesuklesti. Kiekvienas brolis būtų kaip uola mariose

be vaisiaus, į kurią vilnys atsimušdamos atgal krinta šniokšdamos, į kurias laivai susikulia, susiskaldo. Ne tik nereikia pas brolius naikinti individualumo, ypatingų gabumų, palinkimų, iniciatyvos, bet dar lavinti, kelti tuos privalumus. Bet antra vertus, vėl reikia juos mokyti ir lavinti, kad būtų palankūs, klusnūs, savęs išsižadėję, kad kur reikalauja Dievo garbė ir Bažnyčios labas, būtų pasiryžę viską, visus savo gabumus ir norus, visus geismus pašvęsti, paaukoti. Netinka mums turėti bespalvių žmonių būrį, kuris turėtų būti tik stumdomas, bet netinka taip pat turėti saunorių, savimeilių gaujas, ieškančių savo dalykų, užgaidų ir tikslų. Qui non quae Christi, sed quae sua sunt, quaerunt, kurie, neatsižvelgdami į kitų bendrą labą ir darbą, eitų kiekvienas kas sau prie savo tikslų. Svarbu ir čia surasti vidurį, svarbu mokėti suderinti ir sujungti asmeninę energiją, iniciatyvą su tobulu visišku klusnumu, su savęs išsižadėjimu; svarbu, kaip visur, taip ir čia išsisaugoti vienpusiškumo. Teviešpatauja tarp mūsų džiaugsmas darbe, stiprumas, ir ištvermė kentėjimuose ir sumanymų vykdyme stamantrumas ir stiprybė valdyme. Stenkimės surasti kiekvienam tinkamą darbo dirvą ir tinkamą užsiėmimą, stenkimės visiems tinkamai padalyti ir suderinti darbus ir užsiėmimus; bet mokėkime kiekvienas nusileisti, savęs išsižadėti, save užmiršti, pasišvęsti bendriems ir augštesniems reikalams. Varydami kiekvienas savo darbą, tobulindamiesi atskirose šakose, mokėkime prireikus visur stoti, prie visko ranką pridėti jokio darbo ir užsiėmimo nevengti Dievo didesnei garbei ir sielų išganymui. Teviešpatauja darbų įvairumas bet suderintas, suvestas į tvarką, į vienybę, paduotas augštesnių dėsnių valdžiai: Dievo garbei, Bažnyčios gerui, Draugijos labui. Nežiūrint į gabumus, į išsilavinimo,

darbų, užsiėmimų įvairumą, turi mus visus vienyti stipri drausmė — disciplina, be kurios bendras gyvenimas negalimas, turi mus visus surišus laikyti viena dvasia: Dievo ir artimo meilės, savo Kongregacijai atsidavimo dvasia, uolumo, pasišventimo, troškimo, savęs išsižadėjus, save užmiršus, Dievo garbei tarnauti. Tevienija mus klusnybė, ištekanti ne iš prievartos, bet iš nusižeminusios, pilnos Dievo ir Kongregacijos meilės širdies. Lavindami ir augindami savyje visokeriopas Dievo dovanas ir gabumus, mokėkime kur reikia juos iš meilės Dievui, sieloms ir savo Kongregacijai paaukoti. Koks dažnai silpnas žmogus, likęs vienas su savo individualumu, o koks tampa stiprus, susiliejęs, sutirpinęs savo individualumą drauge su kitais, koks vargšas dažnai būna žmogus vien savimi, savo asmeniu atsirėmęs, o koks turtingas tampa, savo gabumus į bendrą iždą įdėjęs. Juo labiau savęs išsižadėjęs pasineria, paskęsta žmogus vienuolyne, bendram jo gyvenime ir darbuose, juo stipresnis tampa vienuolynas, o per vienuolyną ir patsai jos narys. Vienuolija tebūna maža visuomenė, kur būtų galima kiekvieną paėmus suvartoti naudingai ir tiksliai, kur kiekvienas galėtų pagal savo gabumus Dievui ir žmonėms tarnauti. Nėra tokio gero kūno ar dvasios palinkimo, gabumo, kurio nebūtų galima išlavinus tinkamai Vienuolijai sunaudoti. Bet vėl kiekvienas brolis turi žiūrėti, kad visokioms užgaidoms nesiduotų save apakinti. Dažnai žmogus pats savęs nepažįsta: jam rodosi, kad jis į tą ar kitą darbą turi gabumus, kad tą ar kitą daiktą moka ir gali, o tuo tarpu kaip tik priešingai būva: jis turi gabumų į ką kitą. Arba vėl, randasi žmonių, kuriems rodosi, kad jie to ar kito jiems pavesto darbo neįstengs padaryti, kurie savimi perdaug nepasitiki. Taigi reikia kad

kiekvienas būtume pavaldus, palankus vyresniesiems, kurių pareiga yra pažinti mus ir mūsų gabumus, surasti kiekvienam tinkamą vietą, kiekvieną tinkamai Dievo garbei sunaudoti. Vyresnieji, iš šalies į mus žiūrėdami, girdėdami, ką kiti apie mūs gabumus mano, gali dažnai mus geriau pažinti, negu mes patys. Taigi reikia pilnai pasitikėti vyresniaisiais, kad jie, Dievo dvasios vedami, ne kokių pašalinių tikslų jieškos, o tik mūsų labo, didesnės Dievo garbės ir sielų išganymo; kad jie tinkamai mus sunaudos didesnei Dievo garbei. Daug dažniau galime apsirikti ir paklysti, eidami paskui savo norus, geismus ir sumanymus, negu pasiduodami mūsų vyresniųjų valdžiai, nuolankiai save pavesdami jų vadovybei. Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam. Melskime Dievą, kad mus išmokytų vienyti protingą iniciatyvą su tobulu klusnumu, asmeninį sumanumą, energiją, veiklumą su tobulu atsidavimu Vienuolijai, bendriems jos darbams, reikalams, tikslams, o per Vienuoliją — Bažnyčiai ir Deviui. Duok mums, Viešpatie, tą drąsą ir narsumą, kad nesibijotume niekad, save pamiršę, savęs visiškai išsižadėję, sau mirę, visiškai paskęsti Vienuolijoj didesnei Dievo garbei ir Bažnyčios labui, sužibėti kaip toji žvakė ant altoriaus pastatyta, Dievo garbei sudegti, kaip tie smilkalų grūdai, duodantys gardų kvapą Dievo garbei, nesibijokime susinešioti, sudilti, sunykti didesnei Dievo garbei.

" Jei Dievas yra už mus, kas prieš mus ? (Rom. 8, 31). " Kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės ? Ar vargas ? ar suspaudimas ? ar badas, ar plikumas ? ar pavojus ? ar persekiojimai ? ar kalavijas ? (Juk yra parašyta: Dėl tavęs esame žudomi visą dieną, laikomi pjautinomis avimis). Bet visa tai mes nugalime dėl to, kurs mus mylėjo. Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas,

nei angelai, nei kunigaikštystės, nei galybės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei augštumas, nei gilumas, nei joks kitas sutverimas negalės atskirti mūsų nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Jėzuj Kristuje" (Rom. 8, 35-39). Tie žodžiai tegu būna mūsų atspirtis, parama ir paguoda visokiuose persekiojimuose. Pažinkime iš tų žodžių, kur yra mūsų stiprybė: visiškame savęs išsižadėjime ir visiškoje Dievo meilėje, visiškame Kristui atsidavime, su Juo susivienijime, susiliejime. Laikykime apkabinę Viešpaties Jėzaus kryžių, o jokios galybės mums nepakenks, jokios galybės mūsų nesutrukdys, neužtvenks mums kelio. Jei Dievas yra su mumis, kas prieš mus? Viską galiu tame, kurs mane stiprina.

47. BENDRIJOS LABAS

8.III.1911. "Nesitaikinkite prie šio pasaulio, bet patys save perdirbkite savo dvasios atnaujinimu, kad ištirtumėte, kas yra Dievo valia, kas gera, kas įtinka ir kas tobula" (Rom. 12, 2). Nenusileidžiant šio pasaulio blogiems įpročiams ir geiduliams, nenusileidžiant jo klaidingoms nuomonėms ir pažiūroms, mes stengsimės visa atnaujinti Kristuje, o patys save atnaujindami, pilnai persiimdami Kristaus dvasia ir tiesomis ir taisyklėmis, tik Kristų pilnai skelbdami pasauliui ir prie Kristaus visus vesdami.

Keikvienas tinkamai ir prideramai elgdamasis paskirtoje sau vietoje ir tinkamai įvykdydamas tos vietos pareigas, turime dar stengtis ir prie bendro Draugijos labo prisidėti.

48. KRATA, PAVOJAI, PASIRYŽIMAI

17.VIII.1911. Ilgai, ilgai nieko nerašiau, nors daug teko per tą laiką pergyventi, daug kentėti, daug permąstyti. Nauja audra užėjo ant Bažnyčios: reikėjo viską pašalinti, paslėpti; pavojinga pas save buvo laikyti koks nors popiergalis, kad be reikalo kitų neįklampytų ir savęs neišduoti. Dievas tegul bus visame kame pagarbintas. Viešpatie mano. Tu vienas tik žinai, kiek man prisiėjo per tą laiką visokių pagundų, sunkių sunkiausių, pergalėti. Kad ne mieliausiojo Tavo Sūnaus Jėzaus Kristaus pavyzdys, narsiai stumiančio nuo savęs ir pergalinčio piktąją dvasią, kuomet tyruose ji norėjo sulaikyti Jėzų ir atitraukti jį nuo jo pasiuntenybės, kad ne pavyzdys Viešpaties Jėzaus alyvų daržely alpstančio ir krauju prakaituojančio, kad ne jo balsas ant kryžiaus: Dieve mano, Dieve mano, kodėl gi mane apleidai, o tačiau pavedančio tam Dievui visiškai savo sielą: į Tavo rankas aš atiduodu mano sielą, o ypač kad ne Tavo, Dangiškasis Tėve, malonė, nebūčiau stengęs tų pagundų pergalėti. Tegul bus Tau, Dieve, garbė ir padėka. Tegul bus garbė ir padėka Viešpačiui Jėzui, kuris moko mus nešti visokį kryžių. Dėkui švč. Panelei, užtarytojai ir apgynėjai visų priespaudose esančiųjų. Kiek kartų visokioms kliūtims užėjus, rankos krito žemyn, kaip ir kad kas būtų kojas kirste pakirtęs, žengti pirmyn tarsi nebeįstengčiau. Tu vis mane stiprinai, Viešpatie. Tamsybėms mane apnikus, Tu vis man švietei Tavo Sūnaus Viešpaties Jėzaus pavyzdžiu, kaip skaisčių skaisčiausia žvaigždė. Tu vis gaivinai mane ir linksminai didžių didžiausiomis malonėmis. Ką gi aš vargšas Tau, Dieve, atiduosiu už tai, ką esi man padaręs ir davęs? Imsiu Tavo Sūnaus kryžių, kurį teikeis malo-

ningai ant manęs uždėti ir nešiu jį. Jėzau, teatsiduodu Tavo Bažnyčiai, Tavo krauju atpirktų sielų išganymui: ad convivendum Tecum, ad laborandum Tecum, ad compatiendum Tecum, o tikiuosi, kad ir ad commoriendum Tecum et conregnandum. Stebėtinas daiktas. Kol nebuvau pasiketinęs dar, visako išsižadėjęs visiškai paskui Kristų pasekti, paskui Kristų, gyvenusį paniekinime, neturte, klusnume, varguose ir darbuose, prispaudimuose ir kentėjimuose, žmonės menkai mane bepaliesdavo, net atstu laikydavo mane nuo visokių vietų ir garbių, net buvau Bažnyčios priešu apšauktas: liberalu, socialistu, čekistu ir t.t. Kuomet gi padariau primutinį žingsnį, kad iš tikrųjų Kristumi sekti, pradėjo žmonės man siūlyti augštas, įtakingas vietas: seminarijoje rektoriavimą, kanoniją. Padarę mane be mano pritarimo Akademijos inspektoriumi, pradėjo masinti esą aš sufraganu vyskupu paliksiąs arba neužilgo rektoriumi ir t.t. Kol nepradėjome iš tikrųjų organizuotis net ir pasaulinė valdžia buvo aprimusi kaslink katalikų dvasinio gyvenimo ir jo darbavimosi ir organizavimosi. Mums gi pradėjus vykdyti savo sumanymą, pradėjo persekioti ir kratas daryti, pradėjo valdžia ieškoti slaptų organizacijų: jėzuitų ir kitų. Pradėjo net ir kai kurie, kuriems turėjome tai pranešti, net ir kunigai peikti mus dėl mūsų sumanymo ir skelbti, kad iš to nieko neišeisią. Bet netrūko ir Dievo baimės pilnų kunigų ir vyskupų, kurie mums pritarė, bet labiausiai Tavimi Viešpatie pasitikime.

In Te Domine speravi non confundar in aeternum. Tu matai, Viešpatie, kad nieko daugiau netrokštame, kaip tik Tavo didesnės garbės, savo sielos išganymo ir ištobulinimo, kitų sielų išganymo bei Tavo Bažnyčios labo ir išaugštinimo. Priimki, Viešpatie, mūs gerus

norus, mūsų visas jėgas ir gabumus, mūsų gyvenimą, viską, kas mes esame ir ką turime, daryk su mumis kaip Tau patinka.

Per šitas rekolekcijas labai jaučiausi nuvargęs ir pailsęs, be to dar jas vesdamas, turėjau daugiau kitais rūpintis, negu savimi. Tiek tik matau, kad visas esu pilnas netobulybių, tikras ir didelis nusidėjėlis. Ką tik savo gyvenime paliečiu, ką tik paimu, kokią tik pareigą apsvarstau, visur matau paklydimus, daugelį netobulybių Užtai laikydamas tas rekolekcijas, stengiausi bendrai atnaujinti savo dvasią, atgaivinti savyje dvasinio gyvenimo ir savo pašaukimo idealus, pakelti augščiau savo sielą: Dievop. Iš pasiketinimų tik tuos tris padariau: (a) stengtis kuo didžiausioj vienybėj su Viešpačiu Dievu gyventi, vidiniu dvasiniu gyvenimu, Dievo visame kame ieškoti, kad jis rastų manyje pamėgimą. (b) Antra, sunaudoti kuo geriausiai laiką, kad nenustoti veltui nė valandėlės, ypač saugotis nereikalingų mąstymų apie pašalinius daiktus ir reikalus, kurie atitrauktų nuo to darbo, kokį toje valandoje dirbu. (c) Stengtis parašyti Instrukcijas ir bendrai tarnauti savo draugams ir broliams. Ypatingąją sąžinės sąskaitą darysiu iš to, kaip aš laiką sunaudoju.

49. REKOLEKCIJOS

7.IX.1911. Siandiem atlikau mėnesines rekolekcijas. Ačiū Tau, Viešpatie, už visas malones. Švč. Panele, išprašyk nuo savo Sūnaus man tą malonę, kad aš kaskart Tave labiau mylėčiau, kaskart didesnį pasitikėjimą tavy turėčiau, kaskart labiau tavo garbingą globą branginčiau. Priimk mūs Kongregaciją savo galingon globon, priimk mus nevertus, o Motina mūsų,

jei ne dėl ko kito, nes mes neturtėliai, dvasiniai elgetos, tai nors dėl to vardo, kurį nešiojame. Duok, kad mūs gyvenimas būtų skaistus, nesuteptas.

Pasiketinu: (a) lavinti savyje maldingumo dvasią, Dievo akivaizdoje vaikščioti ir Dievui stengtis įtikti. (b) Kiekvieną laiko valandėlę branginti. (c) Toliau rašyti Instrukcijas ir tarnauti saviškiams.

50. PASIŠVĘSTI KONGREGACIJAI

3.II.1912. Dievui padedant atlikome šiandien mėnesines rekolekcijas. Nusiraminau ir atsinaujinau dvasioje. Pasiketinau ateinantį mėnesį: (1) išnaudoti kuo geriausiai laiką, nė valandžiukės neprastojant. Pastebėjau, kad ypač trukdo mane darbuose mano vaizduotė. Kai įsiskverbia kokia mintis į galvą, tai ir nešioja mane kažin kur. Taigi, reikia daugiau valdyti savo mintis, o visas jėgas kreipti prie darbo. (2) Pašvęsti visas savo jėgas Kongregacijai, labiau atsidėjus rašyti Instrukcijas. Viešpatie Jėzau, stiprink mane, duok man ištvermės. Nekaltai Pradėtoji Panele, globok mane.

18.XI.1912. Ilgai, ilgai nieko nerašiau šitoje knygutėje. Daug teko kentėti tuo laiku. Tegu viskas būna Dievo garbei. Tegul tie visi sopuliai, sielvartai, kentėjimai, širdies suspaudimai, sukrauta būna atgailai už mano sunkius pereito gyvenimo nusidėjimus. Tapdamas vienuolis, niekuomet nesitikėjau, kad žmonės taip trukdys sekti Kristaus pėdomis. Kad tai dar nors tobulai sekčiau Kristaus pėdomis. Toli gražu dar man iki to. O ir tai kiek jau sukilo kalbų ir kiek kliūčių randasi. Ką gi turėjo iškentėti šventieji, tikri tavo, Viešpatie, tarnai, tikri Tavo Sūnaus pasekėjai. Ačiū

Tau, Viešpatie, ką man saldinai per tą laiką mano gyvenimo kartybes visokeriopomis malonėmis, nepaprastomis vidinėmis paguodomis.

51. VALANTI DIEVO MALONĖ

6.I.1913. Vakar atlikau mėnesines rekolekcijas. Pačios šventės, Kūdikėlio Jėzaus apmąstymai kelte kėlė širdį Dievop. Širdis tvino šventais jausmais. Vėl giliau žvilgterėjau į savo gyvenimą. Koks visur, Viešpatie, baisus prigimties sugedimas. Kokia negalė. Kiek visur netobulybių, paklaidų. Nebviltis apimtų, kad taip didžiai nepasikliaučiau Tavo neapsakomu gailestingumu. Matau, Viešpatie, kaip tavo gausios malonės tekėdamos, nelyginant srovės upelis, nuolat valo, nuplauja nuo sielos netobulybių dulkes ir nusižengimų purvus. Už tai ačiū Tau gailestingasis Dieve. Labiausiai mane žudė šį mėnesį vaizduotė ir mintys. Per mažai jas valdžiau. Kiek kartų atsitiko koks svarbesnis reikalas, tai jau pagavęs mane ir nešiojo kur tinkamas ir blaškė į visas puses, dirbti neduodamas. Taip pat nors ir dirbau, bet nebuvo geros tvarkos darbuose. Taigi ir pasiketinu šį mėnesį, Dievui padedant, vengti netvarkos savo darbuose ir valdyti savo mintis ir vaizduotę.

Kur mūsų kiekvieno jėgų versmė ? Kristuje, be abejo, ir Kristaus Bažnyčios dvasioje: tame tiksle, kurį mums nurodo Bažnyčia, tose taisyklėse, kurias paduoda, tuose sakramentuose, kuriuos mums teikia. Štai kur mūs gyvybės versmės. Juo kas labiau Kristaus ir Bažnyčios dvasioje bus paskendęs, ja, nelyginant, įrūgęs, jos primirkęs, juo labiau bus jo šventumas pilnas ir jo veikla našesnė. Haec est victoria, quae vincit mundum: fides nostra. In hoc signo — signo crucis vinces. Šiuo kryžiaus ženkla nugalėsi.

52. ANTRASIS NOVICIJATAS

7.I.1913. Kažin, ar nebūtų gera mūsų Kongregacijon tą paprotį įvedus, kad broliai, pabaigę mokslus, prieš stosiant darban, vėl atliktų novicijatą per kokius tris mėnesis. Tokiu būdu jie vėl atgaivintų savo dvasią, ją įkaitintų uolumo ugnimi. Broliams esantiems darbe taip pat praverstų kiek palūkėjus atlikti toks trumpučiukas novicijatas, jie galėtų tokį trijų mėnesių novicijatą laikyti kas šešeri metai, arba kad nors ir kas dešimteri. Kaip kareivius karts nuo karto vėl šaukia kariuomenėn, kad atsimintų, ką buvo išmokę, taip pat ir vienuolius karts nuo karto reikėtų šaukti novicijato atlikti, kad dvasią savo atgaivintų ir sustiprintų. Man rodos, tokį paprotį įvedus, didesnė būtų nauda ir patiems atskiriems broliams ir pačiai vienuolijai ir visiems vienuolijos darbams. Žinoma, toks novicijatas reikėtų skyrium įsteigti nuo tikrojo jaunųjų novicijato.

53. BROLIŲ VEIKLOS PLOTAI

12.I.1913. Nuolat girdėti dejuojant, kad žmonių nėsą. Darbo visur begalės, o nėra kam dirbti. Greičiau pinigų surasi kokiai nors įstaigai, o ne žmonių. Didžiausias mūs rūpestis teesie žmonių sau lavinti kuo daugiausiai kad būtų svarbiausiems Bažnyčios darbams ir reikalams atlikti. Nieko nesigailėkime žmonėms lavinti, mokyti. Pinigai, jėgos, triūsas įdėti į tą darbą gausių duos palūkanų. Pasaulinius broliukus lavinti, ne tik rūpinkimės suteikti jiems reikalingo mokslo, išmokyti kokio amato, bet ypač tikėjimo dalykų, reikia juos gerai pramokyti vidinio gyvenimo, o prie viso to dar ir apaštalavimo dvasios įdiegti, kad tikėjimą žadintų paskui kitų žmonių širdyse, kur tik susitikdami ir

susidurdami su kitais žmonėmis. Pasauliniai broliukai ugnies uolumo pilni, būt labai geri kovoti su nedorybe, ištvirkimu, galėtų po du arba keliese eiti gelbėti skęstančių ištvirkimo klane, kaip antai daro Išganymo Kariuomenė tarp protestantų; tik, žinoma, čia katalikiškai reikėtų veikti, susitariant su vyskupais, einant tikru keliu. Galėtų taip pat pasauliniai broliukai dviese ar keliese eiti lankyti pavargėlių — darbininkų jų lindynėse, pastogėse, požemiuose, kur jų niekas vargiame gyvenime neaplanko. Dieve, duok mums tokių broliukų. Daug jie kur galėtų Kristų įnešti, net kartais ten, kur kunigas negali prieiti. Kad taip, Dievui padedant, tokių broliukų išsilavintume! Galėtų jie ne tik išmaldas dalyti, bet ir pamokyti vargdienius, jiems šį tą paskaityti, įteikti naudingų knygelių, paraginti lankyti bažnyčią ir t.t. Toki broliukai, kunigų vėdami ir prižiūrimi, galėtų būti didelė pagelba.

54. DAUGIAU PASIŠVENTĖLIŲ

20.I.1913. Jieškoti sau kuo daugiausia žmonių, suradus juos, lavinti, auklėti, mokyti, rengti prie visokių darbų, kurie reikalingiausi Bažnyčiai, — tai privalo būti mūsų didžiausias rūpestis. Dieve, duok mums tinkamų žmonių. Surink mus ir suvesk mus vienybėn iš visokių žemių ir šalių ir tautų, kad garbintume Tavo šventą vardą ir Tau ištikimai tarnautume, ir dėl Tavo vardo švetas kovas kovotume, ir Tavo dvasią visur skleistume, visur įneštume. Bet ir paskui, atlikus novicijatą, išėjus reikalingus mokslus, neprivalėtų nė vienas liautis toliau lavinęsis. Būtų gera išrinkti mokslo prievaizdus, kad jie aplankytų brolius ir brolių namus ir duotų tinkamus nurodymus, patarimus kaip

ir ko mokytis, kad prižiūrėtų brolius, kad neapsileistų, bet vis žengtų tolyn. Kiekvienas brolis, pasiųstas dirbti kokio nors darbo, ilgainiui turėtų sudaryti tinkamo savo darbo ar pareigos instrukcijas ir jas paduoti valdybai patvirtinti. Tada ir pats greičiau susirastų tinkamiausias priemones savo darbams atlikti ir tinkamiausią būdą ir kitiems iš jo patyrimo ir instrukcijų būtų nemaža naudos.

55. PARAPIJOS DARBAI

21.I.1913. Klaidinga yra nuomonė, esą mokslo ir gabumų reikią tik raštams rašyti arba mokytojauti, o parapijos darbus bet kas galįs gerai atlikti. Man rodos, kad nemažiau gabumų ir prisitaikymo privalome turėti ir parapijai tinkamai vesti ir tvarkyti, ypač nereikėtų sodžiaus parapijų apleisti. Tikrai gerai suorganizavus kokios parapijos gyvenimą, būtų nemaža iš to naudos visai apylinkei; būtų atspirtis ir pavyzdys visiems kitiems. Toks geras parapijos sutvarkymas būtų tikrai pavyzdys. Jei mums tektų tokią parapiją valdyti, daug čia galėtų padėti ir pasidarbuoti pasauliniai broliukai.

56. TARNAUTI BAŽNYČIAI

23.I.1913. Ne kunigų taisyti ir ne Bažnyčios reformuoti mes vienijamės, — tai yra šv. Tėvo ir vyskupų darbas, o tik savęs taisyti ir tobulinti, o tik Bažnyčiai tarnauti: žmonėms, kunigams, vyskupams. Ypač turime laikytis vyskupų ir su jais išvien eiti, net siūlytis kai kada vyskupams, kad mus kaip tinkami Dievo garbei sunaudotų. Labiausiai tuomet, kada randasi kokia pavojinga vieta, pareiga ar darbas, kurio niekas nenori. Kunigus ir vyskupus privalome ypatingai

gerbti; teneišdrįsta nė vienas mūsiškių ką nors bloga išsitarti apie kunigus ir juos peikti. Jei ir pasitaikytų kada kas nors bloga tarp dvasininkų pamatyti, tai rūpinkimės tą blogumą atgaila, savęs išsižadėjimu, maldomis, pasišventimu, gerais darbais, uolumu atsverti, pridengti kaip dorieji sūnūs savo tėvo nuogumą skraiste. Visa širdimi mylėdami šv. Tėvą, būkime jam klusnių klusniausi, laikydamies jo paliepimų, nurodymų, įstatymų, ginkime kiek galėdami ir kur galėdami jo garbę, jo paliepimus ir darbus, žadinkime ir kitų širdyse šv. Tėvui meilę ir pagarbą.

57. SUNAUDOTI LAIKĄ

3.II.1913. Atlikau mėnesines rekolekcijas. Vis tos pačios paklaidos ir tos pačios kaltės. Dieve mano, Dieve. Kol mane kęsi niekingą nusidėjėlį? Gailiuosi visa širdimi, pasižadu vėl kovoti su savimi. Tu man, Dieve, padėsi. Vėl rūpinsiuos kuo geriausiai laiką sunaudoti.

58. BE REIKALO NESIGARSINTI

6.II.1913. Ne visuomet gera skelbti, ką sumanome dirbti arba ką dirbame. Lengvai gali savimeilė ir puikybė prikibti, jei darbas vyksta. Garsindamiesi, be reikalo kitų akis atkreipiame į save; tada ima žmonės mūsų darbus tyrinėti, nagrinėti, peikti, daug tokių, kur būtų prisidėję, atgrasina; gi patiems darbininkams rankas pakerta. Užuot dirbus darbą, tenka tada paprastai kovoti su priešais ir reikia daug jėgų nustoti be reikalo. Geriau tylomis dirbti. Ypač iš pradžių, kol įstaiga dar nesustiprėjus. Kuomet jau darbas gerai eina, tai galima kai ką, kai kada pagarsinti, jei Dievo

garbė ir žmonių nauda to reikalauja, bet ir tai labai atsargiai. Ama nesciri et pro nihilo reputari. Norėk būti nežinomas ir už nieką laikomas. Nors yra taip pat pasakyta: luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui est in coelis. Tegul jūsų šviesa taip šviečia žmonių akivaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir garbintų jūsų Tėvą, kurs yra danguje, Mato 5, 16. Visame kame reikia žiūrėti didesnės Dievo garbės. Bet jei Dievo garbė to skelbimo nereikalauja, geriau tada tyliai dirbti. Kai daug triukšmo, sunku ramiai dirbti, ne tiek padarai. Pater vester, qui videt in occulto, reddet vobis mercedem.

59. SUDEGTI, IT ŽVAKĖ

5.IV.1913. Tiek laiko praėjo, kai atlikome trijų dienų rekolekcijas prieš įžadų atnaujinimą, o aš vis neprisirengiau iki šiol nė savo pasiketinimų surašyti. Aukoju Tau, Viešpatie Dieve, visus savo darbus, vargus, rūpesčius, visus nemalonumus, sunkenybes, kryžius, Duok, Dieve, kad Tau ir Tavo Bažnyčiai dar daugiau galėčiau dirbti, vargti ir kentėti. Duok, kad sudegčiau kaip ta žvakė ant altoriaus nuo darbo kaitros ir meilės ugnies Tau ir Tavo Bažnyčiai. Ačiū, Viešpatie, kad mane išvedei iš šio pasaulio, kur klaidžiojau, o gal ir kitus klaidinau, tai vis neva iš uolumo. Tu, Viešpatie, atitaisyk. Aš už visas malones, kurias man suteikei, dėkoju. Koks Tu, Viešpatie, dosnus. Kaip gausiai dalini savo malones mums nevertiems sutvėrimams. Dieve, mano, Dieve. Kaip saldu Tau tarnauti! Kas bus Tavo danguje, jei čia ant žemės tokiomis saldybėmis žmogaus sielą pripildai, kuomet šventais šiurpuliais per kūną pereini,

tarsi į trečią dangų pagavęs nuneši. Širdis tirpsta, alpsta, lūpos žado nebetenka, akyse darosi tamsu, rankos, kojos, tarsi, stingsta, visą kūną stebėtinos kažin kokių šventų šiurpulių, vilnys apima o siela, siela Tavyje skendi. Kad ne Tavo galybė, regis, numirtum žmogus iš tos meilės, tų saldybių. Exi a me, Domine, quia peccator homo sum. Domine, non sum dignus, dic tantum verbum. Tu es erigens e stercore pauperem. Domine, Domine, quam admirabilis es! Eik sau nuo manęs, Viešpatie, nes aš žmogus nuodėmingas, Luko 5, 8. Viešpatie, aš nevertas, tark tiktai žodį, Mato 8, 8. Tu išaugštini žemiuosius. Viešpatie, Viešpatie, koks nuostabus esi!

Mano pasiketinimai: (1) lavintis darbštume, sunaudoti kiekvieną valandėlę, tuoj sėstis prie darbo ir dirbti, vengti bereikalingų minčių ir mąstymų bedirbant, atsižiūrėti į Jėzų sunkiai dirbantį. (2) Dirbant, kelti dažnai širdį prie Dievo, vienytis su Dievu. (3) Kūno varginimas: (a) du kart per savaitę trečiadieniais ir penktadieniais disciplina, (b) dažnai prieš piet kryžiumi ant žemės gulint daryti sąžinės sąskaitą. (c) Vyresniojo pareigas geriau eiti. Kai matydavau pavaldinių paklaidas ir ydas, stengdavausi nuolat kalbėti apie tai arba priešingą dorybę, aiškinant Įstatus, per dvasinius skaitymus, manydamas, kad susipras ir pasitaisys. Retai teišdrįsdavau aiškiai tam pačiam, kurs suklydo, pasakyti stačiai. Buvo tai klaidingas mandagumas ir švelnumas. Įsitikinau, kad kiti pavaldiniai nesusipranta to, kas sakoma, taikyti sau, reikia jiems stačiai nurodyti klaidas, tada tik jas pamato. Taigi pasiketinu nugalėti tą savo neprotingą neva švelnumą ar mandagumą, o griežčiau sakant, savimeilę, nedrąsą, baimę, o stačiai ir aiškiai nurodyti kiekvieno ydas ir silpnybes, kad galėtų pasitaisyti, tik daryti tai kuo mandagiausiai, kuo

švelniausiai, ne prie visų, o skyrium. Pasiketinu reikalauti iš kiekvieno mėnesinių apyskaitų, kad kiekvienas jas tikrai gerai atliktų. Kurie patys neateis, pas tuos arba pats užeisiu, arba juos pasišauksiu. Geriausiai bus, pasiėmus klausimus, paeiliui pereit ir kiekvieną išklausinėt. Kai taip darai, tai įsitikinau, kad visuomet yra apie ką kalbėti ir tai nebūna be naudos, galima žmogus pamokyti, daug jam išaiškinti, duoti tinkamą pakraipą, pataisyti būdą ir t.t. Taigi pasiketinu labai žiūrėti, kad mėnesinės apyskaitos čia namuose būtų kuo geriausiai atliekamos. (d) Aš pats duosiu apyskaitą savo Patarėjui ir Admonitoriui kun. Višnievskiui; reikia, kad ir patį vyresnįjį kas prižiūrėtų, paragintų ir pabartų, o ypač kad jam tikrą tiesą pasakytų. Ar gali būti geresnis patarnavimas ?

Dieve, žinai mano silpnybę, stiprink mane. Šv. Panele, tavo globon atsiduodu.

60. NEKLAIDINGAS MOKYTOJAS

9.IV.1913. Vakar ir šiandien atsidėjęs skaičiau " Acta Apostolicae Sedis " pereitų ir šių metų ir užsirašinėjau, ką įdomesnio ir mums naudingesnio surasdamas Vakarais papasakojau broliams, kas jiems, mano nuomone, galėjo tikti. Viešpats Dievas man suteikė ypatingą malonę. Aiškiai supratau, kad iš niekur negali taip gerai pažinti, ko labiausiai reikia Bažnyčiai, kuo serga žmonija, kokių geriausiai priemonių griebtis, kokių paklaidų ir nesveikų nuomonių saugotis, kokias tiesas labiau aikštėn kelti ir aiškinti, žmonėms priminti, — kaip iš visokių šv. Tėvo raštų, prakalbų, laiškų, veikalų, kuriuos pagiria. Seniau aš tik į enciklikas daugiau žvelgdavau, o paprastus šv. Tėvo laiškus mažai

skaitydavau. Dieve, kokia laimė turėti neklaidingą Mokytoją. Kiek šviesos man suteikė šv. Tėvo įsakymai ir raštai prieš modernistus, prieš simonistus! Žmogus nė nepajunti, kaip įkvėpuoji vieną antrą nevisiškai ištikimą nuomonę. juo labiau, jei tos nuomonės neva katalikų platinamos; nė neapsisaugoji tuomet. Kaip gera, kad šv. Tėvas įspėja, pamokina, nurodo, kur pavojus. Dėkui Tau, Viešpatie, už tokį gerą, už tokį mūsų šv. Bažnyčios sutvarkymą. Kokia tai didelė malonė — neklaidingumo dovana. Dabar pasiketinu netik enciklikas, bet ir šv. Tėvo prakalbas, laiškus skaityti, nes geriausiai surandi, ko mums trūksta, kokiu keliu geriausiai eiti, ko vengti ir ko žiūrėti. Kad mūsų Vienuolijoj visuomet vienas kitas brolis atsidėjęs skaitytų Ap. Sosto raštus, kad dabotų į kur kreipia šv. Tėvas katalikus, nuo ko gina, paskui apie tuos dalykus visi daruge galėtų pasikalbėti. Tokiu būdu gyventume tikrai Bažnyčios gyvenimu, jos dvasios prisigertume, geriau atspėtume Bažnyčios norus ir troškimus. Iš kur mes geriau galime semtis tikrosios dvasios, jei ne iš popiežių enciklikų ir kitų raštų, įsakymų, nurodymų, geismų, papeikimų ir nurodymų?

61. DARBŠTUMAS; PARAPIJOS DARBAS

13.IV.1913. Atlikome šiandien mėnesines rekolekcijas. Pasiketinimai tie patys, kuriuos per paskutines rekolekcijas pasidariau. Ypač žiūrėsiu, kad tuoj prie darbo sėsčiau, sugrįžęs savo kambarėlin. Šv. Juozapai Bažnyčios Globėjau! pažvelk į mūsų mažą šeimynėlę savo gailestingomis akimis, globok mus ir augink, kaip auginai Nazarete švenčiausiąją šeimynėlę; mokyk mus mylėti Jėzų, Mariją; mokyk mus Jėzui, Marijai tarnauti ir pasišvęsti, dėl Jėzaus ir Marijos tebegyventi.

Kelias dienas atgal skaičiau patvirtinimą, kurį šv. Tėvas suteikė Canonicis Reg. Immaculatae Conceptionis. Dievas davė man ypatingą apšvietimą, kad ir mes tarp ko kita taip pat vienytume vienuolių gyvenimą ir drausmę su parapijos darbu. Jau seniai ta mintis sukinosi man galvoje. Nekartą mąsčiau, kodėl gi mes vienuoliai negalėtume imti parapiją ir parapijose darbuotis. Tokia graži darbo dirva! Taip svarbi! Kodėl neimti šitoje darbo šakoje lavintis ir tobulintis? Bet vis lyg baimė ėmė, ar tai galima gerai sutaikyti su visomis vienuolio pareigomis, kaip šv. Vienuolių Kongregacija į tai žiūrės. Dabar visos abejonės išnyko. Šv. Tėvas netik patvirtina,bet ir pagiria, ir dar kaip pagiria, tokį vienuolių guvenimo būdą. Mes taip jau aplinkybių priversti tokiu gyvenimu ėmėme gyventi. Dabar jau galime būti ramūs, galime drąsiai eiti tuo keliu; ir mes imkimės ypatingu būdu vienyt vienuolių gyvenimą su parapijos darbu, ir bendrai tarnauti vyskupams, kur tik pasirodys reikalas. Dieve; padėk mums tatai gerai atlikti.

62. MĖNESINĖS LAVYBOS

1913. Metinių rekolekcijų pasiketinimai: (1) Dievas: laikant šv. Mišias, kalbant brevijorių ir kitas maldas, rūpintis tikrai dėmesį kreipti į žodžius ir jų prasmę: actualis attentio; (2) artimas: toliau rašyti instrukcijas ir, jei galima, Rekolekcijų vadovėlį rengti; reikalauti iš pavaldinių, kad vykdytų, kas yra Įstatuose ir instrukcijose; (3) pats: maldos dvasią lavinti, Dievo akivaizdoje gyventi, rūpintis laiką sunaudoti; marinimais tas pats, kaip pirma.

Domine Deus ! miserere mei, miserere mei peccatoris, secundum magnam misericordiam tuam ! Cor humiliatum et contritum ne despicias Domine ! Spiritum rectum innova in visceribus meis ! Pasigailėk manęs, Viešpatie Dieve, pasigailėk manęs nusidėjėlio, dėl savo pasigailėjimų daugybės. Sutrintos ir nužemintos širdies, Dieve, tu nepaniekinsi ! Atnaujink manyje stiprią dvasią.

63. YPATINGOS MALONĖS

23.II.1914. Senai nieko neužrašiau šitame sąsiuvinėlyje, visas buvau paskendęs darbuose ir reikaluose, ypač Instrukcijų rašyme; visos mano mintys net per meditacijas dažniausiai į Instrukcijų pusė krypo. Ačiū Geriausiam Dievui, pavyko daug padaryti. Jei kokia gera mintis buvo atėjusi, apšvietimas ar įkvėpimas daugiausiai Instrukcijose tilpo. Ačiū Dievui už viską; tegul visa kas būna Jo didesnei garbei !

Daug, Viešpatie, leidai kryželių ir daug per tą laiką suteikei ypatingų malonių. Tūkstančius kartų būk už tai pagarbintas ! Ypatingai ačiū Tau, Viešpatie, už tą nepaprastą malonę, kurią man suteikei vieną kart per šv. Mišias, giedant vargoninkui " Gloria." Šventi, stebėtini šiurpuliai visą mane perbėgo ir perėmė; akys tarsi aptemo; kūnas lyg pastiro, tarsi valdžios nebetekęs, o sielą neapsakomas malonumas apėmė; nieku būdu neišreiškiama saldybė tarsi po visą mane pasiliejo. Viešpatie ! Koks Tu esi saldus ! Kas gal apsakyt ? Jei nevertą nusidėjėlį taip guosti ir palaikyti teikiesi, kas turėjo būti su tikrais Tavo tarnais, su šventaisiais. Viešpatie, neatmesk manęs, pasigailėk, manęs duok man patekti į skaitlių Tavo tarnų !

Dar vieną ypatingą malonę šv. Panelė yra mums suteikusi, apsaugojo mus nuo Rafalovskio, kuris bene tik ar nebuvo šnipas, taip bent iš visako išrodė. Labai mano širdis buvo suspausta. Rafalovskis dėjosi norįs tapti katalikas, neva iš pravoslavo ir dagi kunigas. Iš vienos pusės baimė mane ėmė, kad neatgrasinčiau nuo Bažnyčios žmogaus, jei parodysiu, kad juo nepasitikiu; antra vertus, bijojausi, kad neįsileisčiau vilko į avelių tarpą, kad nepadėčiau kokiam vilkui įsisprausti į katalikų tarpą, į jų įstaigas. Pavedžiau visą reikalą šv. Panelei Nekaltai Pradėtajai. Be abjo, per jos priežastį pavyko man susekti Rafalovskoo melai ir juo nusikratyti. Ačiū Tau, Šv. Panele! Tiek kartų mus gynei ir globojai, nesiliauk niekad mus gynusi ir globojusi.

Dėkui Tau, Geriausias Viešpatie, už kryželius. Čia mane plak, čia mane bausk, tik nestumk nuo savęs, tik atleisk man mano jaunų dienų kvailybes ir mano pereitojo gyvenimo kaltybes. Tu esi didelis pasigailėjimo Dievas, pažvelk tad savo gailestingomis akimis į mane, nevertą padarą, ir dovanok man visa, kuo esu Tau nusidėjęs. Viešpatie! Tu matai mano širdį, Tu regi, kad aš myliu ir kaskart labiau mylėti trokštu. Jei pamatytum manyje nors vieną gyslelę Tavo meile neplazdant, išrauk ją, sunaikink! Viešpatie, Tavimi pilnai pasitikiu, stiprink mano viltį. Kuo gi daugiau galiu aš pasitikėti, būdamas toks dvasios vargšas ir plikšas, jei ne Tavo, Viešpatie, gerumu, jei ne Tavo, ne Tavo Mieliausio Sūnaus Širdimi, pilna meilės ir pasigailėjimo, jei ne švenčiausios Panelės Marijos galingu užtarimu. Viešpatie! tikiu visa tai, ką esi apreiškęs, ko šv. Katalikų Bažnyčia moko, tikiu į visa tai, kas yra šv. Rašte ir šv. Tėvų padavimuose. Viešpatie, Tu įmatai mano širdį ir žinai, kad nuo to laiko, kai esu

kunigas, niekad nenorėjau nė mažiausiame daiktelyje prasilenkti su Tavo apreikštąja tiesa, su Tavo šv. Bažnyčios mokslu. Tavo malonės stiprinamas, rodos, esu pasiryžęs už kiekvieną apreikštą tiesą savo galvą paguldyti. Vienok ir. čia, Viešpatie, jaučiuosi daug, daug kaltas esąs. Habui zelum Dei sed non secundum scientiam. Puikybės apjakintas, išdrįsau kištis į reikalus ir darbus, kurių neišmaniau, išdrįsau pakelti balsą dalykuose, kurių nebuvau mokinęsis, kurių gerai nepermaniau, ir klydau ir gal da kitus suklaidinau. Nenorėk bylinėtis, Viešpatie, su savo tarnu! Tik pasigailėk manęs ir atleisk man; pažvelk į mano susigraudinusią širdį ir atleisk man mano visas kaltes, visus išsišokimus, kiekvieną be apmąstymo pasakytą žodį; atitaisyk mano klaidas! Atitaisyk papiktinimus, kuriuos galėjau duoti.

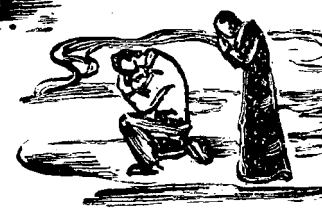

Laiškų IŠTRAUKOS

II DALIS

1. TOBULYBĖ

Prie tobulybės priklauso ir mokėjimas savo netobulumus kantriai nešti, geriau sakant, kantriai ir patvariai su jais kovoti.

Iš laiško kun. A. Civinskui, 1909, XI. 26.

2. MEILĖ IR DARBAS

Širdis, Dievo ir artimo meile liepsnojanti, daug yra vertesnė, negu kažin koki mokslai. Taigi svarbu savo sielą išsergėti skaisčią, nesubiaurintą. O kaip po purvus braidžiojant sunku nesusipurvinti, taip besimaišant išvien su visokiais žmonėmis, beklausant visokių kalbų, bežiūrint į visokį apsiėjimą, sunku savo sielą nesuteršti, savo būdą nesugadinti.

Tuo tarpu savo ateitimi perdaug nesirūpinkite nei nepasiduokite baimei ir abejojimams. Kad žmogui tik savo jėgomis viskas prisieitų daryti, žinoma, būtų ko nusiminti, nes esame silpni. Bet Dievas mūsų gelbėtojas ir galybė, su Jo pagelba viską galime.

Tikra vienuolė privalo trokšti ne ramaus būvio, bet darbo ir pasišventimo Dievui ir žmonėms.

Iš laiško M. Rūškytei, 1910.I.22.

3. SUNKENYBĖS. ĮSTATAI

Visokių sunkenybių turime mes užtektinai; tikimės, kad turėsime dar daugiau, bet kol kas Dievas mums padeda ir laimina; nors pamažu, bet darbas eina pirmyn. Darome, ką galima; norime, kad viskas būtų ko geriausiai; tikimės, kad Dievas priims mūsų gerus norus. Žmonių, kurie nori prie mūsų prisidėti, randasi kaskart daugiau, nors mes tuo atžvilgiu esame labai atsargūs; rastųsi jų ir daugiau, kad mums nereikėtų kaip žvirbliams slapstytis.

Mūs Įstatai jau spaudoje; kaip tik bus baigti, juos prisiųsime. Nieko ypatingo ir naujo juose nerasite; sulig šv. Kongregacijos nurodymų juos sustatydami, kiek tik galima, taikėmės prie Normų; apleidome tik tuos dalykus, kurie mus perdaug varžytų mūsų sunkiame gyvenime. Be to, Įstatai yra tik gyvenimo pamatas ir atspirtis daugiau juridinė, taigi į juos tik tai įtraukėme, kas yra lex, savo gi dvasią, patyrimus ir sumanymus manoma taikyti į kitas kyngas, kurias dabar paprastai Instrukcijomis vadina; jas visi išvien dirbsime, atsižiūrėrami į naujų laikų gyvenimą ir reikalavimus ir semdami medžiagą iš savo patyrimo.

Iš laiško kun. J. Vaitkevičiui, 1910.II.6.

4. ĮSTAIGŲ TOBULYBĖ. ĮSTATAI

Aš esu tos nuomonės, kad ne tik pavieniai žmonės, bet ir pačios įstaigos turi stengtis vis kaskart eiti tobulyn, niekad neapsistojant vietoje. Todėl reikia rūpintis sužinoti, kaip kiti žmonės gyvena ir darbuojasi, kaip kitos panašios įstaigos tarpsta ir darbuojasi, ką gero turi, o sužinojus, reikia pasistengti visa tai sunaudoti, pritaikyti savo gyvenimui, kiek leidžia aplinkybės.

Aš į tuos įstatus žiūriu tiktai kaipo tam sykiui sustatytus, kad būtų už ko tuo tarpu užsikabinti. Sunku iš anksto "a priori" sustatyti gerus įstatus, tokius, kad jie išsyk tiktų gyvenimui naujose sąlygose. Kiek žinau, visoki įstatai pamažu buvo daromi, pasinaudojant ilgų metų patyrimu. Tai ir mes pagyvenę, įsigysime šiek tiek patyrimo, tai tada galėsime tinkamesnius sau pasigaminti įstatus. Dabar, man rodos, svarbu ne tiek patys Įstatai, kiek žmonės, jų pažiūros ir dvasia, nes nuo tų žmonių, kurie pradės darbą, priklausys daugiausiai ir tolimesnis įstaigos krypsnys ir jos dvasia ir tarpimas.

Iš laiško kun. J. Vaitkevičiui, 1910.III.11.

5. KLIŪTYS PAŠAUKIMUI

Nieko mums daugiau nebelieka, kaip tik nusilenkti Dievo valiai, nors ir skaudu. Labai man gaila tavęs, Mielas Brolau, visi išvien beeidami, visgi gal būtume sutaisę greičiau geras ir patogias sąlygas darbuotis Dievo garbei. Ir mums patiems labai skaudu, kad tavęs netenkame, seno, gerai žinomo draugo. Bet ką gi darysi, reikia imti kryžių, kurį Viešpats Dievas leidžia ir nešti kantriai. Gal Dievas duos ilgainiui kliūtys pranyks ir vėl galėsiva išvien stoti į darbą.

Iš laiško kun. A. Civinskui, 1910.IV.13.

6. SVEIKATA. PARAMA

Gerai Tamsta padarei, pasiėmęs geresnį kambarėlį; sveikatos taip pat perniek negalima laikyti, nes ir ji Dievo dovana. Nereikia užmiršti, kad anot lotynų patarlės: Prius est esse dein philosophari.

Jaigu Tamstą kada vargas prispaustų, pritruktų skatiko, kreipkis į mus, kuo galėdami pasidalinsime.

Iš laiško kun. VI, 1910.IX.30.

7. DIEVO VALIA

Klausiate, kame "Voluntas Dei ?" Dievas tiesiog pats per save, kaip Jūs patys gerai žinote, labai retai kam apreiškia savo švantą valią, tai yra stebuklingi atsitikimai. Paprastai gi Dievas mus traukia prie savęs ir veda į tą arba kitą gyvenimo kelią per šventus norus, geismus, troškimus, palinkimus, ilgesius ir t.t., kuriuos jis sukelia ir sužadina mūsų širdyje, toliau per visokius gyvenimo atsitikimus, per visokias aplinkybes, per kitus žmones. Bet visi tie veiksniai tik tvirčiau ar silpniau žadina, skatina, palenkia žmogų į vieną arba kitą pusę: jie teturi, taip sakant, tik patariamąjį balsą. Patsai gi jau žmogus, visa savo gyvenimo protu, tikėjimo malonės apšviestu, apėmęs ir apsvarstęs, atsižiūrėdamas visame kame į didesnę Dievo garbę, tai yra iš vienos pusės į savo sielos ištobulinimą ir išganymą, o iš antros pusės į kitų žmonių išganymą ir didesnę naudą, į Bažnyčios reikalus ir naudą, turi nuspręsti į kurią pusę jam geriausiai palinkti, į kokį kelią įstoti. Patsai žmogus čia turi tarti paskutinį žodį ir paskutinį žingsnį žengti. Kai kada žmogus labai aiškiai mato, kur jam tasai paskutinis žingsnis žengti: tai būna didelė Dievo malonė. Bet dažnai atsitinka čia žmogui sverdelėti ir abejoti. Tada nereikia bijotis nukęsti dėl didesnės Dievo garbės, save pakreipiant į vieną ar antrą pusę; tada reikia turėti gana drąsos, kad rizikuoti, taip sakant. Ir kaip dažnai prisieina mums šiaip gyvenime eiti ant dvejo, rizikuoti. Kodėlgi to nepadaryti didesnei Dievo garbei ? Kad ir žmogus apsiriktum, Dievas priims gerus norus. Taigi ir Jūs patys, viską gerai pasvarstę Dievo Akivaizdoje ir visame kame pilnai atsidavę Dievo Apvaizdai, nesibijokite žengti paskutinį žingsnį į vieną arba į antrą pusę

didesnei Dievo garbei. Bet tą paskutinį žingsnį Jūs patys turite žengti, kitas to žingsnio už Jus nepadarys. Jūs patys sau turite išsirinkti ir išsiskirti vieną arba kitą kelią; niekas kitas to už Jus negali padaryti ir neturi teisės: jei ir darytų, tai tik užsitrauktų sau pas Dievą atsakomybę ir be reikalo įsikištų į tarpą Jūs ir Viešpaties Dievo.

Iš laiško kun. N. N., 1910.X.22.

8. PAŠAUKIMAS

Tą pačią dieną, kai gavau Tamstos laišką, pasitaikė, kad laikiau mąstymą apie Viešpaties Jėzaus Įsikūnijimo paslaptį. Tos meditacijos autorius jėzuitas Meschleris sako: Viešpats Jėzus turėjo mus atpirkti, tai buvo jo pašaukimas. Bet kokiu būdu ir kaip tai padaryti, jau Jisai pats išsirinko laisvu noru ne tik kaip Dievo Sūnus, antrasis Trejybės asmuo, bet ir kaip Dievas-Žmogus. Jis būtų galėjęs, čia ant žemės begyvendamas kaip garbingas garalius, arba kunigas, arba Įtsatymų Davėjas, nelyginant kaip buvo Dovidas, Salamonas arba Aronas arba Mozė ir t.t. ir mus atpirkti. Bet Kristus laisvu noru ir gyvenimo būdą čia ant žemės ir aplinkybes bei mirties rūšį ir t.t. pasirinko. Visa tai išsirinko laisvu noru. Taip mus ir Dievas verste neverčia; bet ir mes sau patys laisvu noru turime sau išsirinkti ir luomą ir kur, į kokią Kongregaciją įstoti. Turime eiti prie tobulybės, prie išganymo, bet luomą ir kelią patys sau pasirenkame, Dievui padedant.

Iš laiško kun. N. N., 1910.X.22.

9. DIEVO APVAIZDA

Neseniai kreipėsi į mus viena mergaitė, einanti mokslus ir norinti Dievui tarnauti, kad ją sušelptume šiais metais bent 50 rublių. Nors mums nelengva tiek pinigų duoti, bet atsiminę sau Evangelijos žodžius: Date et dabitur vobis, pasižadėjome ją sušelpti. Štai netikėtai gavome per vieno kunigo rankas, mūsų pažįstamo, 50 rublių vyrų vienuolių naudai, kad tuos pinigus panaudotume sulig mūsų išmanymo. Tai mat, Dievo Apvaizda ir atlygino mums ir tai pačiu laiku. Tikimės ir toliau Dievas mūsų neapleis, jei tik stengsimės kaskart geriau Evangelijos dvasia gyventi.

Iš laiško kun. P. Andziuliui, 1910.XI.17.

10. LIETUVAITĖS VARŠUVOJE

Man kelionė Varšuvon gana gerai pavyko. Jo malonybė vyskupas Rūškevičius visa širdimi mūs sumanymui ir darbui pritaria; žadėjo mums padėti ir leisti pas mus žmones. Varšuvoje labai daug darbo turėjau: vedžiau rekolekcijas, klausiau išpažinčių, atlikau daugybę visokių reikalų. Kai kada tik penkias ar keturias valandas tekdavo pamiegoti, o šiaip vis darbe buvau. Kongregacija, kurioje darbavausi, dėkui Dievui, vis geryn eina ir kaskart vis geriau susitvarko. Kai apskaičiau, jau yra keliolika lietuvaičių joje, tik bėda, kad vis be mokslo. Tik kelios turi mokytojos liudijimus arba augštesnį apšvietimą. Kitas prisieina mokyti ir lavinti. Nors tos seserys ir gana sunkiai priima kandidates ir daugelį atmeta, bet užtai priėmusios bent jau lavina ir

mokina ir į geras darbininkes įveda savo sesutes. Tikiuosi, kad keletui metų praskinkus, turėsime Lietuvoje gerą būrelį naudingų darbininkių.

Iš laiško kun. P. Andziuliui, 1911.I.19.

11. AKADEMIJOS INSPEKTORIUS

Man išvažiavus iš Peterburgo Varšuvon, mūsų Akademijos inspektorius kun. Dembinskis atsisakė nuo vietos dėl visokių priežasčių. Rektorius, susitaręs su J. E. Arkivyskupu, kreipėsi į mane, ar aš neapsiimčiau būti inspektorius. Aš visą dalyką Dievo akivaizdoje gerai apsvarstęs, pasiketinau jokiu būdu nesutikti inspektoriauti. Turi kas nors mūs sumanymui ir mūs darbui atsiduoti pilnai ir visiškai. Tokį svarbų darbą pradėjus, reikia jis rimtai daryti. Ypač svarbu pradžią gerai pastatyti. Man atrodė, geriausiai bus, kad aš pradėtam darbui visiškai pasišvęsiu. Aš esu jau gana tuos dalykus pažinęs ir ištyręs; esu jau daug pasidarbavęs toje šakoje; galima sakyti beveik iš naujo tą, kurią esu minėjęs, moterų Kongregaciją sustatęs. O vėl kun. B. daug geriau gali už mane professoriaus darbą Akademijoj varyti; jis jau turi savo dalyką paruošęs, man gi prisieina prelekcijas iš naujo rašyti. Taigi man rodėsi ir rodosi, kad ne kas kitas, o aš turiu, viską metęs ir apleidęs, visiškai pasišvęsti mūs pačių gyvenimui tvarkyti ir vesti. Ir dabar esu pilnai tame dalyke įsitikinęs, kad tai voluntas Dei, kad man nevalia kitokiu keliu eiti; jei bent Dievas parodytų, kad aš klystu. Bet J. E. Metropolitas nelaukė mano atsakymo, nelaukė kol aš sugrįšiu Peterburgan ir žodžiu viską išdėstysiu. O tik išsyk mane paskyrė inspektorium ir popieras patvirtinti išsiuntė į ministeriją. Turbūt jau laiku ateis pasaulinės valdžios

patvirtinimas. Sugrįžęs Peterburgan, tą dalyką patyriau iš draugų, paskui iš rektoriaus, o pagaliau iš Arkivyskupo. Nebuvo kas daryti. Reikėjo su tuo sutikti. Bet pasakiau Jo Malonybei, kad tik iki vakacijų tegalėsiu tas pareigas eiti, ir išdesčiau priežastis. Bet nenorėjo Jo Malonybė Arkivyskupas man leisti viską išpasakoti. Taip ir likosi dalykas dar neužbaigtas. Daug turėsiu vargo, kol, atėjus vakacijoms, atsikratysiu tos vietos. Tuo tarpu turėsiu daug vargo ir baldos . . . .

Atsiminkite mus maldose, o ypač mane, kad įstengčiau gerai savo naujas pareigas eiti ir kad, atėjus laikui, galėčiau pasiliuosuoti ir atsiduoti vienam mūsų darbui ir sumanymui.

Iš laiško kun. P. Andziuliui 1911.I.19.

12. MISIJOS SIBIRE

Jūsų sumanymas važiuoti misijonieriauti į Sibirą labai kilnus ir gražus. Man pačiam ne kartą atėjo toji mintis į galvą. Bet tai galima įvykdyti tik tada, kai bus organizacija, susidedanti iš daugelio žmonių. Tada, vyskupui leidžiant, ir sutinkant pasaulinei valdžiai, būtų galima keletas kunigų pasiųsti, kad aplankytų Sibirą ir visur atlaikytų misijas. Kitaip vargu būtų galima tasai sumanymas įvykdyti. Sibiras yra padalintas į parapijas. Vargu vietiniai klebonai, bent ne visi, sutiktų, kad kas svetimas po jų parapijas važinėtų. Be abejo sukiltų daug nemalonumų.

Iš laiško kun. K. Bizauskui, 1911.I.30.

13. APAŠTALŲ REIK

Aš esu tos nuomonės, kad bevely mažiau žmonių tegu būna, bet tikrų išsižadėjusių savęs, pilnų dvasios,

kuriais galima būtų pasitikėti, kurie nesibijotų Dievo garbei ir sielų išganymui ne tik savo ištaigas, bet ir sveikatą ir gyvastį palydėti prireikus. Mūsų amžiuje ir tame Bažnyčios padėjime, kurį matome, neužtenka paprastų darbininkų, samdinių, bet reikia tikrų apaštalų. Reikia saugotis žmonių žemos dvasios: ne tik jie patys nekyla ir nedirba, bet paskui dar ir kitiems trukdo.

Iš laiško kun. J. Vaitkevičiui, 1912.VIII.24.

14. APAŠTALŲ DVASIA

Bevely darbuotis kad ir keliese, bet kad ten būtų žmonės geros dvasios, savęs išsižadėję, nesibijantys prireikus ne tik vargo, bet ir darbo ir net nesibijantys sveikatą ir gyvastį Dievo Bažnyčiai pašvęsti. Labai reikia saugotis žmonių žemos dvasios. Mūsų padėty neužtenka, kad turime gerų samdininkų, bet reikia žmonių su apaštalų dvasia.

Iš laiško kun. P. Būčiui, 1912.VIII.24.

15. KRYŽIUS

Kągi, brolau, darysi? Per multas tribulationes oportet intrare in regnum coelorum. Žinoma, kryžius tik paveikslėliuose išrodo gražus, gėlėmis papuoštas; tikrasis kryžius, gyvenimo kryžius vusuomet sunkus, slėgia. Aš pats nežinau, ką būčiau daręs tokiame atsitikime. Bet ką gali žinoti, kai man pirmą kartą pranešė rimtas kunigas, kad aš esu Varšuvos konsistorijoj už bedievį laikomas, kad aš net aprobatos negausiąs, man buvo tai labai skaudu, tiesiog susirgęs jaučiausi, kaip nesavas vaikščiojau kokias dvi savaites. Bet tai išėjo į gerą. Gerai įsigilinau į save, į savo gyvenimą, žodžius ir darbus; apsipratau su tokiais prikaišiojimais

ir net prie jų pripratau, taip paskiau gal sunkesni prikaišiojimai ir įtarimai jau beveik jokio įspūdžio nedarė. Gal ir tau Dievas taiso dar sunkesnių kryželių, o tai tik įžanga, kad apsiprastum. Tai tik žinok, kad mylintiems Dievą viskas išeina į gerą.

Iš laiško kun. P. Būčiui, 1912.IX.20.

16. SVEIKATA

Nepamirškite, kad sveikata taip pat yra Dievo dovana, kuri labai reikia branginti. Geriau kokią dešimtį metų vieną kitą darbuotis ilgiau, negu išsyk keliais mėnesiais sudegti.

Iš laiško kun. J. Vaitkevičiui, 1912, XII.9.

17. SVEIKATA

Artinasi Kalėdų šventės. Siunčiu kuo širdingiausius linkėjimus nuo savęs ir nuo visų Tavo pažįstamų. Kad Viešpats Dievas suteiktų Tau sveikatos kuo ilgiausius metus darbuotis Dievo garbei ir Bažnyčios naudai. Gavau žinią nuo Jonelio, kad Tau su sveikata nekaip einasi, kad gerkle nusiskundžiąs. Taigi, Brolau, pasiklausk gydytojų, kad neįsivarytum sau kokios ligos. Jei matysi, kad sveikata silpna, tai atsisakyk nuo visokių paskaitų ir rekolekcijų, o sulaukęs vasaros, išsirenk iš tikrųjų kur nors pasilsėti ir pasigydyti; kad ir čia galėtum atvažiuoti. Jau kelinti metai, Brolau, kad be jokio perstolio nuolat dirbi, ar vakacijos ar nevakacijos. Taip ilgai dirbti netesėsi. Taigi apsvarstyk viską, kad sveikatos visiškai nesunaikintum. Atmink, kad ir sveikata Dievo dovana, kurią rūpestingai reikia sunaudoti, kad kuo ilgiausiai tesėtų Dievui tarnauti.

Iš laiško kun. P. Būčiui, 1912, XII.19.

18. TAUTŲ SANTYKIAI

Jau senai rengiuosi su Tavim pasikalbėti apie tuos dalykus, kuriuos anuose laiškuose esi palietęs, būtent: apie tautų santykius mūsų vienuolijoj. Ir man tas dalykas rūpėjo ir rūpi; dėl jo esu daug galvojęs ir pats vienas ir su kitais tarėsis, daug esu ir meldęsis, kad Viešpats Dievas apšviestų, kad nepadarytume kokio klaidingo žingsnio, kad perdaug nepašlytume į vieną arba antrą pusę; ir dabar nesiliauju meldęsis. Daug jau teko net ir nukentėti visokių priekaištų ir paskalų dėl to pat dalyko. Ir man pačiam ir kitiems mūsiškiams. Kai kada ir labai skaudu būdavo. Tikiuosi, kad Viešpats Dievas priims mūs tuos kryželius ir padės mums atitikti tikrą kelią; juk gerų norų mums netrūksta, o Dievas geriems norams laimina. Gerai, kad ir pats ėmei tą dalyką svarstyti.

Vienuolis turi būti antprigimtinio gyvenimo ir jo reikalų atstovas, tarnas, gynėjas, skelbėjas ... Bažnyčia tai mūs motina. Jos kryžiai ir kentėjimai turi būti mūs skausmai ir peršuliai; jos reikalai mūs reikalai, jos vargai ir bėdos turi būti mūs sielvartai ir rūpesčiai, jos džiaugsmai ir linksmybės mūs džiaugsmai ... Mes turime gyventi ir darbuotis pirmiausiai Bažnyčiai, o jei prireiktų, ir mirti dėl jos. Ta viena baimė privalo mus imti, kad nieko nenuveikę Dievo garbei, Bažnyčiai, tai Dievo karalystei čia ant žemės, kaip šešėlis kartais nepraeitume per šį gyvenimą. Taikydami psalmiečio žodžius Bažnyčiai, privalome šaukti: si oblitus fuero tui Ierusalem, sancta Dei Ecclesia, oblivioni detur dextera mea; adhaereat faucibus meis lingua mea, si non meminero tui, si non proposuero Ierusalem in principio laetitiae meae. Aš nei žodžių nesurandu išreikšti tai meilei, kurią ir pats

norėčiau turėti mūsų brangiai motinai Bažnyčiai ir kitų širdysna ją įdiegti. Bažnyčia visuomet vienija po savo sparnu įvairių įvairiausias tautas ir dabar vienija ir globia. Man rodos, ir mūs vienuolijoj toji Kristaus ir Bažnyčios meilė įstengs suvienyti ir suderinti įvairių tautų žmones. Vietos platu, visi išsiteksime, darbo dirva didelė, visiems užteks, kad tik dirbti valiotume. Jei tik mes niekuomet nepamiršime, kad ne politikų varinėti, ne tautų teisti, nei į jų ginčus bei barnius kištis, nei jų santykių tvarkyti kuopon telkiamės, o tiktai darbuotis sielų išganymui, o tik tam, kad kur galėdami neštume Kristaus mokslą ir dvasią, tai labai mažai arba ir visai nebūtų mums progos dėl tautinių dalykų ginčytis ir vieniems kitais neužsiviežti. Rusinai neapkenčia lenkų, lenkai vokiečių, prancūzai šnairomis žiūri į vokiečius, vokiečiai į vengrus ir t.t., o tik tų įvairių tautų žmonės stengia sugyventi ir drauge darbuotis Bažnyčiai toje pačioj vienuolijoj. Kaip tai jėzuitai, domininkonai, pranciškonai ir t.t. dėl to, kad juos vienija augštesni Kristaus ir Bažnyčios idealai. Net ir tada, kada tarp tautų kyla didžiausi ginčai, karai, kruvinos kovos, moka vienuoliai tarp savęs dermėje gyventi ir darbuotis. Kilus karui tarp vokiečių ir prancūzų, gailestingosios seserys vokietės ėjo slaugyti sužeistų kareivių vokiečių, o prancūzės prancūzų; jei pateko koks prancūzas vokiečių seserų globon, be abejo, ir jį ligino kuo geriausiai taip, kaip prancūzės slaugė sužeistus vokiečius. Lyginai prancūzai jėzuitai tarnavo prancūzams, o vokiečiai saviems. Taip pat ir mes galime vieni kitų neskriausdami darbuotis, nors ir kilo nesutikimai ir kova eina tarp lietuvių ir lenkų, tik reikia, kad nolat augštesni idealai mus vienytų ir suvieniję laikytų. Aš tikiu į idealų galybę. Rašai, Brolau, kad dažnai moka žmonės, prisidengdami

labai augštais ir šventais dalykais, vieni kitus skriausti, naudoti. Turi tiesos. Yra tai šlykščiausias, biauriausias idealo išniekinimas. Reikia to bijotis ir saugotis. Bet dar dažniau atsitinka, kad žmonės dėl geidulių, dėl šios žemės daiktų ir reikalų, dėl to, kad kiti idealą iškreipę subiaurojo, išnaudojo, — išsižada visiškai idealo, meta jį mylėję ir jam tarnavę; čia yra dar didesnis pavojus, aš to dar labiau bijau. . . . Sutinku su Tavim, kad reikia visas mūs gyvenimas, kiek galint, su visomis jo smulkmenomis gerai nustatyti, suimti į tam tikras taisykles. Vienų idealų bent ilgesniam laikui neužtenka: jie gali, įkaitinę žmonių širdis, supinti jas vienybėn kokiam laikui, bet paprastai ilgainiui žmonių širdys ima stingti, dar reikia, kad jas ir įstatymų ryšiai suvaržę laikytų. Bet be idealų ir dvasios irgi niekuomet negalima apsieiti. Ir geriausi Įstatai nedaug padės jei idealai nešvies, dvasia sunyks, išseks. Idealai ir dvasia gali atstoti įstatymus, ir pasitaikydavo, kad vienuolijose kad ir ilgesniam laikui juos pavaduodavo; bet dvasios stokos vieni įstatai kad ir kuo geriausi, kad ir kuo smulkiausiai sustatyti niekuomet nepavaduoja. Be abejo, reikia įstatų ir turime rūpintis kuo geriausiai juos sau pasidaryti: jie draugijos gyvenime atspirtis, ramsčiai, užvėja. Bet tik tikra Kristaus dvasia, gryni, kilnūs Bažnyčios idealai tebebus mūs galybė, tikroji jėga ir galybė. Reikia žiūrėti, kad ir Kristaus nurodytiems idealams mes nenusikalstume. Man matos, dėl to žmonės mums daro priekaištų, kad žiūri į vienuoliją vien tautų santykių žvilgsniu, o ne tikėjimo ir Bažnyčios dėsnių. Nors vienuolija yra in hoc mundo, bet ji neturi būti de hoc mundo: jos tikslai ir idealai augščiau siekia, ir darbo dirva kitoniška. Užtai kai dabar gana aštrus ginčas lenkų su lietuviais eina, užtai, kad daug žmonių į tą

ginčą įniršusių yra, tai tūli ėmė manyti, kad ir mes norime į tuos ginčus kištis, kad sumanę esame kokias ten naujas unijas tverti ir t.t. Kaip jiems tie tautiniai santykiai labiausiai rūpi, tai mano, kad ir visiems kitiems tik tie santykiai tegali rūpėti; rodos, nė galvoj jiems negali išsitekti ta mintis, kad gali būti tokių žmonių, kuriems . . . nerūpi unijų ardymas nei tverimas, o tik rūpi visai kitas dalykas, būtent: bažnytinis darbas, Kristaus dvasios tose tautose žadinimas, palaikymas, kėlimas ir t.t. Toliau vėl reikia atminti su kuo mes vienijamės. Nuolat mums bado akis lenkais ir dargi lenkais tautininkais. Mes nesivienijame su lenkais, su tautininkais, o tik su katalikais, norinčiais Dievui ir Bažnyčiai tarnauti, vistiek ar jie lenkiškai, ar rusiškai, ar vokiškai kalba.

Visai sutinku su Tavim, kad kaip vokiečiai ir prancūzai, taip pat lietuviai, lenkai, baltgudžiai turi būti lygūs. Aš pats, žinoma, labiausiai myliu savo tautos žmones, lietuvius, ir visuomet troškau ir trokštu šiuo tuo saviems būti naudingas. Jokios ypatingos lenkų meilės nejaučiau: man tiek lenkas, tiek rusas, tiek vokietis, pasitaikius progai, visiems lygiai tarnauju ir prireikus taip pat meiliai kalbu rusiškai, vokiškai kaip ir lenkiškai. Mano širdžiai visi lygūs, o artimieji, tie, kuriuose daugiau matau Kristaus dvasios. Seniau labai nepakęsdavau žydų; buvo laikas, kad nekęsdavau rusų ir lenkų. Bet Dievas apšvietė mane, suteikė tą malonę; supratau, kad tai nesutinka su Kristaus mokslu, kuris liepė mylėti kiekvieną artimą kaip patį save, kurs liepė net ir priešus mylėti, net už juos melstis ir jiems gera daryti. Nuo to laiko, dėkui Dievui, nusikračiau visokiais prietarais, neapykantomis; o patyrimas parodė man, kad visur, visur, visose tautose yra tikrai gerų žmonių, gerų pamald-

žių katalikų, kurie nori Dievui tarnauti, su kuriais galima drauge darbuotis.

Suprantamas daiktas, kad ir vienuolijoj viskas turi būti teisybės pamatu paremta, reikia žiūrėti, kad nė vieni nebūtų skriaudžiami, kad visokių tautų žmonės galėtų lygiai gerai pas mus tarpti ir darbuotis. Bet ir be meilės neapsieisime ir negalime apsieiti. Manau čia tikrąją Kristaus meilę, o ne tą, kurią mini . . Tiek mūsų gadynėje matome ir atskirų žmonių širdyse savimeilės, neapykantos, rūstybės, ir ištisų tautų, kad ir čia mane baimė ima, kad bent Vienuolijoj laikytumės Kristaus meilės, kad nenusižengtume Kristaus įsakymams ir idealams. "Iš to jus pažins, kad mano mokiniai esate, jei vieni kitus mylėsite." Mandatum novum do vobis, ut invicem diligetis, sicut ego dilexi vos. Rogo, Pater, ut omnes sint unum sicut ego et Tu unum sumus. Omnium credentium erat cor unum et anima una; omnes erant idipsum sentientes; perseverabant in communicatione panis et in oratione."

Tos Kristaus vienybės mums nevalia išsižadėti. Omnes in Ecclesia sive iudaei, sive gentiles, sive liberi, sive servi — unum sunt in Christo, anot šv. Povilo mokslo. Tai nereiškia, kad nes vieni kitus skriausti galėtume, prisidengdami tais meilės žodžiais, arba duotumės skriaudžiami; reikia ir teisybės ir kitų dorybių laikytis. Bet tačiau be meilės viskas mums nieku pavirs. Nisi caritatem habuero . . ero sicut aes sonans, sicut cymbalum tinniens, nihil ero. Reikia, kad mes Vienuolijoj tarp savęs mylėtumės, kad ir atskirų tautų žmonės tikra Kristaus meile, kad ir į mus kiti žiūrėdami kaip į pirmuosius krikščionis šauktų: Žiūrėkite, kaip jie mylisi. Taigi mums reikia laikytis to dėsnio, kad mes ne su lenkais, ne su tautininkais vienijamės, o tik su visokių

tautų katalikais; vienijamės gi Deivui ir Bažnyčiai tarnauti, nes visur mūs motina Bažnyčia yra sunkioj padėty.

Iš laiško kun. Jonui, 1913.I.8.

19. TĖVYNĖS MEILĖ

Mes neatsižadame nė Tėvynės meilės. Anot šv. Tomo mokslo, tėvynės meilė "pertinet ad virtutem pietatis." Taigi tobulinantis negalima ir tos dorybės apleisti. Ir čia man rodosi, kad geriausiai patarnausime kiekvienas savo tėvynei pirmių pirmiausiai rūpindamies suteikti jai Kristaus mokslą, kur galint įnešti Kristaus dvasią, neniekinant, žinoma, jokio doro darbo, jokių dorų priemonių. Kaip paskiriems žmonėms, taip tautoms "non est salus in aliquo alio nisi in Iesu Christo. Quaerite primum regnum Dei, et cetera vobis adicientur." Nors pats Kristus tiesiog tesirūpino tik Dievo karalystę įkūrti žmonių sielose čia ant žemės, tai yra savo šv. Bažnyčią, nors tarnavo vien antprigimtiniams idealams, tačiau nieks tiek daug gero nesuteikė žmonijai ir visose kitose gyvenimo srityse, kaip Kristus. Tą pat galima pasakyti ir apie Katalikų Bažnyčią. Ką gali duoti savo tautai prakilnesnio, augštesnio už Kristaus mokslą ir dvasią? Tada kiti dalykai, nelyginant, pats lyg savaime ateina, nors ir kitų dalykų nereikia niekinti: jokio doro darbo, nei jokių dorų priemonių. Omnia vestra, vos autem Christi. Christus vero Dei. Visokių darbų galima griebtis ir privalu, kur tik galima Dievui ir žmonėms įtikti.

Mes neišsižadame tėvynės meilės ir esame pasiketinę, kiek galint, saviškius gražinti darbuotis tarp saviškių, tarp tų, iš kurių tarpo jie yra kilę. Bet savo tėvynės

meilė, mano nuomone, gali ir privalo būti be kitų tautų neapykantos ir neužsiviežimo; mylint savuosius, ir kitiems reikia gero norėti, ypač mes vienuoliai turime trokšti ir melstis ir kiek galint rūpintis, kad visur Dievo garbė platintųsi, kad Dievo karalystė visur įvyktų, kad Katalikų Bažnyčia visur klestėtų, tarptų. Mylint savuosius ir jiems tarnaujant, privalome ir bendrų reikalų visos krikščionijos nepamiršti, kiek galint ir kur galint prisidėti ir prie kitų žmonių sielų išganymo, ut omnes perveniant ad agnitionem veritatis. Užtai randasi Bažnyčioj visuomet tų kilnių sielų, kurios net savo tėvų žemę moka apleisti ir eina skelbti Kristaus mokslo stabmeldžiams, ypač tarp vienuolių tokių žmonių netrūksta. Tikiuosi, kad ir mūsų širdžių tėvynės meilė, tikroji, pagal Kristaus dvasią, nesusiaurins, nesukietins, kad ir mes, kur reikės, mokėsime ir kitiems patarnauti ir kitataučių sielas iš pražūties gelbėti.

Iš laiško kun. Jonui, 1913.I.8.

20. VYSKUPAI

Mes niekuomet negalime vaikščioti visokiais takais ir takeliais. Ir jei būtų koks reikalas, tai visuomet geriausiai su J. M. Vyskupu tartis ir vyskupo laikytis; taigi, būk atsargus. Man visoki diplomacijų ir politikų keliai nepatinka ir aš jais nepasitikiu. Geriausiai dirbti savo darbą, laikytis vyskupų ir su jais tartis: jie yra tikri Bažnyčios reikalų atstovai ir tikri bažnytinio darbo vadovai.

Iš laiško kun. P. Būčiui, 1913.I.18.

21. KRYŽELIAI

Man rodos, kad gal per jautrus esi kai kuriems mažmožiams, pergreit užpyksti ir įsižeidi. Aš tai

stengiuosi tokius mažmožius nutylėti, net nė neparodau, kad juos jaučiu; patyriau, kad tai geriausias būdas su žmonėmis: dažnai jie patys atsipeikėję nori paklaidas atitaisyti ir dar paskui švelnesni, mandagesni esti. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Nuo kryžių ir kryželių niekur žmogus negali pabėgti, visur jų randasi, kad ne tolių, tai kitokių.

Iš laiško kun. P. Būčiui, 1913.II.11.

22. GERAS ŽODIS

Susieinant kur nors su žmonėmis, nereikia niekad gailėtis gero žodžio, — papasakoti, kaip katalikai kitur gyvena, dirba, Dievui tarnauja; kur galima vaikelius pamokyti; kaip kas geriau daryti. Dažnai toks geras žodis giliai įstringa į širdį ir tam tikru laiku vaisų atneša. Reikia tik žadinti ir gaivinti žmonių dvasią; nėra tokios parapijos, kur nebūtų galima surasti tikrai dievobaimingų sielų, trokštančių žengti tobulybės keliu, trokštančių Dievui visiškai pasišvęsti. Šiek tiek palavinus tokias sielas, uždegus jų širdyje Dievo meilę, galima paskui jas suvienyti į tokią kuopelę ir pamokyti, kas reikia daryti Dievo garbei ir Bažnyčios labui. Ir dažnai taip esti, kad į vieną sielą įdėjęs darbo, gerai išlavinęs, gali paskui per ją daug gero padaryti. Galima surasti ir labai gerų ir gabių vaikinų ir mergaičių ir iš jų padaryti naudingų žmonių Dievui ir Bažnyčiai. Jei tik pasitaikys reikia rengti iš palengvo medžiagą.

Iš laiško kun. J. Novickui, 1913.II.12.

23. DIEVO GARBEI

Ir savo gyvenime, likęs kunigu, niekad netroškau ir nejieškojau nė jokių garbių, nė jokių turtų didelių, tik

vis norėjau daugiau garbės Dievui atnešti, o Bažnyčiai naudos. Kada man pasirodė, o ir kiti rimti žmonės man pritarė, kad metęs Akademiją ir garbingą joje vietą, išvažiavęs užsienin, galiu daugiau gero padaryti, tai aš, nieko nežiūrėdamas, nieko nesigailėdamas ir nesvyruodamas tai ir padariau. Čia sunkiai dirbau ir dirbu, daug vargo turėjau ir turiu. Bet to nežiūriu, aš atsidaviau Kristui kuris ėjo darbų, vargų ir kryžiaus keliu, ir ketinu jo pėdomis eiti kol tik galėsiu ir kiek tik pajėgsiu. Kas iš to mano darbo išeis, vienas Dievas žino, tai Jam viską ir pavedu; Jis be abejo, priims mano gerus norus.

Iš laiško Jonui Matulaičiui, 1913.III.2..

24. VARGELIAI

Reikia eiti savo keliu ir tiek, o Dievas padės viską įvykdyti. Tai geras ženklas, kada žmogui daug visokių painių randasi ir visokių vargų: tai reiškia, kad piktoji dvasia nelabai nori, kad jis veiktų tai, ką jis veikia.

Žinia, dėl tų sunkenybių nėra dėl ko perdaug nusiminti, vis reikia bandyti. Bet jau mane dabar mažiau džiugina tie vaikinai aštunklasiai ir iš universitetų. Kažin, ar ne greičiau ką doro galima padaryti iš vaikinų, kad ir be didelio mokslo, bet gabių ir tikrai dievobaimingų.

Iš laiško kun. Kulviečiui, 1913.II.14.

25. VYRAI IR MOTERYS

Ir man nelabai patinka, kad kun. Juozas taip paskendo darbuose visokiose moterėlių įstaigose. Nors ir ten naudingas darbas, bet dar naudingiau darbuotis tarp vyrų, — jie labiau reikalauja kunigų pagelbos. Man rodos, pagal svarbumą ir naudingumą, mums reiktų

laikytis tokios tvarkos darbuose: pirmiausiai, kur tik galint, tarnauti kunigijai, paskui vyrams ir jaunuomenei, kuri eina mokslus; toliau darbuotis ypač jaunuomenės ir vyrų organizacijose; o tik kartkartėmis, kai yra koks svarbesnis reikalas, patarnauti moterėlėms. Galima joms atlaikyti rekolekcijas, kokius keturis kartus per metus išklausyti išpažinties, tai ir gana, o šiaip visos jėgos reikėtų kreipti ir dėti į vyrų darbus ir vyrams tarnauti. Kol kas čia labiausiai apleista darbo dirva, čia labiausiai reikia gerų darbininkų. Moterėlės, ypač dievobaimingos, vis suras kunigėlių, kurie joms patarnaus.

Iš laiško kun. Kulviečiui, 1913.II.14.

26. VYRŲ SIELOS

Vyrų sielų reikalai daug daugiau apleisti, vyrams labiau reikia tarnauti; čia darbas sunkesnis, bet ir nauda didesnė ir nuopelnas pas Dievą bus didesnis. Imkime pavyzdžiu Kristų: jis apaštalais ir mokiniais vyrus išsirinko, juos nuolat mokino, jiems daugiausiai darbavosi, juos auklėjo. Ir mums reikia ypač vyrų išganymu rūpintis, jų tobulinimu, jų organizavimu Dievo garbei ir Bažnyčios naudai. Moterėlės tą turi dovaną, kad gabiausius vyrus moka įtraukti į savo darbus ir taip savo reikalais ir darbais apkrauja, kad tie kunigai visiškai nė laikų, nė jėgų nebetenka kitiems svarbesniems darbams. Reikia to gintis ir nesiduoti.

Iš laiško kun. Kulviečiui, 1913.II.14.

27. K UN. CIVINSKO MIRTIS

Ir man labai gaila a.a. kun. Antano Civinsko. Tą liūdną žinią, kad jis miręs, gavau iš kun. Vinco. Tą visą naktį mažai tegalėjau miegoti; taigi nuolat mel-

džiausi už a.a. kun. Antano sielą ir nuolat mąsčiau. Jis buvo mums toks artimas: jau buvo besirengiąs pas mus Petrapilin atvykti, kaip jo švogerio mirtis jį sutrukdė; pagailo jam sesers vaikelių našlaičių, likos juos padėti auginti. Atsisakydamas tada nuo mūs, rašė: Homo proponit, Deus disponit. Tikra tiesa: viskas yra Dievo Apvaizdos rankose. Kad ir kažin kaip žmogus būtų naudingas ir reikalingas, kad ir kažin kokius gražius sumanymus turėtų, ima mirtis ir gana, Dievo valią vykdydama. Mirštant, viskas reikia apleisti, nuo visko atsisakyti. Vienas tebėra būtinai reikalingas, be kurio niekas negalės apsieiti, visi kiti daiktai, tai tik priemonės Dievui tarnauti. Gaila a.a. kun. Antano. Geros širdies jis buvo, augštų, kilnių jausmų ir didelių gabumų, mylėjo Dievą ir Bažnyčią, tarnavo visuomenei, nenuostabu, kad ir žmonės jį taip pagerbė. Gaila a.a. Antano, bet ką darysi? Reikia susitaikyti su Dievo valia. Dievas geriau žino, ką daro. O mums, netekus gero darbininko, reikia rūpintis, į jo vietą kitus auginti.

Iš laiško kun. J. Totoraičiui, 1913.IV.11.

28. AUGŠTYN ŠIRDIS!

Baisus yra šis pasaulis ir jo dvasia. Ne be reikalo Kristus jį prakeikė ir liepė jo saugotis, bijotis ir jo neapkęsti: mundus in maligno positus. Kol neprisivilioja žmogaus, neįtraukia į savo sūkurį, kažin kokias gėrybes jam rodo ir siūlo, aukso kalnus žada, o suviliojęs, pasigavęs, suėda, sunaikina, ir paskui meta šalin kaip supuvusį obuolį, arba iščiulpęs visas sultis, išspiauja kaip lupyną. Visai kitaip Kristus su mumis daro. Jis aiškiai sako ir rodo, kas čia ant žemės laukia. Liepė savęs išsižadėti, imti kryžių ant savo pečių, sunykti,

kaip grūdas kritęs į dirvą, viską apleisti, o už tai žada šimteriopai tiek ir dar dangaus karalystę. Ir ištesa Kristus ką žada. Nors žmogui ir tenka paskui Kristų einant daug vargti ir dirbti, bet užtai visokių malonių, paguodų, linksmybės ir ramybės jis čia turi, o amžinumoje dangus jo laukia. Vanitas vanitatis et omnia vanitas praeter amare Deum et eí soli servire. Ta pati mintis man smeigte smeigiasi į galvą, kai skaitau, ką rašai apie manomus į kapitulą kandidatus. Tiesa, labai būtų gera ir gražu, kad į tokias garbingas vietas patektų tikrai geri, to verti žmonės; visai kunigijai būtų gražus pavyzdys ir didelė atspirtis. Bet kad taip nėra, man regis, vis dėlto nereikia per daug nusiminti nei taip labai aimanuoti. Yra tai, Brolau, didenybės, kaip toji šv. Rašto statula, molinėmis kojomis, kad ir auksu bei sidabru iš viršaus papuošta: veikiai subyra. Tikroji mūs galybė tai ta, kurią Kristus mums nurodė: gyvas tikėjimas (haec est victoria quae vincit mundum — fides vestra), savęs išsižadėjimas ir meilė (dilectio fortis ut mors). Ką reiškia prieš šitą galybę visos pasaulio didenybės? Tik dulkė, tušti niekai. Tu, Brolau arčiau už kitus prieini jaunuomenės širdies. Žadink juose gyvą tikėjimą, tą kuris kalnus verčia. Mokyk tuos jaunus vyrus savęs išsižadėti ir pasišvęsti, dėk jų širdyse Dievo meilės ugnį, tą ugnį, kuri kad ir patį žmogų sudegina, bet ir kitus uždega. Kad nors po du tris tokius vyrus-kunigus išeitų kasmet iš seminarijos, nebūtų tada ko bijotis: tai yra tikros jėgos (ex semine eorum, per quos salus venit in Israel). Žydai visu savo neapykantos svoriu sugulė ant Kristaus; tiesa, jį apgalėjo, parbloškė ir prie kryžiaus prikalė, nužudė ir į kapus nunešė, akmenimi užrito. Begu Jo dvasią galėjo nužudyti? Kristus kėlęs iš mirusių, viską atgaivino.

Prisiminkime kad ir tokį šv. Povilą. Ką nedarė žydai, o paskui ir stabmeldžiai? Iš sinagogų metė, iš miesto į miestą vijo, plakė, akmenimis daužė, po kalėjimus valkiojo, o bene šv. Povilas liovėsi dirbęs, ir ar mažai padarė? Dvasios, dvasios mums, Brolau, reikia. Jos niekas neužslopins. Man netaip baisu, kad koks netinkamas žmogus kapitulon patenka arba kad kur prisitaikę lenkiškai užgieda, žinoma, nė to neturėtų būti, bet man baisu, kai girdžiu, kad netikėjimo dvasia net po sodžius tarp jaunuomenės platinasi, kad ištvirkimas didyn eina: tai yra jėgos, kurios žudo tautas. Be tikėjimo ir doros negali žmogus nė tikros, geros savo tėvynės meilės turėti, nei visuomenei kaip reikiant tarnauti. Non datur salus in aliquo alio nisi in ipso Iesu Christo. Pagaliau grįžus, ne mūs dalykas teisti ir spręsti žmones: quis te constituit iudicem super Israel? Mes galime tik tylėdami melstis, kad viskas didesnei Dievo garbei išeitų ir rūpintis, kad dar geriau savo pareigas eitume. Ne tiek man liūdna, kad gal ne viskas taip darosi, kaip turėtų būti, kiek liūdna, kad kunigų dvasia žemyn krinta, kad jie nusimena. Išskyrus netikėjimo dvasią ir ištvirkimą, nėra baisesnio priešo kaip nusiminimas, pesimizmas. Taigi, šauk, Brolau, nors jauniems kalbėdamas: sursum corda!

Iš laiško kun. J. Totoraičiui, 1913.IV.11.

29. NETINKAMI

Bevely keliese sutariant gražiai darbuotis Dievo garbei, negu paskui tik rūpintis ir krimstis, suėmus daug netinkamų žmonių.

Iš laiško kun. V. Dvaranauskui, 1913.IV.12.

30. KELIONĖ AMERIKON

Su žemės pirkimu ir namų statymu dar nėra ko skubintis: atvažiuosime, sutarsime. Tik pinigėlių tai mes nieko neturime. Džiaugiamės, kad turėsime kuo Ameriką pasiekti, o jau paskui tai tegul Dievas parūpina ir maitina. Jei tik Dievas duos sveikatą, tai užsidirbsime sau duonelę. Labai dėkosime Jums, jei nors iš pradžių rasime pas jus pastogę ir duonos kąsnį. Mes nesame dideli ponai, tai ir bet kuo pasitenkinsime.

Iš laiško kun. Staniukynui, 1913.IV.13.

31. SVEIKATA

Tavo sveikata man labai rūpi. Be galo bijausi vakacijų; kaip tu tesėsi tiek darbų užsikrovęs? Ilgai taip vežti žmogui negalima. Jonelis Seinuose taip pat šiemet dažnai suserga; kažin ar neverta būtų jam kur išvažiuoti? Mano sveikata, kaip žinai, taip pat suklerus; šiaip taip laikausi, bet kartkarčiais vis nors šiek tiek pajuntu, kad aš liguistas. O mūsų visų sveikata dabar dar labai reikalinga. Taigi protingai vartokime tą Dievo dovaną, viskas yra Dievo Apvaizdos rankose ir Dievas gali be mūsų visų apsieiti, bet turime rūpintas gyventi taip pat pagal Dievo Apvaizdos taisykles, tai yra protingai reikia suvartoti jėgas, kad kuo ilgiausiai turėtume darbuotis Dievo garbei. Taigi ir tu, Brolau, žiūrėk, kad neužsivežtum ir nekristum, nes tu esi labai, labai reikalingas. Didelė mane ima baimė kaip tu tesėsi taip dirbdamas. Kažin kodėl aš labai Tavęs išsiilgstu paskutiniu laiku ir dažnai apie Tave galvoju. Visuomet Tu man, Brolau, buvai brangus, bet dabar dar man radaisi brangesnis ir reikalingesnis ir artimesnis mano širdžiai. Iš laiško kun. Būčiui, 1913.IV.22.

32. IDEALAS IR GYVENIMAS

Atmink, kad tarp idealo ir mūsų gyvenimo visuomet yra plyšys didesnis ar mažesnis. Kas gali pasakyti, kad jis idealą pasiekęs? Didžiausi šventieji jautės silpnais sutvėrimais, nusidėjėliais ir dažnai skundės ir dejavo, kad jie dar taip toli stovi nuo Kristaus. Pats šv. Povilas skundžiasi, kad ir jį yra varginusios pagundos; ir jis sakėsi visuomet tą gerą daraąs, kurį matęs ir pagyręs. Mes tik nuolat tebesistengiame pasiekti tobulybę; bet niekuomet negalime sakytis ją pasiekę. Taigi tik stenkis vis eiti tobulyn ir kilti; nežiūrėk taip labai kiek dar kelio lieka nueiti. Dievas atlygina už pastangas ir gerus norus; savo gi silpnybes ir netobulumus matydama, tik vis žeminkis Dievo akyse, o Viešpats neatstums tavęs, matydamas nužemintą tavo širdį. Tik niekad nereikia nusiminti dėl savo netobulybių ir silpnybių. Juo silpnesni jaučiamės, juo labiau Dievu pasitikėkime: Jis mūs stiprybė ir išganymas. Taigi drąsiai šauk šv. Povilo žodžiais: Viską galiu tame, kuris mane stiprina, ir kovok. Dievas neapleis. Aš jau Tamstai rašiau, kad labai dažnai nelaboji stengiasi subiaurinti žmogui tą gyvenimą, luomą, pašaukimą, kuriame jis yra, o kitur rodo aukso obuolių, žada rojų. Nevieną tokiu būdu nelabasis yra ištraukęs iš vienuolyno. Neklausyk, ką Tamstai šnibžda pikotji dvasia, esą ne savo keliu einanti ir prasilenkusi su pašaukimu.

Iš laiško Minetaitei, 1913.V.16.

33. KANTRYBĖ

Žinoma, girdint kalbas prieš mylimus žmones, prieš savo tautą, niekam negali būti malonu. Bet ne ką darysi, reikia kęsti. In patientia vestra possidebitis animas

vestras. Ir aš seniau, tokias kalbas girdėdamas, labai atjausdavau. Bet dabar jos labai menką įspūdį man daro, jei kur girdžiu: praskamba ir tiek. Raminuosi tuo, kad mes nuo tų kalbų nei blogesni, nei gerseni nebūsime. Tegu sau kalba, ką nori, o mes žiūrėkime savo ir dirbkime, kad būtume kaskart geresni. O jau graužtis dėl tų kalbų visai nėra ko. Kristus pasakė: orate pro persequentibus vos et calumniantibus. Kad mes vykdytume tą nurodymą, daug laimėtume: bent pačių širdys negestų.

Iš laiško kun. Totoraičiui, 1913.V.17.

34. KRYŽELIAI

Žemė ne rojus, žmonės ne angelai, be kryžių gyventi negali. Reikia mokytis kantriai ir ramiai visoki kryželiai nešti. Kaip Viešpats Jėzus visuomet buvo ramus. Kiek jam žmonės visokių šunybių darydavo, o jis niekad nesiliovė žmonių mylėjęs ir jiems tarnavęs; numirė už juos, nors žinojo ir matė jų nedėkingumą ir niekingumą. Tą Jėzaus meilė tai nepermanoma Jo Širdies paslaptis. Iš visų žmonių tik, turbūt, vienas Viešpats Jėzus pilnai suvenijo žmonių pažinimą su jų meile. Jis tik vienas pažinojęs žmones iki pačiam dugnui: visas jų tamsias puses, patyręs nuo jų baisiausią nedėkingumą, šunybių, niekad nesiliovė jų mylėjęs, iš meilės numirė už juos, iš meilės ir Švč. Sakramente likosi. Jėzus, nors perdėm žinojo Judo nedorybę, tačiau leidosi bučiuotis, norėdamas meile nugalėti atkaklumą. Mes paprastai elgiamės priešingai: net ir dorą žmogų pažinę arčiau, pamatę jo silpnas puses, pradedam atšalti, meilė silpnyn eina mūs širdyse, o ką jau bekalkbėti apie tuos žmones, kurie mus įžeidžia, užgauna. Toli dar, toli mes, Brolau, nuo tikrosios Kristaus dvasios. Ta gaiži nepaykantos rūgštis,

kuriai leidžiame viešpatauti mūsų širdyse, daugiau mums patiems kenkia, negu mūsų skriaudėjams; ji mūsų pačių širdis ėda, gadina, o priešams dažnai nė motais. Rūpinkis, Brolau, savo širdyje turėti ramybę, tą tikrąją Kristaus ramybę, kurios pasaulis negali suteikti, kurios jis nė nepažino. Jei gali, ir kitų tarpe sėk ir gaivink tą ramybę. Kristus nuolat apaštalus sveikindavo žodžiais: Pax vobis, nuolat teikė jiems ramybę: Pacem meam do vobis ir t.t. Matyt ji, ta ramybė, brangus daiktas, kad ją Kristus labiausiai apaštalams teikė. Žiūrint kaip mūs gadynėje žmonės pjanasi, riejasi, barasi, kaip pilni neapykantos, pagieža giepia prieš kiti kitus, nyku ir graudu darosi. Kaip mes nutolę nuo Kristaus dvasios, nuo pirmųjų krikščionių pavyzdžio, kuriuos viena dvasia gaivino, karšta meilė vienijo ir rišo, kad net stabmeldžiai stebėjosi.

Reikia melstis, kad Dievas duotų mums daugiau ramybės. Žinoma, kitų neperdirbsi, bet reikia mokytis matant nematyti, girdint negirdėti, reikia mokytis visų tų šunybių, blogybių nejausti taip labai, nesigraužti dėl jų. Gali tą ramybę pasiekti vienijantis su Švč. Jėzaus Širdimi, Jam paveđant savo širdies sielvartus.

Iš laiško kun. Jonui, 1913.V.17.

35. KLIŪTYS

Kitąsyk rašydamas man minėjai, Brolau, kliūtis ir keblumus. Tiesa, jų netrūksta. Aš kitados maniau, kad žmonės tik tada kitiems trukdo, kai juos mato kylant augštyn, veržiantis į geresnes vietas. Dabar įsitikinau, kad žmonės daug labiau pyksta ir daug daugiau trukdo, matydami kitus norint iš tolo šiek tiek Kristaus pėdomis pasekti. Ką darysi? Turbūt visuomet toks buvo šis

pasaulis, toks jis ir paliks turbūt. O aš, Brolau, kaskart labiau įsitikinu, kad iš tikrųjų: omnia vanitas vanitatum praeter amare Deum et Ei soli servire. Kad viskas Dievo Apvaizdos rankose ir kad be Dievo valios nė plaukas žmogui nuo galvos nenukrinta, ir kad stebėtinas yra Dievas ir stebėtini Jo keliai. Iki šiam laikui nors man nekartą labai sunku ir skaudu būdavo, nesigraudinau ir nesigrausinu čia atvažiavęs. Kas iš mano darbo išeis vienas Dievas težino. Neque qui plantavit est aliquid ... sed Deus qui dat incrementum. Jei Jo tokia bus šventa valia, tai viskas bus gerai ir nieko neužkenks. Kaip iki šiam laikui nors kryžių siunčia daug, bet ir padeda Dievas stebėtinai.

Iš laiško kun. J. Naujokui, 1913.V.29.

36. VIENUOLIŲ JĖGA

Organizacija duoda vienuoliams nepaprastą jėgą, tik žinoma, jei visi išvien eina. Šiaip žmogus dirba vienas, dažnai neturi nieko, kas jam padėtų, pritartų, o vienuolijoj darbas eina išvien, vienas kitą palaiko, užtai ir nuveikti daugiau galima. Suprantamas daiktas, norint, kad vienuolija suteiktų žmogui visas tas malones, neužtenka tik turėti norus ir įsivilkdinti į vienuolio rūbus, bet dar reikia, kad žmogų išauklėtų, išlavintų ir nuolat jo dvasią gaivintų ir palaikytų. Iš patyrimo žinoma, kiek vargo padėti reikia kol žmogų išlavini ir prie darbo prirengi, kiek reikia melstis ir darbo kiek įdėti. Užtai mes ir bevelijame atsižadėti mūrų ir rūbų, o turint laisvę, lavinti žmones kiek galint.

Iš laiško kun. Kasparavičiui, 1913.VI.4.

37. KANDIDATAI

Pasitikėdami Dievo Apvaizda, mes ir neatsižiūrime į kandidatų turtus; didžiausias turtas, kurį branginame ir kurio trokštame, kad atsineštų su savim kandidatai, tai sveikas protas, gera valia ir pamaldumas; to trokštame, kad kandidatai nesibijotų visiškai atsiduoti Dievui, Bažnyčiai ir Kongregacijai, — ut mortuus sibi vivat Deo.

To mes norime, būti vienuoliais, veikiančiais kad ir sunkiausiose sąlygose, užtai pas mus paviršutinių formų labai maža, beveik nėra, kad galėtume visur įlysti ir prie sunkiausių sąlygų prisitaikinti; užtai saviškių dvasią rūpinamės labiau ištobulinti ir išlavinti. Mes labai daug remiamės klusnybe, pasidavimu Vyresniųjų vadovybei, susižinojimu su jais, davinėjimu jiems apyskaitų iš savo gyvenimo ir darbų, tuo, kad vieni kitus prižiūrime, perspėjame, pamokome.

Iš laiško kun. Kasparavičiui, 1913.VI.4.

38. PRADŽIA SUNKI

Mes čia šiaip taip krutame ir rūpinamės eiti primyn. Kiekviena pradžia sunki, tai ir mums nelengva. Aš kaskart daugiau Dievu ir Jo Apvaizda pasitikiu. Matau, kad tas visas triukšmas, kurį prieš mus sukėlė, nemaža mums patarnavo. Gal jis atgrąsino nuo mūs vieną kitą gerą žmogų, bet, matau, sulaikė ir tokius, kurie pas mus įstodami, gal daugiau būtų mums užkenkę negu tie visi užsipuldinėjimai. Ir šiaip stebėtinai Dievas tikrai padeda; pamažu gal galėsime įstoti į tikrą darbo vagą.

Iš laiško kun. Jurgučiui, 1913.VI.13.

39. APGALVOTAS ŽINGSNIS

Žmonės apie viską mėgsta pakalbėti ir spręsti, tai žinoma ir apie mane visaip pakalba. Tik tiek Tau galiu pasakyti, Mielasai Broleli, kad tokio svarbaus žingsnio, kurį esu padaręs, nedariau gerai neapsimąstęs ir dievobaimingų ir protingų žmonių nepasitaręs, nedariau ir be Rymo žinios ir pritarimo. Ar išeis kas iš mano sunkaus ir vargingo darbo, vienas Dievas težino, kuris viskam duoda derėjimą. Nors žmonės mano darbą vadina tuščiomis svajonėmis, bet svajoti aš neturiu kada, man tenka sunkiai dirbti nuo ryto ligi vakaro, nelabai kada turiu išeiti nei pasivaikščioti. Nors aš pirmių pirmiausiai Bažnyčiai tarnauju, nes esu kunigas, bet manau, kad ir Lietuvos nenuskriausiu, bet dar jai patarnausiu, jei Viešpats norės mano darbus laiminti. Jei ir nieko neišeis iš mano sunkaus darbo ir vargo, tai manau, kad bent Dievas priims mano gerus norus ir už juos atlygins, o tai mums visiems turi labiausiai rūpėti. Kitoks yra, Mielasai Broleli, Dievo teismas, o kitoki žmonių teismai. Sąžinė man sako, kad einu tikru keliu, Bažnyčios vyresnybė man pritaria, tuo tarpu man ir užtenka; nei turtų, nei tuščios garbės, nei jokių poaugščių niekad negeidžiau ir dabar juo labiau jų nežiūriu, tik rūpinuosi, kad Dievui įtikčiau, Bažnyčiai ir žmonėms galėčiau ką gero padaryti. Ką žmonės apie mane pasakys, tai jų darbas.

Iš laiško J. Matulaičiui, 1913.VI.20.

40. ČIKAGOJE

Nuvykęs Čikagon, tuoj stojau darban. Atlaikiau 10 dienų rekolekcijas šv. Kazimiero seserims. Dievas laimino, darbo vaisiai buvo geri. Pasakiau dar keletą

pamokslėlių, išklausiau visų kelis kartus išpažinties. Be to, pataisiau ir papildžiau jų įstatus pagal kanonus ir Bažnyčios reikalavimus. Pasakiau trijose parapijose paskaitas apie socialį klausimą. Brukline taip pat pasakiau du pamokslus bažnyčioje ir paskaitą salėje apie socialį klausimą; ta paskaita buvo gana triukšminga, socialistai užsipuldinėjo ant manęs, bet viskas gerai gana pasibaigė. Nors įsitikinau, kad iš tokių paskaitų maža naudos: daug geriau būtų prirengus atlaikyti žmonėms misijas.

Iš laiško kun. Būčiui, 1913.IX.8.

41. KRYŽELIAI

Be kryžių ir sunkenybių negali žmogus gyventi, reikia su tuo apsiprasti; ne visiems žmonėms gali įtikti, nei Kristus visiems neįtiko.

Iš laiško kun. Dvaranauskui, 1913.IX.8.

42. AMERIKON KELIONĖ

Į Ameriką kelionė gana gerai pavyko. Nuvažiuojant sirgti nereikėjo, tik galva sukosi, buvo sunki ir lyg nerami. Bevažiuodamas daug pasinaudojau, susipažinau su vienu maristu broliu, patyrusiu žmogumi, daug gerų daiktų iš jo patyriau . . . Amerikoje darbai gerai vyksta. Atlaikiau su šv. Kazimiero seserimis 10 dienų rekolekcijas, sutvarkiau galutinai jų įstatus, pasakiau trijose vietose Čikagoje paskaitas, o vienoje vietoje Brukline porą pamokslų.

Iš laiško kun. Dvaranauskui, 1913.IX.8.

43. NERVAI

Savo nervai reikia saugoti ir valdyti, kad nesugestų; paskui ir pačiam kunigui ir žmonėms vargas. Kai pajunti, kad pailsęs, rūpinkis pasilsėti, ilgiau tesėsi dirbti ir darbas gal bus dar geresnis. Kitų kunigų pašaipų nėra ką labai žiūrėti, žinia, kad visuomet uolumą pajuokia, o kai kada net persekioja.

Iš laiško kun. Novickui, 1913.IX.23.

44. PAŠAUKIMAS

Reikia žinoti, kad pašaukimo dalykuose, išskyrus labai retus, nepaprastus, o net stebuklingus atsitikimus, mes negalime turėti nei fizinės, nei metafizinės tikrenybės, o tik moralę, tai yra, kad žmogus pats turi, Dievo malonei padedant, skirtis sau luomą, rinktis gyvenimo kelią. Ateities negalima atspėti, sunku pasakyti, kas bus; užtai žmogui ir tenka nekartą dvejoti, o net reikia išdrįsti ir rizikuoti; pats žmogus laisvu noru turi persiversti į vieną arba antrą pusę. Teologai ramina tokius abejojančius: elige quod vis, et gratia Dei non deerit. Reikia tik geros, grynos intencijos pasirenkant sau luomą, o Dievas paskui suteikia savo malonių, juo labiau, jei žmogus sau renkasi tobulesnį luomą, tokį kelią, kuriuo einant paprastai esti lengviau savo sielą išganyti; Dievas tada laimina gerus žmogaus norus ir pastangas.

Iš laiško L. Bistrui, 1913.IX.29.

45. ABEJONĖS

Man rodos, kad Tamstos abejojimai iš to pareina, kad Tamsta dar perdaug *savimi* gyveni, apie savo asmenį kaip apie kokią ašį sukinėjasi. Norėtum palyginant į

kokį banką įdėti save ir gyvenimą, kad Tamstos "aš" kuo daugiausiai palūkanų atneštų, norėtum save užhipotekuoti gerai ir apsaugoti, kad Tamstos "aš" nežlugtų, kad koks prietykis neištiktų. Tai ir su tartais nevisuomet pavyksta net ir atsargiausiam. Nereikia bijotis rizikuoti Dievo garbei. Kristus aiškiai sako: Nisi frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Tik tada grūdas naują gyvybę iš savęs ir vaisių atneša, kuomet kritęs į žemę numiršta sau ir supūsta. Nenorėk Tamsta save perdaug apsaugoti ir nesibijok Dievuje paskęsti ir dėl Dievo sau numirti, o tuomet likęs kunigu daug vaisių atneši. Klausi Tamsta, kur daugiau gero galėtum visuomenei padaryti. Sunku atspėti. Mano nuomone negali nieko kilnesnio ir geresnio duoti savo visuomenei, kaip suteikiant jai Kristaus mokslą ir mokinant ją krikščioniškų dorybių. Quaerite primum regnum Dei, cetera vobis adicientur. Ir žmogaus įtaka į kitus ir jo darbo vaisingumas paprastai priklauso prie tų dalykų, kuriuos sunku svarstyklėmis atsverti arba mastu išmatuoti. Ir čia nereikia žiūrėti į tai, kas blizga, ką žmonės augštai stato. Iš tikrųjų, tas daug daro, kas Dievo valią vykdo. Nekartą kunigas, atversdamas tik vieną sielą, gali kur kas daugiau patarnauti ir visuomenei, negu kad ir kažin kiek draugijų įsteigdamas arba vartotojų krautuvių, nors, žinoma, ir šie pastarieji yra naudingi dalykai ir geri, ir jų nereikia niekinti. Bet aš čia noriu nurodyti, kad įtakos dalykas sunku nuspręsti, yra tai imponderabilia; amžinumoje tai išsiaiškina.

Iš laiško p. B. L., 1913.IX.29.

46. LAIKRAŠČIAI

Man rodos, laikraščiai reikia vis bent peržiūrėti, kad būtų galima darbe orientuotis. Žinoma, daug laiko

nėra ko jiems pavesti, bet bent permesti reikia, o įsižiūrėjus ką geresnio ir perskaityti. Be to būtinai reikėtų turėti pasiskyrus, jei negalima kasdien, nors kelintą dieną kokią valandėlę ir rimtiensiems dalykams pasiskaityti. Be to žmogaus protas labai išsenka ir ištuštėja.

Iš laiško kun. Dvaranauskui, 1913.XI.17.

47. PARAPIJIEČIŲ LANKYMAS

Ar verta lankyti marijavitus ligonius, sunku bendrai nuspręsti: reikia atsižvelgti į aplinkybes, ir padaryk kaip pats numanysi. Reikia lankyti savo parapijiečius ne tik tikrus katalikus, kurie priklauso prie Bažnyčios, bet ir suklydusias aveles, kurios Tavo parapijos ribose gyvena, ir jas reikia rūpintis atgal patraukti prie Bažnyčios, ut fiat unum ovile et unus pastor. Pažinojau tokį kleboną, kuris lanko, jei tik paprašo ir jei tik kaip nors tai gali padaryti, ne tik katalikus, bet ir atskalūnus ir suklydusias aveles ir net žydus; kai kada jam pavyksta kokią suklydusią avelę surasti ir atgal sugražinti į Bažnyčią. Reikia rūpintis visur, kur tik galint, Kristų ir Jo dvasią įvesti ir visokiais dorais būdais žmones prie Kristaus traukti.

Iš laiško kun. Dvaranauskui, 1913.XI.17.

48. KANTRYBĖ

Reikia ir kantrybės. Pradėjus darbą, reikia užsispyrus varyti ligi galo, pasitikint Dievo pagelba: kai nepavyks, tai bent bus ramu, kad ne iš mūs kaltės; matysime, kad nebuvo tame Dievo valios.

Iš laiško kun. Vaitkevičiui, 1913.XI.20.

49. GARBĖS

O ką apie tas garbes, kurias Tau piršo, tai aš taip žiūriu: jei būtinai Dievo garbei ir Bažnyčios labui, kuri tokiame sunkiame pas mus yra stovyje, būtinai reikia tų niekniekių, tai turime būti pasiryžę nė tik pažibas, bet kad ir maišą ir pančius ant savęs krautis; žinau, daug geriau pančiai ir skuduriai dėvėti, negu auksas ir šilkai, nes savimeilė netaip greitai gali prikibti. Bet Dievo garbė ir Bažnyčios labas turi mums būti suprema lex.

Iš laiško kun. Būčiui, 1913.XII.1.

50. BAUSMĖS

Žmogus į niekus išvirstum, kad Dievas kartkarčiais nepabaustų. Kažin ir lietuviai kunigai ar taip dailiai būtų darbavęsi, kad nebūtų buvę kam paplakti. Vieno tik daikto tereikia: geros dvasios, Dievo ir Bažnyčios dvasios, tada joki persekiojimai nebaisūs: jie dar į gerą išeina. Taigi ir Tu, Brolau, žadink kiek galėdamas ir kelk dvasią. Tegu visame kame Dievas būna palaimintas.

Aš tikiu, kad ir mus Dievas neapleis: duoda žmonių, duos ir duonos; bent iki šiol nereikėjo nė vienam būti alkanam, tai Dievas duos ir toliau nereikės.

Iš laiško kun. Totoraičiui, 1913.XII.20.

51. PERSIKRAUSTO

Liepos 25 d. ketiname persikraustyti į kitą namą gyventi. Daug turėjome vargo, kol susiradome kitą namą. Nenorėjome kraustytis iš miesto kur į sodžių, nes būtų buvę daug keblumo. Beveik kone paskutinę dieną prieš 25. I pavyko mums netikėtai surasti kitą namą, būtų buvę bėdos, nes naujas savininkas šio namo

pakėlė nuomą 340 fr. Tikrai, tik švč. Panelė padėjo, užtai pasiketinome gražiausią kambarį paskirti koplytėlei.

Iš laiško kun. Vaitkevičiui, 1914.I.30.

52. IŠNAUDOTOJAS

Man rodos, nedoriausias ir biauriausisa išnaudojimo būdas tai prisidengiant tikėjimo skraiste. Pajutus tokį vilką spraudžiantis tarp Kristaus avelių, reikia varyti lazda laukan, reikia šaukti ir rėkti, kad aviją apsaugoti, kad kurios avelės nesudraskytų. Aš laikau nedoru daiktu šelpti aiškų sukčių ir pagaviką, nes tokiu būdu tik padrąsiname nedorėlius toliau savo amatą varyti.

Iš laiško kun. Matulaičiui, 1914.II.16.

53. DVASINIS GYVENIMAS

Rūpinkis kiek galėdamas palaiktyi ir stiprinti savo dvasinį gyvenimą, nes tai versmė mūsų jėgų ir įtakos į žmones. Jei jau negali kada ką nors atlikti, tai bent žeminkis Dievo akyse ir rūpinkis nors trumpais aktais kelti mintį ir širdį prie Dievo, tai ir tai šį tą svers dvasiniame gyvenime.

Iš laiško kun. Dvaranauskui, 1914.II.25.

54. PAMOKSLAI

Gal ir neverta pamokslų atmintinai mokytis; aš niekad nesimokiau atmintinai; svarbiau gerai medžiagą surinkti ir gerai sutvarkyti ir permąstyti, pergyventi, kad žodžiai iš širdies tekėtų. Rašyti pamokslus labai naudinga.

Iš laiško kun. Gedvilai, 1914.IV.1.

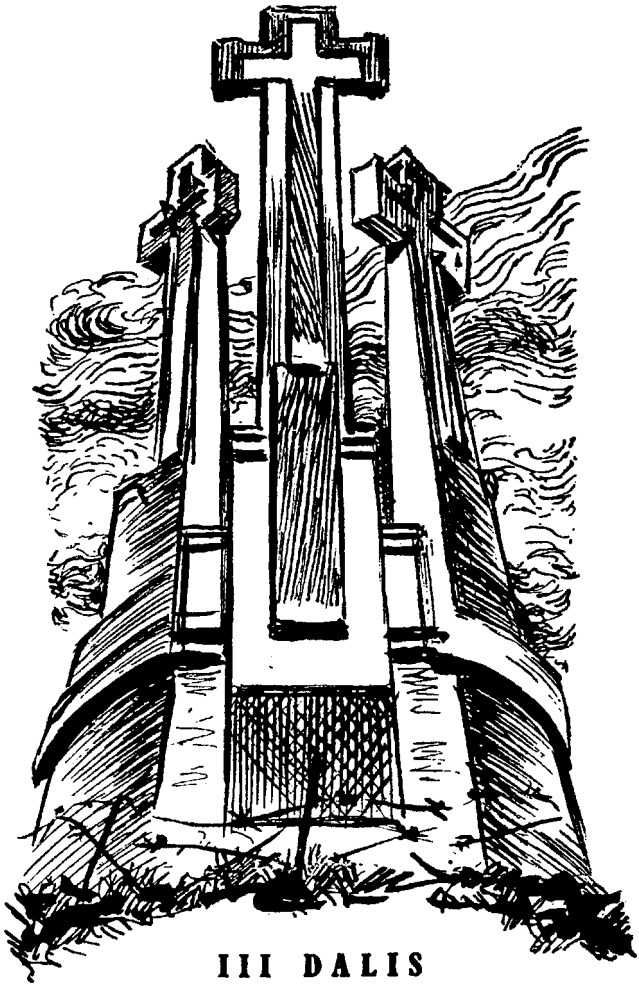

III DALIS

VILNIUJE

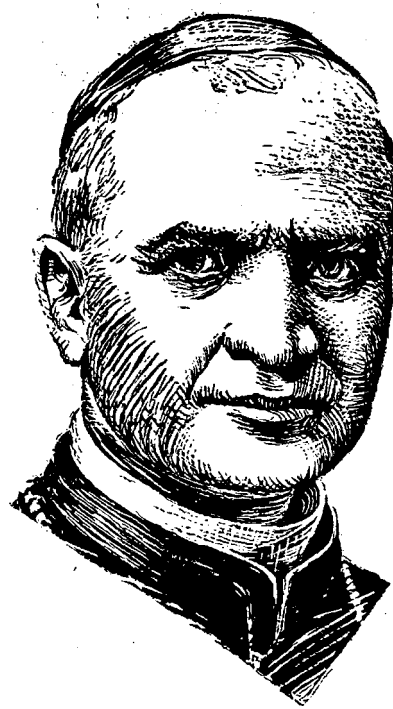

ARKIVYSKUPAS J. MATULEVIČIUS VILNIUJE

Rašo: *J. Vaišnora, M.I.C.*

1927 m. sausio 27 d. Kaune amžinai užmerkė akis lietuvių tautos didžiausia ir skaisčiausia asmenybė — arkivyskupas J. Matulevičius. Tiek jam mirus, tiek 1934 m.jo palaikus pervežant į amžino poilsio vietą, tiek metinėse mirties sukatuvėse buvo spaudoje plačiai aprašytas jo gyvenimas ir veikla, pavadinant velionį

"Vilniaus kankiniu", o jo tenai vyskupavimo laikotarpį "Matulevičiaus Golgota". Praslinkus jau šimtmečio ketvirčiui, atrodo, laikas būtų praskleisti bent dalinai užuolaidą ir pažvelgti, kiek tasai dvasios milžinas yra iškentęs senojoje Lietuvos sostinėje, beeidamas savo augštas ir sunkias pareigas. Tenai jis stengėsi būti visiems visakuo, kad visus Kristui laimėtų, tačiau dalis jo ganomųjų už tą plačios širdies visuotinę meilę yra atsidėkoję šmeižtais, varginimais, grasinimais, neužtarnautais puolimais, pažeminimais. Visa tai vysk. Matulevičius iškentėjo, atleisdamas savo kankintojams, laikydamasis dėsnio "Vince malum in bono" — nugalėk blogą gerumu, ir tai sudaro jam garbės vainiką.

Čia panaudosime tiek jau spausdintą medžiagą, tiek ypačiai dar niekur nespausdintą — jo paties dienoraštį ir arti stovėjusių žmonių rašytuosius atsiminimus. Dažnai leisime kalbėti pačiam J. Matulevičiui, kad ryškiau būtų matyti jo mintys, siekimai, tikslai ir pergyvenimai. Tačiau ir dabar, dėl ypatingų aplinkybių teks nutylėti kai kuriuos faktus ir vardus, kad neužgavus artimo meilės ir nepakenkus dar tebesantiems gyviems anos tragedijos dalyviams ir liudininkams. O jei kur teks paliesti skaudžius ir kai kam nemalonius dalykus, tai Matulevičiaus pavyzdžiu, tai darysime ne tam, kad užgauliojus ar kam nors įskaudinus, bet tik tam, kad objektyviai nušvietus dalykus, jieškant jiems pateisinimo ir supratimo. Tokiu būdu pagerbsime ir patį "Vilniaus kankinį", kuris mokėjo atleisti ir didžiausiems savo priešams, dargi juos labiau, kaip nelaimingus sūnus palaidūnus, mylėti.

1. Į VILNIAUS SOSTĄ

Pirmasis pasaulinis karas užklupo J. Matulevičių Varšuvoje, grįžusį iš Šveicarijos Friburgo, kur jis vadovavo atsikuriantiems marijonams. 1914 m. vasaros pradžioje J. Matulevičius vedė kunigams rekolekcijas Marijampolėje ir tuo pat tikslu nuvyko į Varšuvą. Vokiečiams okupavus Lenkiją, prasidėjo karo vargai. Varšuvos arkivyskupas A. Kakovskis atidavė marijonams netoli Varšuvos esantį apleistą buv. Kamendulių vienuolyną, kur Matulevičius subūrė pirmuosius lenkus marijonus. Vietos Bielianuose buvo daug, o Lenkijoje vargo dar daugiau. Matulevičius, kurio širdis visados jautriai reagavo į žmonių skurdą, suorganizavo Bielianuose karo našlaičių prieglaudą ir jos išlaikymą nešė ant savo pečių, dažnai elgetaudamas po miestą ir gabendamas išmaldas alkaniems vaikams. Čia jis būdamas susipažino su Romos Lenkijon atsiųstu apaštališkuoju vizitatorium A. Ratti, kuris tuoj pažino nepaprastą Matulevičiaus širdies gerumą, jo proto gilumą ir jo būdo kilnumą, ir su juo tiesiog susidraugavo. A. Ratti pasidarė dažnas Bielianų svečias. Paskirtas arkivyskupu, prieš savo šventimus Ratti atvyko 8 dienų rekolekcijoms į Bielianus Matulevičiaus vadovybėje. Suprantama, kodėl A. Ratti vėliau taip stipriai rėmė Matulevičiaus kandidatūrą į Vilnių.

Kad J. Matulevičius pateko į Vilniaus vyskupus, yra nuopelnas ar kaltė Lietuvos Valstybės Tarybos, kuri 1917 m.rugsėjo mėn.išrinkta, tuojau susirūpino Vilniaus vyskupo klausimu. Vilnius nuo 1907 m.neturėjo teisėto vyskupo. Tais metais vysk. baronas Roppas buvo rusų valdžios nušalintas ir vyskupiją valdė prel. Michalkevičius. Vilniaus vyskupo paskyrimas tada

parėjo nuo dviejų instancijų: vokiečių okupacinės valdžios ir Vatikano. Vokiečiai svyravo ir lūkuriavo. Jie, tikėdamiesi, kad okupuota Lietuva amžiams liks Reicho dalis, svajojo į Vilniaus vyskupo sostą įsodinti vokietį. Lenkai Vatikane darė žygių, kad tas sostas atitektų lenkui. Esant tokiai situacijai Valstybės Taryba nusprendė veikti. Iš karto apsistota prie kan. A. kandidatūros; ji ir okupacijos valdžiai buvo priimtina. Turėta rezerve dar ir prel. Maculevičiaus bei prel. Dambrausko kandidatūros. Tuo reikalu Valstybės Tarybos įgaliotiniai kelis kartus lankėsi Miunchene ir kalbėjosi su nuncijum E. Pacelli.

Iš pradžių Tarybos pasiūlytieji kandidatui Vatikanui išrodė svarstytini ypačiai kan.A. kandidatūrą. Bet vėliau, matyt lenkams pavarius agitaciją Vatikano sferose, buvo atsakyta, kad kan.A.kandidatūra negali būti svarstoma. Reikia prisiminti, kad lenkai jau nuo seniau turėjo palinkimo Romoje budėti dėl naujų vyskupų paskyrimo, o ypačiai dėl Vilniaus. Jie negalėjo prileisti, kad į Vilniaus vyskupo sostą atsisėstų susipratęs, aiškus lietuvis, kokius jie vadino "litvomanais", "lenkų ėdikais". Neturėjimas Romoje lietuvių atstovų, kurie bent dalinai atsvertų rūpestingų "globėjų" pastangas, dažnai nulemdavo klausimus mums nepalankia prasme.

Per paskutinį pasikalbėjimą su nuncijum Pacelli, kurio jurisdikcijai tada priklausė ir vokiečių okupuota Lietuva, jisai Valstybės Tarybos įgaliotiniams pareiškė, kad Vilniaus vyskupo paskyrimas jau yra pribrendęs reikalas ir jei Lietuvos Taryba politiniu atžvilgiu nieko neturėsianti prieš Marijonų Vienuolijos generolą Jurgį Matulevičių — jis esąs Šv. Sosto kandidatas — tai paskyrimas galėtų įvykti net telegramos keliu. Jeigu

gi siūlytų kitą, derybos gali ilgai nusitęsti ir kažin dar, ar Vatikanas sutiktų.

Lietuvoje Matulevičius nebuvo labai žinomas. Didesnę savo gyvenimo dalį praleido ne Lietuvoje, o jei kada ir švystelėdavo lyg meteoras, tai tik neilgam laikui. Taigi ir Valstybės Tarybos kai kuriems nariams ątrodė, kad Matulevičius, kaip ilgai išgyvenęs Lenkijoje, menkas gali būti lietuvis patrijotas. Kun. Staugaitis, Valst. Tarybos vicepirmininkas, įtikinėjo tarybininkus, kad Matulevičius lietuviams nebus pavojingas. Betgi Taryba, norėdama arčiau susipažinti su kandidatu, rado reikalo pasiųsti porą Tarybos narių patirti, kokios politinės krypties ir taktikos jis manytų laikytis, eidamas vyskupo pareigas Vilniuje. Ta proga Matulevičius išdėstė savo politini credo. Bet apie tai žemiau.

Tuo tarpu Matulevičius visų tų derybų ir jo kandidatūros siūlymo į Vilnių nežinojo. Jis dirbo "gerojo samarijiečio" darbą Bielianuose ir svajojo greičiau patekti į Marijampolę, atkurti ir atgaivinti seną marijonų vienuolyną Marijampolėje. Tačiau tiek Lenkija, tiek Lietuva dar buvo po vokiečių okupacijos letana. Buvo reikalingas leidimas keliauti. Tuo reikalu Matulevičius rašė Žemaičių vyskupui Pr. Karevičiui, kuriam pasisekė gauti iš vokiečių valdžios leidimą. 1918 m.kovo mėn. 1 d. Matulevičius paliko Varšuvą ir tos pačios dienos vakarą pasiekė Vilnių. Apie savo kelionę rašo: "Nors man buvo daug pripasakota apie kelionės baisenybes ir sunkenybes, tačiau keliauti Vilniun nebuvo taip bloga. Važiavau trečia klase; vagonas buvo apytuštis: vos keletas kareivių jame ir keli žydai pirkliai".

Atvažiavęs Vilniun ir apsistojęs pas brolius Doloristus, kurių tarpe buvo keletas lietuvių (vėliau perėjusių pas

marijonus), Matulevičius padarė vizitą vyskupijos valdytojui prel.Michalkevičiui. Tas tiesiog paklausė, ar jau atvykęs vyskupijos valdyti. Matulevičius iš karto nesuprato klausimo, ir tik besikalbant paaiškėjo, kad Vilniuje pasklidę gandai, jog Matulevičius būsiąs Vilniaus vyskupu. Apie tai esą žinoma ir Varšuvos arkivyskupui ir todėl Matulevičius iš jo turėjęs ką nors girdėti. Matulevičius nustebęs paaiškino, kad jis ničnieko nežinąs ir važiuojąs pirmiausia į Kauną vesti rekolekcijų, o paskui Marijampolėn kurti vienuolyno. Michalkevičiaus sąžinė, matyti, buvo nerami, nes ėmė tuojau aiškinti, kodėl buvęs priverstas suspenduoti lietuvius kunigus, pasirašiusius memorandumą vokiečių valdžiai apie lietuvių teises į Vilnių. Matulevičius ir to dalyko nebuvo girdėjęs ir todėl visas aiškinimas jam liko miglotas.

Rytojaus dieną atvyko Kaunan, kur vedė rekolekcijas klierikams ir žmonėms lietuviškai. Įdomiai Matulevičius aprašo savo įspūdžius to meto Kaune: "Miestas labai ištuštėjęs, pabėgėliai dar negrįžę; tik visur pilna vokiečių kareivių; visur parašai vien vokiečių kalba".

Pasikalbėjęs su vysk. Karevičium, sužinojo daugiau smulkmenų dėl jo kandidatūros į Vilnių. Vysk. Karevičius Matulevičių siūlęs ir Valstybės Tarybai ir vokiečių okupacinei valdžiai, įtikinėdamas kandidato tinkamumą. Vokiečių Centro partijos atstovas Erzbergeris tą kandidatūrą pasiūlęs nuncijui Pacelli, o tas pranešęs Romai. Atrodo, kad Matulevičiaus kandidatūrą rėmę ir kai kurie lenkų vyskupai. Jiems, pažinusiems Matulevičių, kaip didelį tolerantą, atrodė, kad jis nebus pavojingas lenkų interesams.

Išvykti iš Kauno į Marijampolę nebuvo taip jau lengva. Matulevičius pirmiausia prisistatė vokiečių

valdžios bažnytinių reikalų vedėjui Altmanui. Tasai Matulevičių ilgai visaip kamantinėjo ir patyręs, kad jis nori važiuoti į Marijampolę ir tenai liktis, iš karto patikrino, kad vokiečių valdžia prieš tai nieko neturinti. Iš pokalbio Matulevičius suprato, kad vokiečiai jau yra susirinkę žinias apie jo asmenį ir veiklą. Tai matydamas Matulevičius pridėjo, kad jis esąs vienuolis ir Marijampolėje norįs vadovauti vienuolynui. Kai sekančią dieną nuėjo pasiimti žadėto leidimo, tai Altmanas atsisakė jį duoti, matyt pabūgęs, kad Matulevičius, atvykęs iš Varšuvos, neimtų vesti kokios agitacijos. Kaizerio valdininkas visaip išsisukinėjo aiškindamas, kad esąs reikalingas Kelcių vyskupo leidimas ir sutikimas seiniškio, kad vienuolyno steigti neleisianti Lietuvos Taryba ir tt. Tada Matulevičius jau gana griežtai atsakė, kad Seinų vyskupas jį mielai priimąs, o Kelcių vyskupo leidimas nesąs reikalingas, nes jis, kaip vienuolis, priklausąs tiesiog popiežiui. Lietuvos gi Tarybe čia neturinti ko kištis, nes Marijampolėje nebus kuriamas naujas vienuolynas, o tik atgaivinamas jau buvusis. Altmanas, matydamas griežtą Matulevičiaus pasiryžimą vykti į Marijampolę, atsakė, kad jis pasitarsiąs su savaisiais ir su vysk. Karevičium. Po to pasikalbėjimo kitą dieną Altmanas jau įteikė leidimą bet tik 15 dienų, pridėdamas, kad Marijampolės viršininkas galėsiąs pratęsti.

Išvykdamas iš Kauno, Matulevičius bandė įtikinti vysk. Karevičių, kad jis esąs labai reikalingas Marijonų Vienuolijai, kad Vilniuje galįs bet kas vyskupauti, kad ramaus darbo keliu vienuolijoje jis daugiau naudos padarys Bažnyčiai ir tėvynei, kad jo darbo niekas neatliksiąs ir panašiai. Pagaliau bent tiek išgavo, kad

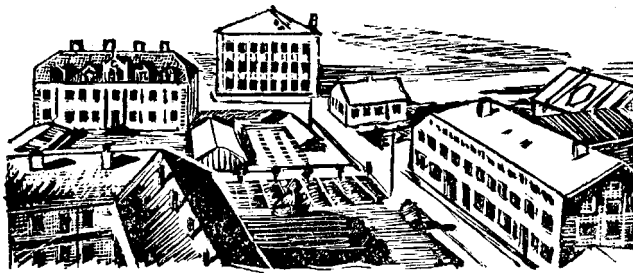

vysk. Karevičius pasižadėjo jo kandidatūros daugiau nekelti ir viską palikti Dievo Apvaizdai.

Naujo rūpesčio slėgiamas, Matulevičius 1918 m. kovo mėn. 14 d. atkeliavo į Marijampolę ir tuojau įsitraukė į darbą, kurio buvo begalės. Seniau marijampoliečiai tik kada nekada girdėdavo jo nuostabius pamokslus, dabar girdės juos kas sekmadienį, ras jį klausykloje nuo ankstyvo ryto. Tuoj tik atvykęs, gavo vesti rekolekcijas moksleiviams ir parapijai. Vienuolyno padėtis pasirodė labai sunki. Vadovavimas "Žiburio" draugijai ir kitos organizacijos griuvo ant jo pečių. Naujai įkurtą "Žiburio" gimnaziją vokiečiai trukdė, kišdamiesi į darbą, spausdami didinti vokiečių kalbos pamokas. Gimnazijos vadovybė nuolat kreipdavosi į Matulevičių ir jis savo ramiu būdu bei geru vokiečių kalbos mokėjimu ne vieną sykį yra pašalinęs gręsusį gimnazijai pavojų; prieš jo žavinčią asmenybę suminkštėdavo ir kieta okupanto širdis.

Po daugybės darbo nebuvo galima ramiai pailsėti nė vienuolyno sienose. Vienuolyne gyveno pasauliuiai kunigai. Ten vyko dažni kunigų suvažiavimai, kuriuose kunigai smarkiai pakritikuodavo vyskupijos valdžią, ypač dėl to, kad nebuvo seminarijos ir kūrijos. Matulevičius kiek galėdamas ramino karštuolius, aiškindamas

jiems Bažnyčios įstatymus. Buvo siūlyta Matulevičiui seminarijos rektoriaus vieta, bet jis atsisakė motyvuodamas, kad atvykęs vienuolyno tvarkyti, o ne ko kito imtis. Pagaliau Matulevičiui padedant, buvo gauta vokiečių leidimas steigti Seinuose seminariją su dėstomąja lotynų ir lietuvių kalba. Seinų vyskupas, kunigų prašomas, ėmė organizuoti kūriją, kurion norėta įtraukti ir Matulevičių.

Tuo tarpu vis stiprėjo gandai apie kandidatūrą į Vilniaus vyskupus. Kai Roma griežtai atmetė kan. A. kandidatūrą, kurią rėmė ir vokiečiai, šie kerštaudami prieš Romą, ištrėmė iš Vilniaus prel. Michalkevičių. Gi Lietuvos Taryba rimtai susirūpino Matulevičiaus pravedimu. Norėdama geriau pažinti savo kandidatą, 1918 m. vasarą atsiuntė į Marijampolę du Tarybos narius-kun. J. Petrulį ir kun. J. Purickį — pasikalbėti su Matulevičium. Čia duosime žodį vienam iš delegatų.

"Atvykome vakare į marijonų vienuolyną, kur gyveno kun. Matulevičius. Čia mus pirmiausia pavaišino vakarienė bendrai su visais vienuoliais. Po vakarienės nuvykome tryse su kun. Jurgiu į vienuolyno sodą pasikalbėti be liudininkų. Trumpai ir aiškiai išdėstėme mūsų misijos tikslą ir laukėme atsakymo.

Kun. J. Matulevičius išklausė ramiai susirūpinusiu veidu ir, mums kalbėti baigus, trumpai pasakė:

— Jūs norite mane pražudyti?

— Kodėl?

— Ar jūs manote, kad lenkai leis man ramiai dirbti? Jūs manote, kad jie nesigriebs visų priemonių, norėdami mane iš Vilniaus pašalinti? Jūs norite mane paaukoti.

— Lenkai nėra Tamstai tiek priešingi, kiek kitam kuriam nors lietuviui kunigui. Kada tamsta buvai

Petrapilio Dvas. Akademijoje, jie tamstą labai gerbė ir lenkėsi tamstos autoritetui.

— Galbūt, bet nepamirškite — kitas dalykas Akademijos profesorius, o vėl kitas — Vilniaus vyskupas. Lenkai eiti lietuviui vyskupo pareigų neleis.

Kai delegatai nedrąsiai pasiteiravo, kokios politinės krypties ir taktikos jis manytų laikytis, eidamas vyskupo pareigas Vilniuje, Matulevičius atsakė:

— Aš matau, jūs norėtumėte, kad būsimas Vilniaus vyskupas būtų nelyginant kaip koks plaktukas, kuris ten suskaldytų lenkams kunigams galvas, ar kaip kokia šluota, kuri juos visus iš Vilniaus iššluotų. Bet toks aš negaliu būti, nes kiekvienam vyskupui Bažnyčios kanonai nustato normas santykių, kurie turi būti tarp vyskupo ir kunigų. Aš iš anksto žinau, kad laikydamasis kanonų, negalėsiu nei vienai nei kitai pusei įtikti.

Po ilgokų ginčų ir įrodinėjimų kun. Matulevičius pagalvojęs pasakė:

— Na, ką gi, jeigu Lietuvai mano auka reikalinga, aš neatsisakau. Bet žinckite, kad jūs mane siunčiate į pražūtį. Pavojaus aš nebijau ir savo asmens nebranginu, man tik baugu, kad aš save paaukosiu ir nieko negalėsiu padaryti. — Jo veidas buvo apsiniaukęs ir susirūpinęs.

Toks atsakymas Tarybos narius įtikino, kad Matulevičius yra rimtas asmuo. Galutinai Tarybos pirmininkas A. Smetona oficijaliai pasiūlė Vatikanui skirti Matulevičių Vilniaus vyskupu, paaiškindamas, kad Taryba prieš jo kandidatūra nieko neturinti.

Matulevičius matydamas, kad jau dalykai daros rimti, nusiskubino į Vilnių. Jis įrodinėjo A. Smetonai, kad būdamas paprastu vienuoliu, būsiąs naudingesnis Bažnyčiai ir visuomenei, kad vienuolynai Lietuvoje

reikalingi, kad kandidatų į vyskupus yra ir daugiau. Smetona nereplikavo, bet ir nieko nežadėjo. Grįždamas per Kauną, Matulevičius užėjo pas Zechliną, kuris tuomet vedė politikos skyrių valdžioje, ir jo prašė, kad nebūtų skiriamas į Vilnių. Rašė ir nuncijui Pacelli į Miuncheną, išdėstydamas vienuolijos sunkią padėtį ir prašydamas palikti darbuotis vienuolijoje. Laiškais užaliarmavo savo brolius Amerikoje, Friburge, Varšuvoje. Pastariesiems rašė: "Paplitę gandai, kad mane gali išsiųsti į Vilnių, pradeda mane gąsdinti. Malonėkite paprašyti J. E. arkivyskupą, kad mane gelbėtų, už tai jam būsiu dėkingas . . . Pagaliau aš Vilniuje nesusiorientuočiau; nežinau ar tenai visiems įtiktų ir dangaus angelas. Tikrai, jei tenai nuvykčiau, būčiau apšmeižtas ir užuitas. Tačiau tiek to. Jei tik iš to būtų Dievui garbės ir Bažnyčiai naudos. Man rodos, kad tenai nieko nepadaryčiau, o mūsų reikalai labai nukentėtų. Taigi prašau mane gelbėti nuo tos nelaimės". Laiške tiems patiems lenkų marijonams (1918.VI.6) vėl rašo: "Mano kandidatūrą į Vilnių vėl išstatė. Paskyrimas padarytų daug žalos mūsų vienuolijai Lenkijoj ir Lietuvoj. Vilniuje nepatenkinčiau nei lenkų, nei lietuvių, nei pagaliau baltgudžių, o pats būčiau politinių intrygų auka. Gelbėkite mane. Kreipkitės į nuncijatūrą, arkivyskupą, į vysk. Przedzieckį, į T. Ledochowskį, parašykit į Friburgą; jie irgi turi rūpintis, kad mane nepaskirtų Vilniaus vyskupu". Kai lenkų marijonų delegatai nuvyko pas nuncijų ir pareiškė savo nerimą dėl generolo atitraukimo, tasai visa išklausęs ir nusišypsojęs atsakė: "Visa tai patvirtina, kad teisingai išrinkome. Teesie tai jums paguoda . . . "

Pagaliau Matulevičius pasiryžo pats vykti į Miuncheną pas nuncijų ir išdėstyti visą reikalą. Ta proga Lietuvos

Taryba paprašė nuncijui paaiškinti, kad prel. Michalkevičius yra ištremtas Vokietijon be Tarybos ir lietuvių kaltės. Savo kelionės į Miuncheną rezultatus Matulevičius savo dienyne apibūdino labai lakoniškai: "Buvau Miunchene, bet išsinešiau įspūdį, kad į mano aiškinimus Šv. Tėvas vargu atsižvelgs."

Taip leidžiant pilnas nerimo ir susirūpinimo dienas, bene spalių mėn. 22 d. kun. prof. M. iš Vilniaus atvežė Mons. Ratti laišką, kuriame pranešama, kad jau paskirtas Vilniaus vyskupu. Laiške pridėta: "Jei Tamsta bandytumei atsistatydinti, tai Tamstos atsistatydinimo Šv. Tėvas nepriims." Tos pat dienos užrašuose skaitome: "Tą naktį negalėjau miegoti. Pajutau visą naštą, kuri ant manęs sugriuvo. Sunku man buvo, bet reikėjo su Dievo valia susitaikyti."

Matulevičiaus paskyrimą Vilniaus vyskupu ne visi vienodai sutiko. Vilniaus lietuviams, tuomet vargą vargusiems, pusbadžiu gyvenusiems, rodėsi, lyg pirmoji Lietuvos saulė nušvito. Rodėsi, kad Vilniaus vyskupijoje nereikės kovoti už tautines teises bažnyčiose, kad pasibaigs nelemti vyskupijos valdytojo kovos būdai, kad naujas tikras vyskupas, mokėdamas kalbų, sugebės patenkinti visus. Iš kalbos su vilniečiu kun. prof. M. Matulevičius patyrė, kad Vilniaus kunigams lenkams tas paskyrimas nelabai patikęs, nors buvo ir tokių, kurie džiaugėsi. Lenkai kunigai Vilniuje, sužinoję apie Matulevičiaus paskyrimą, padarė susirinkimą, kuriame vyravo pasitenkinimo nuotaika, tačiau kai vienas atvirai pareiškė savo džiaugsmą, kad paskirtas Matulevičius, o ne kas kitas, tai antras atsiliepė, esą, lenkai turį apgailestauti šį paskyrimą, nes su Matulevičium bus sunku kovoti. Reiktų, džiaugtis kitu kokiu nors ir menku kandidatu, arba ir aršiu litvomanu, nes tada

būtų lengviau iš Vilniaus išgraužti ir gauti "savo" vyskupą. Matulevičius, nors ir kilęs iš "Krolestwo Polskiego (Suvalkijos), nors kunigu tapęs Lenkijoje ir daug metų ten dirbęs, bet yra tikras lietuvis ir tokio būdo, kad būsiąs visiems lygus. Todėl su juo kova būsianti neįmanoma. Gudai kunigai džiaugėsi tikėdamiesi, kad Matulevičiaus asmenyje susilauks savo reikalų rėmėjo.

2. PASIRUOŠIMAS Į VILNIŲ

Vos tik sužinojus apie paskyrimą, Marijampolėn atvažiavo Tarybos atstovai: kun. Petrulis, kan. Kukta ir Vizbaras. Matulevičius su jais tarėsi dėl būsimos konsėkracijos ir ingreso iškilmių. Atstovai prašė, kad Matulevičius konsekruotųsi Vilniuje ir, gavęs bulę, tuojau užimtų sostą. Kai išėjo kalba apie prakalbų eilę, Matulevičius pareiškė savo nuomonę, kad pirmiausia reiktų prabilti lenkų kalba, kadangi Vilniuje yra dauguma lenkiškai kalbančių. Tarybos atstovai spyrėsi, kad vyskupas privaląs pirmiausia lietuviškai prabilti, nes čia Lietuvos valstybė ir Tarybos atstovai to reikalauja. Matalevičius atsakė: "Aš nesu skirtas vyskupu valstybei, o tik žmonėms, liaudžiai ir Bažnyčiai. Todėl privalau Bažnyčios ir žmonių reikalų žiūrėti." Tarybos atstovams nelabai patiko toks nominato pasiryžimas, kurį Matulevičius išlaikė ir kuris per ingresą lietuvių tarpe sukėlė daug nepasitenkinimo ir erzelio, bet kuris, kaip paskui paaiškėjo, buvo labai protingas žingsnis, jei Matulevičius galėjo ramiai pradėti vyskupauti ir paskui per 7 metus Vilniuje išsilaikyti. Tarybininkai dar prašė, kad vyskupas ir gudiškai prabiltų, Matulevičius sutiko, kad bulė

turi būti ir gudiškai skaitoma, o dėl prakalbėjimo žadėjo dar pagalvoti ir pasitarti. Dėl visako paprašė, kad kun. Tol. parašytų trumpą prakalbėlė gudiškai.

Varšuvos marijonai pranešė, kad bulė galinti ateiti tik po kelių mėnesių, todėl Matulevičius nurimęs vėl ėmė darbuotis parapijoje ir vienuolyne. Marijampoliečiai tačiau pastebėjo, kad jų mylimas pamokslininkas ir dvasios vadas kažko susirūpinęs ir nuliūdęs. Būsima mitra jį slėgė prie žemės.

1918 m. spalių mėn. 25 d. Matulevičius nuvyko Kaunan, kur norėjo dalyvauti K.V.C. suvažiavime ir pasitarti su vysk. Karevičium. Kelyje prasilenkė su Vilniaus kapitulos atstovais, kurie jį prisivijo Kaune. Perdavę kapitulos linkėjimus, tarėsi dėl ingreso tvarkos ir prakalbų. Kai Matulevičius pareiškė norįs prabilti ir gudiškai, tai abu atstovai karštai stojo prieš, ypačiai prel. W. Jis karščiavosi, kad gudų Vilniuje išviso nėra, kad tai tik vokiečių padaras ir tt. Matulevičius rimtai atsakė, kad net "Dziennik Wilenski", kuris saugoja lenkų interesus, pripažįsta bent 17 procentų gudų Vilniaus vyskupijoje, taigi reiktų šis tas ir jiems duoti. Bet nenorėdamas iš karto su kapitula susikirsti, pareiškė, kad visos tvarkos nustatymą ir su įvairiais atstovais tarimąsi paliekąs kapitulai, kadangi ji šiandien tenai šeimininkė, o vyskupas atvykstąs kaip svečias. Vieno tik prašė, kad kiek galėdami visų tautų atstovus taikintų ir į taiką vestų. Kapitulos atstovai drauge pareiškė nenorą, kad Matulevičius konsekruotųsi Vilniuje. To jų nenoro priežastis labai aiški: Vilniaus lietuviai būtų gausiai ir organizuotai pasirodė iškilmėse, o to lenkai nenorėjo. Be to kapitula nenorėjo prisiimti iškilmių išlaidų.

Visai netikėtai 1918. XI. 11 Matulevičius gavo iš

Ratti telegramą, kad nelaukdamas ateinant bulės, konsekruotųsi vyskupu ir apimtų vyskupijos valdymą. Matulevičiui vėl teko keliauti Kaunan tartis su vysk. Kareivičium. Matulevičius norėjo pats vykti Varšuvon pas Ratti, nes vien tik telegrama remiantis sunku apimti vyskupijos valdymą: kapitula galėjo nesutikti. Pasirodė, kad traukiniai eina tik iki Balstogės. Tuo reikalu buvo išsiųstas iš Marijampolės kun. D., kuris su dideliais sunkumais parvežė iš Varšuvos reikalingus dokumentus. Sutarta su Žemaičių vyskupu konsekruotis Kaune gruodžio 1 d. o Vilniaus sostą apimti gruodžio 8 d. Pasirodė, kad vargu kuris kitas vyskupas galės į konsekraciją atvažiuoti (paprastai reikia trijų vyskupų): Seinų vyskupas buvo išvažiavęs į Lomžą konsekruoti savo sufragano Jalbrzykowskio ir sutikti apaštaliskojo vizitatoriaus Ratti, o Minsko vyskupas Lozinskis negalėjo atvykti dėl užblokuoto geležinkelio. Konsekracijos gi jau nebuvo galima atidėti, nes ji jau buvo paskelbta Vilniuje ir vyskupijoje, pagaliau laikai buvo neramūs ir rytojus labai netikras.

Matulevičius, lydimas poros kunigų marijonų, apleido Marijampolę galutinai 1918. XI. 29. Traukinys iš Vilkaviškio labai vėlinosi ir į Kauną atvyko tik vėlai naktį. Kaune jau abejota ar būsianti konsekracija. Sekančią dieną Kaunan atvažiavo iš Vilniaus kapitulos atstovai: prel. Bajko, kan. Lubianec ir Vilniaus dvasiškijos atstovas kun. Kretovičius. Bajko minėjo, kad ir dvarininkų atstovai rengėsi važiuoti, bet paskutinę valandą susilaikė: jiems kažkas nepatiko. Atvyko ir Tarybos bei Vyriausybės atstovai.

Gruodžio 1 d. Kauno katedroje vysk. Karevičius, asistuojant Seinų prelatui Dabrilai ir Vilniaus Bajko, Matulevičius buvo konsekruotas vyskupu. Po konse-

kracijos sveikino įvairios lietuvių delegacijos ir vieną tarnaičių lenkių. Buvo atvykę skyrium ir Mažosios Lietuvos du atsovai kareiviai pasveikinti ir įteikti adresą, kuriame išreiškė norą susivienyti su Didžiaja Lietuva, "sveikindami J. E. asmenyje atsigaivinantį tautinį vyskupišką sostą Lietuvos sostinėje."

Kun. J. Tumas, dalyvavęs iškilmėse kaip "Lietuvos Aido" atstovas ir sveikinęs vyskupą (aprašęs šias iškilmes Vaižganto Raštų I t., 136-150 p.) savo atsiminimuose sako:

Vyskupas atsakė dusyk lietuviškai ir sykį lenkiškai. Minėtina tai kalba. Visa taikos, meilės, teisybės ir nuolankumo dvasia perimta. Ją sunku atšviesti: jos tebuvo galima gerti. "Negi mano asmuo čia jus suvedė, tik tos idejos, kurios pasaulį stumia priekin. Viena tokių jėgų — Bažnyčia. . . Žmones dorindamas, rodos, geriausiai visiems lygiai patarnausiu, geriausia išpildysiu ne tik vyskupo, bet ir tos šalies piliečio pareigas . . . Bažnyčiai nėra graiko nei romėno, nėra žydo nei stabmeldžio . . . Esu pasiruošęs visiems lygiai patarnauti . . . Kristus mirė lygiai už visas tautas, sluogsnius ir kryptis. Ir mano tad pareiga tarnauti visiems, ypač liaudžiai, iš kurios esu paimtas ir vėl jai skirtas. Kas tik bus reikalingas Kristaus dvasios, visiems rūpinsiuos padėti jos gauti. Tikėjimas gyvenimo veiksnys, ideja — pajėga . . . Labai malonu, kad Laikinoji Vyriausybė pritaria tikybai . . . Visi auklėkime "žmogų", kad kuo daugiausia būtų statančių galybių; griauti ir neauklėtas pataikys . . . Medis kirmino pagraužtas skursta ir geriausioje žemėje, gi sveikas ir uolynuose moka surasti dirvos ir tarpti . . ."

Vakare apie 18 val. buvo seminarijoje pietūs, kur buvo vėl įvairių kalbų. Vyskupas atsakinėjo tiek lietuviškai,

tiek ir lenkiškai sveikinusiems. Savo dienyne rašo: "Išskirti reikia iš visų kun. Tumo kalbą. Sakė: mes turime kunigų politikų, tautininkų, visuomenininkų ir kitų kitokių, bet neturime kunigo tėvo, ganytojo . . . Išreiške linkėjimų, kad aš būčiau tas ganytojas, tėvas, ir drauge pasitikėjimą, kad kelsiu bažnytinius idealus ir žadinsiu Kristaus dvasią".

Rytojaus dieną su Vilniaus kapitulos atstovais vėl buvo aptariamas ingreso tvarkos klausimas. Kai vyskupas pasisakė, kad bulė bus skaitoma lenkiškai, lietuviškai ir gudiškai, o prabilsiąs tik lenkiškai ir lietuviškai, nes ir patys gudai raštu ir Taryba yra prašę, kad ir gudams būtų kas nors jų kalboje, kan. Liubianec labai karštai užprotestavo: gudų nėsą, tik esanti žmonių kuopelė, vokiečių papirkta ir dirbtinai sudaryta prieš lenkus; lenkai palaikysią vyskupui už bloga tokį žingsnį ir jis susigadysiąs sau pirmuosius žingsnius. Matulevičius išdėstęs savo nuomonę dėl gudų klausimo, prašė kad kapitula gerai tą dalyką apsvarstytų, nes vyskupas nenoris savo avelių dalies užgauti ir nuo savęs bei Bažnyčios atstumti. Aprašęs šį pasikalbėjimą smulkiai, Matulevičius priduria: "Man gaila buvo tos niekinamos tautos ir norėjau, kad jie pamatytų, kad vyskupas nei jų pačių, nei jų kalbos neniekina. Bet vėl nenorėjau bažnyčioje riaušių ir skandalų. Taigi dar kartą griežtai pareiškiau, kad mano nuomone, reiktų skaityti bulę ir gudiškai, bet kad kapitula dar kartą tą dalyką gerai apsvarstytų. Nustatyti kurioje eilėje kuri delegacija eis manęs sveikinti, pavedžiau kapitulai, nes ji šeimininkė, tik prašiau, kad taikintų tautas, kad nebūtų kokių nemalonumų."

Kadangi Marijampolėn grįžti vyskupu buvo nepatogu, tai Matulevičius visą savaitę išbuvo Kaune, nuvykdamas

ir Panemunėn, besiruošdamas ingresui ir rengdamas ingreso prakalbas bažnyčioje. Tuo tarpu Vilniuje jau prasidėjo intrygos: kažkas paskelbė, kad lenkai, pasinaudodami vyskupo ingresu, nori padaryti tautinė manifestaciją. Vokiečiai, tai išgirdę, buvo pasiryžę jokiu būdu to neleisti. Galį kilti susirėmimas ir kraujo praliejimas. Vyskupui buvo patarta, kad atvažiuotų į Vilnių ne gruodžio 8 rytą, kaip buvo sutarta, bet iš vakaro slapta. Vokiečiai pažadėjo naktiniame traukinyje duoti vyskupui atskirą kupę. Buvo matyti, kad kažkam parūpo sukliudyti vyskupo ingreso iškilme. Matulevičius nujausdamas, kad čia jau eina politika ir kova, iš Kauno išvyko gruodžio 8 d. rytą. Vokiečiai ne tik kad atskiros kupės nedavė, bet dargi vos vos bilietas gautas.

3. PIRMIEJI ŽINGSNIAI VILNIUJE

Pasveikintas Lentvario klebono, parapijiečių, vyskupas Matulevičius labai kukliai atvyko į Vilnių. Stotyje pasitiko kapitulos, Lietuvos Tarybos ir miesto atstovai. Pagal nustatytą programą sustota Aušros Vartuose, kur koplyčioje į vyskupą prabilo prel. Volodzko lenkiškai. Sukalbėta Marijos litanija, žmonės gatvėje susirinkę sugiedojo "Tavo apgynimo" — viskas lenkiškai. Vyskupas atsakė labai trumpai — irgi lenkiškai. Jau stotyje vyskupui buvo įteiktas min. pirmininko Voldemaro laiškas, kurį Matulevičius Aušros Vartų zokristijoje drauge su prel. Hanusevičium ir Volodzko perskaitė. Voldemaras reikalavo, kad Tarybos ir Ministrų Kabineto nariams būtų užleista pirma vieta sveikinant, kitaip atsisaką dalyvauti, jei kapitula to nepadarysianti. Drauge

reikalavo, kad vyskupas prabiltų į gudus katedroje. Prel. Hanusovičius atsakė, kad kapitula visais balsais nutarusi, kad gudiškai ne tik prabilti, bet nė bulės skaityti nereikia, kadangi nesą nė vienos parapijos, kur toji kalba būtų vartojama. Jei vyskupas liepsiąs, tai galį skaityti, bet iš to išeis negeistini dalykai . . . Vyskupas atsakė, kad jis prisitaikysiąs prie kapitulos sprendimo, nes ji čia šeimininkė, o pats vyskupas nenori būti jokių sumišimų priežastimi. Taip pat jis nenoris spręsti, kokioje eilėje bus sveikinimai, tik prašąs visus taikyti, kad nebūtų nemalonumų. Hanusovičius atsakė, kad jei labai Taryba spirsis, galį jai pirmą vietą užleisti. Vyskupas apsidžiaugė ir labai prašė tatai tikrai padaryti.

Privažiavus prie katedros, duryse pasitiko prel. Michalkevičius su kunigais ir pasakė trumpą sveikinimo žodį. Vyskupas apsitaisęs iškilmingais rūbais pradėjo ingreso apeigas. Žmonių buvo labai daug: netilpo katedroje, minios buvo lauke. Visi lauke vyskupo žodžio. Jis pirmiausia iš sosto prabilo į kunigus lotyniškai, paskui įlipo į sakyklą ir prakalbėjo pirmiausia lenkiškai: "Ateinu ganyti jus vardan Jėzaus Kristaus. Ateinu vesti jus prie Tiesos ir Šviesos . . ." Kalbos žodžiai skambėjo didingai. Minios žmonių katedroje siūbuote siūbavo ir pertraukdavo jo žodžius keistu audringu šūkiu: "Niech żyje nasz biskup, niech żyje!" (Tegyvuoja mūsų vyskupas, tegyvuoja!). Pasirodo, kad lenkų endekų vadas kan. Maciejevičius ir Vilniaus dekanas Černiavskis, nulydėję vyskupą į sakyklą, iš už jo pečių komandavo miniai. O ta minia buvo paruošta sukelti lietuviui vyskupui skandalą, jei jis pirma prabiltų lietuviškai. Užtekdavo kan. Maciejevičiui kilstelti ranką ir minia arba suuždavo, arba nutildavo.

Ingreso rytą lietuvių tarpe ūpas buvo pakilęs. Visi

laukė lietuvio vyskupo. Tačiau tas ūpas atslūgo, kai iš sakyklos pasigirdo pirmieji naujo vyskupo žodžiai ne lietuviškai, o lenkiškai. Kai kas net apleido katedrą. Tik vėliau, tie patys lietuviai, vertindami vysk. Matulevičiaus politiką, pripažino, kad gerai padarė: bent pradžios lenkai endekai nesudrumstė. Kai vėliau lenkai okupavo Lietuvos sostinę, tas pamokslas jiems buvo didžiausias kliuvinys, nes jo dėka nebuvo galima vyskupui prikišti antilenkiško nusistatymo.

Baigęs lenkišką pamokslą, vyskupas asistento kanauninko paklausė, ar bus skaitoma evangelija lietuviškai, kaip tai daryta prieš lenkišką pamokslą. Atsakyta, kad nesą tokio papročio. "Man rodėsi — rašo Matulevičius — kad būtų reikėję prieš lietuvišką pamokslą paskaityti evangeliją lietuviškai. Tiek to, nieko nesakęs, prabilau lietuviškai. Kalbėjau į žmones karštai ir kiek tik įstengiau iš širdies. Regis buvo ir lenkai, ir lietuviai patenkinti". Lietuviško pamokslo santrauka yra likusi tarp vyskupo rankraščių ir atspausdinta knygoje "Arkiv. Jurgis Matulevičius", tad prie jos turinio čia ir nesustosime.

Vysk. Būčys minėtoje knygoje rašo: "Tai buvo pirmoji nuo XV šimtmečio ingresinė kalba lietuviškai pasakyta. Nors Matiejus Trakiškis buvo lietuvių kalbos gynėjas XV amžiuje, bet abejotina, ar ingresinę kalbą yra sakęs lietuviškai. Tada vyravo lotynų kalba. Tokiu būdu J. Matulevičius veikiausiai yra absoliučiai pirmasis Vilniaus vyskupas pasakęs lietuvišką ingresinę kalbą. Ligi šiol jis yra vienintelis." (p. 25).

Įdomūs susidarę santykiai tarp naujo vyskupo ir valdžios. Savo ingreso metu Matulevičius Vilniuje rado net kelias valdžias: vokiečių su savo "Soldatenrat'u", Lietuvos Tarybą, bestiprinančią savo pozicijas viešumoje

ir lenkų neviešo pobūdzio Tarybą, su kuria viena lenkai tesiskaitė. Besiruošiant prie ingreso iškilmių, kilo painus ir politiškai svarbus klausimas: kas turi įteikti naujam vyskupui vyskupiškas regalijas: mitrą, pastoralą ir žiedą. Mat nuo senovės yra likęs paprotys, kuriuo einant naujai paskirtiems vyskupams regalijas įteikia krašto valdžia. Kadangi 1918 m. gruodžio mėn. faktiškai Lietuvą tebevaldė vokiečiai, tai susidarė pavojus, kad jie politiniais sumetimais regalijų įteikimą gali pavesti kokiam nors lenkų komitetui. Tai būtų buvęs Lietuvos interesų pažeidimas. Lietuvos Taryba stengėsi, kad ji būtų įpareigota regalijas įteikti, ir tas jai pasisekė. Vyskupas buvo Lietuvos Tarybos apdovanotas tikrai brangiomis ir meniškomis insignijomis.

Vietas katedroje ingreso metu tvarkė kapitula. Ji griežtai atsisakė duoti Lietuvos Tarybos nariams garbės vietas katedroje, kad nepaliktų lenkų slaptos Tarybos narių antraeilėje vietoje. Dėl to Liet. Taryba oficialiai vyskupo ingrese nedalyvavo. Gi sužinojusi, kad pirmas vyskupo pamokslas buvo lenkiškas, o tik antras lietuviškas, jokių iškilmių nei priėmimo jam nerengė ir ruoštąją pagerbimo puotą atšaukė. Nebuvo Lietuvos Tarybos nariai sveikinti vyskupo nei jo rūmuose po ingreso iškilmių. Įdomiai Matulevičius aprašo tos dienos įvykius:

"Po sumos grįždamas su prel. Hanusevičium, dar kartą prašiau pasakyti kan. Lubianec, kad Lietuvos Tarybos ir valstybės atstovams užleistų pirmą vietą. Numaniau, kad čia kils susirėmimas ir daug nemalonumų. Įžengiant į vyskupo rūmus, pasitiko mane su duona ir druska J. M. Michalkevičius, atvyko ir kiti prelatai ir kanauninkai. Aukštai salionuose rinkosi delegacijų atstovai. Einant man pusryčiauti, priėjęs kan. Kukta

man pasakė, jei sutinkanti kapitula pirmoje eilėje leisti Tarybos atstovus, tai atvažiuosią jie mane sveikinti, o jei ne, tai nesirodysią. Atsakiau, kad prel. Hanusevičius sakęs, kad tam jų norui nesipriešinsią. Tada kan. Kukta pasiuntė vežėją parvežti Tarybos atstovų. Sėdus pusryčiauti, atėjęs kan. Lubianec aštriai užprotestavo prieš Tarybos atstovų norą kalbėti pirmiausia. Esą, buvo nustatyta tvarka, kad lenkų delegacijų atstovai pirma kalbėsią, o lietuvių paskui, tai to ir reikią laikytis. — Atsakiau, kad mano nuomone, čia jau civilinio mandagumo aktai. Bažnyčioje pirmiau kalbėjau lenkiškai, o paskui lietuviškai, kadangi lenkų daugumas. O čia Taryba vis tik yra valdžia, ją sveikino net Šv. Tėvas, su ja derybas vedė net nuncijus Pacelli Miunchene, jai pavedė vokiečiai savo valdžios dalį, ji atstovaujanti ir šalies žymią dalį. Taigi šio civilinio mandagumo akte priderėtų jiems pirma vieta, taip man rodos. Kiti iš kapitulos nesipriešino; J. E. vysk. O'Rourke taip pat tos nuomonės buvo. Tik kan. Lubianec spyrės, kad greičiau eičiau prie delegacijų, nes laukią. Rinktis buvo nustatyta 2 val. Tarybos atstovų dar nebuvo, palaukus iki 2 su puse val. ėjau prie delegacijų. Pasakiau, kaip tik atvažiuos Tarybos atstovai, kad pertrauktų viską ir įleistų Tarybos atstovus. Lubianec sakė, kad gal kur atskirame kambariukyje juos priimti. Pasakiau, kad geriau visiškai nepriimti, negu žmones niekinti. — Prasidėjo sveikinimai: pirmiau ėjo lenkų atstovai, paskui lietuvių, paskui gudų. Kun. Lubianec norėjo, kad išklausęs lenkų jiems atsakyčiau: matyt norėjo, kad lenkai paskui sau išeitų. Sakiau, kad visus išklausęs visiems paskui paeiliui atsakysiu. Kalbėjau kiek galėdamas širdingai, pirma lenkams, paskui lietuviams ir pagaliau gudams, šiems lenkų kalba, kadangi gudiškai

nemokėjau. Sakiau, kad atėjau čia visiems lygiai tarnauti, visiems reikšti meilę, kad tautų santykiuose tos pačios doros privalome laikytis, kaip ir atskirų žmonių santykiuose, kad nė vieno nevalia neapykantoje laikyti, niekinti, skriausti, kad visus lygiai reikia mylėti ir tt. — Tarybos atstovai neatvažiavo. Pasirodė, kad buvo nesusipratimas. Vežėjas nesuprato, pastovėjęs prie Tarybos grįžo."

Gal čia buvo kaltas kan. Kukta, kuris ne pats vyko į Tarybą, o tik vežėją pasiuntė. Tas gi pasisakė atvykęs vežti pas kan. Kuktą. O gal ir tyčia kieno nors vežėjas buvo pamokytas durneliu apsimesti.

Matulevičius tos dienos įvykių aprašymą baigia taip: "Nežinau, kodėl man niekad taip neišrodė menki, niekingi tie tautiniai ginčai, neapykantos, užsispyrimai, kaip dabar. Rodos, turint kiek geros valios ir nuolaidumo, buvo galima visus sutaikyti Kristuje. Daug kaltės man išrodė čionai iš pusės kai kurių kunigų. Mat, patyriau, kad kapitula ir lenkai kunigai visiškai nepripažįsta Tarybos ir lietuvių valstybinės valdžios."

Įvykusiam nesusipratimui su Lietuvos Taryba išlyginti, sekančią dieną vysk. Matulevičius pirmąjį vizitą padarė Tarybos pirmininkui, jo pavaduotojams ir visiems Voldemaro kabineto ministeriams bei žymesniems valdininkams. Tos dienos vakare Taryboje buvo padaryta interpeliacija, kodėl gudų kalba nebuvo skaityta bulė, neprakalbėta gudiškai, neskirta katedroje Tarybos atstovams tinkamos vietos. Vyskupas tik gruodžio 9 d. rytą gavo iš kanclerio kun. Steckevičiaus raštą, kurį Taryba buvo įteikusi kapitulai dėl gudų kalbos. Raštas gautas jau po laiko. Vyskupas raštu paaiškino ministeriui pirmininkui Voldemarui lietuviškai ir gudų Tarybos prezidiumui gudiškai, kodėl taip įvyko:

tai įvykę be vyskupo kaltės, nes viską tvarkė kapitula, o jis turėjęs taikytis prie nustatytos tvarkos.

Gruodžio 9 d. lenkų piliečiai pakvietė vyskupą pietų, kurių metu pakelta tostas už vyskupą labai pavojingu būdu, būtent: išreikšta viltis, kad jis prisidėsiąs prie Lenkijos-Lietuvos unijos įgyvendinimo. Vyskupas atsakė, kad jis gyvendamas Lenkijoje, tiesa, tarnavo lenkams, gi čia v i s i e m s lygiai tarnausiąs. Būdamas vyskupas tegalįs tik meilę, brolišKumą, vienybę žmonėms skelbti, juos taikyti, bet politinės unijos ne jam priklausą ir ne jo galioje esančios. Taigi į tą dalyką negalįs ir nenorįs duoti atsakymo.

Kitą dieną vakarienę surengė krikščionys demokratai, kur taip pat buvo daug kalbų. Išklausęs eilės sveikinimų, vysk. Matulevičius kukliai, bet labai nuoširdžiai atsakė neužsigaunąs ir nelaikąs niekam už bloga, jei kas nepritaria pirmiems jo žingsniams, pradedant valdyti vyskupiją. Pažymėjo, kad į politiką kištis negalįs, kad mokydamas žmones doros, teikdamas jiems Kristaus mokslą, manąs ir tėvynei geriausiai pasitarnauti.

Pagaliau nurimę Lietuvos Tarybos ir valdžios žmonės gruodžio 12 d. pakvietė vyskupą pietų. Dalyvių buvo daug, nemažiau ir kalbų: kalbėjo lietuviai, gudai, lenkų, žydų, partijų atstovai. Vyskupas per tris valandas atsakinėjo sveikintojams visomis to krašto kalbomis. "Kai jis kalbėjo apie meilę ir vienybę — sako J. Tumas — jutai, kad jis myli ir neskaldo . . . Kalbėjo St. Šilingas apie vaidilutes, M. Biržiška apie kultūrą, kun. Mironas apie Bažnyčios eskadrą, kun. Tumas apie Vilčių Žvaigždę, A. Voldemaras apie Mickevičiaus Gustavą, Rozenbaumas apie Babelio bokštą. Prūsai, reformatai, lenkiškai kalbantieji lietuviai, betikybiai, socialistai, vyriausybė, Taryba, gudai, žydai visi laukė iš naujo

ganytojo, kad jis padėtų išbristi iš vargų. Ir visi liko sustiprinti" (Ark. J. Mat., p. 133; cfr. Vaižganto Raštai, I, p. 145). Patsai gi vyskupas savo dienoraštyje pažymi: "Mano kalbos regimai patiko visiems, visi buvo patenkinti: ir žydai, ir gudai, ir lietuviai. Taip Dievas padėjo man vėl sueiti su Lietuvos valstybe į dermę. Lietuviai, nusiminę dėl ingreso ir paabejoję, koks aš būsiąs lietuviams, dabar nurimo."

Po visų iškilmių vyskupas negavo nė kiek pailsėti. Kasdien pas jį rytais lankėsi daugybė visokių žmonių ir kunigų. O jis jokio etiketo nesilaikė, neturėjo nustatytų valandų. Vyskupo durys buvo visada ir visiems atviros. Po pietų paprastai jisai pats lankė žymesnius miesto asmenis ir įstaigas. Vienuolės seserys ėmė kviestis į savo mokyklas. Čia vėl reikėjo laviruoti: parengti vaikai deklamuodavo eilėraščius, droždavo prakalbas lenkų tautinėje dvasioje, o vyskupas atsakinėdamas iškeldavo religijos reikšmę mokymo ir auklėjimo darbe. Tai matydamas, Matulevičius užrašo: "Pasiryžau kiekvienos tautos geismus ir siekimus gerbti, kiek jie nepriešingi mūsų tikybos dėsniams."

Gruodžio 15 d. Vilniaus katedroje Matulevičius konsekravo naują Rygos vyskupą O'Rourke, asistuojant vysk. Karevičiui ir prel. Michalkevičiui. Ta proga 16. XII pas Matulevičių įvyko pirmoji (ir bene paskutinė) Pabaltijo vyskupų konferencija, kur aptarta daugelis svarbių klausimų, ypačiai beartėjančio bolševizmo akivaizdoje. Sutarta, kokios taktikos laikytis patekus po komunistų valdžia, tartasi, kaip suvienodinti kai kuriuos administracinius dalykus.

Tos pat dienos vakare vysk. Matulevičius sukvietė Vilniaus kunigus pasitarti, kaip elgtis bolševikams atėjus. Čia vyskupas turėjo progos pateikti savo programą:

vykusi okupacijai, kelti Kristaus idealus, pozityviai dėstyti Kristaus mokslą, vengti užsipuldinėjimų, nekelti politinių klausimų pamoksluose ir tt. Duota ir praktiškų patarimų: tinkami pamokslai, žmonių lankymas, ypač kalėdojant, prie šv. Sakramentų raginimas, metrikų rašymas lotynų kalba ir pan.

Tuo tarpu mieste darėsi kaskart vis neramiau. Vokiečiai rengėsi Vilnių apleisti. Per Naujus Metus jie tai ir padarė. Rytojaus dieną (1919.I.2) Lietuvos Taryba ir ministeriai išvyko į Kauną. Susidariusią tuo metu Vilniuje padėtį labai vaizdžiai aprašo patsai Matulevičius savo dienoraštyje:

"Įvairios partijos ėmė varžytis tarp savęs miestą ir valdžią. Ėmė eiti daug laikraščių įvairiomis kalbomis. Bene ar tik ne šešios žmonių grupės savinasi sau Vilniaus valdžią: lietuvių Taryba, vokiečių kareivių Taryba, lenkų Komitetas, darbininkų (bolševikų) Taryba, tų pačių bolševikų Taryba, susidariusi Vileikoje su Kapsuku, senoji dar rusų paliktoji miesto Valdyba. Vokiečiai matomai visus vilkino, nė vieniems nedavė tinkamai susiorganizuoti, nė vieniems nedavė ginklų. Pagaliau Tarybai perdavė valstybinius rūmus (kurių neįstengė apsaugoti ir apimti), senajai miesto Valdybai miestą; bolševikų Tarybai savo palankumą išreiškė; lenkų legijonistams, kaip pasirodė, atidavė iš tikrųjų miestą. Stebėtina vokiečių politika: visus sukiršino, patys viską išsivežė.

"Mano stovis be galo buvo sunkus: kas vieniems tiko, tai kitiems nepatiko. Nežinia buvo, kaip įsitaikius. Viskas virte virė. Laikiausi Kristaus ir Bažnyčios. Mačiau, kad kiekvieni: ir lietuviai, ir lenkai į savo pusę traukia, nelabai paisydami Bažnyčios reikalų".

Nepaisant viso, vyskupas uoliai ėjo savo pareigas.

Kalėdų naktį celebravo katedroje ir sakė pamokslą. Užbaigiant 1918 metus irgi sakė pamokslą. Kūčių dieną ėjo į įvairias įstaigas pasidalyti plotkele, per šventes vizitavo įvairias lietuvių ir lenkų įstaigas.

Bet čia jau prasidėjo bandymas vyskupą įtraukti į jam visai pašalinius reikalus. Varšuvos valdžios Vilniun atsiųstas komisaras p.S.M., apsilankęs pas Matulevičių pranešė, kad lenkų valdžia nusprendusi Lietuvą okupuoti, bet tei nereiškia Lietuvos aneksijos: paliksią teisę apsispręsti. Esą legijonieriai ir lenkų valdžia garantuosią Bažnyčiai laisvę ir ginsią visų tautų laisvę. Komisaras norėjo, kad vyskupas šias mintis paskleistų plačiau. Matulevičius atsakė, kad jis į politiką nemanąs kištis, jis tik skelbiąs vienybės, meilės, broliškumo reikalingumą. Kunigų gi pareiga rūpintis visų išganymu lygiai. Po poros dienų vyskupo vardu atėjo iš Berlyno Dr. Purickio telegrama su prašymu paskelbti žmonėms, kad vokiečiai Vilniaus neatiduosią nei bolševikams, nei lenkams, kad Santarvininkai pripažįstą Lietuvos Tarybą, kad Lietuva gausianti paskolą. Vyskupas tą telegramą nusiuntė į Tarybą prašydamas, kad savo, o ne jo, vardu ją paskelbtų.

Naujų 1919 Metų dieną lenkų legijonieriai paėmė miesto valdžią ir gynimą į savo rankas. Varnų gatvėje apsupo bolševikų Tarybos rūmus. Prasidėjo šaudymai. Suimta keletas lietuvių bolševikų ir daugybė žydų. Sausio 2 d. bolševikų Taryba, apsupta ir apšaudoma, turėjo pasiduoti. Šeši tos Tarybos nariai, nenorėdami gyvi patekti į lenkų rankas, nusižudė. Legijonierių vadas Mokrzecki paskelbė karo stovį. Toli pramatąs vyskupas 19.I.1 rašo:

"Mano nuomone, legijonieriai nebegalės atlaikyti Vilniaus, tik be reikalo savo šaudymais, areštais suerzino

priešingų partijų žmones. Be abejo, bolševikai atėję keršys pirmiausia kunigams, paskui lenkams. Prie legijonierių neprisidėjo nei lietuviai, nei žydai. Legijonierių žygis tik didesnę nelaimę užtrauks ant miesto gyventojų, jei jie neatsilaikys prieš bolševikus. Pasitikėta, kad sodžiai prisidėsią. Iš kunigų pabėgėlių sužinojau, kad sodžiai ne tokie greiti kariauti. Lenkai dar pasitiki, kad Varšuva atsiųsianti pagalbos, bet, turbūt, veltui, nes kiek girdėt, nė ten neturi nei ginklų, nei šovinių".

Nors vokiečiai iš Vilniaus išsidangino, bet geležinkelio stotį dar laikė savo rankose. Buvo susirėmimų legijonierių su vokiečių kareiviais, žuvo keli legijonieriai. Lenkų gyventojų ūpas buvo labai pakilęs, imta rinkti aukas legijonieriams palaikyti. Prasidėjo lenkų karštuolių žygiai pas vyskupą su keisčiausiais patarimais, reikalavimais. Vienas brolis vienuolis įrodinėjo vyskupui, kad broliams tiktų stoti į legijonierius, nes visuomenė galinti šnairai į juos žiūrėti, kad sveiki vyrai nenorį ginti šalies. Vyskupas griežtai uždraudė. Esą jei susidarys ligoninės, galėsią eiti ten tarnauti. Vienas klebonas, atbėgęs pas vyskupą, prašė leidimo į bažnyčios bokštą įkelti kulkosvaidį. "Uždraudžiau tai daryti: neleidžiama Dievo namų naudoti karo tikslams". Vyskupo kancleris atėjęs ėmė dėstyti vyskupui, kad žmonės blogu laiką, kada tokioje svarbioje valandoje kunigai nieku nepasižymį, neišstoją viešai. Galėtų kuo nors prisidėti prie legijonierių. Kaip matėme, vyskupas turėjo labai blaivią ir teisingą pažiūrą į legijonierius ir todėl kancleriui atsakė: "Reikia žiūrėti blaiviai į dalykus. Legijonieriai vargu atlaikys Vilnių. Bolševikai vis slenka artyn ir be abejo apims miestą: legijonieriai nesukėlė ypač sodžiuose, net grynai

lenkiškuose, entuzijazmo. Mano nuomone, iš Varšuvos vargu gali sulaukti kokios pagalbos. Čia žydai neprisideda, dargi priešingi legijonieriams. Tiek jau Vilniuje turėjome valdžių. Galime susilaukti dar kitų. Geriau kunigams nesikarščiuoti, nesikišti į ginčus ir karus, o dirbti savo bažnyčios darbą ir žmonių sielos reikalus aprūpinti". Žinoma, šitokie patarimai karštuoliams nepatiko, bet vyskupas savo atsargumu ir protingumu yra išgelbėjęs ne vieną tokio karštuolio galvą, sulaikydamas nuo neapgalvotų žingsnių.

Sausio 5 d. į pavakarę legijonierių būreliai dar vaikščiojo gatvėmis, dainuodami tautines lenkų dainas: "prieš išsidanginant dar skardenosi, žmonėms rodėsi". 8 val. vakare bolševikai užėmė miestą. Legijonierių siautėjimą mieste per tas kelias dienas vysk. Matulevičius taip įvertino:

"Dar prieš piet tą dieną išsitariau įspėdamas vienam rimtam ir ramiam lenkui kunigui: jei legijonieriai neatsilaikys, tai jų išstojimas yra ko kenksmingiausias; o matomai turės bėgti. Tas kunigėlis atsakė: kurgi? Generolas Kl. tas išmintingas ir rimtas žmogus nebūtų pradėjęs to dalyko, jei nebūtų tikros vilties laimėti. Matyt, dažnai žmogui: kur miela — ten akys, ir kas tinka — tai mato. Legiojonieriai išbrumyjo, su jais be abejo išdūmė ir jų vadai, kurstytojai ir globėjai. Pasielgė tikrai vaikiškai, ko blogiausiai, nežinia, nė kaip pavadinus tokį žygį. Tik savo areštais, užpuldinėjimais, šaudymais, kratomis suerzino ir sukėlė žmones, suerzino ir įpykino žydus, lietuvius, gudus, o labiausiai bolševikus. Gali tik užtraukti ant nekaltų žmonių bolševikų pagiežą ir kerštą. Liūdna, kad seni žmonės lenkai tą darbą rėmė, juo tikėjo, palaikė, traukė į jį jaunuomenę. Dar

liūdniau, kad daug kunigų lenkų į tai buvo įsimaišę, galima sakyti, jie tuos legijonus sudarė, pagimdė. Baisiai čia Vilniuje įsipainioję į politiką. Kad ne kunigai, dvarininkai čia nieko neišdarytų. Be abejo, kai kurie turėjo bėgti, o dar ir nelaimę ant Bažnyčios ir kitų kunigų gali užtraukti. Nėra blogesnio daikto, kaip tas kunigų kišimasis į politiką, ypač čia Vilniuje, kur tiek tautų ir partijų. Kunigas privalo visiems būti lygiai tėvas, ganytojas; jis negali būti partijos žmogus, o juo labiau negali konspiracijos darbo varyti. Dieve duok, kad išnyktų toji kunigų politikantų veislė iš mūs mielos Bažnytėlės".

Išbėgo Lietuvos Taryba su ministeriais, išbėgo legijonieriai. Tačiau Vilniuje pasiliko kertiniai šulai: Basanavičius tautos sargyboje ir Matulevičius Bažnyčios sargyboje. Jų užduotis dar nebuvo baigta. Lietuvos žemelės sostinė, nepaisant okupacijų, lieka ta pati, tik ta sargyba turės būti dar stipresnė, dar budresnė. Vadai iš fronto nesitraukia.

Reziumuodamas pirmų keturių savaičių pirmuosius žingsnius Vilniuje, tokiais sunkiais laikais pradėjęs ganytojauti Lietuvos sostinėje, Matulevičius rašo:

"Prieš Kalėdas atvažiavo Tėvas J. Vaitkevičius iš Vloclavko per Varšuvą. Kelionę turėjo labai sunkią ir vargingą. Labai nudžiugau jo susilaukęs, ramiau pasidarė, turint prie savęs savą žmogų. — Vilniuje man buvo labai sunku. Tikrai kelias čia erškėčiais nuklotas. Lenkų visuomenė manęs bijojosi, nepasitikėjo, žiūrėjo, ką aš darysiu; net sveikinant per ingresą viena poniutė palinkėjo man, kad aš lenkams nebūčiau patėvis, o tik tėvas. Lietuviai taip pat bijojosi, kad aš nepašlyčiau į lenkų pusę. Nežinia buvo, kaip vieniems ir antriems išsitaikius. Tautų baisiausia čia neapykanta. Lenkai

čia tiesiog nepripažįsta nei lietuvių, nei gudų, patys mano imtis ir ima į savo rankas valdžią. Lietuviai vėl sako, kad čia nekiek esą tikrų lenkų, liaudis tai gudai, taigi nesą ko paisyt lenkų dvarininkų ir šovinistų. Gudai vadai vėl norėtų, kad gudams kas nors būtų, o tuo tarpu ta gudų liaudis nesusipratusi, tamsi, apleista; kai į juos nori gudiškai kalbėti ar jiems gudiškai pamokslus sakyti, neapkenčia, net pasipriešina. Žydai vėl, matyt, daugiau traukia į rusų šalį ir prie rusų norėtų prisidėti. Be to, dar įvairios politinės partijos. Tikrai miestas tarsi verte verda, neapykanta kunkuliuoja. Daug man padėjo mano draugas kan. Kukta: davė man ir namui reikalingų įrengimų ir ūkio daiktų, ir kas reik supirko, kas reik patarė. Parodė tikrai brolišką širdį. Iš Marijampolės išleisdami, kuo galėdami mane aprūpino. Atvažiavęs Tėvas Rėklaitis ir Tėvas D. padėjo įsikurti. Taip pat Vargdienių Seselių Vyresnioji sutaisė ir sutvarkė, ką galėjo. Vietinė lenkų visuomenė regimai nieku nenorėjo prisidėti . . . . " liūd nai užbaigia vyskupas savo žodžius.

4. PIRMOJI BOLŠEVIKŲ OKUPACIJA

Bolševikams prie Vilniaus besiartinant, vyskupas rinko žinias iš žmonių, pabėgusių iš bolševikų užimtų vietų. Kai kurie pasakojo baisių dalykų. Kiti gi tvirtino, kad bolševikai ramiai elgiasi, skriaudos niekam nedarą, baudžią tik vagis ir plėšikus, už iš žmonių paimtus daiktus brangiai moką. Prie kunigų tik tų tekimbą, kurie turėjo ryšių su lenkų legijonistais.

Kai iš Vilniaus bėgo lenkai, įsipainiojusieji į politiką, kai kas patarė ir vysk. Matulevičiui išvažiuoti, ar bent butą pakeisti. Tačiau vyskupas pasiryžo liktis vietoje.

"Pasiryžau niekur iš čia neiti. Tai bus, ką Dievas duos. Jei tokia Jo valia, mane areštuos ar net ir žudys, tegul visame kame Dievas būna palaimintas. Mirtis visur gali užklupti, o į dangų iš visur tas pats kelias. Nesijaučiu, kad kam būčiau ką bloga padaręs ar nusikaltęs, taigi ir ramus esu".

Matulevičius mokėjo stebėti naujų įvykių fone žmonių nuotaikas. Jis rašo: "1919 m. sausio 6 d. iš ryto anksti kėlęs, jau išvydau būreliais einant raudonąją kariuomenę. Gatvė buvo tuščia. Kai kur buvo matyti maldingos moterėlės einant į bažnytėlę su maldaknygėmis, ar grįžtant. Kai kur, išlindę pro vartus, moters ir vyrai bailiai dairėsi į šalis, stebėdamiesi atmaina. Kaskart vis daugiau žmonių gatvėse rados. Bet tai jau ne vakarykšti žmonės ir gatvės išvaizda nebe vakarykščia. Vakar švaistėsi gatvėmis legijonistai, daugybė vaikščiojo jaunuomenės, ypač mergiočių, daug ponų ir ponių; žydai kažin kur buvo tarsi išsislapstę; retai koks kur nedrąsiai praeidavo. Lenkai kone visi baltais ereliais apsisagstę, jautėsi, kad jų viešpatavimas. Rogutėmis važinėjo šen ir ten daugiausia legijonistai. — Šiandie kas kita: vargo ir darbo žmonės pasipylė po gatves, daugiausia žydeliai; mergaitės ir bernaičiai šen ir ten sveikina raudonarmiečius, šnekas su jais, matyt, ir pažįstamų sutinka. Tarp kareivių matyt nemaža ir žydelių. Ponai tarsi išmirė. Rogutėmis važinėja raudonarmiečiai ir proletarai — tarsi ne tas miestas".

Sausio 8 d. bolševikai iškilnmingai laidojo žuvusius draugus: lenkų nužudytus ir nusižudžiusius. Laidojo ties katedra, kur seniau buvo Katarinos paminklas, pirmiau lavonus apnešę Vilniaus gatvėmis. Netrūko ir kalbų: lietuviškai, lenkiškai ir rusiškai. Lenkiškai

kalbėjęs labai puolęs kunigus, juos kaltinęs už legijonistų suorganizavimą. Tuo laiku bolševikų kaikraščiai, aprašydami tuos atsitikimus, minėjo, kad dabar nelaikas esąs keršyti, nors širdyje keršto jausmai kilę; nesą laiko tokiems darbams: geriausia bus, jei raudonoji armija eisianti savo darbo daryti, darbo žmonių laisvinti. Vyskupas pastebi: "Tikrai gerai ir išmintingai parašyta". Vyskupui neblogo įspūdžio padarė ir pirmasis bolševikų atsišaukimas į gyventojus: "Visai žmoniškas". Bolševikai pirmomis dienomis suiminėjo tik užsilikusius legijonistus ir jų šalininkus.

Lietuvių nuotaika Vilniuje, savaime suprantama, buvo prislėgta. Kai kurie peikė Tarybą ir valdžią, kad davėsi iki šiol vokiečiams už nosies vedžioti; tie nuolat žadėjo, vilkino, o nieko neleido daryti. Kai kam nepatiko ir krikščionių demokratų partijos paskelbimas, kad valstybės ir dvarų žemės turi būti tuojau išdalintos kumečiams, bežemiams ir mažažemiams, paliekant atlyginimą nustatyti Steigiamajam Seimui. Kai kas peikė, kam Taryba ir vyriausybė bėgusios į Kauną, o gal dar net ir toliau. Bendrai imant, lietuviai orientavosi naujoje padėtyje. Buvo išrinkta keletas žmonių tartis su bolševikais. Nusistatyta: 1) Jei bolševikai iš tikrųjų pripažintų Lietuvos nepriklausomybę, tai jiems nesipriešinti: tebando vykdyti savo reformas. 2) Stoti tarnautojais į bolševikų įstaigas, kad svetimas gaivalas nepaimtų visa ko Lietuvoje į savo rankas. 3) Kad ir su bolševikais organizuoti kariuomenę, kuri bus reikalinga Lietuvos nepriklausomybei ginti.

Tačiau lietuvių viltys su bolševikais kaip nors sugyventi greitai žlugo, nes jau 1919.I.10 bolševikai suėmė M. Biržišką, Janulaitį, žydą Vygodskį ir ministerius, pasilikusius Vilniuje, kiek vėliau Stašinskį

ir kitus. Žadėjo paleisti, jei duos pareiškimą, kad išsižada Tarybos ir jos darbų. Iš tiesų, minėtuosius tarybininkus po kelių dienų paleido, tik Stašinskis tebeliko kalėti.

Išoriniai gyvenimas lyg ir grįžo į normalias vėžes. Bolševikų padarytuose miesto valdybos rinkimuose paaiškėjo jų rinkimų metodai: išrinkti vieni komunistai. Miesto tarybos pirmininku tapo draugas Eidukevičius. Naujiems šeimininkams pradėjus miestą valdyti, ėmė viskas nepaprastai brangti: duonos svaras pašoko nuo 60 kap. iki 5 rub., sviesto svaras nuo 7 rub. iki 30 rub. Žmonės dėl brangumo ėmė nerimauti, juoba, kad dirbtuvės užsidarė, daugelis neteko darbo, o iš kaimo žmonės nieko nevežė, bijodami, kad bolševikai neatimtų produktų ir pačių nenuvarytų į frontą. Nepasitenkinimas bolševikais buvo jaučiamas ir sodžiuose. Ten žmonės tikėjosi iš bolševikų gauti žemės, bet atėję bolševikai iš karto neleido liesti dvarų žemių. Kad nuraminti žmones, bolševikai paskubomis išleido žemės tvarkymo dekretą, kuriuo dvarų ir bažnyčių žemės bei turtai paskelbta liaudies nuosavybe. Ta proga vyskupas taip rašo: "Tas dekretas labai man parūpo. Ką galėdamas skaičiau: ir Bažnyčios įstatymus, ir įvairius jų aiškinimus, ir dėstymus, kurie Bažnyčios turtus ir nuosavybę liečia, kad nė kiek nenutolus nuo Bažnyčios minties ir dvasios. Tariausi su kapitulos nariais, kas padarius, tariausi ir su tais, kurie jau Rusuose buvo komunistų revoliuciją pergyvenę".

Bet neužteko vien studijų, reikėjo ieškoti galimybės ginti Bažnyčios teises ir juridiniais ginklais. Tuo tikslu vysk. Matulevičius pasikvietė garsų Vilniaus advokatą Wroblewskį ir pavedė jam sustatyti parapijiečių sąjungos įstatus, kad jais remdamiesi parapijiečiai,

paėmę bažnyčių turtus, galėtų juos ginti. Kai įstatai buvo pagaminti, vyskupas sukvietė žymesniuosius Vilniaus kunigus pasitarti. Pasirodė, kad tie įstatai visą bažnyčios turtų globos priežiūrą ir valdymą paveda parapijiečių taryboms; kunigas neminimas, nes su juo sudarytas tarybas bolševikai nepripažinsią. Vyskupas, išklausęs įstatų referavimo, pareiškė: "Visa tai yra visiškai priešinga Bažnyčios įstatymams, todėl savo galia tokių įstatų ir tokios draugijos tvirtinti negaliu ir nė vienam kunigui tokių įstatų neteiksiu. Tad nusprendžiau, kad tas dalykas dar kol kas reikia atidėti ir palaukti, ką mums gyvenimas parodys". Tačiau kunigams, kur galėdamas, privačiai patarė: jei jau bolševikai kibtų prie bažnytinių turtų, sudaryti parapijiečių komitetus turtams ginti, bet anaiptol neimti jų savo valdžion. Dvaruose tuojau buvo įsteigtos kumečių ir darbininkų tarybos, bet bažnytinių turtų bolševikai per trumpą savo viešpatavimą Vilniaus krašte nesuspėjo paliesti.

Daug daugiau vyskupui sudarė rapesčio tikybos dėstymo išmetimas iš mokyklų. Vos tik užėmę Vilnių, bolševikai ėmė skelbti išleisią mokyklų dekretą, kuriuo pašalinsią iš mokyklų tikybinius ženklus, pačią religiją ir kunigus. Kai kur tatai jau ir ėmė daryti. Žmonės dėl to labai sujudo ir reikalavo, kad mokykla liktųsi tokia, kokia buvusi, su religijos dėstymu; jei religiją išmesią ir kunigus išvarysią, tai jie savo vaikų neleisią į mokyklas. Žmonės jau žinojo savo vyskupo nusistatymus ir todėl drąsiai galėjo taip kalbėti. Kai vienoj vietoj (bene Švenčionyse) komisaras pakeitė gimnazijos direktorių kataliką ir ėmė savaip tvarkyti gimnaziją, vyresnieji mokiniai, išbėgiojo, o mažesnieji suvaryti verkšleno ir nesimokė. Komisaras turėjo grąžinti seną tvarką.

Vyskupas vėl metė kunigams šūki — steigti prie mokyklų tėvų komitetus: tegina patys savo reikalus. "Tuo tarpu ką tik sugriebdamas skaičiau, kad nenusidėčiau nieko Bažnyčios įstatymams, nurodymams ir dvasiai, tyriau, kaip Bažnyčia elgiasi tose šalyse, kur mokykla grynai jau pasaulinė, kur tikyba jau pašalinta iš mokyklų".

Dėl mokyklų sujudo ir Vilniaus katalikų visuomenė: tiek lietuviai, tiek lenkai. Vieni ir kiti bėgo pas vyskupą tartis, kas daryti. Paaiškėjo, kad lenkai suskilę į dvi dali: aiškūs katalikai nusistatę griežtai reikalauti katalikiškos mokyklos; gi atšalėliai ir nekatalikai ketino tartis ir taikytis prie bolševikų potvarkių. Tokiai padėčiai esant, lenkų atstovai prašė vyskupo, kad jis juos sutaikytų, nes kitaip lenkiškos mokyklos bus suardytos. Kai bolševikams reikalaujant bus religija išmesta iš mokyklų, tai kunigai ir katalikai baikotuos mokyklas, paskelbs jas bedieviškomis, bet tada pačios lenkų mokyklos žlugs. Bolševikai neduos joms pašalpos, algų, atims pastatus. Gi bolševikai, savo įsteigtas mokyklas gerai atlygindami, patrauks dalį mokytojų į savo pusę. Vaikai, nenorėdami liktis be mokslo, vistiek eis į bolševikų mokyklas. Iš antros pusės, jei bus prisitaikyta prie bolševikų tvarkos, lenkų mokyklų vaikai bus mokomi savų mokytojų, o religiją būsią galima dėstyti už mokyklos sienų.

Vyskupas atsidūrė prieš dilemą: kaip vyskupas negalėjo sutikti su mokyklų subolševikinimu, su religijos išmetimu iš mokyklų. Iš antros pusės, laikantis savo nusistatymo, lenkų mokyklos užsidarys ir vyskupas bus kaltinamas savo taktika prisidėjęs prie lenkų mokyklų sulikvidavimo. "Iš kalbos su lenkų atstovais man paaiškėjo: jei būčiau pasakęs, kad mes kunigai ir

katalikai griežtai boikotuosime mokyklas, iš kurių bus pašalintas tikėjimas, tai būtų lenkai ėmę mus kunigus ir Bažnyčią kaltinti, kad baisiai pakenkėme lenkų visuomenei, kad suardėme lenkų mokyklas, būtų ėmę mums daryti tuos priekaištus, o visokio plauko lenkai socialistai tai būtų suvartoję kovai su Bažnyčia". Vienos lenkų gimnazijos direktoriui vysk. Matulevičius išdėstė savo credo mokyklų reikalu: 1) katalikai tėvai turi teisės ir pareigos reikalauti, kad jų vaikai būtų katalikiškai mokomi ir auklėjami; 2) tėvai privalo griežtai stoti prieš tai, jei bolševikai pasikėsins mesti religiją iš mokyklų; 3) katalikai mokytojai bent turėtų pareikšti, kad atsižvelgiant į visuomenę, į vaikus ir jų tėvus pagaliau paties auklėjimo atžvilgiu, privalo liktis religija; 4) į tamstų derybas su bolševikais aš negaliu kištis. Darykite, ką galėdami, kad religija liktųsi. Bet jei bolševikai ją varu išvarys, ne ką darysi. Tada mes žiūrėsime, kokia bus toji jų supasaulintoji mokykla. Jei pasirodys, kad joje pakertama, graujama tikėjimas, tai suprantamas daiktas, kad tėvai negalės leisti savo vaikų į tokias mokyklas; 5) nusileidimas bolševikams tik tada būtų pateisinamas, jei būtų galima tikėtis, kad jie iki vasaros iš čia išeis, nedavus joms pakrikti; 6) nemanykite, kad bolševikai duodami pašalpas paliks jūsų gimnazijas tokias, kaip dabar — katalikiškai vedamas. Jei duos pinigų, tai žiūrės, kad mokyklos būtų vedamos, kaip jiems tinka. Mano nuomone, tamstą pakeis kitu, savo žmogum, o gimnaziją ims savaip tvarkyti; 7) jei pasirodys reikalo, manau išleisti raštą į kunigus ir katalikus tėvus ir priminti jiems kokios privalo būti mokyklos katalikų šalyse, ir į kokias mokyklas gali savo vaikus ramia sąžine leisti".

Tiems mokytojams, kurie aiškiai statė vyskupui klausimą: ar boikotuoti mokyklas, iš kurių bus išmesta religija, vyskupas patarė susilaikyti nuo boikotavimo ir laukti: "Jei suboikotuotumėte mokyklas, lenkų visuomenė, ypač socialistai, galėtų padaryti priekaištų, kad mes kunigai esame jiems mokyklas išardę. Bet jei tos mokyklos ims tikėjimą griauti, tai, žinoma, reikės tėvus drausti, kad į jas neleistų savo vaikų".

Kadangi švietimo komisaras buvo lietuvis Vacl. Biržiška, vysk. Matulevičius pasiuntė kun. Tumą kalbėtis su juo mokyklų reikalais. Per brolį Myk. Biržišką kun. Tumas patyrė, kad šviet. komisarui patarta nesiskubinti su mokyklų dekretu, nes tas dekretas sukels prieš bolševikus katalikų visuomenę. Vacl. Biržiška tokio dekreto, kol pats buvo komisaru, ir neišleido. Jis buvo išleistas prie Vacl. Biržiškos įpėdinio Leščinskio.

Baigdamas šį opų mokyklų klausimą aprašyti, vysk. Matulevičius sako: "Visą laiką karštai meldžiausi, kad Dievas mus gelbėtų nuo visokių pavojų. Tiek mūsų Bažnyčia kentėjo prie caro, dabar ir vėl naujos kančios, ir tai vardan sąžinės laisvės. Dieve, koks keistas šis pasaulis! Tie patys žmonės, kurie tiek šaukė, rėkė prieš mirties bausmę, dabar patys šaudo ir žudo suimtus savo priešininkus. Tie patys, kurie neseniai kovojo prieš cenzūrą, prieš spaudos laisvės varžymą, dabar neleidžia kitokių pažiūrų laikraščių, o jei ir išdrįsta koks pasirodyti, pasirūpina tuoj jam užčiaupti burną. Tie žmonės, kurie taip karštai reikalavo susirinkimų ir susibūrimų laisvės ir žodžio laisvės, dabar kitokių nuomonių žmogui neduoda nė lūpų praverti, o kitokių negu jų draugijų nepakenčia. Tie, kurie taip uoliai piršo balsavimo nuostatus iš pradžių su 4, o paskui

jau su 5 ar 6 pažyminiais, dabar atmetę visus tuos pažyminius dažnai brauningais grasindami stengiasi savo statomus kandidatus pravesti. Jie seniau reikalavo visiems lygių teisių, o dabar jas pripažįsta tik savo šalininkams. Iš tiesų, baisus daiktas tas politikavimas. Kaipgi dažnai čia taikoma laukinio nedorėlio doros dėsnis: jei tu man karvę pavogsi, tai bus bloga, o jei aš tau pavogsiu, tai bus gera. Tiek buvo mūsų mieloji Bažnyčia kaltinama dėl netolerancijos, tiek jai priekaištų dėl to padaryta. O padirodo, kad nėra žmogaus tolerantiškesnio už kataliką, kuris moka kitų klaidas suprasti ir suklydusio pasigailėti".

5. TĖVO MUCKERMANO BYLA

Bene 1840 m. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia, priklausiusi jėzuitams, buvo atimta ir pavesta pravoslavams. Vokiečiai, užėmę Vilnių, laikė toje bažnyčioje pamaldas kurį laiką kareiviams protestantams, o paskui pavedė ją kareivių katalikų pamaldoms. Kapelionavo Tėvas Fridrikas Muckermanas, jėzuitas. Vilniečiai, atsiminę senovę, irgi gausiai lankė tą bažnyčią. Muckermanas, pramokęs lenkiškai, aptarnaudavo ir civilinius bažnyčios lankytojus. Kadangi rusų dvasininkai labai rūpinosi tą bažnyčią vėl užimti, vysk. Matulevičiui labai rūpėjo, kad vokiečiams išėjus, Šv. Kazimiero bažnyčia, pasiliktų katalikų rankose. Jis įprašė Tėvą Muckermaną pasilikti Vilniuje, duodamas vilties ateityje tą bažnyčią vėl pavesti jėzuitams.

Boševikams okupavus Vilnių, uolus jėzuitas sumanė panaudoti prie bažnyčios esamus namus darbininkų reikalams. Kai Muckermanas pasiteiravo vyskupo nuomonės, gavo atsakymą: "Kiek aš numanau, jei

Tamsta dirbsi grynai katalikišką darbą, tai darbas eis; čia jau gana visiems to tautiškumo". Buvo nustatyta, kad darbo tikslas bus grynai tikybinis, kultūrinis ir medžiaginis. Muckermanas pradėjo sakyti sekmadieniais darbininkams konferecijas. Kadangi į jas darbininkai lankėsi labai gausiai, tai Muckermanas subūre juos į Krikščionių Darbininkų Sąjungą. Trumpu laiku įstojo apie 9.000 narių, įvairių tautybių darbininkų. Atsiradus daugybei darbo, vyskupas Muckermanui į pagalbą davė gudą kunigą P., gerą kalbėtoją ir socialinių klausimų žinovą.

Lenkų darbininkų draugijų vadovas kun. O. čia įžiūrėjo jo darbo ardymą, konkurenciją ir ėmė skųstis vyskupui. Matulevičius abu pasikvietęs darė Saliamono teismą ir bylą išsprendė taip, kad abu buvo patenkinti: kun. O. nedraus savo draugijų darbininkams lankytis į Tėvo Muckermano konferencijas, o Muckermanas paragins darbininkus dėtis į kun. O. vadovaujamas profesines sąjungas.

Muckermanas sumanė leisti darbininkams laikraštį ir steigti kooperatyvą. Tas bolševikams jau buvo perdaug. Laikraštį, vos pirmam numeriui pasirodžius, konfiskavo, o pačiam Muckermanui vasario 9 d. naktį įteikė raštą per 24 valandas apleisti Vilnių. Ryto metą Muckermanas, atbėgęs pas vyskupą, pareiškė norįs kurį laiką pasilikti Vilniuje slaptai, kol sutvarkys savo reikalus, o paskui paslapčia išnyks. Vyskupas Krikščionių Darbininkų Sąjungai vadovauti paskyrė kun. P. o bažnyčią pavedė tos sąjungos valdybai.

Pasklidus gandui, kad bolševikai Tėvą Muckermaną tremia iš Vilniaus, darbininkai ėmė rinktis į Šv. Kazimiero bažnyčią (buvo sekmadienis). Atėjo ir patsai Muckermanas. Jis pasakė darbininkams

bažnyčioje atsisveikinimo žodį, bet kai norėjo išeiti iš bažnyčios, žmonės jo jėga neišleido; šaukė neduosią jo ištremti. Susirinko gausi minia ne tik bažnyčioje, bet ir aplink bažnyčią. Norėdami minią išsklaidyti, žydai milicininkai paleido keletą šūvių į bažnyčios langus. Minia įnirto: nuginklavo milicininkus ir perdavė juos raudonarmiečiams. Žmonės buvo įnirtę prieš žydus, nes jau prieš tai buvo pastebėtos žydaitės lipdančios atsišaukimus prie bažnyčios durų, nukreiptus prieš Tėvą Muckermaną. Bolševikų valdžia, bijodama žydų pogromo, pašalino iš gretimų gatvių žydus milicininkus ir jų vietoj pastatė raudonarmiečius. Bažnyčia buvo apstatyta patikimais kareiviais lenkais. Jie žmonėms iš bažnyčios išeiti leido, bet nieko neįleido vidun. Žmonės tuoj pasiuntė delgatus į bolševikų valdžią, prašydami palikti Tėvą Muckermaną Vilniuje. Geležinkeliečiai ir elektros stoties darbininkai pagrasino streiku, jei Muckermanas bus išvežtas. Visi miesto darbininkai sujudo. Pas vyskupą irgi atsilankė darbininkų atstovai, prašydami pagalbos Muckermano reikale. Vyskupas ėmė energingai veikti: pasiuntė pas V. Kapsuką ponią Vileišienę, kuri jį kitados iš kalėjimo ir mirties buvo išgelbėjusi, bet toji nieko nelaimėjo. Porą kunigų vyskupas pasiuntė pas žydų rabiną, kad tas saviesiems įsakytų neerzinti ir neprovokuoti katalikų. Patsai vyskupas per kun. Tumą įteikė V. Kapsukui raštą pažymėdamas, kad Tėvas Muckermanas liko Vilniuje vyskupo prašomas, kad jis jokiu šnipinėjimu neužsiėmęs, o darbininkus organizavęs irgi vyskupo prašomas ir su jo žinia bei įgaliojimu. Buvo prašoma T. Muckermano ištrėmimą atmainyti, tuomet žmonės nurims. V. Kapsukas kun. Tumui žodžiu atsakė, kad Tėvo Muckermano negalima Vilniuje palikti, kad

laikysią apgultą bažnyčią tol, kol žmonės su Muckermanu nepasiduosią, kad nei jam, nei žmonėms nieko blogo neatsitiks.

Bažnyčios apgulimas truko tris dienas. Moterys prasiveržda mos pro raudonarmiečius įnešdavo šiek tiek maisto apgultiesiems. Kad bažnyčioje nebūtų šviesos, bolševikai nukarpė elektros vielas. Trečiadienio (II. 12) rytą 4,30 val. raudonarmiečiai įsibriobė į bažnyčią, ėmė šaudyti į lubas, išsklaidė jėga žmonės ir suėmė Tėvą Muckermaną. Kareiviai jį mušė, tąsė; nukentėjo ir žmonės: kai kurioms moterims net plaukus nuo galvos kareiviai nurovė. Buvo keletas sunkiai sužeitų. Muckermaną, įsisodinę į automobilį, nusivežė, o didelį žmonių būrį suvarė į buv. Valstybės Tarybos rūmus. Dalį neužilgo paleido, o kurie atrodė inteligentiškesni, tuos paliko ir nubugdė į Lukiškių kalėjimą. Bažnyčią bolševikai užrakino ir apstatė sargyba. Krikšč. Darbininkų Sąjungos būstinėje buvo padaryta krata, viskas išplėšta, išdaužyta, raštai konfiskuoti.

Visa tai patyręs vysk. Matulevičius vėl per kun. Tumą pasiuntė V. Kapsukui raštą, prašydamas grąžinti bažnyčios raktus, leisti žmonėms vėl melstis bažnyčioje ir paleisti Muckermaną ir suimtuosius žmones. Šį kartą V. Kapsukas atsakė raštu, kuriame žadėjo raktus ir bažnyčią grąžinti, suimtuosius paleisti po tardymo, bet T. Muckermanas nebūsiąs paleistas: jis išvežtas į Minsko kalėjimą, kur bus teisiamas. Prie rašto buvo pridėti keli Muckermano ranka rašyti žodžiai, tiksliau: jų nuorašas, kur sakoma, kad su juo gerai elgiamasi; prašo raminti žmones.

Darbininkų tarpe po šių įvykių kilo panika, noras bėgti, slapstytis. Vyskupas visus ramino, nors patarė pasisaugoti ir nereikalingai nepatekti į bolševikų

rankas. Drąsesniųjų darbininkų delegacijos vis landžiojo pas komisarus, prašydamos paleisti suimtuosius.

Patsai vyskupas ėmėsi rašyti vilniečiams katalikams ganytojišką laišką, kuris turi būti perskaitytas visose Vilniaus bažnyčiose. Tai buvo nelengvas uždavinys. "Reikėjo pažymėti, kad katalikai darbininkai skriaudžiami, kad jie turi teisės reikalauti, kas teisingai jiems pridera. O vėl reikėjo žiūrėti, kad bolševikų valdžia negalėtų prie nieko taip labai prikibti ir ką nors palaikyti priešingu revoliucijai darbu. Čia reikėjo raminti ir malšinti žmones, kad nebūtų riaušių ir žudynių, o vėl reikėjo daboti, kad žmonių neprislėgus, nepastūmėjus į nusiminimą ir neviltį, kad neišrodytų, jog aš vien tik kentėti liepiu ir duotis, kad jiems visi ant sprando jodytų. Šiaip taip, Dievui padedant, sulipdžiau tą raštą". Norėdamas patirti ir kitų nuomonę, vyskupas kvietėsi tai po vieną, tai no kelis Vilniaus kunigus ir teiravosi jų nuomonės dėl parašyto rašto turinio. Rimtesnieji padarė kai kurių naudingų pastabų, sušvelninimų. Bet buvo ir tokių karštuolių lenkų kunigų, kurie norėjo, kad vyskupas padarytų iškilmingą bažnyčios pašventinimą (po profanacijos), surengtų žmonių procesiją — manifestaciją (kai bolševikai buvo uždraudę visokias manifestacijas ir net rinktis gatvėse daugiau negu 5 žmonėms). Aišku, per tokią procesiją-manifestaciją būtų kilę riaušės, žudynės. Vyskupas su tokiais pasiūlymais nesutiko. Jis rašo: "Pastebėjau, kad čia Vilniuje kai kurie kunigai įvairius atsitikimus nori tuoj sunaudoti tautinėms ir politinėms manifestacijoms. Reikia čia vyskupui būti labai atsargiam. Sukeltus žmonių jausmus ir įtemptus nervus nori dar tempti, kol truks".

Raštas su dideliais vargais (dėl vietos ir popierio

trūkumo) jo lietuviškas tekstas su stambiomis klaidomis (dėl vieno lenko kunigo korektūros) slapta buvo atspausdintas skyrium lenkiškai ir lietuviškai. Tai buvo pirmas Vilniaus vyskupo ganytojiškas laiškas. Jis ištisai yra atspaustas knygoje "Arkiv. J. Matulevičius" psl. 204-206, todėl jo turinio čia nekartosime. Charakteringa jame tai, kad antroje laiško dalyje vyskupas kreipiasi "į tuos, kurie nėra krikščionys ir į tuos, kurie yra priešingų mums įsitikinimų", prašydamas laisvės religiniams įsitikinimams, Bažnyčiai, draugijoms, Katalikų Veikimui. Be to, vyskupas tą pat sekmadienį, kada laiškas turėjo būti skaitomas, rengėsi katedroje prabilti į žmones dėl paskutinių įvykių. Ir vėl neapsiėjo be įvairių patarimų vyskupui. Grafas L. įtikinėjo vyskupą neleisti jokio laiško, kad žmonėms ūpo nesugadintų. Kiti patarė net nekalbėti katedroje. Vienas kunigas lietuvis įtikinėjo vyskupą nei laišku nei žodžiu neprabilti į žmones, nes bolševikai po to tikrai vyskupą suimsią, o lenkai nacionalistai to tik ir laukią. Bet vyskupas tų patarimų nepaklausė. Jo nuomone "kur pavojus, ten netinka vyskupui kitais dangstytis, reik pačiam stoti. Bonus pastor animam ponit pro ovibus. Vargas tam vyskupui: kas įmanydamas segasi jam į skvernus ir tempia į savo pusę; jo asmenim remdamiesi, gražiais protavimais dangstydamiesi, nori savo tikslus atsiekti".

Bolševikai Vilniuje įsidrąsinę, savo spaudoje ėmė smarkiai pulti Bažnyčią, tikėjimą, dorą, o be to vasario 15 d. vakare surengė lenkams darbininkams mitingą tema: "Darbininkai ir Katalikų Bažnyčia", vyskupas tuoj sužinojo, kas ten kalbėta. Mitingas labai nepavyko, nes kai tik kalbėtojas imdavo plūsti Bažnyčią, darbininkai neleisdavo jam kalbėti. Vienas iš kalbėtojų

puolė ir vyskupą, kad tas žodžio nelaikąs: žadėjęs prikalbinti Muckermaną ir žmones bažnyčioje pasiduoti, bet to nepadaręs. — Surinkęs visus tuos spaudos ir žodžių puolimus, vyskupas Matulevičius 1919 m. vasario 16 d. katedroje po Mišparų pasakė pamokslą, kurio klausėsi katedroje ir aplink ją keliolika tūkstančių darbininkų. "Nors neminėdamas bolševikų, kalbėjau prieš juos stačiai, griežtai, drąsiai, išdėstydamas jų mokslo nedorybes ir suktybes. Matyt buvo, žmonės gerai suprato, ką aš noriu pasakyti, klausė atsidėję, kiekvieną pasakymą, matyt, dėmesin dėjosi".

Vyskupas žinojo aiškiai, kad "nei mano raštas, nei pamokslas negalėjo patikti bolševikams. Panorėję galėjo prie manęs kibti ir mane suimti. Sugrįžęs iš bažnyčios sutvarkiau svarbesnius reikalus, parašiau paskyrimus, kas valdys dieceziją, jei patekčiau kalėjiman, ir kas globos mūsų vienuoliją; raštus įdaviau saugoti Tėvui Vaitkevičiui; pats atsidaviau į Dievo Apvaizdos rankas". Tik kovoje dvasios milžinas pajuto visą savo jėgą: "Bolševikams suardžius visur tvarką ir sustabdžius gyvenimo bėgį, negalima buvo diecezijoj nieko veikti; pradėjo mane imti lyg koks nusiminimas, ar nerimas, ar nuobodulys. Dabar, prasidėjus kovai, pajutau, kad lyg nauja jėga, nauja kokia galybė į mane įžengia, pajutau, kad vėl iš naujo imu gyventi. Apėmė mane neišsakomas noras ginti mieliausioji Bažnyčia, kentėti dėl jos, jai visiškai pasišvęsti".

Vyskupui taip aiškiai stojus į kovą, neapsieita be boikoto. Vėliau vyskupas sužinojo, kad jo laiškas Visų Šventų bažnyčioje nebuvo skaitytas. Klebonas D. rado, kad jame nieko nesą lenkiško nė tautiško, negana aštriai prieš bolševikus parašytas ir pan. Matulevičius, pasikvietęs dekaną, pasiteiravo, ar visur buvo įsakyta

laiškas skaityti. Tas atsakė teigiamai. Kai jam buvo paminėta Visų Šventų bažnyčia, atsakė ištirsiąs. Kitą dieną dekanas pranešė užėmęs Visų Šventų kleboną ir tas prisipažinęs neskaitęs. Bet drauge dekanas ėmė kleboną teisinti, kad tas tik iš vakaro gavęs 100 egz. laiško ir manęs, kad jie skirti ne skaityti, o žmonėms padalyti, kad paskutinį lapelį vėjas kažkur nupūtęs ir nebuvę iš ko skaityti. Dekanas teiravosi, ar klebonas bus nubaustas. Vyskupas žadėjo nebausti. Tada dekanas prašė leisti ateiti pačiam klebonui atsiprašyti. Atėjęs "atsiprašinėjo, teisinosi, kad vėjas ar kas ten visą dalyką supainiojęs. Nenorėdamas, kad žmogus toliau painiotųsi ir niekus kalbėtų, ėmiau ko kita klausinėti. Pasigyrė, kad tą dieną norėjęs sudaryti bloką prieš bolševikus, susivažiavusius tartis dėl savo reikalų, o šiems nutarus kad Lietuva ir Gudija jungtųsi federacijos ryšiais su Rusija, jis sušaukęs žmones ir nutarę prieš tai protestuoti. Klausė, ar siųsti protestą į užsienį, kad būtų išspausdintas. Sakiau, kad ne, nes žmones be reikalo tik bolševikai persekiotų. Mano nuomone, geriau būtų padaręs, kad būtų bažnyčios žiūrėjęs ir nesikišęs į politiką".

Smulkiai aprašęs Visų Šventų parapijos klebono boikotą, vyskupas pastebi: "Šis atsitikimėlis rodo, kaip kai kurie Vilniaus kunigai įsipolitikavę. Jei kas jų politinius darbus kliudo, tai nė vyskupo pasiryžę neklausyti. O tokių kunigų Vilniuje didelė dauguma. Man buvo seniau sakę, kad jei tik aš imsiu katalikiškai valdyti, nepaisydamas tautybių (ypač lenkų tautininkų), tai sutiksiu nekartą kunigų pasipriešinimą ir revoliuciją. Tai rodosi esant tiesa. Stipriai nuliūdau dėl šio atsitikimo. Tarsi menkniekis, bet jis rodo žmonių dvasią. Kuo čia pasitikėti ir kuo remtis? Kur imti

kunigų tikrų katalikų? Tu pats, Viešpatie, teikis atitaisyti ir išgydyti kai kurių kunigų dvasią, nesveikų tautiškumų ir politiškumų nuodais užkrėstą. — To kunigo nebaudžiau: maniau gana bus, jei jis jaus, kad aš žinau, kas darosi, ir numanau. Kita ką palieku jo sąžinei ir Viešpačiui Dievui. Pirmiau, jis būdamas pas mane, dėjosi laiko neturįs, dėjosi kunigu veikėju; iš kalbos buvo numanu: aš sau esu klebonas, dirbu savo darbą, vyskupo nelabai paisau, nelabai nė turiu kada su vyskupu kalbėtis ir tartis. Dabar atėjęs jis rodėsi lyg sugautas. Gal Dievas leido, kad jis kiek nusilenktų."

Darbininkų atstovai nuolat važinėjo į Minską Tėvo Muckermano reikalu. Jie patyrė, kad teismas bus Minske ir rengėsi vykti stoti į teismą liudininkais. Kovo 2 d. bolševikai paleido iš kalėjimo 18 žmonių, suimtų drauge su Muckermanu. Tačiau keli dar liko kalėjime. Šv. Kazimiero bažnyčia buvo atgauta. Jos rektorium vyskupas paskyrė kun. Elertą; buvo paskirtas ir darbininkų komitetas bažnyčiai globoti. Matulevičius įprašė Minsko vyskupą Lozinskį globoti kalinį. Jis bent maistu buvo pakankamai aprūpintas, nors kuo kitu pagelbėti buvo neįmanoma.

Vysk. Matulevičiaus dienoraštis apie Tėvą Muckermaną daugiau neužsimena. Tačiau yra žinoma, kad Tėvas Muckermanas ne tik liko gyvas, bet ir laisvas. Grįžęs į Vokietiją, mirė 1945 m.

6. LIETUVIŲ REIKALAI

Tuo tarpu lietuvių suėminėjimai vyko toliau. Suimti kunigai Vailokaitis, Dogelis, socialistų veikėja Bortkevičienė, Liūdas Gira. Vyskupas sielojosi jų likimu, teiravosi apie jų padėtį. Patirta, kad jie

laikomi laidais, kol Lietuvos valdžia Kaune nepaleisianti ten suiimtų komunistų. Vyskupas organizavo kaliniams maisto pristatymą, o kai kunigams buvo leista Mišias laikyti, pristatė, kas reikalinga. Kunigai Reinys ir Bieliauskas, atėję pas vyskupą, teiravosi, kas daryti: bolševikai ieško jų suimti — ar bėgti? Vyskupas atsakė: "Darykite, kaip tinkami. Aš jūsų dėtas nebėgčiau". Abudu liko ir kitą dieną kun. Reinys jau buvo Lukiškių kalėjime.

Matulevičiui sunkiose dienose įvairiuose reikaluose labai gelbėjo kun. Tumas. Gyvas, judrus, turįs daug pažinčių aukštų bolševikų tarpe, vyskupui buvo labai naudingas pagelbininkas. Bet štai 1919.II.18 anksti rytą vyskupas gauna Tumo laiškelį su prašymu, kad ateitų jį aprūpinti Šv. Sakramentais, nes sunkiai sergąs smegenų uždegimu. Vyskupas, atsilaikęs Mišias katedroje, iš ten tiesiai nusiskubino pas ligonį. Tumas pamaldžiai atlikęs išpažintį, net ir sunkioj ligoj išlaikė savo originalumą: būtinai užsispyrė priimti Šv. Komuniją ne gulėdamas, bet klūpodamas. Teko vyskupui, tarno padedamam, tempti Tumą iš lovos ant žemės. Liga buvo sunki, nes ligonis graibstėsi už galvos ir labai kankinosi. Ta proga vysk. Matulevičius taip apibūdino Tumą: "Man buvo labai jo gaila; tai gabus rašytojas; jo raštai nepaprastai vaizdingi. Jis pats, nežiūrint kai kurių silpnybių, doras, geras kunigas, skaisčiai grynos sielos žmogus, idealistas, labai karštai mylįs savo tėvynę, visa širdimi jai atsidavęs; gal perdaug pasidavė tautiškumo srovei ir perdaug paskendo pasauliniuose darbuose. Iš tikrųjų jis sirgo ne smegenų uždegimu, o tik dėmėtaja šiltine. Dieve, duok, kad pasveiktų".

Vysk. Matulevičius, atvykęs į Vilnių rado kelis

lietuvius kunigus buv. vyskupijos valdytojo prel. Michalkevičiaus suspenduotus dėl to, kad jie pasirašė po memorandumu (drauge su kitais lietuviais veikėjais), įteiktu vokiečių valdžiai dėl Vilniaus krašto priklausomybės. Tasai memorandumas atsirado po to, kai 1917 m. gegužės mėn. 25 d. 44 vilniškiai lenkai įteikė Vokietijos kancleriui pro memoria, reikalaudami Vilnių sujungti su Lenkija. Po tuo raštu, tarp kitų, pasirašė patsai prel. Michalkevičius ir dar 6 kunigai. Lietuviai nutarė replikuoti ir atremti tuos argumentus, kuriais Vilniaus lenkai grindė Vilniaus priklausomybė Lenkijai. Jie tų pačių metų liepos 10 d. memorandumu kreipėsi į tą patį Vokietijos kanclerį, įrodinėdami lenkų argumentų netikslumą ir reikalaudami lietuvių tautai teisės spręsti Vilniaus likimą. Memorandumą pasirašė Dr. J. Basanavičius, A. Smetona, A. Žmuidzinavičius, Dr. J. Šaulys, kun. Dr. J. Bakšys, kun. Dr. J. Stankevičius, P. Klimas, Dr. A. Vileišis, A. Gylys, A. Stulginskis, Č. Landsbergis, kun. J. Kukta, kun. prof. Brazys, kun. A. Varnas, D. Malinauskas. Tam raštui pasirodžius, prel. Michalkevičius kunigus, padėjusius savo parašą po memorandumu, suspendavo ir atleido iš vietų Vilniuje. Kas neturėjo iš ko gyventi, buvo pasiūlyta prieglauda Gardino vienuolyne. Jie buvo apkaltinti "įžeidę ir papiktinę maldingo kataliko jausmus". Vysk. Matulevičius nesiėmė tyrinėti jų kaltės, tik norėjo sutvarkyti jų reikalą. "Buvo atėjęs kun. Brazys, vienas iš suspenduotųjų dėl garsaus memorijalo. Buvau girdėjęs, kad kun. Brazys buvo labai dėl tos suspensos susisielojęs, net į nerimą įpuolęs, nebetekęs noro nė darbuotis. Mat, būdamas artistas, esąs labai jautrus. Suraminau žmogų, paskatinau, kad ir toliau darbuotųsi. Pažadėjau, kad kaip tik bus galima, jį tinkamai

suvartosiu. Mačiau, kaip žmogus išejo atitokęs ir nurimęs, net veidas jam nušvito. Beje, pirmiau patyręs, kad kun. Bakšys, taip pat vienas iš suspenduotųjų, dar tebesėdi Vilniuje, paprašiau, kad išvažiuotų į Merkinę, kur buvo skiriamas. Paklausęs išvažiavo ir dabar ten darbuojasi. Dar tik nesimačiau su kun. Varnu iš Kaišiadorių. Paprašiau, kad kaip tik bus galima, atvyktų į Vilnių. Sakiau kun. dekanui, kad kun. Varnas gali ten kol kas klebonauti, nes kitaip dabar ir nebegalima. Bet reikės jo ten buvimas legalizuoti, kad viskas būtų tvarkoje".

7. PROVOKACIJOS

Neapsiėjo tokiais sunkiais laikais be bandymų vyskupą išprovokuoti prieš bolševikus. Tuo tikslu ėmė pas jį lankytis keisti asmenys, daryti keisčiausius pasiūlymus, siūlyti savo patarnavimus. Vieną tokį vizitą vysk. Matulevičius taip aprašė: "Vakar aplankė mane keistas asmuo. Jis pasisakė esąs vysk. Roppo giminaitis ar geras pažįstamas. Sakėsi, išdrįsęs ateiti pas mane pasikalbėti dėl pastarųjų dienų atsitikimų; esąs geras katalikas, negalįs iškęsti, kai bolševikai tikybą niekina ir Bažnyčią. Būtų gera, kad aš siųsčiau įaunus kunigus persirengusius į visus jų susirinkimus, kad tie kunigai ten stotų kalbėti ir ginti Bažnyčią. Pasirodė man tas asmuo įtartinas, pasveikino mane ne taip, kaip geri katalikai geba savo vyskupą sveikinti, kreipdamasis į mane išsireiškė: "Panie proboszczu" . . . kalbėjo lenkiškai, bet netikusia kalba. Neišrodė tai žmogus, kuris arčiau gyvena su kunigais ir vyskupais. Matyt, jam daugiau rūpėjo, ką aš manau apie bolševikus. Man paklausus, pasisakė jis pas bolševikus tarnaująs,

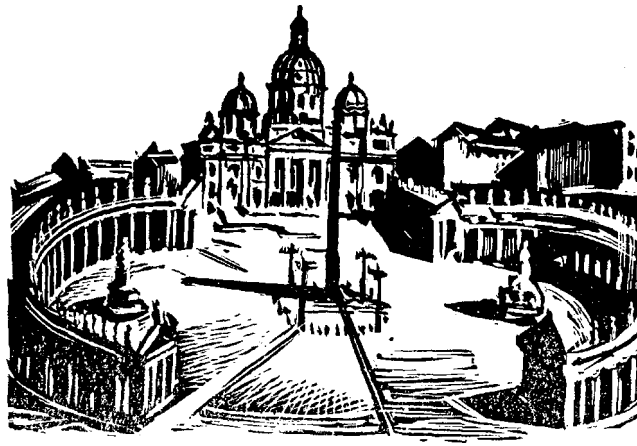

Šv. Petro Bazilika Romoje

esąs ūkio reikalų instruktorium. Supratęs su kuo turiu reikalą, ėmiau jam sakyti kuone pamokslą apie bolševikus, išrodydamas jam kai kuriuos jų netikusius pasielgimus. . . Daug ko tam ponui pripasakojau, ypač man rūpėjo jį įgazdinti, kad bolševikai neišdrįstų religijos šalinti iš mokyklų. Prašiau, kad visa, ką esu kalbėjęs, praneštų bolševikams. Jis sprukęs pro duris išsinešdino nemitęs. Tokiems žmonėms reikia imti pamokslai sakyti apie mirtį ir teismą, sekant Šv. Ignoto pavyzdžiu". Kitą kartą vėl prisistatė jaunas vyras, sakėsi besislapstąs nuo bolševikų, prašė pašalpos ir nurodyti, kur esąs lenkų komitetas. Vyskupas dėl pašalpos pasiuntė pas savo sakretorių, o dėl lenkų komiteto atsakė tokio nežinąs. Kitą vėl kartą prisistatė su Vitebsko dekano rekomendacija "iš veido labai panašus į žydą, o ir iš kalbos — nes mėgo labai girtis — jaunuolis, neva jėzuitų novicijus, dabar, norėdamas pasitarnauti Bažnyčiai, pristojęs prie

bolševikų, gavęs aukštą vietą: esąs užsienio reikalų vieno skyriaus komisaras, galįs važinėti, kur norįs. Jis esąs pasiryžęs (ir jau susitaręs su pora vyskupų) bolševikų santykiuose su Bažnyčia padaryti tikrą revoliuciją: išgauti Bažnyčiai laisvės dekretą. Reikia tik į Rusiją ir į Vilnių partraukti jėzuitų. Matyt, jam labai rūpėjo, ar Vilniuje yra jėzuitų. Esą, bolševikai norį užmegsti santykius su Šv. Sostu. Reikia tik, kad vyskupai tam reikalui įgaliotų kokį pasaulietį. Vyskupai Ropas ir Lozinskis jau įgalioję jį patį; ar nenorėtų ir vysk. Matulevičius prisidėti. — " Atsakiau, mano nuomone, kam čia mums jieškoti naujų kelių susisiekti su Roma; jei bolševikų valdžia nori, tai tepaprašo Šv. Tėvo, kad čia atsiųstų savo atstovą". — Pasirodė, kad tas asmuo Vilniuje dar pas kai kuriuos kunigus buvęs ir visur kitaip kalbėjęs.

Kartą drauge su žmonėmis į vyskupo salioną įsibriovė tikras bolševikų šnipas ir provokatorius, pasivadinęs kalėjimų prižiūrėtoju. Jis kalbėjo su vyskupu tik vokiškai, įterpdamas kokį žodį rusiškai. Neva kalinių gailėdamasis, prašė, kad vyskupas kreiptųsi į visuomenę, kad ji kaliniams siųstų maisto, drabužių ir pinigų. Esą, kunigai kaliniai galima labai lengvai išpirkti, reikią tik pinigo. Be to, kaip didelę paslaptį pasakė, kad bolševikai esą labai silpni ir jei tik gyventojai sukiltų, tai juos galėtų lazdomis išmušti . . . Vyskupas nesidavė apgaunamas ir išdrožęs tam svečiui pamokslą, išleido. Po to visko vyskupas rašo: "Vienas sau mąsčiau, kaip su tokiais šnipais ir provokatoriais tinkamiausiai pasielgti: ar negeriau būtų tiesiog jų neįsileisti ir gana. Tačiau nusprendžiau, kad geriau juos įsileisti ir mandagiai su jais kalbėtis. Tegul sveiki patiria dalykų stovį iš manęs paties, iš pirmosios versmės. Turės tikresnių

žinių, greičiau nurims. Šiaip galėtų kažinką manyti ir bešnipinėdami kažin kokių netikrų žinių apie mane prisirinkti."

8. IŠ BUTO KRAUSTYMAS

Šių visų įvykių fone vyskupas ėjo savo pareigas dar su didesniu intensyvumu: laikė pamaldas, vedė rekolekcijas, sakė pamokslus, konferencijas, klausė išpažinčių. O bolševikai jau buvo paruošę vyskupo persekiojimo planą. Pirmasis etapas buvo – vyskupo iš namų išmetimas. Kovo mėn. 19 d., grįžęs po pamaldų iš katedros, vysk. Matulevičius rado bolševikų įsakymą išsikraustyti iš namo, palikti visus baldus (tik lova galima pasiimti). Laiko duota trys dienos. Vyskupas nusistatė geruoju iš namo neiti, kol atėję neišvarys. Gandas, kad vyskupas metamas iš namų, tuoj pasklido po miestą. Nenorėdamas, kad kiltų riaušės, vyskupas ryžosi imtis visų priemonių, kad išsikraustymo įsakymas būtų atmainytas. Vileišienei pas V. Kapsuką tarpininkaujant, kovo 22 d. gauta raštas, kad įsakymas išsikraustyti atšauktas. Tuo tarpu vyskupas, nelabai bolševikais pasitikėdamas, daiktus jau buvo pamažu iškraustęs. Betgi sekančią naktį apie 2 val. bolševikai būtinai norėjo įsiveržti į vyskupo rūmus. Sargas neįleido ir jie pasikeikę nuėjo šalin. Tačiau tuo viskas dar nesibaigė. Kovo men. 30 d. pusiau šeštą val. tyro pasigirdo durų skambutis. Duris atidarė pats vyskupas. Pasirodė atvykęs tas pats bolševikėlis, kuris andai reikalavo iškraustyti butą ir pranešė, kad komisaras, kuris turi apsigyventi vyskupo name, grįžęs iš Maskvos, esąs jau stotyje ir tuoj pat atvažiuos. Reikia tad skubiai paruošti jam kambarius. Kai vyskupas parodė butų skyriaus raštą, tasai atsakė,

kad šiandie nedarbo diena, kad butų skyrius uždarytas ir todėl maskvietis su 7 draugais reikia įsileisti bent tol, kol suras butą kitur. Tuoj atvažiavo automobilis su kraustuliais, o paskui jį ir pats komisaras. Tasai pareiškė, kad jis jokių raštų nepaisąs ir apsigyvensiąs čia, o ne kitur. Vyskupas įspėjo, kad liaudis ims bruzdėti; svečius įleido į laukiamąjį kambarį, o pats išėjo į miestą Mišių laikyti. Grįžęs apie pusiau 12 val. jau rado žmonių pilnus vartus, laiptus ir prieangį, subėgusių ginti vyskupo namų. Atvykusių apsigyventi svečių tarpe buvo 5 vyrai ir 2 moterys. Žmonės, spėdami, kas jos per paukščiai, dar labiau įnirto. Vyrai bolševikai, pajutę žmones renkantis, išėjo į miestą, liko tik moterys, kurioms ir teko iš žmonių išgirsti daug karčių žodžių. Vyskupas ramino žmones ir patarė, jei jie nori padėti, pasiųsti atstovus į bolševikų valdybą. Vyskupo prašomi žmonės išsiskirstė. Bet kai tik automobilis su vyrais grįžo, minia vėl ėmė rinktis. Vyskupas svečiams įrodinėjo, kad žmonės saugoja vyskupo rūmus ir neleis jiems čia liktis. Bolševikai nemitę išsidangino. Po pietų dar kartą bandė sugrįžti, bet minia vėl susirinko. Įpykę, pagaliau pasišalino, pagrasinę tarnams: "Mes vistiek čia tvarką padarysime, vistiek čia jūsų popas nebus." Sekančią naktį bandė dar kartą briautis, sakydami atnešę telegramą, bet nebuvo įleisti. "Ilgai trankėsi ir biauriai keikėsi", pastebi vyskupas, kuris tą naktį negulė, kas valandą laukdamas jėga įsiveržiant. Pagaliau balandžio 2 d. bolševikai galutinai išsiveže iš kiemo savo automobilį su daiktais, pykdami ir grasindami atkeršyti. Tas kerštas pasireiškė bent tuo, kad 3. IV vakare gatvėje suėmė vyskupo tarną Joną, kaltindami šnipinėjimu (jis lankė vakarinius, bolševikų įsteigtus, kursus).

Tokioje įtemptoje padėtyje vyskupas ėmėsi visų atsargumo priemonių: "Vėl sutvarkiau savo raštusi parikiavau, kas valdys diecezįją, jei mane bolševika, suimtų. Buvau pasirengęs, kad gal tekti eiti į kalėjimą. Bolševikai, kurie yra buvę pas mane, klausiami nesakė savo pavardžių."

9. PASKUTINĖS BOLŠEVIKŲ DIENOS VILNIUJE 1919 M.

Vilniuje padėtis vis tempėsi. Naujas švietimo komisaras kovo mėn. 30 d. išleido mokyklų dekretą, kuriuo pašalinta religija iš mokyklų, kunigams uždrausta net koją įkelti į mokyklas, net pasaulinius dalykus dėstyti. Lietuvių mokytojų seminarijos direktorius Kairiūkštis buvo atstatytas, jo vieton paskirtas Vyšniauskas, kunigai pašalinti. Seminaristai užprotestavo ir išvažinėjo namo. Lietuvių gimnazijos nusistatė tuoj baigti mokslo metus ir paleisti moksleivius atostogų. Lenkų Edukacinis Komitetas paliepė sulaikyti visas pradžios mokyklas. Bolševikai įsakė tęsti mokslą, bet mokinių nebuvo. Įtampa dar padidėjo, kai balandžio 13 d. išleista dekretas, atskiriąs Bažnyčią nuo Valstybės. Betgi jis įgyvendinti nesuspėta, nes bolševikų dienos Vilniuje jau buvo suskaitytos.

Buvo jaučiama, kad Vilniuje bolševikai neišsilaikys. Lenkai laukė legijonų, o lietuviai savos kariuomenės. Pastarieji netgi buvo sudarę programą, kaip sutikti lietuvių kariuomenę. Prašė ir vyskupą prie iškilmių prisidėti. O vyskupas: "Aš prašiau, kad manęs lietuviai netrauktų į jokias politikos apeigas ir manifestacijas, kad nepamirštų, jog aš čia Vilniuje visiems turiu tarnauti: ne tik lietuviams, bet ir lenkams, ir gudams, jog pirmiau-

sia turiu žiūrėti Bažnyčios reikalų. Sakiau: 1) mano nuomone, manifestacijos ir jos tvarkos nustatymą, reiktų palikti tiems, kurie Vilnių paims. Kažin ar jiems rūpės manifestacijos, gal teks skubintis eiti pirmyn, ar gintis; 2) geriau būtų, kad lietuviai nemėgdžiotų kitų ir nekeltų didelio triukšmo, jei teks jiems Vilnius, o kad tik visi kibtų darban, kad organizuotųs ir nuo bado žmones gelbėtų. Jei lenkai neprisidės, tai manifestacijos tik sukiršins piliečius lenkus ir pasunkins lietuviams darbą; 3) ne mainifestacijos padarys Vilnių lietuvišku, o tik rimtas patvarus darbas, įvairių įstaigų kūrimas, ėmimas į savo rankas prekybos, pramonės ir kit.; 4) Mūsų šalies, o ypač Vilniaus likimas dar neaiškus: jį spręs Paryžiuje Taikos Konferencija. Tada tik, dalykams nusistovėjus, bus aišku, kas daryti. O dabar man, vyskupui, reikia būti atsargiam, kad be reikalo neišsišokus ir dalies savo ganomųjų neįžeidus, neužgavus. Aš negaliu gyventi einamąja valanda, turiu žiūrėti ateities. Kas būtų buvę, kad būčiau paklausęs Tarybos, ir būčiau daręs, ką mane vertė daryti? Būtų gal tekę, susidėjus savo daiktus, drauge su tarybininkais kraustytis iš Vilniaus Kaunan, o gal ir Tilžėn. Kaip norėtumėte tamstos, kad aš pasielgčiau ir kokią tvarką tada man apeigų statytumėte, jei kartais lenkų legijonieriai Vilnių pirma paimtų?" — Faktinai taip ir atsitiko. Reikia pabrėžti, kad vyskupas mielai sutiko atlaikyti pamaldas, jei lietuvių kariuomenė jų norės, tik nenorėjo dalyvauti kitose numatytose iškilmėse: komendanto, at kariuomenės vado su duona ir druska sutikimas, iškilmės Aušros Vartuose, iškilmingas vėliavos Gedimino Kalne pakėlimas ir kitur, kur vyskupui buvo numatyta tam tikras vaidmuo.

Iš lenkų pusės pas vyskupą prisistatė p. D. Pasisakė

esąs Lenkų valstybės skirtas Vilniaus komendantu. Jo tikslas — apsaugoti miestą nuo plėšimų ir paimti valdžią į savo rankas. Paaiškino, kad lenkai nenorį dabar lemti, kam Vilnius turi tekti; jų tikslas palaikyti tvarką ir apsaugoti žmones. Vyskupo paklaustas paaiškino, kad su lietuviais nepavyko susitarti. Pranešė turįs tikrų žinių, kad bolševikai traukdamiesi tikrai žada vyskupą suimti, bet lenkai apginsią: turį jau net parūpinę apsaugotą prieglaudą. Vyskupas už gerus norus padėkojo, bet nieko nežadėjo, nieku nesiangažavo. "Kalbėjomės šiek tiek apie lietuvių, lenkų ir gudų čia santykius. Aš jam nurodžiau Šveicariją, kaip ten žmonės gražiai sutarmėje gyvena, vieni kitus gerbia, vieni kitus sau lygiais laiko, visi išvien rūpinasi krašto labu ir gerove. Čia gi žmonės nenori vieni kitų pripažinti, gudų nė paminėti kai kam negalim; taip negalima gyventi, negalima prie nieko doro prieiti. Pagaliau pasakiau tam ponui: aš į jokias politikas čia iki šiol nesikišau ir toliau nemanau kištis. Vyskupas turi būti lygiai visų vyskupas ir visiems lygiai tarnauti. Mano padėtis čia labai kebli; juoba turiu būti atsargus, kad mano ganomieji nesutinka, Vilnių varžosi ir kiekvienas sau nori pasisavinti. Sakėsi, labai bijąs, kad vokiečiai galį Vilnių užgrobti; lietuvių neminėjo. Sakiau: mano nuomone, nėra ko taip labai žiūrėti, kas Vilnių apimsiąs; jo likimas pareis nuo to, ką Taikos Taryba Paryžiuje nuspręs."

Tokioje padėtyje neapsieita ir be tautinių kivirčų, gandų: "Paprastai čia Vilniuje neiškenčia neįkišę į kiekvieną rimtesnį dalyką, jei tik gali, ir tautinių kivirčų. Kai kurie lenkai kunigai (endekai) ėmė skelbti, kad aš nenorįs jokio rašto prieš bolševikus leisti nei prabilti, esą dėl to, kad lietuviai mane įprašę to nedaryti,

bijodamiesi, kad manęs bolševikai neišvežtų. Sužinojau iš lenkų, kad paleidę prieš mane paskalą esą, aš kun. Liubianecą nusprendęs pašalinti iš seminarijos, o į jo vietą įstatyti Tėvą Vaitkevičių; vis tai ėjo iš taip vadinamos lenkų kunigų endekų kuopos. Lygiai intensyvėjo gandai apie vyskupo suėmimą. Vienas klebonas atbėgęs pas vyskupą siūlė išvažiuoti Maišiogalon — net arklius turįs parengęs. "Paklausiau jo: O tamsta ką manai daryti, ar bėgsi? — Atsakė: ne. — Tai kodėlgi kalbini, kad aš bėgčiau? — Ekscelencija kas kita, visai diecezijai reikalingas. — Mano pavyzdys taip pat visai diecezijai reikalingas. Man pasišalinus ar pasislėpus, Dievas žino, kas galėtų mieste pasidaryti; galėtų tuo naudodamiesi neramūs asmenys liaudį sukurstyti, įtraukti į didžiausias nelaimes. Ne, atsakiau, aš nemanau niekur trauktis iš vietos; vyskupui netinka toks darbas. Suims mane, tiek to; žemėje skylės nepasidarys; Dievas diecezijąaprūpins ir man nesant." Dienomis ir naktimis vis atbėgdavo geri žmonės įspėti, kad bolševikai ateisią tikrai areštuoti. O vyskupas po vienos tokios neramios dienos rašo: "Sukalbėjęs vakare ražančių kuo ramiausiai guliau miegoti. Pirmiau tačiau sutvarkiau visas savo popieras ir dokumentus, ir paskyriau kas vyskupiją valdys, jei man tektų kalėti."

Bolševikai nervinosi ir vis daugiau žmonių kišo į kalėjimą. Suareštavę daug lenkių ponių, susekę organizaciją "Liga patrijotek", kurios tikslas buvo padėti slaptai lenkų karinei organizacijai. Suėmė ir apie 30 žydų turtuolių, Meyštavičių su žmona ir kitus.

Bolševikai į Vilnių atėjo su Trimis Karaliais (I.6) ir išbėgo su Grabo sargais (Didyjį Šeštadienį — IV. 19): "Prieš 5 val. ryto išgirdau bėgant kareivius gatve. Dirstelėjęs pro langą, pamačiau gana didelį būrį žydų

milicininkų kuo ne ristele beeinančių katedros link. Neužilgo išvydau keletą lenkų legijonierių atjojant; po kiek laiko jie, sugrįžę pėksti, pastatė kulkosvaidžius ties kampu gatvės ir ėmė šaudyti į bolševikus, kurie taip pat atsišaudė iš Šv. Jurgio prospekto, ir iš sodo ties katedra. Legijonieriai užklupo daugelį bolševikų dar tebemiegant, kaip avinus. Mačiau, kad pas juos nėra tvarkos, bet kad šitaip būtų davęsi užklumpami iš netyčių, nemaniau. Legijonierių buvo maža: sako, tik 300-400; išsyk atjoję tuoj paėmė stotį ir puolė į didžiąją gatvę. Mūšiai tęsėsi IV. 19-21. Galų gale lenkai paėmė miestą. Bolševikai traukdamiesi išsivarė ir įkaitus lietuvius, taip pat kelioliką lenkų . . . Baisus daiktas gatvės mūšiai: daug žuvo nekaltų žmonių. Mano namuose išmušė 9 stiklus, keli šoviniai įlėkė į vidų, kiti įstrigo sienosna ar languosna."

Taip baigėsi pirmoji trijų mėnesių okupacija Vilniuje. Vysk. Matulevičius jį charakterizuodamas sako: "Visas tas laikotarpis buvo nepaprastai neramus, audringas; buvo man metas visokių sielvartų ir vargų, didelio proto, valios ir nervų darbo metas, taip pat ir karštos maldos metas." — Prasidėjo naujas, nė kiek nelengvesnis lenkų okupacijos metas.

10. NESVEIKAS TAUTIŠKUMAS

Pradėjęs valdyti Vilniaus vyskupiją, vyskupas Jurgis Matulevičius padarė pasiryžimą: "Pasižadėjau jokios tautos, jokio žmogaus neapykantos neįsileisti į širdį, pasižadėjau visiems lygiai tarnauti, kad ir kažin kiek nemalonumų patirčiau." Tačiau jo ganomieji toli gražu neturėjo panašių jausmų. Jau matėme, kad vos įžengęs į Vilniaus sostą, Matulevičius

patyrė iš lenkuojančios dvasiškijos tam tikro šaltumo, rezervuotumo, nepasitikėjimo, kuris laikui bėgant virto slapta ir atvira kova su vyskupu. Matulevičius nebuvo nusiteikęs kovoti griežtumu: jis tikėjosi gerumu, meile nuginkluoti pasipriešinimą. Griežtesnių priemonių imdavosi labai retai ir tik tais atvejais, kai jau perdaug buvo ryški žmonių bloga valia ir sąmoningas nusikaltimas.

Pajutęs dvasiškijos nuotaikas, Matulevičius ėmė dairytis po Vilnių ir visą vyskupiją, kad betarpiškai patirtų apie ganomųjų nuotaikas ir jausmus. Kas labiausiai vyskupui į akis krito — tai Vilniaus krašto lenkuojančių nesveikas šovinizmas, perdėtas patrijotizmas, kitų tautų neapykanta, maišymas politikos su religija.

Tuoj po konsekracijos, kai vyskupas aplankė vienos seserų kongregacijos mokyklas, savo dienyne užrašė: "Gražiai mane priėmė. Eilės ir prakalbos buvo labai lenkų tautinėje dvasioje; aš atsakydamas kėliau tikybos reikšmę ir vertę tautų gyvenime ir mokymo bei auklėjimo darbe." Nesveiko tautiškumo dvasia, vadinasi, buvo įsiskverbusi ir į vienuolynus. T. Vaitkevičiui bevedant vienos seserų vienuolijos aklėtinėms rekolekcijas, vieną dieną, po palaiminimo su Švč. Sakramentu, mergaitės užtraukė "Bože cos Polskę" — tik peraukštai paėmusios, ir giesmė nutrūkusi. To pačio vienuolyno seserys paprastai savo auklėtinių neveda į viešas iškilmes, nes jų įstatai tatai draudžia. Tačiau per garsias 1918 m. Dievo Kūno iškilmes, kurias Vilniaus lenkai buvo panaudoję tautinei manifestacijai ir po kurių vyskupijos valdytojas prel. Michalkevičius buvo vokiečių ištremtas, dalyvavo ir pačios seserys, ir jų auklėtinės. Rimtesnės vietinės seserys vyskupui pasiskundė, kad viršininkės,

atsiųstos iš Lenkijos, vietines kitaip nevadina, kaip "praklęta litwinka", nors tos "litvinkos" nemoka lietuviškai: tik yra gimusios ir augusios Vilniuje. Aplankęs dar kitas seserų vienuolijos įstaigas, vyskupas rašo: "Tokio šovinizmo neteko man nė Lenkijoje niekur matyti. Rusų valdžios persekiojimas iš didelės dalies yra sudaręs tą liguistą tautinį jautrumą ir šovinizmą, bet vis tik jis nesveikas."

Lenkai, matyt, bažnyčiose dažnai užtraukdavo "Bože cos Polskę", nes vyskupas 1919. III. 2 rašo: "Man labai nepatinka čia Vilniuje tas tautinių giesmių ir dalykų kišimas į bažnytines apeigas. Ne sacris misceantur profana. Dievas nepaliks tai nenubaudęs. Kitam vėjui papūtus, dar susilauksime, kad užtrauks mums bažnyčioje "Czerwony sztandar". Jau buvo atsitikimas, kad kokie ten vaikėzai Wloclawko katedroje po pamaldų užgiedojo "Konopnickės Rotą" prieš vokiečius. Vos nevos vargonų balsais pavyko nuslopinti tą giesmininkų giedojimą."

Bet ne tik bažnyčios sienos buvo naudojamos lenkų tautiniams jausmams reikšti: kai kada buvo panaudojama ir kunigo pareigos. Vienas inteligentas lenkas p. M. atėjęs pas vyskupą skundėsi, kad viename seserų vienuolyne, kur kapelionauja seminarijos dvasios tėvas, nėra tvarkos: pats kapelionas, traukdamas seseris į visokius veikimus, ardąs vienuolyno tvarką. Dar daugiau: tasai kunigas atkalbinėjęs jo dukterį neiti daugiau pas lietuvį kunigą išpažinties, ką toji iki šiol darydavusi. Vyskupas, aprašęs šiuos dalykus, pastebi: "Pasirodo, kad ir ne visiems lenkams tinka kunigų tautinis veikimas, ir pasauliškiai malonėtų kunigus katalikus turėti. Visur čia Vilniuje išeina aikšten tas pats kunigų dvasios tautybės užsikrėtimas."

Įdomiai vysk. Matulevičius išdėstė savo pažiūras į nesveiko tautiškumo žalingumą lenkų kunigui M., kurį jis charakterizuoja kaip bešališką, dievobaimingą žmogų. "Nusiskundžiau, kad čia daug kunigų tautininkų: tiek lenkų, tiek lietuvių, o labai mažai kunigų katalikų. Kai kurie kunigai mano, kad į tautybės vežimėlį įsisodinę žmones, įveš į bažnyčią. Dažniausia patys griūva, jų vežimėlis susikulia ir pabyra, o žmonių bažnyčion neįveža. Geriau į katalikybės vežimą įsisėdus važiuoti, tai tiesiog į bažnyčią nuvažiuosi. Geriausiai parodė tatai čia Vilniuje kad ir tėvo Muckermano darbas; kiek žmonių patraukė. Kai pasauliniams žmonėms reikia, tai labai gražiai savo politiniams tikslams panaudoja tikybą, kunigus ir Bažnyčios įtaką. O kai reikia kur Bažnyčią ir katalikybę ginti, moka tie pasauliniai tautininkai pasitraukti į šalį, labai gražiai pasiteisindami. Tai parodo kad ir lenkų mokyklų dalykai čia Vilniuje. Seniau, kai reikėjo prieš vokiečius ginti lenkų mokyklų tautybę, tai pasauliniai išvien su kunigais balsavo: verčiau jokių mokyklų tenebūnie, negu jos turėtų vaikus vokietinti. Dabar, kai reikia tikybos reikalas ginti mokyklose prieš bolševikus, tai tie patys mokytojai susiskaldė ir jau mano boševikams nusileisti; sako, jei ginsime tikybą ir užsispyrė jos reikalausime, tai galime netekti lenkų mokyklų ir pakenkti tautybei. Dėkui Dievui, kai kurie tautininkai kunigai patys tai pastebėjo. — Kun. M. nuomone, kad tas nesveikas tautiškumas, persimetęs kunigams, užtai kalta esanti seminarija. Ją reikia kitaip tvarkyti. Augščiausieji vadovai, ypač inspektorius, labai siaurai dalyką imą, netiek gal iš blogos valios, kiek per neišmanymą. Seniau seminarijoj buvo žiūrima į lietuvių kilimą kaip į pavojų katalikybei, o dabar taip žiūrima į gudų kilimą. Klierikai tai jaučia,

ima slapstytis su savo tautybe, būdas genda, o paskui iš tokių išeina didžiausi tautininkai. Reikėtų visoms tautoms duoti laisvę, visas lygiai gerbti ir globoti. Pridėjo, kad jeigu seminarija nebus lenku dvasia ir noru vedama, tai pašalpos iš visuomenės negausianti. Sakiau: mano išmanymu, lenkiškai privalo kiekvienas klierikas išmokti, nes lenkų kalba kiekvienam kunigui šioje šalyje reikalinga, kadangi ko ne visur randasi lenkiškai kalbančių. Be to, lietuviai tesimoko savo kalbos, o gudai savo. Jis pasakė, jog būtų gera, kad visi išmoktų ir lietuviškai, kad būtų galima, į nieką neatsižvelgiant, kunigus kilnoti ir skirti. Aš to nereikalaučiau, sakiau, man būtų daug svarbiau, kad kunigas, išeidamas iš seminarijos, išsineštų tikrai kataliko apaštalo širdį, kad būtų pasiryžęs tikrai be skirtumo visus ganomuosius globoti ir visiems tarnauti; tada jis išmoks, kur reikės, ir kalbos. Kas iš to, kad kai kurie kunigai moka kelias kalbas, kad jas suvartoja tik savo politiniams tikslams, savo politinei partijai, o ne žmonių labui ir išganymui."

Vysk. Matulevičius mėgo pasikalbėti su atvykstančiais iš parapijų kunigais ir stengėsi patirti dalykų stovį vyskupijos parapijose. Aukštadvario klebono žodžiais, "žmonės Aukštadvaryje dar esą labai tamsūs ir sukvailinti. Savėje kalba lietuviškai, bet su kunigais nelabai nori kalbėti lietuviškai; jiems įšnekėta, kad jie lenkai. "Iš kito provincijos klebono patyrė, kad jo gimtojoje parapijoje buvęs klebonas baisiu inirtimu varęs žmonių nutautinimo darbą: vaikų jis neprileisdavęs prie pirmosios komunijos, kol nepramokdavę lenkiškai Būdavo atsitikimų, kad vaikai nuo 8 metų amžiaus iki 18 vis ėję katekizmo lenkiškai mokytis, kol juos tas klebonas prileidęs prie pirmosios komunijos; mat, buvę gryni lietuviai ir nieko lenkiškai nemokėję. Matulevičius

labai teisingai nustatė priežastis: "Iš tikrųjų, matyt, seniau šitoje vyskupijoje ganytojams ne tiek rūpėję žmonių išganymas, kiek lenkų kalbos mokymas. Iš daugelio žmonių gavau išgirsti, kad čia seniau būdavo skiriami į lietuvių parapijas kunigai, nė žodžio nemoką lietuviškai, ir ilgus metus ten klebonaudami nė nesirūpindavę lietuviškai pramokti; pav. Dauguose dar iki 1904 m. bene viskas parpijoje buvo lenkiškai."

11. SEMINARIJOS NEGALAVIMAI

Netruko vyskupas pajusti, kokia dvasia vyrauja kunigų seminarijoje tautybių atžvilgiu. Lietuviai, stodami į seminariją ir mažai mokėdami lenkiškai, dažnai užsirašo lenkais iš baimės būti per egzaminus atmesti. Mat, prieš egzaminus kiekvienas turėjo pasisakyti, kokios tautybės esąs. O visų tokia nuomonė, kad lietuvių ir gudų į seminariją nenorima įsileisti. Patekę į seminariją, lietuviai patiria daug nemalonumų tiek iš vadovybės, tiek iš draugų lenkų: kimbama net į lietuviškas pavardes – jos lenkinamos. Istorijos profesorius, iki Matulevičiui ateinant į Vilnių, beveik kas pamoka kalbėdavęs vis apie Lietuvos Lenkijos uniją. Klierikams tas net įkyrėjo. Inspektorius, dėstydamas bažnytinę teisę, skaudžiai puolęs lietuvius, daug skaudžių priekaištų jiems prikalbėdamas. Kartą net ir prieš Lietuvos Tarybą pamokslą išdrožęs. Matulevičiui ėmus vyskupauti, profesoriai liovėsi tai darę. Klierikai pajuto, kad naujam vyskupui atvažiavus, pasidarė ramiau dėl tautybių. Prieš tai nuolat kuris nors lenkų klierikų nešiodavęs po kambarius lenkų erelį (herbą), su vadovybės žinia pardavinėdamas. Visi — ir lietuviai, ir gudai — turėdavę pirkti. Nepirksi — būsi lenkų priešininku apšauktas. Lenkams inspek-

torius leidęs seminarijon parsigabenti lenkiškų kalendorių, o lietuviams lietuviškų neleidęs. Lietuviškai ar gudiškai net savo tarpe viešai negalima kalbėtis, nes į tai šnairai žiūrima, daromi priekaištai. Kai 1918 m. vokiečiai pareikalavo klierikų sąrašo tautybėmis, tai apie 40 klierikų užsirašė gudais. Inspektorius tai patyręs, išsigandęs, pats ėjęs per kambarius antru kartu klierikus rašinėdamas ir kalbindamas, kad dėl Bažnyčios labo lenkais rašytųsi. Tik vienas ar du drąsuoliai nesutiko lenkais rašytis — likosi gudais. Vienas jų netrukus, suradus pretekstą, buvo pašalintas iš seminarijos. Kai klierikai gavo progos vyskupui išdėstyti savo sunkenybes, Matulevičius pareiškia savo pažiūras: "Aš nė vieno dėl tautybės ar kalbos neskriausiu. Tegarbina visos tautos Dievą kiekviena savo kalba."

Vysk. Matulevičius, norėdamas dar geriau pažinti seminarijos dvasią, įsakė seminarijos vadovybei siuntinėti kas rytą po vieną paskutinio kurso klieriką vyskupui Mišioms patarnauti. Po Mišių vyskupas pasikviesdavo patarnautoją pusryčių, su juo išsikalbėdavo, patirdavo nuomonę. Keletą įdomesnių tokių vizitų čia norime pateikti.

"1919. III. 19 tarnavo Mišioms susipratęs gudas Š. Paklaustas, kiek yra gudų paskutiniame kurse, atsakė nežinąs, nes gudai slepiasi, bijosi persekiojimo. Ypač žemesniuose kursuose mažai kas išdrįsta prisipažinti gudu. Tautybė paaiškėja tik gavus šventimus. Bet kiti ir seminariją baigę, bijodami vyresnybės nemalonės, neprispažįsta esą gudai — liekasi lenkais. Tautybės atžvilgiu seminarijoje esanti sunki atmosfera.

1919. III. 20 vyskupui patarnavo susipratęs lietuvis V. Įstodamas į seminariją, nė žodžio nemokėjęs lenkiškai ir todėl daug iškentėjęs nemalonumų. "Pirmą kartą

atėjęs į seminariją, paklausęs durininką rusiškai, kur rektorius ir ar galima su juo matytis. Durininkas nustebęs jį paklausęs, ar katalikas esąs. Atsakės taip ir pasisakęs notįs stoti seminarijon. Durininkas palingavęs galva ir paabejojęs, ar nemokėdamas lenkiškai galėsiąs patekti seminarijon. Patekti seminarijon vis tik patekęs, bet paskui daug turėjęs sunkenybių kol pramokęs lenkiškai. Žinoma, kai lenkų kalbos būdavo raštiniai darbai, beveik nieko neparašydavęs. Mokytojas statydavęs jam nulį kūbe (03) ir skaudžiai jį pajuokdavęs. Apgyvendinę jį viename kambaryje su keliais lenkais; tie dažnai labai skaudžiai jį pašiepdavę ir priekaištų darydavę. Nebegalėdamas iškęsti, nuėjęs inspektoriui pasiskųsti ir prašyti, kad jį apgyvendintų drauge su vienu draugu, kuris apsiėmęs jį lenkiškai mokyti. Inspektorius nesutikęs jo su tuo draugu apgyvendinti ir pasakęs: Juk tamsta žinojai, kad čia lenkų seminarija; jei lenkiškai nemokėjai, tai reikėjo stoti Kaunan; gi dabar kentėk . . . Paskui lenkiškai pramokęs jau nebeturėjęs tiek vargo. — Paklausus man, kiek jų lietuvių septintame kurse yra, atsakė, kad aiškių ir susipratusių esą tik du; be to dar esą trys lietuviai, bet tie ar tik nebus įsirašę lenkais. Mat seniau, jei tik kuris lietuvis stodamas seminarijon mokėdavęs lenkiškai, tai paprastai beveik visada ir įsirašydavęs lenku, kad neturėtų paskui nemalonumų ir nebūtų persekiojamas dėl taip vadinamos litvomanijos."

1919. III. 21 Mišioms tarnavo S. iš Naugarduko apilinkės. Vyskupui paklausus bene būsiąs gudas, atsakė, kad galįs būti ar gudas, ar lenkas — kaip kas norįs. Aiškiai prie katros tautybės nedrįso prisipažinti. "Tai mažmožis, bet jis nušviečia seminarijos auklėjimo kryptį", rašo Matulevičius.

1919. III. 22 Vyskupui patarnavo E. kilęs iš Plungės. Tas taip pat savo tautybės nenorėjo pareikšti: tik sakėsi mokąs ir lenkiškai, ir lietuviškai. Matulevičius rašo: "Tikrai, lietuviškai visai gražiai kalbėjo: gudinas (tikras) žemaitis. Bet seminarijoje neišdrįso vadintis lietuviu. Toks nesveikas auklėjimas turi žmogaus būdą sugadinti." Po vieno pasikalbėjimo Matulevičius savo dienoraštyje pažymi: "Keistų pastabų padarė tas klierikas: kad seminarijoj būtų tautų ir kalbų laisvė, kad visiems būtų lygi tiesa ir teisybė, kad vieni kitus seminarijoje mokytųsi apkęsti, pagerbti, mylėti, tai ir iš seminarijos išėję klierikai mokėtų visiems gerai, lygiai, teisingai tarnauti. O šiaip, tai seminarijoje klieriko širdis apkarsta, įrūgsta, susopsta ir išeina, pagiežą išsinešdamas, ir ne kartą nori paskui savo priešininkams atkeršyti."

Savo pokalbius su būsimais bendradarbiais — jaunaisiais kunigais, Matulevičius taip reziumuoja: "Sakiau visiems: būk, tamsta, galų gale kuo nori, tik turėk kunigo apaštalo širdį ir patekęs į parapiją tikrai atsidėjęs tarnauk žmonėms prie jų taikindamos, o ne versdamas, kad jie pagal tavo norus svetimos jiems kalbos mokytųsi. Jėzus mus siuntė tikybos mokyti, Evangelijos skelbti, o ne kalbų mokytų; Jėzus įsakė mums žmonių išganymu rūpintis, o ne liaudies aklumu ir tamsumu naudojantis, savo tautinės politikas varinėti."

Iš pasikalbėjimo su klierikais vyskupui paaiškėjo, kad seminarijoj ir geros drausmės trūksta: pav. per vakarienę nėra skaitymo, vakarienės klierikai ateiną ne visi drauge, o kaip kas norįs. Per pietus taip pat ne visą laiką skaitoma. Prie stalo patarnaują tarnai, o ne patys klierikai. Nesą tvarkos ir pamokose: inspektorius ateinąs dažnai nepasirengęs (perdaug buvo atsidėjęs

savo vedamai prieglaudai), pamokas dažnai apleidžiąs, arba ateinąs vėlai, išeinąs nesulaukęs skambučio ir panašiai.

Susidaręs šiokį tokį seminarijos gyvenimo vaizdą iš klierikų papasakojimų, Matulevičius norėjo pats asmeniškai lankytis seminarijoje ir pats betarpiškai viską patirti. Įdomios yra Matulevičiaus dienoraštyje tos vietos, kur kalbama apie vizitus seminarijoje. Iš jų matyti, kokiame stovyje buvo Vilniaus seminarija 1919 m. pradžioje.

"Vasario 24 d. lankiau iš ryto pirmas dvi pamokas: Šv. Rašto ir moralinės teologijos. Pasirodo, kad profesoriai visa ką ir desto ir klausinėja vien lenkiškai. Tačiau vadovėlius, mačiau, lotynų kalba spausdintus vartoja. Reiks pažiūrėti, ar moka klierikai nors kiek lotyniškai. Seniau girdėjau kunigus nusiskundžiant, kad seminarijoje visa kas sulenkinta ir vien tik lenkų kalba viešpataujanti, kad net lotynų kalba esanti išvaryta."

"Kovo 8 d. lankiau seminarijoje paskaitas. Pastebėjau, kad kai kurie profesoriai ne laiku ateina, vėlinasi, arba anksčiau išeina, nebaigę pamokos, o kiti ir visai apleidžia pamokas. Antrą valandą (pamoką) vos tik vieną profesorių tesuradau dėstant pamoką. Kitų nebuvo būk dėl to, kad šioji diena esanti pirmoji po kelių dienų atostogų: taigi "prima lectio aut brevis, aut nulla". Reikia iš palengvo imti tvarkyti seminariją".

"Kovo mėn. 10-22 d. kiek atitrūkdamas vis lankiau seminarijoje pamokas. Pastebėjau, kad kai kurie profesoriai ateina dėstyti nesiruošę. Bažnytinę teisę dėstydamas profesorius tik patį kokekso tekstą lenkiškai atpasakoja; tą patį profesorių užėjau IV kurse su klierikais verčiant ŠŠ. Tevų homilijas iš brevijoriaus; klierikai

kai ką blogai vertė ir pats profesorius juos taisydamas triko. Kitą vėl profesorių užėjau II kurse verčiant su klierikais šv. Ignoto laišką; taip pat klierikai netiksliai vertė, o profesorius jų netaisė, arba nelabai gerai taisė, nors pastebėjau, kad šis profesorius gabus ir moka mokyti. Bažnytinės istorijos profesoriaus labai sunki ir nuobodi iškalba, jis daugiausia skaitė iš savo sąsiuvinio; tą patį profesorių užėjau tiesiog diktuojant VII kurso klierikams apie renesansą; bet klierikus išklausinėti mačiau jį gerai mokant. Lekcijų algebros, fizikos, geometrijos, kosmografijos visiškai nėra. Tų dalykų mokytojas Š., žinomas lenkų tautininkas veikėjas, išbėgo Varšuvon drauge su legijonieriais. Kitą mokytoją buvo sunku surasti. Maniau tiems dalykams partraukti kun. Dr. St. kleboną iš Sumeliškių, bet nebuvo galima dėl karo. Man geriau tinks, kad seminarijoje dėstytų visa ką tinkamai pasiruošę kunigai."

Be lankymosi seminarijoj, vysk. Matulevičius namieje skaitė, studijavo Bažnytinę teisę, stengdamasis susipažinti su seminarijų sutvarkymu, koks jis privalėtų būti pagal Apaštalų Sosto nurodymus. O tikslas vienas ir labai aiškus: "Stengiuos perdėm pažinti seminarijos gyvenimą, kad galėčiau visa ką tinkamai sutvarkyti, visa ką kuo geriausiai pastatyti, Dievui padedant; o ypač, kad galėčiau ją padaryti tikrai katalikiška, idant ji augintų kunigus apaštalus, kurie būtų pasiryžę visiems lygiai tarnauti, nė vienos tautos neniekindami, neskriausdami, visų tautų geras ir gražias pastangas lygiai remdami, visus ne kur kitur, ne į visokių politikų klampynes, o tik į dangaus karaliją vesdami."

Viso to pasekmės netruko pasirodyti. Seminarijos vadovybė ir profesoriai pamatė, kad su vyskupu Matulevičium juokauti negalima: reikia tvarkytis, pasitempti,

keisti taktiką. Vyskupui ėmus lankytis nuolat seminarijoje, profesoriai ėmė uoliau ruoštis pamokoms, jas neapleidinėti. O kurie tinginiavo, tuos Matulevičius pakeitė uolesniais. "Pakalbėjęs su Tėvu J. Vaitkevičium, kun. prof. Kraujaliu ir rektorium nusprendžiau, kad kol kas fiziką ir geometriją dėstys Tėvas Vaitkevičius, o algebrą ir kosmografiją kun. Kraujalis. Kun. Reinio lekcijas, kuris bolševikų suimtas kali, pasidalino kun. Kraujalis ir kun. Puciata, bet jiedviem buvo perdaug, ypač kai teko kun. Kraujaliui dar algebra ir kosmografija. Lietuvių kalbą pavedžiau tuo tarpu dėstyti kun. Skruodžiui, kurs tuo tarpu sėdi Vilniuje ir gydosi, o dvi teodicejos pamokas — kun. Vaitkevičiui, atėmęs jas iš kun. Puciatos. Neturėdami visų pamokų, klierikai iki šiol labai daug laiko gaišo, o toks brangus dabar jų išlaikymas ir dienos veikiai bėga nebegrąžinamos. Kun. Puciata labai geras žmogus, mokytas kunigas ir gabus, ir neblogai dėsto, bet, pasirodo, be valios, ištižėlis. Daug lekcijų apleisdavo, nuolat vėlinosi. Dabar, pasinaudojęs paskalais, kad bolševikai daug kunigų ketiną suimti, ėmė neva slapstytis ir nesirodė seminarijoje. Pasišaukęs jį pasakiau, kad jei jam sunku dėstyti, tai bent filosofijos pamokas pavesiu Tėvui Vaitkevičiui; jis atsiprašinėjo dėl apsileidimų. Įgraudenau, kad daugiau pamokų neapleidinėtų. Kun. Puciata ėmė jau dabar uoliai lankyti pamokas; kažin kaip ilgai tesės. Dabar jau klierikai turės visas pamokas ir negaišins brangaus laiko . . . Taip, Dievui padedant, sutvarkiau seminarijoje pamokas . . . Didžiausias dabar mano rūpesnis — tai išlengvo tikrai pastatyti seminariją, ypač padaryti ją katalikiška, iššlavus visokius tautinių šovinizmų raugus. Didžiausias mano troškimas, kad klierikai, baigdami seminariją, išsineštų apaštalo — kunigo širdį ir dvasią,

kad norėtų lygiai visų tautų žmonėms tarnauti, kaip šv. Paulius. Tautinis šovinizmas, kiek tai pastebėjau, šios diecezijos kunigų liga; ta liga serga ir seminarija."

Nepaisant vysk. Matulevičiaus geriausių norų ir gryniausios intencijos sutvarkyti seminariją, kad ji būtų vien katalikiška auklėjimo įstaiga, tuoj po aukščiau minėtų reformų, lenkai — endekai paleido prieš vyskupą paskalą, kad jis norįs pašalinti iš seminarijos inspektorių L. o į jo vietą įstatyti Tėvą Vaitkevičių. Taip ir nuskambėjo per Vilniaus endekų sluogsnius: vyskupas ėmė griauti lenkų tvirtoves . . .

12. GUDŲ KLAUSIMAS

Vykdamas į Vilnių vysk. Matulevičius buvo aiškiai nusistatęs lygiai su kitais pagerbti ir gudų teises, jų kalbą ir lygiai su kitais jiems tarnauti. Jis, kaip matėme, norėjo jau ingreso metu kad būtų skaitoma paskyrimo bulė ir gudiškai, norėjo prabilti atskirai į gudus, bet sutiko griežtą pasipriešinimą iš kapitulos pusės. Nenorėdamas iš karto susikirsti su kapitula, nusileido, tačiau gudų klausimo ir jų kalbos nepaneigė: tuoj ėmė mokytis gudiškai, suradęs ir pasiėmęs tarną, gerai mokantį tą kalbą; su juo konversuodavo, skaitė gudų kalba knygas, taip kad netrukus galėjo laisvai gudiškai kalbėti ir sudaryti interesantams gudams staigmeną, prakalbėdamas jų kalba.

Tuo tarpu lenkiškoji Vilniaus dvasiškija buvo kitos nuomonės. Ji žiūrėjo į gudų susipratimą kaip į lenkiškumo išdavimą. Gudų kalbos įvedimas į bažnyčią jiems atrodė kažkas panašaus į schizmą — pravoslaviją. Reikia pastebėti, kad caro valdžia irgi buvo priešinga rusų ar gudų kalbos vartojimui pamoksluose katalikų

bažnyčiose, nes bijojo, kad slavų kalba katalikų bažnyčiose gali patraukti prie katalikybės pravoslavus, ypačiai unitus, prievarta padarytus pravoslavais. Tuo tarpu lenkai, kurie per slavų kalbas bažnyčiose būtų galėję labai sekmingai apaštalauti slavų tarpe, sutapdinę katalikybę su lenkyste, kaip tik pakenkė misijiniam darbui slavų pravoslavų tarpe. Lenkai aiškiai matė, kad pakilęs gudų susipratimas bus kliūtis lenkinti gudus. Todėl lenkai taip smarkiai kovojo prieš gudų tautinį susipratimą, o ypačiai įsileidimą gudų kalbos į bažnyčias.

O gudų susipratimas, nusikračius caro jungo, ypačiai vokiečių okupuotame krašte, smarkiai kilo. Vokiečiai netrukdė gudams steigti savas mokyklas. Pav. Sokulkos dekanate buvo įsteigtas net 40 mokyklų gudams vaikams. Betgi lenkai kunigai jas boikotavo, įgraudindami žmones nesiųsti į jas savo vaikų, gi patys nėjo net katekizmo dėstyti. Kai vokiečiai privertė tėvus siuntinėti vaikus į tas mokyklas ir davė vaikams gudų kalba katekizmus, tai kunigai įkalbinėjo tėvams ir vaikams, kad tie katekizmai esą dvasinės valdžios nepatvirtinti, nekatalikiški.

Matulevičius įdomavosi, kaip eina pastoracijos darbas gudiškose parapijose. Surinktos žinios rodė, kad gudai lieka religiniai tamsūs dėl to, kad jie religijos mokomi nesuprantama jiems lenkų kalba. Vienas klierikas vyskupui papasakojo savo patyrimus Alšėnų parapijoje, kur jis dėstęs vaikams katekizmą: esą be galo sunku vaikus ko nors lenkiškai išmokyti, nes jie pratę tik gudiškai kalbėti. Vyskupas užsirašęs šį faktą priduria: 'Taigi, mat, o man Ašmėnos dekanas buvo sakęs, kad tai esanti grynai lenkiška parapija."

Tačiau ne visi ir lenkai buvo tokie gudų ir jų kalbos

priešai. Vyskupas Lozinskis, tapęs Minsko vyskupu ir turėdamas savo vyskupijoje veik vienus gudus, tuoj išmoko gudų kalbos, netgi pradėjo Minsko katedroje sakyti gudiškai pamokslus, atidarė Minske seminariją su dėstomąja lotynų kalba, šalia kurios buvo mokoma ir gudų kalba bei literatūra. Žinoma, lenkai vysk. Lozinskiui to negalėjo dovanoti: prieš jį šiaušėsi, jį boikotavo ir Lozinskis dėl gudų teisingo traktavimo yra patyręs nemaža nemalonumų iš savo tautiečių. Vysk. Lozinskio pavyzdys, kurį Matulevičius atydžiai stebėjo, davė ir jam drąsos teisingai traktuoti gudus savo vyskupijoje.

Kartą atvykęs pas Matulevičių vienas susipratęs gudas kunigas prašėsi atleidžiamas iš parapijos, nes norįs vykti Minskan, kur yra susispietęs gudų kultūrinis darbas, ir pasidarbuoti savo tautiečiams. Kai vyskupas paklausė, kodėl negalįs to pat darbo imtis Vilniuje, tasai atsakė, kad čia gudui negalima iškęsti, draugai kunigai šnairai į gudus žiūrį, pirštais badą, persekioją. Jis jpa daug turėjęs iškentėti dėl to, kad vysk. Roppui lankant gudišką vyskupijos dalį, pačiam vyskupui palieuus, išdrįsęs sakyti pamokslus gudiškai. Prisiminė ir seminarijos laikus, kada juos, naujus kunigus, išleisdamas vienas iš seminarijos vadovų įgraudenęs nesidėti su netinkamomis partijomis ir tarp kitų nurodęs į "Bielorus" — nekalčiausio turinio laikraštėlį, katalikų dvasioje leidžiamą. Vilniuje būti gudu yra laikoma didžiasiu nusikaltimu.

Ta proga vysk. Matulevičius išdėstė savąjį credo gudų reikalu: "Esu vyskupas katalikas ir visiems lygiai noriu tarnauti, ir stengsiuos tarnauti. Man visi lygūs, tiek gudai, tiek lenkai, tiek lietuviai. Bet kadangi čia Vilniuje tautiniai dalykai labai opūs, labai keistai ir

savotiškai į juos žiūrima, reikia būti atsargiam. Aš gudų atgijimui ne tik nesipriešinsiu, bet ir remsiu, kad jis iš vagos neiškryptų... Man rūpi, kad gudų atgimimas eitų katalikybės vaga, kad atbudusios tautos ir tikybinis gyvenimas būtų gilesnis... Sąlygas statau: 1) rūpintis, kad darbas būtų varomas katalikiškai; 2) kunigai bedirbdami tenepamiršta savęs, savo dvasios reikalų ir gyvenimo, stengtis būti pavyzdingi; 3) man viską pranešti, kad žinočiau, kas veikiama. Patariau, kad žmonių dvasią keltų, kad bandytų sudaryti moterims ir vyrams vienuolynų; žadėjau ypač šiame darbe jiems padėti. Pridėjau: man nerūpi tautybės, bet aš remsiu jų darbą, o štai dėl ko: 1) matau, kad gudų liaudis tamsi, nemoka katekizmo, nemoka išpažinties atlikti; geriausiai tą dalyką išmoks, jei bus mokoma savo gimtaja kalba; 2) gudai atbunda, atgyja, kyla; jei kunigai ir katalikai nepakreips to judėjimo į tikras vėžes, tai jis nukryps ir eis prieš Bažnyčią; 3) Bažnyčios uždavinys ne kalbų mokyti, o tik išganymo dalykų suprantama liaudies kalba; 4) gudai susipratę kaltins paskui Bažnyčią, jei ji juos nutautinti stengtųsi; 5) mums turi rūpėti ir stačiatikiai gudai ir buvę unitai; prie šių mes gelėsime prieiti, tik gudiškai Dievo žodį skelbiant; tatai kaip tik savo pareiga ir pašaukimu privalėtų laikyti kunigai gudai."

Gudai kunigai, ypačiai tie, kurie dirbo gudiškose parapijose, pajutę, kad vysk. Matulevičius neniekina, nedraudžia gudų kalbos ir už jos vartojimą nebaudžia, vis tik tikrumo dėliai, bijodami suklysti, vykdavo pas Matulevičių asmeniškai pasitikrinti, ar tai tiesa. Apsilankę, nedrąsiai prabildavo "poniškai" (lenkiškai), ir koks būdavo nustebimas, kai vyskupas pirmas prabildavo gudiškai. Prasidedavo klausinėjimas:

— Ar galima vaikus mokyti katekizmo gudiškai, nes jie kitaip nesupranta?

— Aš nesuprantu, kaip galima kitaip daryti.

— Ar galima mokyti gudiškai mokyklose?

— Žinoma, kad galima.

— Ar galima pamokslus gudiškai sakyti?

— Palieku tamstos nuožiūrai: žiūrėk, kad dėl to nebūtų banžyčioje riaušių, ir kad lenkai turėtų, kas reikia.

Vysk. Matulevičius susidūręs su tokiais reiškiniais ir patyręs, kokios politikos Vilniuje seniau gudų kalbos reikalu laikytasi, rašo: "Bent kartą tas gudų kalbos dalykas reikia atlikti. Tu man taip nekatalikiškai dalykus imkie! Galima tai pateisinti tik netikusiu rusų pasielgimu ir persekiojimais. Mat, rusai nepripažino gudų kalbos; jiems tebuvo tik dialektas, o tikra gudų kalba turėjo būti rusų kalba; draudė gudiškai kalbėti, o liepė rusiškai. Nenorėdami įsileisti rusų kalbos į bažnyčias, kunigai skelbė Dievo žodį lenkiškai. Tokiu netikusiu savo pasielgimu rusų valdžia prisidėjo prie gudų natautinimo."

Bet ne tik kunigams gudams pas vyskupą durys buvo atviros: atvykdavo ir kaimiečiai įvairiais reikalais. Vieną tokį vizitą norime čia ištisai paduoti, kaip jis paties Matulevičiaus užrašytas. Iš jo matyti Vilniaus vyskupo santykiai su liaudimi.

"1919. III. 13 atkeliavo trys pasiuntiniai iš Idoltos, Drujos parapijos: nori, kad jiems leisčiau parapiją įsikurti. Idoltoje esanti koplytėlė; tuojau statysią kleboniją. Pasitaręs su sekretorium, leidau jiems tuo tarpu, kad Idoltoje būtų filija; pažadėjau, kad kaip tik bus galima padaryti visa, ko Bažnyčios įstatai reikalauja, leisiu jiems ir pilną parapiją tenai

padaryti. Vienas tų vyrų šiaip taip laužydamas kalbėjo lenkiškai, labai sunkiai jam ėjo, rasi nelengviau, kaip man gudiškai; kitu du tylėjo. Matydamas juos esant tikrus gudus, paprašiau, kad kalbėtų "po prostu" — gudiškai. Žmonės kaip ne tie pasidarė, net jų veidai nušvito; pasidarė šnekūs, linksmi, drąsūs. Išsiklausinėjau apie jų vargus ir bėdas; patyriau, kad kun. B. mokąs juos katekizmo gudiškai, pamokslus sakąs vieną lenkiškai, kitą gudiškai. Klausiau, kaipgi jums geriau, kaip geriau suprantate. "Viedama, što po prostu" — žinoma, gudiškai. Pasakiau, kad nesigėdytų savo kalbos, nes ji taip pat Dievo duota, kaip rusų, lenku ir lietuvių. Palaiminęs tuos žmones atleidau, įsakydamas nuo manęs pasveikinti savo kunigėlį ir parapijiečius. Žmonės džiaugdamiesi išėjo. Kiekvienam sava kalba mieliau ir gana. O man čia kunigai lenkininkai prisispyrę stengėsi įkalbėti, kad gudai puikiausiai suprantą lenkiškai, kad jie nieku būdu nenorį, kad į juos kalbėtum gudiškai ir tt. Matau, kad man reikia kuo greičiausiai mokytis gudiškai."

Galima drąsiai tvirtinti, kad vysk. Matulevičius pirmasis Vilniuje pripažino gudų kalbai lygias su kitomis kalbomis teises bažnyčioje, kad jis pritarė gudų judėjimui, jį rėmė, palaikė. Tas buvo dar viena iš priežasčių, dėl kurių lenkai vyskupo nemėgo. Jis aiškiai pasipriešino jų norui per bažnyčią, naudojantis liaudies tamsumu, verbuoti lenkybei prozelitus. Su Matulevičiaus atėjimu į Vilnių pasibaigė gudų persekiojimas. Vyskupo asmenyje jie gavo tikrą savo užtarėją.

Iki šiol davėme mažą iškarpą vysk. Matulevičiaus gyvenimo Vilniuje, o jau matėme kiek problemų sukilo, kiek sunkių klausimų teko spręsti, kiek sunkenybių sutikti. Bet tas trumpas laikotarpis Matulevičiui išryškino, su kuo jam reikės turėti reikalų, kur teks savo dėmesys nukreipti. Matulevičius, matydamas neigiamybes, sunkenybes, suprato, kad griežtumu ir draudimais ne ką atsieks. Jis ėmėsi kito metodo: gyvu žodžiu formuoti žmonių sąmonę, grąžinti ją į tikro tikėjimo vėžes, statyti ant amžinų religijos principų. Dėl to savo darbų daugybėje, vyskupas veik kasdien tai vienur, tai kitur sako pamokslus, konferencijas bažnyčioje, salėse, pasauliečiams, kunigams ir vienuoliams. Gavėnios metas — rekolekcijų ir misijų metas. Vyskupas visur pribūna: arba pats vadovauja, arba bent vieną kitą konferenciją pasako. Ir visose viena ir ta pati mintis: Dievo meilė, Jo įsakymų užlaikymas ir ypačiai katalikiška artimo meilė, kuri turi apimti visus luomus, visas tautas. Tuo būdu Matulevičius stengėsi tramdyti tuos aštrius tautinius antagonizmus, kurie Vilniuje taip buvo išbujoję, kada lenkai, jausdamiesi daugumoje, skriaudė kitų tautybių žmones, o dvasiškija, pasinaudodama savo padėtimi, pačią bažnyčią panaudojo lenkiškumui stiprinti ir palaikyti. Nuo dabar Bažnyčios gyvenime toną ir kryptį duoda patsai vyskupas, o kas bandys nuo jo linijos nukrypti, bus energingai sudraustas.

Bet tikros vysk. Matulevičiaus rūpesčių dienos prasidės tada, kada Vilniuje lenkai pasijus pastoviais šeimininkais. Jie, siekdami kuo greičiau Vilnių ir

kraštą padaryti "grynai lenkišku", sunkiai pakęs, kad vyskupas savo autoritetu ir darbu ne tik jų planams nepritartų, bet dar juos trukdytų, neleistų skriausti kitų tautybių. Iš karto bandys vyskupą įtraukti į savo planą, į lenkišką politiką, vėliau, matydami, kad jis lieka tik katalikiškas vyskupas, ieškos kiekvienos progos jį sukompromituoti, apkaltinti, net apšmeižti. Ypačiai tuo pasižymės žmonės, priklausą lenkų endekų (N.D. — Tautinė Demokratija) krypčiai. Šioji partija yra aktyviausiai pasireiškusi Vilniaus suliejime su "Korona". Iš jos ir vysk. Matulevičius daugiausia nemalonumų patyrė.

GYVENIMO SANTRAUKA

Jurgis Matulaitis gimė Marijampolės parapijoj	1871.IV.13
Kelcų Seminarijoje pakeitė jo pavardę į Matulevičių	1891
Įstojo Petrapilyje į Kunigų Dvasinę Akademiją	1895
Įšvestas į kunigus	1898.XII.19
Šveicarijos Friburge gauna teologijos daktaratą	1902
Pakviestas profesoriauti Petrapilio Dvasinėj Akademijoj	1907.IX.13
Paskirtas Akademijos inspektoriumi	1909
Atnaujina Marijonų Vienuoliją ir daro pirmuosius įžadus	1909.VIII.29
Pijus X patvirtino naujus marijonų įstatus	1910.XI.28
Išrinktas atnaujintos vienuolijos generolu	1911.VII.14
Perkelia marijonų naujokyną Friburgan	1911
Keliauja Amerikon su kun. F. Kudirka ir Jul. Kazaku	1913
Konsekruotas Vilniaus vyskupu ..	1918.XII.1
Pradeda valdyti Vilniaus vyskupiją..	1918.XII.8
Atsistatydina iš Vilniaus, išvyksta Romon, pakeliamas arkivyskupu ir siunčiamas Lietuvon Apaš. Vizitatoriumi	1925
Įsteigta Lietuvos Bažnytinė Provincija	1926.IV.4
Aplanko Amerikos lietuvius	1926
Baigė rengti Konkordato projektą ..	1927.I.20
Ligos pradžia	1927.I.21
Mirė Kaune po operacijos	1927.I.27

I DALIES TURINYS

1.	Dievas ir siela	9
2.	Tobulas savęs išsižadėjimas	10
3.	Tobulybės lavybos	11
4.	Įstaigos tobulybė	11
5.	Šventumas	13
6.	Brolių paruošimas	13
7.	Kelias į tikslą	15
8.	Nepaisyti sunkenybių	22
9.	Slaptumas	24
10.	Ypatingieji privalumai	25
11.	Malda ir darbas	29
12.	Gyvenimo tvarka	29
13.	Visa atnaujinti Kristuje	30
14.	Savo ir kitų šventumas	36
15.	Dvasiai pataisyti kelias	36
16.	Nuolatinė malda	38
17.	Mąstymo būdai	40
18.	Sveikata	41
19.	Sumanymai ir priežiūra	42
20.	Vyresniojo pareigos	43
21.	Dievo rankose	43
22.	Mokslo pažanga Dievui	46
23.	Vienyti žmones	48
24.	Broliai, parapijos ir malda	49
25.	Provincijos ir darbai	52
26.	Saviems ir svetimiems dirbti	53
27.	Rūbai	56
28.	Veikla ir klusnybė	57
29.	Vyresniojo privalumai	57
30.	Malonė ir kryžius	58

31. Vyresniojo vaga 59
32. Santykiai su žmonėmis 59
33. Kalba susirinkimuose 61
34. Patarnaukime žmonėms 62
35. Geras vardas ir priešai 65
36. Patiekime tikrą tiesą 65
37. Klaidų nurodymas 67
38. Tobulybės pamatai 68
39. Nusižeminimas 69
40. Dievo meilė 70
41. Geras žmogus 70
42. Atgailos dvasia 70
43. Apaštalavimas 71
44. Išsilavinimas, amatai 72
45. Asmens ištobulinimas 73
46. Brolių darbas ir malda 73
47. Bendrijos labas 79
48. Krata, pavojai, pasiryžimas 80
49. Rekolekcijos 82
50. Pasišvęsti Kongregacijai 83
51. Valanti Dievo malonė 84
52. Antrasis novicijatas 85
53. Brolių veiklos plotai 85
54. Daugiau pasišventėlių 86
55. Parapijos darbai 87
56. Tarnauti Bažnyčiai 87
57. Sunaudoti laiką 88
58. Be reikalo nesigarsinti 88
59. Sudegti, it žvakė 89
60. Neklaidingas mokytojas 91
61. Darbštumas; parapijos darbas 92
62. Mėnesinės lavybos 93
63. Ypatingos malonės 94

II DALIES TURINYS

Pastaba:

Viso yra 54 *laiškų ištraukos. Jos eina chronologine tvarka, bet jų turinys čia dedamas yra abėcėlės eile, kad lengriau būtų galima surasti arkiv. Jurgio atsakymą į rūpimą klausimą.*

45	Abejonės	130
11	Akademijos inspektorius	105
30, 42	Amerika	122, 129
14	Apaštalų dvasia	107
13, 14	Apaštalų reik	106, 107
28	Augštyn širdis	119
50	Bausmės	133
27	Civinsko mirtis	118
40	Čikagoje	128
2	Darbas	99
9	Dievo Apvaizda	104
23	Dievo garbė	116
7	Dievo valia	102
14	Dvasia	107
53	Dvasinis gyvenimas	134
23, 49	Garbė	116, 133
32	Idealas ir gyvenimas	123
11	Inspektorius	105
52	Išnaudotojas	134
4	Įstaigų tobulybė	100
3, 4	Įstatai	100
36	Jėga	126
37	Kandidatai	127

33, 48	Kantrybė	123, 132
30, 42	Kelionė Amerikon	122, 129
5, 35	Kliūtys pašaukimui	101, 125
15, 21, 34, 41	Kryžius	107, 115, 124, 129
46	Laikraščiai	131
47	Lankymasis	132
10	Lietuvaitės Varšuvoj	104
2, 19	Meilė ir darbas	99, 114
12	Misijos Sibire	106
25	Moterys	117
29	Netinkami	121
43	Nervai	130
54	Pamokslai	134
6	Parama	101
47	Parapijiečių lankymas	132
5, 8, 44	Pašaukimai	101, 103, 130
38	Pradžia sunki	127
51	Persikrausto	133
12	Sibiras	106
3	Sunkenybės	100
6, 16, 17, 31	Sveikata	101, 108, 122
18	Tautų santykiai	109
19	Tėvynės meilė	114
1, 4	Tobulybė	99, 100
10	Varšuva	104
24	Vargeliai	117
36	Vienuolių jėga	126
26	Vyrų sielos	118
25	Vyrai ir moterys	117
20	Vyskupai	115
22	Žodis	116
39	Žingnis	128

III DALIES TURINYS

1.	Į Vilniaus sostą	139
2.	Pasiruošimas į Vilnių	149
3.	Pirmieji žingsniai Vilniuje	154
4.	Pirmoji bolševikų okupacija	167
5.	Tėvo Muckermano byla	175
6.	Lietuvių reikalai	183
7.	Provokacijos	186
8.	Iš buto išmetimas	189
9.	Paskutinės bolševikų dienos Vilniuje 1919 m.	191
10.	Nesveikas tautiškumas	195
11.	Seminarijos negalavimai	200
12.	Gudų klausimas	207
	Gyvenimo santrauka	215